

A KELETI BALTI FINN NÉPEK ÉS NYELVEK

*„Van, aki csodatevő hatalmat kap...
Más különféle nyelveket
vagy pedig a nyelvek értelmezését nyeri el ajándékul.”*

(Szent Pál apostol korinthusiaknak írt I. levele 12,10)

SAY ISTVÁN

A KELETI BALTI FINN
NÉPEK ÉS NYELVEK

MAGÁNKIADÁS

LEKTORÁLTA: MATICSÁK SÁNDOR

ISBN 978-615-81646 -2-7

*APU ÉS MAMI,
KINCS LAJOS SP ÉS MAGYAR ISTVÁN SP
EMLÉKÉRE*

*KÖSZÖNETTEL
MATICSÁK SÁNDOR, PUSZTAY JÁNOS
ÉS SZŐKE-BOLOTOVA NATÁLIA
BIZTATÁSAÉRT ÉS SEGÍTSÉGÉÉRT*

Tartalomjegyzék

<i>A saját nép és nyelv dicsérete</i>	8
<i>Előszó</i>	10
<i>Bibliográfia</i>	13
<i>KELETI BALTI FINN NÉPEK</i>	21
<i>A keleti balti finn népek kiblenléte</i>	22
Viena-karjalaiak	22
Tveri-karjalaiak	23
Livvik	24
Lüddök	25
Vepszék	25
Izsorok	26
Vótok	27
Merják	28
<i>A keleti balti finn népek története</i>	29
Karjala	30
Ingermanland	34
Belső Oroszország: Volga mente	35
<i>A keleti balti finn népek kultúrája</i>	38
Viena-karjalaiak	36
Tveri-karjalaiak	36
Livvik	37
Lüddök	37
Vepszék	38
Izsorok	39
Vótok	40
<i>KELETI BALTI FINN NYELVEK</i>	43
<i>Nyelvek, nyelvváltozatok, nyelvjárások</i>	44
A nyelvrokonság	44
A közös jellemzők	45
A nyelvjárások	45
A kihalt merja nyelv	48
A nyelvek sorsa és jövője	48
<i>Hangtan</i>	50
A magánhangzók	50
A díftongusok	51
A triftongusok	52
A félhangzók	52

<i>A mássalhangzók</i>	52
<i>A betűsorok</i>	54
<i>Az illeszkedés</i>	54
<i>A fokváltakozás</i>	56
<i>A helyesírás</i>	58
<i>A szóhangsúly</i>	58
<i>A kiejtés</i>	59
 <i>A szótövek alaktana</i>	 60
 <i>A névszók alaktana</i>	 62
<i>A névszók esetei</i>	62
<i>A főnevek</i>	64
<i>A mellénevek</i>	65
<i>A számnevek</i>	66
<i>A névmások</i>	69
<i>A határozószók</i>	69
<i>Az elöljárók és a névutók</i>	71
 <i>Az igék alaktana</i>	 72
<i>Az igemódok és az igeidők jelei</i>	72
<i>Az igei személyragok</i>	72
<i>A létige</i>	73
<i>Az összetett igealakok</i>	74
<i>A tagadó és tiltó segédige</i>	75
<i>A főnévi igenevek</i>	76
<i>A melléknévi igenevek</i>	76
<i>Az „igekötő”</i>	77
 <i>Szókincsbővítés</i>	 78
<i>A szóképzés</i>	78
<i>A szóösszetétel</i>	79
<i>A szóátvétel</i>	79
<i>Az állandósult szókapcsolatok</i>	79
 <i>Mondattan</i>	 80
<i>A szórend</i>	80
<i>Az állítmány</i>	81
<i>Az alany</i>	81
<i>Az egyeztetés</i>	82
<i>A tárgy</i>	82
<i>A habeo-szerkezet</i>	82
 <i>ÖSSZEHASONLÍTÓ SZÖVEGMINTA</i>	 83
 <i>Miatyánk-fordítások</i>	 84
 <i>ÖSSZEHASONLÍTÓ SZÓJEGYZÉK</i>	 89
 <i>KÉPEK</i>	 105

A saját nép és nyelv dicsérete

VIENA-KARJALAI

(Közmondások)

*Vieraš leipä on karkie šyyvvä.
Karjalaini meččättä ei voi elyä.*

* * *

*Idegen kenyeret keserű enni.
Karjalai ember erdő nélkül nem élhet.*

TVERI-KARJALAI

(Mihail Orlov)

*Šivn on kulda jogo šana,
ühä šoma on šivn kieli,
hobiehine zvonu iäni...*

* * *

*Mint az arany minden szavad,
legeslegszebb a te nyelved,
hangjai mint ezüst csengnek...*

LIVVI

(Zinaida Dubinina)

*Kuule, pagize omal kielel,
kuni on vie kenenke paista!
Kuni sizär, velli on rinnal...*

* * *

*Hallgasd, beszélj saját nyelvedet,
Amíg még van, kivel így szóljál.
Míg van még nővér s fivér veled...*

LŰD

(Miikul Pahomov)

*Minun atkalad oldah sinižed,
minun toivehed – vihandad,
oldah ruskedad minun iloižed.
Lüüdin mujuižed, armahad!*

* * *

*Szomorúságim, mint az ég, kékek,
reményim zöldék, mint a rét,
örömem vöröslő tűzben égnek.
Lúd színek csokra, drága szép!*

VEPSZE

(Szállóige)

*Vepsän kel' eläškandeb –
nece om meiden vahvmeližuz'.*

* * *

*A vepsze nyelv élni fog –
ez szilárd meggyőződés.*

IZSOR

(Popdalszöveg)

*Laulan keeles vanas,
keeles unohetas sinno vart.
Täss eväd ketki saa tolkkko,
mut müä laulan ei heitü vart!*

* * *

*Egy ősi nyelven,
elfeledett nyelven dalolok neked.
Itt senki sem tudja megérteni,
de én nem nekik énekelek!*

VÓT

(Közmondás)

*Meitü on liika pal'l'o,
a surma on ühsi –
kõikkõa eb ehi võttaa.*

* * *

*Mi túl sokan vagyunk,
a halál meg egyedül –
mindnyájunkat nem viheti el.*

Előszó

Az elmúlt három év során egymást követve jelentek meg az izsor¹, a vót², a vepsze³, a lúd⁴, a tveri-karjalai⁵, a viena-karjalai⁶ és a livvi⁷ nyelvekről szóló kis köteteim. Ezzel elkészült az általam keleti balti finnként elkülönített nyelvcsoporthoz teljes körű ismertetése. Ezek birtokában kívánom a jelen kötetben összefoglalni a róluk rendelkezésre álló fontosabb ismereteket. A túlzott részletezést az említett kötetek elérhető tartalmára tekintettel itt mellőzöm. Nem foglalkozom nyelvtörténeti kérdésekkel sem, ebben a tekintetben BERECSKI GÁBOR elvégezte a munkát, joggal összegezve kötete elején, hogy „*a finnugor nyelvtudomány gyakorlói között olyan gyakorlat alakult ki az utóbbi száz év során, hogy a magyarok nem foglalkoznak a balti finn nyelvek kutatásával...*”⁸

Mindenekelőtt megválaszolandónak tartom, hogy van-e alapja és van-e értelme a balti finnek csoportján belül – a finnugor nyelvészet uralkodó hagyományainak ellenére – az északi-déli belső csoportosítással szemben egy északi-keleti-déli felosztást kialakítani. Bár az említett nyelvekkel kapcsolatos ismereteim sok téren vázlatosak, esetenként felületesek, jómagam mégis látok olyan alapos indokokat, amelyek a keletiek különválasztására feljogosítanak.

A keletiek külön csoportként való kezelését nyelvészetileg és kulturálisan megalapozhatja, hogy:

1. a keletiként megkülönböztetendő nyelveket erősen összekapcsolja, hogy a történelmi csúdnépesség egykori alkotóinak főleg ők tekinthetők;

2. a finnségi alapnyelv felbomlásakor önálló fejlődésbe kezdő karjalai ág saját közös múltja legalább ezeréves;

3. a finn és az észt között félhold alakban szárazföldi „hidat” képező kis finnségi nyelveket napjainkra kivétel nélkül Oroszország karjalai, ingermanlandi és Volga menti térségében beszélik, és ez az állami háttérben megmutatkozó különbség főleg a szovjet időkben – azaz már jó száz éve – felerősödött, majd azóta is fokozatosan erősödik, a vizsgált nyelveket beszélők kétnyelvűségének kezdetei pedig lassan minimum három évszázadosak lesznek;

4. noha az orosz (keleti szláv) nyelvi hatás a finnben, még inkább az észtben sem tagadható, a vizsgált kis nyelvek tekintetében az előbbieknél jóval erősebb, esetenként a hangtani és szókincsbeli hatásokon túl alakítási és mondattani hatás is megfigyelhető;

5. a vizsgált kis nyelveket még részben beszélő néptörzseknek nemcsak az állami és a nyelvpolitikai helyzete más, hanem a vallásuk is: míg a finnek és észtek lutheránusok, addig ezek az oroszországi néptörzsek kivétel nélkül pravoszlávok⁹, ami kétségtelenül olyan, a kultúrát is befolyásoló szemléletet alapoz meg, amely feltétlenül visszahat bizonyos nyelvhasználati szokásokra is;

Összességében nyelvi tekintetben az északi balti finn csoport finneihez és a déli balti finn csoport észtheihez képest olyan és annyi különbség mutatható ki, amely alapján nem túlzó bátorság a keleti balti finn népek és nyelvek körét az északitól és a délitől elhatárolt csoportban összefogni.

A keletiek külön csoportként való kezelése mellett szól, hogy:

1. olyan nyelvpolitikai összefogást alapozhat meg, amely a legkisebbek számára is legalább némi túlélési esélyt biztosít;

2. a balti finn pravoszláviának például egy közös vallási szervezettség erejét kölcsönözheti;

3. ösztönözhet az őshonos identitás minél teljesebb számban való megvállalására és vállalására.

¹ SAY ISTVÁN: Bevezetés az izsor nyelv ismereteibe. Sióagárd–Kaposvár 2018.

² SAY ISTVÁN: Bevezetés a vót nyelv ismereteibe. Sióagárd–Kaposvár 2019.

³ SAY ISTVÁN: Bevezetés a vepsze nyelv ismereteibe. Sióagárd–Kaposvár 2019.

⁴ SAY ISTVÁN: Bevezetés a lúd nyelv ismereteibe. Sióagárd–Kaposvár 2020.

⁵ SAY ISTVÁN: Bevezetés a tveri-karjalai nyelv ismereteibe. Sióagárd–Kaposvár 2020.

⁶ SAY ISTVÁN: Bevezetés a viena-karjalai nyelv ismereteibe. Sióagárd–Kaposvár 2020.

⁷ SAY ISTVÁN: Bevezetés a livvi (olonyeci karjalai) nyelv ismereteibe. Sióagárd–Kaposvár 2021.

⁸ BERECSKI GÁBOR: Bevezetés a balti finn nyelvészetbe. Budapest 2000. 3.

⁹ Az Ingermanlandba szakadt – egyre fogyatkozó – inkeri finnek azért nem veszem figyelembe a kötetben, mert egyrészt finn nyelvet beszélnek, másrészt evangélikus vallásúak. Az pedig külön vizsgálódást igényelne, hogy a PUSZTAY JÁNOS által részletesebben ismertetett szetuk a vallásilag pravoszláv, nyelvéleg a legfinnesebb észt nyelvvaltozatú, államilag pedig egy részükben orosz szövetségi voltak alapján mára közelebb kerültek-e a keletiekhez. Utóbbit vö. PUSZTAY JÁNOS Szetu sorozata 1–4. Budapest 2017.

Ezeket a részben a kihalás szélére jutott, részben fokozottan veszélyeztetett nyelveket¹⁰ Oroszország területén mindössze néhány tucatnyian (vót), egy-két százan (izsor), néhány ezren (lúd, vepsze, tveri-karjalai), legfeljebb pár tízezen (livvi, viana-karjalai) vallják jelenleg magukénak, de ez korántsem jelenti azt, hogy valamennyien anyanyelvi szinten a rendszeres hétköznapi használatban beszélik is azokat. Ugyanakkor a hivatalos minősítésük szerint már a kihalás küszöbére érkezett nyelvek esetében is reménykedésre adhat okot, hogy gyarapodó számban akad a leszármazottak között olyan, aki nemzetiségi becsületből legalább az alapismeretek szintjén „visszatanulja” a hajdaniak által beszélt szavakat, legfontosabb nyelvi fordulatokat.

A vizsgált nyelvek irodalmi nyelvének kialakítására való törekvés egészen újkeletű, már a mostani évezredbe is átnyúló szándék. Ennek megfelelően e nyelvek esetében zajlik egy olyan típusú nyelvújítás, amelynek eredménye még kétséges és bizonytalan sorsú. Az újonnan, tudományos igénnyel leírt nyelvi állapotok még az elenyésző lélekszámú anyanyelvi közösség körében sem mindig elfogadottak és általánosak. A nyelv valószínűségi életszerű napi használata már nagyon korlátozott. Vitatható még a helyesírási stabilitás is. SZÓKE-BOLOTOVA NATÁLIA vepsze nyelvész szóbeli tájékoztatása alapján az egy-két évtizede készült leíró nyelvtanok és szótárak is inkább nyelvészeti szándékokat tükröznek, és a valószínűségi beszélt nyelvi formák kevésbé igazodnak ezekhez. A szókincs különböző fokú eloroszosodása például megállíthatatlannak látszik, a finnországi alapú szókincsfrissítés nem járt eredménnyel. Ezek alapján maguk a munkákat készítő nyelvészek is hajlamosak korábbi nézeteik felülvizsgálására.

Egy olyan kis nyelv esetében, amelynek egyfelől a pontos nyelvi státusza – nyelv- vagy nyelvváltozat-léte, esetleg pusztán nyelvjárásként való kezelése – is bizonytalanságra ad okot, és amely másfelől nagy területen maga is kis szórványokban szétszóródó, több nyelvjárású, a standardizálási szándék sikertelen is lehet, hiszen a nyelvet még használók sokféle egyéni nyelvhasználatukhoz annak főleg családi használata miatt erősen ragaszkodnak. Egyet kell érteni PUSZTAY JÁNOS¹¹ véleményével abban, hogy a kisebbségi nyelvi remények fő táplálói leginkább az adott kis népekből származó fiatal értelmiségiek lehetnek.

Az összefoglalás megfelelő részeinél röviden érintem azt a feltételezést, hogy a kihalt merja nép és nyelv a keleti balti finnek közé tartozott.

A kis nyelvekkel – főleg a kihalás szélére sodródottakkal – való foglalkozás sokakból vált ki értetlenkedést. Ugyanakkor, ha ritka növények vagy állatok – megállapítva azoknak tekintélyes eszmei értékét is – fokozott jogszabályi védelemben részesülnek, azt szinte minden ember természetesnek és illőnek találja. Ezzel ellentétben, ha kis népek kiveszőfélben lévő nyelveinek hasonló védelmet követel az érte aggódó ember, azt nagyon sokan csak fölösleges idő- és erőpazarlásnak tartják, hiszen éppen saját nyelvük kárára is fontosabbnak tartanak sokszor egy-egy világnyelvet, legfőképpen az angolt. A nyelvvédelmet – főleg a kis és veszélyeztetett nyelvek védelmét – fölöslegesnek tartók megfedkeznek arról, hogy a nyelvi (és ezáltal kulturális) sokféleség általánosságban gazdagítja az emberi gondolkodást.

Számomra BABITS MIHÁLY szellemisége a mérvadó: „*Magyar vagyok: lelkem, érzésem örökséget kapott, melyet nem dobok el: a világot nem szegényíteni kell, hanem gazdagítani. Hogy szolgálhatom az emberiséget, ha meg nem őrzök magamban minden színt, minden kincset, ami az emberiséget gazdagíthatja? A magyarság színét, a magyarság kincsét! De mily balga volnék, ha ugyanakkor más színt, más kincset el akarnék venni vagy meggyengíteni!*” (Részlet az *Örökké ég a felhők mögött* című írásból.¹²)

Világmeéretté vált a nagy nyelvek törekvése arra, hogy hódításukat azzal is alátámassszák, hogy a kis nyelveket, nyelvváltozatokat fölöslegessé teszik. Pedig a nyelv a kultúra alapja. Ha a kultúra sokszínűsége fontos, akkor a nyelvi sokszínűség őrzése nélkül a globalizálódó kommersz kultúra egysíkúsága még nagyobb veszélyt hordoz. Egy kis nép nyelve történelmi és etnográfiai tapasztalatokat is tanulságos módon tükröz. Ennek kutatása és felismerése tovább gazdagíthatja a finnugor nyelvészetet és társtudományait is. Nem szabad arról a fejlődéslélektani igazságról sem megfedkezünk, hogy már a kisgyermekkori többnyelvűség is intelligencia-fejlesztő hatással bír, függetlenül attól, hogy mekkora nyelvekről van szó. Másfelől a későbbi életkorban széles társadalmi hatása van a nagyobb közösségeken belüli kulturális csoportképződéseknek. A nyelv reneszánsza növeli a különleges identitás hosszútávú megőrződését. Az államnyelvétől eltérő nyelvi szerkezet a gondolkodásban is többletet kínál, a sajátos nyelvi megoldások használata akár az innovatív és kreatív viszonyulást is fejlesztheti. A kisebbségi „büszkeség” motiváló erejű lehet egy előre vivő pozitív „kivagyiság”

¹⁰ Vö. UNESCO Red Book of Endangered Languages: Europe. http://www.helsinki.fi/~tasalmin/europe_index.html

¹¹ Vö. PUSZTAY JÁNOS: Nyelvével hal a nemzet. Budapest 2006. 48., 77-78., 102., 116., 199., 269-271.

¹² BABITS MIHÁLY: Összegyűjtött versei. Budapest 1974. 264.

kialakításában. A „hivatalos” társadalmi léttel párhuzamosan az „otthoni” sajátos nyelvhasználat erősítheti a családokat, az erős családok pedig hasznosan hatnak vissza a helyi társadalmakra és a nagyobb állami keretekre is.

A – bár egészen elenyésző lélekszáma – kisebbségi nyelvek létjogosultságát is megalapozta a *Regionális és Kisebbségi Nyelvek Európai Kartája*¹³, mégha legtöbbször az aláíró felek így megfogalmazott vállalásai egyelőre csak a deklaráltság szintjén is maradnak, és a tényleges intézkedések sok helyütt még igencsak váratnak magukra. A hazai nyelvészeti kutatások figyelmét BAKRÓ-NAGY MARIANNE¹⁴ igyekezett ráirányítani a nyelvvédelmi szemléletre.

Ha Oroszország kis balti finn népeinek leszármazottai fontosnak érezték az őseik nyelve felé fordulást, és ezt nyelvészeti kiadványokkal is bizonyították, akkor a magyar finnugristák számára is elengedhetetlen ezeknek a hazai tudományos életbe és felsőfokú oktatásba való bevezetése, legalább is az arra való esély megadása. Ennek szándéka indított e kis nyelvek vizsgálatára és a jelen összefoglaló munka megírására is. Ugyanakkor még a rohamos digitális térhódítás közepette is kutatás- és tanulástechnikai többletet adhat, ha e nyelvek leírásai legalább szerény példányszámban könyvalakban is megjelennek.

A balti finn nyelvészet számos kérdésében maguk a szakemberek sem jutottak még egységes álláspontra, én viszont a legtöbbször a magam ízlése szerint köteleződtem el az egyik vagy a másik felfogás mellett. Természetesen minden tisztelem a magyarországi finnugristáké, egyetemi, illetve tudományos intézeti műhelyeké, társaságaiké.

E helyütt külön is köszönetemet fejezem ki MATICSÁK SÁNDORNAK aki több észrevétellel, tanáccsal segített abban, hogy ezek a kötetek a kezdeti kéziratokhoz képest jóval kevesebb tévedéssel és hibával láthattak napvilágot, és otthonosabban megtalálhatták a helyüket a finnugrisztikai szakirodalomban. Ügyszintén köszönöm PUSZTAY JÁNOS támogató véleményét, valamint SZÓKE-BOLOTOVA NATÁLIA biztató figyelmét.

A nyelvek tisztelete anyai örökségem, ő négy (német, angol, francia, spanyol) nyelven is fordított. A nyelvtani rendszerek logikája iránti érdeklődés pedig apai indíttatás volt. Budapesten a piaristáknál érettségiztem. Ott KINCS LAJOS és MAGYAR ISTVÁN atyák gyarapították és gazdagították bennem minőségge a hazulról hozottakat. A nyelvekkel való, minden ezt követő törődésem ezekre az alapokra épült. Ezért a keleti balti finn nyelvekről készült és kiadott köteteim egyszersmind az ő emlékükhöz való hálás tisztelgés megtestesítői is.

Magyar nyelv és irodalom–népművelés szakos diplomát az akkor újként induló afrikánisztika szakon is. Ugyanitt nyertem el a bölcsészdoktori fokozatot (művelődés-szociológiai témával). Már jelen évszázadunkba ért át a nemzetközi kapcsolatok szak elvégzése a győri egyetem közgazdasági-jogi karán (az Európai Unió többnyelvűségét elemző, német nyelvű szakdolgozattal). 2011 novemberétől nyugdíjas vagyok.

Mindig is érdekelték az idegen nyelvek, utóbb azok közül is a kicsik és a különlegesek. Gyermekkoromtól a családban kaptam a németet, nyolc éven át kötelezően az iskolai orosz. Latinból érettségiztem, tanultam rövid ideig franciául és olaszul is. Angol szöveget szótárral olvasok. Az afrikánisztika szakon a szuahélivel ismerkedtem. A magyar szakon szükségszerűen a finnel.

Édesanyám fordítóirodai lett származású kolléganője vezetett be a lett nyelvbe. Utóbbi jóvoltából – a vepsze–lett szótár internetes felfedezésekor – jutottam el a vepszéhez. Ez az ezredforduló táján történt. Egy évtizeden át kutagattam utána.

Majd továbblépve egyre nőtt az érdeklődésem a kis balti finn nyelvek iránt. Így ez a vonzódás immár két évtizednyire növelte életemnek a témakörhöz kötődő időszakát. Isten óvjon attól, hogy nyelvésznek és hozzáértőnek képzeljem magamat! Derűs amatőr vagyok.

A jelen kötet pedig egyben tisztelgés az izzor és a vót, a vepsze és a lúd, a karjali és a livvi kis népek és nyelvek, valamint a kihalt merjak emléke előtt. Annak az őszinte kívánságnak a kifejezése, hogy az így-úgy élő kis nyelvek valóságos léte még hosszú-hosszú időn keresztül lehessen az emberi kultúra része.

Lehessen továbbá elődeivel együtt ez a munka is mindenképpen a magyarországi hivatásos finnugor nyelvészetet – netán annak a hazai felsőfokú képzésben éppen most felnövekvő új nemzedékének tagjait – sarkalló kísérlet, amelynek nyomán egy javított és kiegészített változatot egyszer majd talán hasznosíthatnak a keleti balti finn népek és nyelvek ismeretei iránt érdeklődők!

¹³ A Regionális és Kisebbségi Nyelvek Európai Kartája. Nem hivatalos fordítás. <http://epa.oszk.hu/00000/00036/00012/pdf/09.pdf>

¹⁴ BAKRÓ-NAGY MARIANNE: Kell-e beszélnünk a nyelvi veszélyeztetettségéről? <http://slideplayer.hu/slide/1908668/>

Bibliográfia

ÁLTALÁNOS

- Administrative divisions of the Novgorod Republic. https://en.wikipedia.org/wiki/Administrative_divisions_of_the_Novgorod_Republic
- AUSTERLITZ, ROBERT: Különböző korszakok nyelvi érintkezései Fennó-Skandiában. Urálistikai tanulmányok 4. Budapest 1992. 192–195.
- BAKRÓ-NAGY MARIANNE: Kell-e beszelnünk a nyelvi veszélyeztetettségéről? <http://slideplayer.hu/slide/1908668/>
- BERECZKI ANDRÁS: Ütközőzónában. In: Kisebbségkutatás 2001/1: 95–101.
- BERECZKI GÁBOR: Bevezetés a balti finn nyelvészetbe. Budapest 2000.
- BREMENSIS, ADAMUS: Gesta Hammaburgiensi ecclesiae pontificum. Descriptio Insularum Aquilonis. <https://web.archive.org/web/20050207105412/http://hbar.phys.msu.su/gorm/chrons/bremen.htm>
- CSEPREGI MÁRTA: Balti finn népek Oroszországban. In: Finnugor kalauz. Szerk. CSEPREGI MÁRTA. Budapest 1998. 197–207.
- DOMOKOS PÉTER: A kis balti finn népek irodalma. In: Filológiai Közlöny 1982/4: 457–458.
- DUBROVINA, ZINAIDA – SZUVIZSENKO, LEONYID: A finnugristák kölcsönös segítségnyújtásának és együttműködésének eredményei – mindannyiunk közös tulajdona. In: Urálistikai tanulmányok 1998/9: 44–48.
- [The] Endangered Languages Project. <http://www.endangeredlanguages.com>
- ERDŐDI JÓZSEF: Az uráli népek ismertetése. Budapest 1967.
- Erős mackó. A finnugor népek meséi, dalai. Szerk. DORNBACH MÁRIA. Budapest 1984.
- [A] finnugorok világa. Szerk. NANOVSZKY GYÖRGY. Budapest–Moszkva 1996.
- Finnugor regék és mondák. Szerk. DOMOKOS PÉTER. Budapest 2012.
- Finnugor-szamojéd (uráli) regék és mondák I. Szerk. DOMOKOS PÉTER. Budapest 1984.
- Földisten lánykérőben. Finnugor mitológiai és történeti énekek. Szerk. BERECZKI GÁBOR. Budapest 1982.
- GRÜNTAL, RIHO: Livvistä liiviin. Itämerensuomalaiset etnonyymit. Helsinki, 1997. 73–171.
- GYÓNI GÁBOR: Urali rokonaink üzenete. <http://www.oroszvilag.hu/?t1=sajtoszemle&hid=3503>
- HAARMANN, HARALD: Elementare Wortordnung in den Sprachen der Welt. Hamburg 2004.
- HAARMANN, HARALD: Language in Ethnicity. Berlin–New York–Amsterdam 1986.
- HAARMANN, HARALD: Weltgeschichte der Sprachen. München 2006.
- HAJDÚ PÉTER: Bevezetés az uráli nyelvtudományba. Budapest 1973.
- HAJDÚ PÉTER: Az uráli nyelvészet alapkérdései. Budapest 1991.
- HAJDÚ PÉTER – DOMOKOS PÉTER: Urali nyelvrokonaink. Budapest 1978.
- Ház tetején egy fél lepény. Finnugor népek találós kérdései. Budapest 1986.
- HELLER, MIHAIL: Orosz történelem I. Az Orosz Birodalom története. Budapest 1996.
- HELLER, MIHAIL – NYEKRICHS, ALEKSZANDR: Orosz történelem II. A Szovjetunió története. Budapest 1996.
- Hét határon hallik húros daru hangja. Szerk. NAGY KATALIN. Budapest 1994.
- Hozott isten, holdacska! Finnugor varázsigék, imádságok, siratók. Szerk. BERECZKI GÁBOR. Budapest 1979.
- IBN FADLÁN: Beszámoló a volgai bolgárok földjén tett utazásról. Budapest 2007.
- JONES, MEIRION PRYS: Veszélyeztetett nyelvek és nyelvi sokszínűség az Európai Unióban. EU 2013. [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2013/495851/IPOL-CULT_NT\(2013\)495851\(SUM01\)_HU.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2013/495851/IPOL-CULT_NT(2013)495851(SUM01)_HU.pdf)
- JORDANES: A gótok eredete és tettei. Brassó 1904.
- Kalevala. Szemelvények a finnek naiv eposzából. Ford. VIKÁR BÉLA. Budapest 1970.
- Kalevala. Ford. SZENTE IMRE. Szombathely 2001.
- KAUKONEN, VÄINÖ: A Kalevala születése. Budapest 1983.
- KLIMA LÁSZLÓ: Finnugor történeti chrestomathia 1. Budapesti Finnugor Füzetek 12. 1999.
- KLIMA LÁSZLÓ: Finnugor történeti chrestomathia 2. Budapesti Finnugor Füzetek 18. 2002.
- KUBÍNYI KATA: Bibliafordítások a kis balti finn nyelveken. In: A Biblia finnugor nyelveken. Szerk. PUSZTAY JÁNOS. Budapest 2019. 63–102.
- KUBÍNYI KATA: Irodalom a kisebb balti finn népekről. <http://finnugor.elte.hu/index.php?q=baltifinnbiblio>
- LAAKSO, JOHANNA: Kleine ostfi. Sprachen. <http://homepage.univie.ac.at/johanna.laakso/hbg04/2.%20Karelisch.pdf>

- LAANEST, ARVO: Einführung in die ostseefinnischen Sprachen. Hamburg 1982.
- MARK, KARIN: Zur Herkunft der finnisch-ugrischen Völker vom Standpunkt der Anthropologie. Tallin 1970.
- MATICSÁK SÁNDOR: Finnugor etimológiai szótárak. In: Nyelvtudományi Közlemények 109. 2013. 33–68.
- MATICSÁK SÁNDOR: A finnugor (uráli) népek helyzete Oroszországban. In: Debreceni Szemle 2011/2: 160–169.
- MATICSÁK SÁNDOR: A magyar nyelv eredete és rokonsága. Budapest 2020. 164–224.
- MATICSÁK SÁNDOR: Az Oroszországban élő finnugor népek identitásáról. In: Debreceni Disputa 2007/5: 65–70.
- Mentem eprészni erdőre, áfonyázni rengetegbe. Karjalai, inkeri és finn balladák. Szerk. KÁDÁR GYÖRGY–KELLOSALO, JAAKKO–KUKKURAINEN, EIJÄ. Szombathely 2000.
- MÉSZÖLY GEDEON: Finnugor népek és nyelvek. Szeged 1951.
- Miatyánk 121 európai nyelven. Szerk. NÉMETH ZSIGMOND. Budapest 1990.
- Napfél és éjfé. Finnugor rokonaink népköltészete. Szerk. KARIG SÁRA. Budapest 1972.
- NÉMETH NIKI: Létükért küzdő északi rokonaink. <https://www.nyest.hu/hirek/letukert-kuzdo-eszaki-rokonaink>
- [Die] Novgorod Karte. <https://www.alamy.de/die-novgorod-karte-museum-zustand-open-air-museum-der-geschichte-und-architektur-novgorodian-kreml-nowgorod-image212284674.html>
- Nyelvrokonaink. Szerk. NANOVFSZKY GYÖRGY. Budapest 2000.
- Ösvények finnugor témájú honlapokhoz. <http://fu.nytud.hu/osvenyek.htm>
- PUSZTAY JÁNOS: Gyökereink. Budapest 2011.
- PUSZTAY JÁNOS: Ha én szólok, Észak beszél. Pécs 1988.
- PUSZTAY JÁNOS: Jegyzetek a balti finnekről és a népköltészetükről. In: Forrás 1976/9. 61–64.
- PUSZTAY JÁNOS: Nyelv? Politika? – Esszék a nyelvi kulturális sokszínűség érdekében. Dunaszerdahely 2016.
- PUSZTAY JÁNOS: Nyelvével hal a nemzet. Az oroszországi finnugor népek jelene és jövője 11 pontban. Budapest 2006.
- PUSZTAY JÁNOS: Párhuzamok a magyar és balti finn népi imádságokban. In: Pusztay János válogatott írásai hetvenedik születésnapjára. Szerk. POMÓZI PÉTER. Budapest 2018. 93–107.
- [The] Red Book of the Peoples of the Russian Empire. <http://www.eki.ee/books/redbook/votes.html>
- [The] Red Book on Endangered Languages: Europe. http://www.helsinki.fi/~tasalmin/europe_index.html
- [A] Regionális és Kisebbségi Nyelvek Európai Kartája. Nem hivatalos fordítás. <http://epa.oszk.hu/00000/00036/00012/pdf/09.pdf>
- ROZANSZKIJ, FJODOR: Finnugor nyelvek Ingermanlandban: jelen helyzetük és kutatásuk. In: Finnugor Világ 2008/2: 3–8.
- SAMMALLAHTI, PEKKA: Suomalaisten esihistorian kysymyksiä. In: Virittäjä 1977/2: 119–135.
- SCHWARZ, CHRISTIAN: Die ostseefinnischen Minderheitssprachen in Russland seit dem Ende des 19. Jahrhunderts. http://othes.univie.ac.at/7764/1/2009-11-26_9508614.pdf
- Suomen sanojen alkuperä 1–3. Szerk. ITKONEN, ERKKI – KULONEN, ULLA-MAIJA. Helsinki 1992–2000.
- SZÍJ ENIKŐ: Finnugor hol-mi 1. Budapest 1990.
- TAAGEPERA, REIN: A finnugor népek az orosz államban. Budapest 2000.
- TÓTH ANIKÓ NIKOLETT: A kisebb balti finn nyelvek szótárai. In: MATICSÁK SÁNDOR – TÓTH ANIKÓ NIKOLETT – PETTERI LAIHONEN: Rokon nyelveink szótárai. Budapest 2014. 159–180.
- Uráli népek. Nyelvrokonaink kultúrája és hagyományai. Szerk. HAJDÚ PÉTER. Budapest 1975.
- Útmutató a kisebbségi nyelvek használatához az elektronikus médiában. 2003. <https://www.osce.org/hu/hcnm/70122?download=true>
- VARGA KINGA ANIKÓ: A finnugor népek politikai helyzete. Budapest 2010.
- VÍGH-SZABÓ MELINDA: Nyelvtervezés és online kommunikáció – finnugor nyelvek a 21. században. In: Folia Uralica Debreceniensia 21. [2014]: 183–200.
- [A] világ nyelvei. Főszerk. FODOR ISTVÁN. Budapest 1999. 672–673.
- VOIGT VILMOS: Irodalom és nép Északon. A balti finn népek folklórja mint az európai folklór része. Budapest 1998.
- ZSIRAI MIKLÓS: Finnugor rokonságunk. Budapest 1994.

* * *

- Национальный состав населения Российской Федерации – переписи населения 2010 года. http://www.gks.ru/free_doc/new_site/population/demo/peritog/tab5.-ls
- Социально-демографический портрет России: По итогам Всероссийской переписи населения 2010 года. Москва 2012. http://www.gks.ru/free_doc/new_site/perepis2010/croc/Documents/portret-russia.pdf
- 24 марта 2000 года № 255 „О едином перечне коренных малочисленных народов Российской Федерации”. Мόdosította: 13 октября 2008 года № 760. <http://docs.cntd.ru/document/902123531>

VIENA-KARJALAI

- FEJES LÁSZLÓ: Miben különbözik a karjalai a finnől? <https://www.nyest.hu/renhirek/miben-kulonbozik-a-karjalai-a-finntol>
- Játékok karél és vepsze nyelven. http://www.oroszvilag.hu/?t1=finnugor_hirek&hid=486
- Karelian language. https://en.wikipedia.org/wiki/Karelian_language
- Karelians. <https://en.wikipedia.org/wiki/Karelians>
- Karjalai nyelv. https://hu.wikipedia.org/wiki/Karjalai_nyelv
- Karjalaiak. <https://hu.wikipedia.org/wiki/Karjalaiak>
- Karjalais–venälääne–suomalaine sanakirju. <http://sanakniigu.onego.ru/index.php?lan=rus>
- KARLOVA, OLGA: Vienankarjalan alkeiskuršši. Petroskoi 2013. <http://avtor.karelia.ru/elbibl/karlova/vienankarjalan/files/assets/basic-html/page-2.html>
- KLEMENTJEV, J. I.: Karjalazet. Petroskoi 2008.
- KLEMENTYEV, YEVGENIY – KOVALEVA, SVETLANA – ZAMYATIN, KONSTANTIN: The Karelian language in Russia: An Overview of a Language in Context. <https://fedora.phaidra.univie.ac.at/fedora/get/o:105164/bdef:Content/get>
- Nuori Karjala. <http://nuorikarjala.ru/>
- Oma Mua. <http://omamua.ru/>
- SAY ISTVÁN: Bevezetés a viena-karjalai nyelv ismereteibe. Sióagárd–Kaposvár 2020.
- Tuatto meijän. https://www.karjal.fi/avointkirjasto/wp-content/uploads/2018/03/pruazniekat_juhlat.pdf
- ЗАЙКОВ, ПЕКА – РУГОЖЕВА, ЛАРИССА: Karjalais–venäläini sanakirja (pohjois-karjalaiset murtehet). Petroskoi 1999. https://vk.com/doc-25112436_359251659

* * *

- АНТИКОСКИ, ЭСА: Карелы. <http://sitkin.narod.ru/karel.htm>
- Диалекты карельского языка. https://ru.wikipedia.org/wiki/Диалекты_карельского_языка
- ЖАРИНОВА, ОЛЬГА: Учебник. Pagizemmo karjalakse. <http://hitech.onegaborg.eu/Pagizemmo.aspx>
- ЗАЙКОВ, ПЕТР МЕФОДЬЕВИЧ: Грамматика карельского языка (фонетика и морфология). <http://elibrary.karelia.ru/book.shtml?levelID=034005&id=2071&cType=1>
- Карелы. <https://ru.wikipedia.org/wiki/Карелы>
- Карельские народные сказки. Петрозаводск 2010. https://vk.com/doc-25112436_360299463
- Карельский национальный костюм. <http://wlooks.ru/nacionalnye-kostyumy/karelskie/>
- Карельский язык. <http://lang.fotocrimea.com/?page=karelskiy-yazyk>
- Карельский язык. <http://livviki.karelia.ru/language/>
- Карельский язык. http://syamozero.ru/index.php/Карельский_язык
- Карельский язык. https://ru.wikipedia.org/wiki/Карельский_язык
- Национальный костюм карелов. <https://cyberpedia.su/13x8c5d.html>
- Республика Карелия. http://aleksee-iva.narod.ru/regions/kar_/karelia.html
- Русско–карельский словарь (севернокарельские диалекты). Петрозаводск 2015. https://vk.com/doc-25112436_437461088
- Учим Карельский язык. https://vk.com/karjalan_kieli

TVERI-KARJALAI

(Több karjalai nyelvváltozat szakirodalma érhető el a viena-karjalai irodalomjegyzék alapján is.)

- [The] breakdown of Tver Karelian demographic continuity. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01419870.1996.9993912>
- GYÓNI GÁBOR: A karjalai és a tveri karélok számának alakulása. http://oroszvilag.hu/?t1=finnugor_hirek&hid=2131
- Meie Isa palve eri keeltes. https://et.wikipedia.org/wiki/L%C3%A4%C3%A4nemesoome_keeled
- NOVAK, IRINA – KOMISSAROVA, IRINA: Miun harpaukšet karielan kieleh. Petroskoi 2019.
- Runoloin lehüt. <http://aiga.tverlib.ru/person/p01-t08.htm>
- SAY ISTVÁN: Bevezetés a tveri-karjalai nyelv ismereteibe. Sióagárd–Kaposvár 2020.

TURIČEVA, ZOJA: Armaš šana. Luvendakniiga. Tverin karielazilla lapšilla. Тверь 1996.
Tver. <https://hu.wikipedia.org/wiki/Tver>
Tveri Terület. https://hu.wikipedia.org/wiki/Tveri_terület https://hu.wikipedia.org/wiki/Tveri_terület
Tver Karelians. https://en.wikipedia.org/wiki/Tver_Karelians

* * *

ГОЛОВКИН, А. Н.: История Тверской Карелии. Тверь 2008.
День родного языка карел. <https://iz.ru/851088/2019-02-28/den-rodного-iazyka-karel-otmetiat-v-tveri>
Культура тверских карел. https://www.afanasy.biz/news/culture/?ELEMENT_ID=109675
ЛЕОНТЬЕВА, Т. Г.: История и культура тверских карел. Вестник ТвГУ. Серия «История». 2017. № 2. С. 136–148.
Организация Тверская региональная НКА тверских карел. <https://www.list-org.com/company/2428198>
Пунжина, АЛЕКСАНДРА: Словарь карельского языка (тверские говоры). Петрозаводск 1994.
СВЕТЛОВ, ГЕННАДИЙ: Уроки карельского языка. <http://depvladimir.narod.ru/urokkat/index.html>
Тверская карелия. <https://www.sovsekretno.ru/articles/tverskaya-kareliya/>
Тверская карелия. Национальный костюм. <http://karelia.tverlib.ru/costume> <http://karelia.tverlib.ru/costume>
Тверские карелы. https://ru.wikipedia.org/wiki/Тверские_карелы

LIVVI

(Több karjalai nyelvváltozat szakirodalma érhető el a viena-karjalai irodalomjegyzék alapján is.)

BOIKO, TATJANA – MARKIANOVA, LJUDMILA: Suuri Ven’ä–karjalaine sanakniigu (livvin murreh). Petroskoi 2011.
http://elibrary.krc.karelia.ru/401/1/russko-karelskij_slovar.pdf
GILOJEVA, N. – RUDAKOVA, S.: Karjalan kielen livvin murdehen algukursu. <https://opastajat.net/opastus/algukursu/algukursu.html>
Hiiryt da Reboihut. Suarnu. https://vk.com/doc-25112436_450310180
Livvi-Karelian language. https://en.wikipedia.org/wiki/Livvi-Karelian_language
Livvi-Karelian. <https://www.ethnologue.com/18/language/olo/>
Olonetzische Sprache. https://de.wikipedia.org/wiki/Olonetzische_Sprache
SAY ISTVÁN: Bevezetés a livvi (olonyeci karjalai) nyelv ismereteibe. Sióagárd–Kaposvár 2021.

* * *

Ливвиковское наречие. https://ru.wikipedia.org/wiki/Ливвиковское_наречие
МАКАРОВ, ГРИГОРИЙ НИКОЛАЕВИЧ: Словарь карельского языка (Ливвиковский диалект). Петрозаводск 1990. http://resources.krc.karelia.ru/illh/doc/redkie/makarov_dict_ocr.pdf

LÜD

(Több karjalai nyelvváltozat szakirodalma érhető el a viena-karjalai irodalomjegyzék alapján is.)

Lud. <https://sanat.csc.fi/wiki/Lud>
Lüd nyelv. https://hu.wikipedia.org/wiki/Lüd_nyelv
Lüüdi. <http://lyydi.net/>
Lüüdilaine 2006. http://web122.webhotelli.fi/~lyydi748/wp-content/uploads/2013/06/luudilaine_2006.pdf
Lüüdilaine 2007. <http://docplayer.fi/3254264-Luudilaine-lyydilaisen-seuran.html>
Lüüdilaine 2015. <http://lyydi.net/wp-content/uploads/2016/08/Luudilaine-2015.pdf>
Lüüdilaine 2017. <http://lyydi.net/wp-content/uploads/2018/05/Luudilaine-2017.pdf>
Lüüdilaine Siebr. <http://lyydi.net/>
Lyydi people (Russia). <http://www.crwflags.com/fotw/flags/ru-lyyd.html>
Lyydilaine No. 1. 2008. <http://fulib.ru/books/pereodika/Lyydilaine/Lyydilaine-1.pdf>
Lyydilaine No. 2. 2008. <http://fulib.ru/books/pereodika/Lyydilaine/Lyydilaine-2.pdf>
Lyydilaine No. 3. 2008. <http://fulib.ru/books/pereodika/Lyydilaine/Lyydilaine-3.pdf>
Lyydilaine No. 4. 2008. <http://fulib.ru/books/pereodika/Lyydilaine/Lyydilaine-4.pdf>

Lyydilaine No. 5. 2009. <http://fulib.ru/books/pereodika/Lyydilaine/Lyydilaine-5.pdf>
 Lyydilaine No. 6. 2009. <http://fulib.ru/books/pereodika/Lyydilaine/Lyydilaine-6.pdf>
 Lyydilaine No. 7. 2009. <http://fulib.ru/books/pereodika/Lyydilaine/Lyydilaine-7.pdf>
 Lyydiläiset ja lyydin kieli. Bibliografia. <http://webbisivu.com/Karjalantutkimusseura/Lyydi/Lyydi-biblio>
 РАНОМОВ, МИКУЛ: Куужärven lyydiläistekstejä. SUST 263. Helsinki 2011.
 РАНОМОВ, МИКУЛ: Lüüdiländ. Kuopio 2000.
 РАНОМОВ, МИКУЛ: Lyydiläiskysymys: kansa vai heimo, kieli vai murre? Helsinki 2017.
 РАНОМОВ, МИКУЛ: Непризнанный народ. In: Lüüdilaine 2013.
 SAY ISTVÁN: Bevezetés a lüd nyelv ismereteibe. Sióagárd–Kaposvár 2020.
 VIRTARANTA, PERTTI: Lyydiläisiä tekstejä I. SUST 129. Helsinki 1963.
 VIRTARANTA, PERTTI: Lyydiläisiä tekstejä II. SUST 130. Helsinki 1963.
 VIRTARANTA, PERTTI: Lyydiläisiä tekstejä III. SUST 131. Helsinki 1964.
 VIRTARANTA, PERTTI: Lyydiläisiä tekstejä IV. SUST 132. Helsinki 1976.
 VIRTARANTA, PERTTI: Lyydiläisiä tekstejä V. SUST 165. Helsinki 1984.
 VIRTARANTA, PERTTI: Lyydiläisiä tekstejä VI. SUST 218. Helsinki 1994.

* * *

РОДИОНОВА А. П. – КОВАЛЕВА С. В.: Людики: проблемы сохранения языка и культуры. http://knk.karelia.ru/site/lud/rod_kov.pdf

VEPSZE

ABRAMOV, NYIKOLAJ: Kahtišti koumekümne koume. Kétszer harminchárom. Ford. NAGY KATALIN. Budapest 2010.
 FEJES LÁSZLÓ: 66 [Hatvanhat]. http://renhirek.blogspot.hu/2010_06_01_archive.html
 FEJES LÁSZLÓ: A vepszék is a Wikipédiára mennek. <http://www.nyest.hu/renhirek/a-vepszek-is-a-wikipediara-mennek>
 FEJES LÁSZLÓ: Elhunyt Nyikolaj Abramov. <http://www.nyest.hu/renhirek/elhunyt-nyikolaj-abramov>
 FEJES LÁSZLÓ: Jurcsi és a kigyó. <http://www.nyest.hu/renhirek/jurcsi-es-a-kigyó>
 FEJES LÁSZLÓ: Online vepsze–angol szótár. <http://www.nyest.hu/renhirek/online-vepsze-angol-szotar>
 FEJES LÁSZLÓ: Őshonosnak ismerik el a vepszékét a Vologdai Területen is. <http://www.nyest.hu/renhirek/oshonosnak-ismerik-el-a-vepszeket-a-vologdai-területen-is>
 Finnugor Ki kicsoda – avagy ki finnugor, ki nem? Vlagyimir Vlagyimirovics Putyin. http://renhirek.blogspot.hu/2009_01_16_archive.html
 GRÜNTAL, RIHO: Hány oka lehet a vepsze szekunder névutói eredetű helyhatározóragok szuffixálódásának? In: Budapesti Uráli Műhely 4. Uráli grammatizáló. Budapest 2005. 126–134.
 Gyermekek Biblia vepsze nyelven. <http://posztinfo.hu/gyermek-biblia-vepsze-nyelven/>
 Játékok karél és vepsze nyelven. http://www.oroszvilag.hu/?t1=finnugor_hirek&hid=486
 KERESZTES LÁSZLÓ: A vepsze irodalmi nyelv az új evangéliumfordítás tükrében. In: Folia Uralica Debrecen-siensia 15. [2009]: 49–64.
 „Kodima”-Lehte. <http://kodima.1accesshost.com/kodima/kodima.htm>
 Központi támogatás a vepszéknek. <http://posztinfo.hu/kozponti-tamogatas-a-vepszeknek/>
 KURS, OTT: The Vepsians: An administratively divided nationality. In: Nationalities Papers. 2001/29.1: 69–83.
 KURS, OTT: Vepsians: the easternmost Baltic-Finnic people. In: Terra. 1994/107: 127–135.
 Literatur. <http://kodima.1accesshost.com/literatur.htm>
 Meiden Tat. http://vep.wikipedia.org/wiki/Meiden_Tat
 MULLONEN, IRMA: Johdatusta fennougristiikkaan. Vepsäläiset ja vepsän kieli. Petrozavodszk 2005. 60–64.
 SAY ISTVÁN: Bevezetés a vepsze nyelv ismereteibe. Sióagárd–Kaposvár 2019.
 St. Petersburg Vepsian Society. <http://kodima.narod.ru>
 [A] tanszéki vepsze hét eseményeiről egy kicsit bővebben. <https://www.facebook.com/ElteFinnugorTanszek/posts/462987413810719>
 Tāt meide. http://www.neoland.ru/Language_veps-ladwa.htm
 Tat meiden. http://www.neoland.ru/Language_veps-ishaira.htm
 Tatoi meiden. http://www.neoland.ru/Language_veps-ladwa.htm

Új vepsze–orosz szótár jelent meg. http://www.oroszvilag.hu/?t1=finn-ugor_hirek&hid=993
 Uz' venä–vepsläine vajehnik. http://www.krc.karelia.ru/doc_download.php?id=2217&table...
 [A] Varázsló színre lép. <http://www.nyest.hu/renhirek/a-varazslo-szinre-lep>
 Veps language. https://en.wikipedia.org/wiki/Veps_language
 Vepsä–Englantilaine Vajehnik. <http://kodima.1accesshost.com/dictionary.htm>
 Vepsäläisiet. <https://fi.wikipedia.org/wiki/Vepsäläisiet>
 Vepsä–Lätlaine Vajehnik. http://finnish_latvian.enacademic.com/
 Vepsä–Latvijalaine Vajehnik. <https://docs.google.com/file/d/0B1Dn36kM7yQ7U1oweHJiN0VMRmM/edit>
 Vepsän grammatik. https://vep.wikipedia.org/wiki/Vepsän_grammatik
 Vepsän kel'. https://vep.wikipedia.org/wiki/Vepsän_kel'
 Vepsän kieli. https://fi.wikipedia.org/wiki/Vepsän_kieli
 Vepsän küläd. https://vep.wikipedia.org/wiki/Vepsän_küläd
 Vepsän Seuran kotisivut. <http://veps.org>
 Vepsän Vikipeidija. <https://vep.wikipedia.org/wiki/Pälehtpol'>
 Vepsän–Karjalan–Suomen Sanasto. <http://www.veps.de/Sanasto>
 Vepsians. <https://en.wikipedia.org/wiki/Vepsians>
 Vepsläižed. <https://vep.wikipedia.org/wiki/Vepsläižed>
 Vepsze nyelv és kultúra. Intenzív kurzus az ELTE Finnugor Tanszékén vepsze szakemberek részvételével. <http://finnugor.elte.hu/index.php?q=node/1092>
 Vepszék. <https://hu.wikipedia.org/wiki/Vepszék>
 Wepsen. <https://de.wikipedia.org/wiki/Wepsen>
 [Die] Wepsen. <https://wiki.univie.ac.at/display/PraktikumWS11/Die+Wepsen>
 [Die] Wepsen wollen nicht das Los der Mammuts teilen. <https://derstandard.at/1360681880181/Die-Wepsen-wollen-nicht-das-Los-der-Mammuts-teilen>
 Wepsisch. <https://nl.wikipedia.org/wiki/Wepsisch>
 ZAICEVA, NINA: Vepsän kelen grammatik. I. Petroskoi 1995.
 ZAICEVA, NINA: Vepsän kelen grammatik. II. Petroskoi 2000.

* * *

Вепские сказки. <https://www.kantele.ru/istoria/stati-i-materialy/vepsskie-skazki-poseyali-repu-na-kryshe-izby/>
 Вепский язык. https://ru.wikipedia.org/wiki/Вепский_язык
 Вепсы. <https://ru.wikipedia.org/wiki/Вепсы>
 Народные костюмы вепсов, води и ижор увидят все. <http://www.baltinfo.ru/2014/12/12/Narodnye-kostyumy-vepsov-vodi-i-izhor-uvidyat-vse-467029>

IZSOR

ARISTE, PAUL: A mai izsor nyelv birtokos személyragjai. In: Nyelvtudományi közlemények 60. [1958]; 5–10.
 DOMOKOS PÉTER: Izsor irodalom és irodalmi formák. In: Világirodalmi Lexikon. Budapest 1977. 475.
 FEJES LÁSZLÓ: Az első izsór sláger. <http://www.nyest.hu/renhirek/az-első-izsor-slager>
 Ingrian. <https://www.omniglot.com/writing/ingrian.htm>
 Ingrien. <https://fr.wikipedia.org/wiki/Ingrien>
 Ingriens. <https://fr.wikipedia.org/wiki/Ingriens>
 Inkerikot. <https://fi.wikipedia.org/wiki/Inkerikot>
 Inkeröisen kieli. https://fi.wikipedia.org/wiki/Inkeröisen_kieli
 Isä mejjän. http://www.neoland.ru/Language_ingrian.htm
 Ischorische Sprache. <http://deacademic.com/dic.nsf/dewiki/666367>
 Ischorische Sprache. https://de.wikipedia.org/wiki/Ischorische_Sprache
 Isuri keel. https://et.wikipedia.org/wiki/Isuri_keel
 Izhorians. <http://www.fennougria.ee/index.php?id=11228>
 Izhorians. <https://en.wikipedia.org/wiki/Izhorians>
 Izsór lakodalmi dal. http://album.hagyományokhaza.hu/album/felvetel_show.php?id=18310
 Izsór nyelv. https://hu.wikipedia.org/wiki/Izsór_nyelv
 KURS, OTT: Ingria – The broken landbridge between Estonia and Finland. In: GeoJournal 1994/1.

MATICSÁK SÁNDOR: Say István, Bevezetés az izsor nyelv ismereteibe. In: *Folia Uralica Debreceniensia* 24. [2017]: 379–384.

POMOZI PÉTER: Inkeri. In: *A világ nyelvei. Főszerk. FODOR ISTVÁN*. Budapest 1999. 593–594.

ROZSANSZKIJ, FJODOR: Finnugor nyelvek Ingermanlandban; jelen helyzetük és kutatásuk. In: *Finnugor Világ* 2008/2: 3–8.

SAY ISTVÁN: Bevezetés az izsor nyelv ismereteibe. Sióagárd–Kaposvár 2018.

Votian and Ingrian folk songs. <http://www.folklore.ee/pubte/eraamat/vadjaisuri/en/tutvustusvaljaandest>

Vótok, izsórok. <http://www.regulytarsasag.hu/nyelvrokonaink-14-testver/balti-finne-2/votok-izsorok/>

ZOLTÁN ANDRÁS: Az inkeri (izsór) nyelv megőrzésének problémái. In: *Kisebbségkutatás* 2003/2: 454–455.

* * *

Вистино. <http://ru.wikipedia.org/wiki/Вистино>

Водские и ижорские народные песни. www.folklore.ee/pubte/eraamat/vadjaisuri/ru/laulik-maria-vahter

Ижора. <http://enclo.lenobl.ru/object/1803549543?lc=ru>

Ижора. <http://ru.wikipedia.org/wiki/Ижора>

Ижора. http://www.finnougoria.ru/community/folk/5/index.php?SECTION_ID=343

Ижорская земля. http://ru.wikipedia.org/wiki/Ижорская_земля

Ижорский женский костюм. <http://nacekonomie.ru/forum/viewtopic.php?f=47&t=22017>

Ижорский язык. http://ru.wikipedia.org/wiki/Ижорский_язык

Изучение ижорского языка очно и в интернете. <http://www.languages-study.com/izhor.html>

Ингерманландия: водь и ижора. <http://vatland.ru>

КОНЬКОВА, ОЛЬГА: Ижора. <http://kmn-lo.ru/Document/1411032265.pdf>

РОЖАНСКИЙ, Ф. И. – МАРКУС, Е. Б.: Ижора Сойкинского полуострова: фрагменты социолингвистического анализа. In: *Acta Linguistica Petropolitana* 2013/3: 261–298.

СЕЛИЦКАЯ, И. А.: Библиография литературы на ижорском языке. In: *Советское финноугроведение* 1965/4: 302–305.

ЧЕРНЯВСКИЙ, ВИТАЛИЙ: Ižoran keel. Ittseopastaja – Ижорский язык. Самоучитель. <http://lingvisto.org/files/ingrian.pdf>

VÓT

AGRANAT, TATJANA: The definite article in Votic: the process of grammaticalisation. In: *Eesti ja soome-ugri keeleteaduse ajakiri*. 2015/6/1: 41–53.

ARISTE, PAUL: A grammar of the Votic language. Indiana University 1968.

Deutsch–Wotisch Wörterbuch Online. <https://de.glosbe.com/de/vot/>

DOMOKOS PÉTER: Tsvetkov [cvetkóv], Dimitri. In: *Világirodalmi Lexikon* 15. Budapest 1993. 920.

DOMOKOS PÉTER: Vót irodalom és irodalmi formák. In: *Világirodalmi Lexikon* 17. Budapest 1994. 281–282.

FEJES LÁSZLÓ: Oroszok és németek a lettben – és a vótok. <http://www.nyest.hu/renhirek/oroszok-es-nemetek-a-lettben-br-es-a-votok>

HEINSSO, HEINIKE – KUUSK, MARGIT: The neo-renaissance and revitalization of Votic. <http://jeful.ut.ee/public/files/Heinsoo+Kuusk+171-184.pdf>

Hol vót, hol nem vót. <http://www.nyest.hu/renhirek/hol-vot-hol-nem-vot>

Isä mejje. http://www.neoland.ru/Language_vod.htm

Krévinek. <https://hu.wikipedia.org/wiki/Krévinek>

KURS, OTT: Ingria – The broken landbridge between Estonia and Finland. In: *GeoJournal* 1994/1.

LEIJAILLA: A nyelvész nyomoz. <http://www.nyest.hu/renhirek/a-nyelvezes-nyomoz>

Maaväci. <http://vadjamaa.narod.ru/library/library.html>

SAY ISTVÁN: Bevezetés a vót nyelv ismereteibe. Sióagárd–Kaposvár 2019.

SZABÓ LÁSZLÓ: Antal Reguly, Vátjalaismuistiinpanot 1831. Julkaissut Sulo Haltsonen. In: *Nyelvtudományi Közlemények* 63. [1961]: 420–421.

SZABÓ LÁSZLÓ: Mit változott a vót nyelv Ahlqvisttól napjainkig? In: *Nyelvtudományi Közlemények* 64. [1962]: 97–113.

SZABÓ LÁSZLÓ: Norman Denison, The Partitive in Finnish. In: *Nyelvtudományi Közlemények* 63. [1961]: 417.

SZABÓ LÁSZLÓ: Új vót népköltési gyűjtemények. In: Nyelvtudományi Közlemények 63. [1961]: 231–236.
 SZABÓ LÁSZLÓ: Vót szövegek Mati faluból. In: Nyelvtudományi Közlemények 63. [1961]: 111–127.
 Vad'da kaazgad. Водские сказки. Szentpétervár 2003.
 Vad'da tšeeli. Vatjaa sana päivässä. <https://www.facebook.com/VaddaTseeliVatjaaSanaPaivassa>
 Vad'damaa – Votic Land. http://www.vadjamaa.narod.ru/index_eng.html
 Vadja keel. https://et.wikipedia.org/wiki/Vadja_keel
 Vadjalaset. <https://et.wikipedia.org/wiki/Vadjalased>
 Vatja. <https://fi.wikipedia.org/wiki/Vatja>
 VON PACKEISER, KARSTEN: Die Letzten vom Volke der Woten. <http://www.vadjamaa.narod.ru/library/09.html>
 Vót nyelv. https://hu.wikipedia.org/wiki/Vót_nyelv
 Votes. <https://en.wikipedia.org/wiki/Votes>
 Votian and Ingrian folk songs. <http://www.folklore.ee/pubte/eraamat/vadjaisuri/en/tutvustusvaljaandest>
 Votian proverbs. https://en.wikiquote.org/wiki/Votian_proverbs
 Votian. <https://en.wikiversity.org/wiki/Votian>
 Votians. <https://eng.fennougria.ee/rahvad/laanemeresoome-rahvad/vadjalased/>
 Votians. RT Documentary Channel Films. <https://rtd.rt.com/films/votians-gulf-finland-fishing/>
 Votic (vad'da tšeeli / maatšeeli) <https://www.omniglot.com/writing/votic.htm>
 Votic language. https://en.wikipedia.org/wiki/Votic_language
 Vótok, izsórok. <http://www.regulytarsasag.hu/nyelvrokaink-14-testver/balti-finne-2/votok-izsorok/>
 Woten erzählen. Wotische Sprachproben. Helsinki 1959.
 Woten. <https://de.wikipedia.org/wiki/Woten>
 Wotisch–Deutsch Wörterbuch Online. <https://de.glosbe.com/vot/de>
 Wotische Sprache. https://de.wikipedia.org/wiki/Wotische_Sprache

* * *

АГРАНАТ, ТАТЬЯНА: The beginning of the Votic language revival. <http://www.vadjamaa.narod.ru/library/07.html>
 Водский костюм. <http://kmn-lo.ru/narodnyekostymy/vodkostum>
 Водский язык. https://ru.wikipedia.org/wiki/Водский_язык
 Водь. <https://ru.wikipedia.org/wiki/Водь>
 КУЗНЕЦОВА, ЕКАТЕРИНА: Müü suvammõ vad'damaatõ. Vad'da krazgõttavõ ciija. Общество Водской Культуры. 2010.
 КУЗНЕЦОВА, ЕКАТЕРИНА: История Води. <http://www.vadjamaa.narod.ru/library/04.html>
 Лужицы. [https://ru.wikipedia.org/wiki/Лужицы_\(Кингисеппский_район\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/Лужицы_(Кингисеппский_район))
 Предания и сказки водского народа. Vad'daa rahvaa jutud ja kaazgad. Szentpétervár 2009.
 Усть-Лужское сельское поселение. https://ru.wikipedia.org/wiki/Усть-Лужское_сельское_поселение
 ЧЕРНЯВСКИЙ, ВИТАЛИЙ: Vad'da ceeli. Izeõpõttaja – Водский язык. Самоучитель. <http://www.finnougoria.ru/prf%20info/samouchitel%20vodskogo%20yazyka1.pdf>

MERJA

BERECZKI GÁBOR: A merja nyelv helye a finnugor nyelvcsaládon belül. In: Magyar Nyelv 85. 439–442.
 KLIMA LÁSZLÓ: Merják és muromák. <http://finnugor.elte.hu/?q=mermurtort>
 KLIMA LÁSZLÓ: A merják története. <http://finnugor.elte.hu/tortenelem/Egyesnepek/Merja/merja.htm>
 MATICSÁK SÁNDOR: A magyar nyelv eredete és rokonsága. Budapest 2020. 260–261.
 [A] merják. <http://fu.nytud.hu/hivmer.htm>
 [A] merja nyelv helye a finnugor nyelvcsaládon belül. <https://edit.elte.hu/xmlui/>
 SALAMON ÁGNES: Merjanskij jazyk / Tkačenko, O. B. In: Folia Uralica Debreceniensia 1. [1989]: 87–108.
 TKAČENKO, OREST BORISOVIČ: Merjanskij jazyk. Kiev 1985.
 VASMER, MAX: Beiträge zur historischen Völkerkunde Osteuropas. III. Merja und Tscheremissen. Berlin 1935.

* * *

Горюнова, Е.И. Этническая история Волго-Окского междуречья. Москва 1961.
 Мерянское наследие России. <http://www.merja.org/>
 Повести временных лет. https://imwerden.de/pdf/povest_vremennyx_let.pdf

A KELETI BALTI FINN NÉPEK

A keleti balti finn népek kiblenléte

VIENA-KARJALAIK

A keleti balti finn nyelvet beszélő népek (népcsoportok, szubetnoszok) körében a legnehezebb – és minden valószínűséggel kétséges eredményt hozó – feladat a karjalaiak identitásának a meghatározása. Már önmagában a földrajzi alapú elnevezés definiálási nehézségeket rejt. A karjalai megnevezésben nyilvánvalóan szerepet kapott az alapvetően karéliei lakóterület, illetve a köztársasági azonosságtudat is.

Fokozza a nehézséget, hogy az egykori úgynevezett Karjala Oroszország és Finnország között kettészakadt, ezzel a karjalaiak egy része a finnekkel került egy határon belülre, s az ő nyelvüket a finnországi nyelvészek zöme egyszerűen a finn nyelv egyik nyelvjárásának tekinti. Másfelől a Karjalai Köztársaságon belül kialakult (vagy eleve létezett) a karjalainak két olyan szubetnosza, a livvi és a lüd, amelyeknek a nyelvváltozata sokak szemlélete szerint közel áll az önálló nyelvi léthez. Végül a voltaképpeni karjalai nyelvhez az előző kettőnél jóval közelebb álló tveri karjalai nyelvjárás vet fel érdekes kérdéseket, főleg a nagy földrajzi távolság miatti elkülönülés okán.

Karjalai irodalmi nyelvnek a Karjalai Köztársaság Ladoga és Onyega fölötti nagyobbik felén beszélt balti finn nyelvet fogadják el, amelynek beszélői létszámukat tekintve éppen csak elérik a livviül beszélőket. A karjalai nyelvváltozatok egységes irodalmi nyelvi formája sohasem alakult ki, és napjainkra véglegesedett, hogy legalább négy irodalmi nyelv létezik: a voltaképpeni viena-karjalai, a tveri-karjalai, a livvi és a lüd.

Az UNESCO fokozottan veszélyeztetettelve nyelvekről készült *Vörös Könyve* a livvit/olonyecit, illetve a lüdot, sőt a tveri-karjalait is önálló nyelvként választja el a voltaképpeni (viena-)karjalaitól¹⁵. Viszont letagadhatatlan tény az is, hogy a szűkebb, csak Oroszország nyelveiről szerkesztett *Vörös Könyv*¹⁶ már nem így tesz, hanem a négyet egy nyelvként tárgyalja. Az a putyini rendelet pedig, mely Oroszország őshonos nyelveit sorolja fel, a több tucatnyi nyelv között a karjalaitól külön már nem említi a tverit, a lüdot és a livvit sem¹⁷, holott például a komik¹⁸ és a mordvinok¹⁹ esetében is szétválasztja a szubetnoszok népességét.

Ennek megfelelően a nemzetiségi népszámlálási adatok is megbontás nélkül tartalmazzák a karjalai–tveri–livvi–lüd négyest. Az egyes irodalmi nyelveket használó népcsoportok lélekszámának megbecslése az érintett járáások adatainak szétválogatásával csak megközelítőleg lehetséges. Ami a jelen szempontunkból a leglényegesebb, hogy az elhatárolható – és közel felerész az eredeti nyelvváltozatokat is beszélő – mintegy huszonezer fős (az összkarjalaiság jó egyharmadát képező) népcsoport, amely hatalmas területen szétszóródva él, anyanyelvét karjalaiaként határozza meg.

Az UNESCO által a közvetlen rokonokétól (a tveriekétől, a livviektől és a lüdotokétől) megkülönböztetett nyelvpolitikai figyelem is rejt magában lehetőségeket. Kérdés, hogy a voltaképpeni karjalai nyelvű nép vezetői mutatnak-e készséget arra, hogy harcba induljanak a szubetnoszaik őshonos néppé nyilvánítása érdekében. És kérdés az is, hogy a karjalai balti finnek négy nyelvűségének elismertetésében a négy népcsoport azonos mértékben érdekelt-e. Felelőssége van a köztársaság tudományos nyelvészeti és néprajzi fórumainak is. Noha Karjala orosz melletti hivatalos nyelve hosszú időn át nem a karjalai, hanem a finn volt, a karjalai két nyelvűség jóval kevésbé karjalai–finn, mint karjalai–orosz.

Az általam itt vizsgált karjalai nyelv, amelyet olykor voltaképpeni karjalainak²⁰ is neveznek, tehát a viena-karjalai nyelv.

Az olykor használt *észak-karjalai* elnevezés orosz megfelelője *северно-карельские*, saját nyelvükön pedig *pohjois-karjalaine*. Anyanyelvükről beszélve azonban nem ezt a megnevezést használják, hanem a *Vienan-Karjala*²¹ földrajzi fogalomban is szereplő *viena*²² jelzőt. Ez utóbbinak melléknévként a magyar jelen-

¹⁵ UNESCO Red Book of Endangered Languages: Europe. http://www.helsinki.fi/~tasalmin/europe_index.html

¹⁶ Reed Book of the Peoples of the Russian Empire: The Karelians. <https://www.eki.ee/books/redbook/karelians.shtml>

¹⁷ 24 марта 2000 года № 255 „О едином перечне коренных малочисленных народов Российской Федерации”.

¹⁸ Komi és permják.

¹⁹ Erza és moksa.

²⁰ 'Собственно-карельский'. Lásd: ЗАЙКОВ, ПЕТР МЕФОДЬЕВИЧ: Грамматика карельского языка (фонетика и морфология). Петрозаводск 1999. 7.

²¹ A térség központi települése Kalevala, a javarészt az ezen a földrajzi tájon gyűjtött runók alapján a finn (és karjalai) nemzeti eposz címadója.

tése 'csendes, nyugodt, békés', de Arhangelszk²³ város karjalai (és finn) tulajdonneve is a *Viena*. A térség elnevezésének orosz megfelelője pedig *Беломорская Карелия*, azaz 'Fehér-tengeri Karjala'. Így tulajdonképpen nevezhetnénk ezt a nyelvet fehér-tengeri karjalai nyelvnek is.

Az észak-karjalai megnevezés azért kevésbé szerencsés, mert a voltaképpeni karjalai nyelven belül is megkülönböztetünk északi és déli nyelvjárásokat.

Ennek a kötetnek az eljárása e bonyodalmak feloldására tehát az adott irodalmi nyelv és az azt beszélő népcsoport 'viena-karjalai' megnevezése.

RIHO GRÜNTAL népnév-etimológiai monográfiájára²⁴ alapozva BERECKZI GÁBOR²⁵ a finn *karja* szónak nem a mai köznyelvi 'nyáj, csorda' jelentését feltételezi a karjalai népnévben, hanem annak germán (vagy balti) eredetű forrásszavát, amely 'katonacsapat, sereg' jelentésű. Analógiaként említi az ugyancsak 'sereg' jelentésű hanti népvet.

TVERI-KARJALAIK

A tveri-karjalai népcsoportról és nyelvükről mint önálló nyelvváltozatról a finnugor nyelvészetben gyakorlatilag említést sem tesznek, azt leginkább a voltaképpeni karjalai nyelv egyik nyelvjárásaként kezelik.

Ennek a nyelvváltozatnak a viszonylagos önállósága inkább nyelvpolitikai tényező, az UNESCO a voltaképpeni karjalai, a livvi és a lúd mellett negyedikként listázza, mint a karjalai nyelvek egyikét.²⁶

Kétségszövegbevonhatatlan tény, hogy akik a földrajzi Karjalától, illetve az annak északi részét lakó – és egykoron a mai tveri-karjalaiakat kibocsátó – viena-karjalai népesség lakóterületétől 700-800 kilométernyire elszakadtak, magukat egyedi sajátosságú népcsoportnak tekintik. Az őseik nyelvét kulturális autonómiájuk keretében ápolják.

A népcsoport névadója Tver városa²⁷, amely Moszkvától északnyugatra fekszik, és nem csupán egy mai oroszországi közigazgatási terület székhelye, hanem egy egykori cári kormányzóság is.

Noha ma már szép számban – másfél ezren – élnek karjalaiak magában a jelentős történelmi szerepű és kultúrájú székhelyvárosban is, egykori megtelepülésük fő térsége a várostól északra húzódott, és több járásra is kiterjedt, amelyek területén kisebb-nagyobb csoportokban ma is megtalálhatók.

A nyelvüket is beszélő tveri-karjalaiak összlétszáma napjainkban megközelítőleg nyolcezer fő, a tveri-karjalai identitással rendelkezők száma mintegy tízezer fő.

A tveri-karjalaiak mindenkor centrumának Lihoszlavl város tekinthető, ennek járásában közel háromezren a népcsoporthoz tartozók száma. A városka Tvertől északra fekszik. Itt és a szomszédos járásokban élnek az uralkodó tolmacsi nyelvjárást beszélők, akiknek a tveri-karjalai szubetnosz irodalmi nyelvi kezdeményezései is köszönhetők.

A kis híján magyarországnyi nagyságú Tveri területnek a tágabb tolmacsi nyelvjárássziget közel a harmadára terjed ki, annak magja pedig a jó 10 %-ára.

Ebben a térségben Lihoszlavl és Tolmács mellett több kisváros, illetve nagyobb község (Bruszovo, Kozlovo, Lesznoje, Makszatyiha, Rameski, Szandovo, Szonkovo, Tresztina) és aprófalvas környéke is otthona jelentősebb lélekszámú tveri-karjalai diaszpórának.

A veszegonszki nyelvjárássziget a Tveri terület két északkeleti járását érinti, és a jelentősége demográfiaiilag a tolmacsihoz képest ma már elenyésző.

²² Vö. Русско-карельский словарь (севернокарельские диалекты). Петрозаводск 2015. Karjalai nyelvű Venäjä-viena šanakirja címváltozatával.

²³ Arhangelszk egyébként Karjalán kívül fekszik. A déli Karjala olonyeci megkülönböztetésével szemben a Fehér-tenger partvidékének legnagyobb városaként adta jelzőjét az északi Karjalának. A 'békés, nyugodt' jelentés tehát nem feltétlenül a karjalaiak lakta térség minősítője, hanem a városé. Az orosz elnevezés forrása pedig egyébként az 'arkangyal' szó, amely Szent Mihály arkangyal tiszteletére utal.

²⁴ GRÜNTAL, RIHO: Livvistä liiviin. Itämerensuomalaiset etnonyymit. Helsinki, 1997.

²⁵ Vö. BERECKZI GÁBOR: Bevezetés a balti finn nyelvészetbe. Budapest 2000. 5.

²⁶ List of endangered languages in Russia. https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_endangered_languages_in_Russia

²⁷ A város 1931 és 1990 között hat évtizeden keresztül Kalinyin nevet viselte, aki a sztálini időkben a Szovjetunió névleges államfője volt. A rendszerváltozást követően a székhely visszakapta történelmi nevét, a városhoz tartozó járást azonban még jelenleg is Kalinyini járásnak hívják. (Hasonló az ellentmondás Szentpétervár neve és a régiója, a Leningrádi Terület hivatalos elnevezése között.)

A tveri-karjalai finnségek jelenléte a mai lakóterületükön éppen négy évszázados. A 17. századi áttelepülésük korából még több archaikus nyelvi jelenséget is őriznek. Másfelől a nyelvi fejlődésük már teljesen az őshazától tartósan elszigetelt körülmények között zajlott, a szovjet időszakban az őshazától való teljes eltiltásban, és a napi nyelvgyakorlaton nem sokat változtatott a Karjalával napjainkra visszaerősödő kapcsolat sem.

(A viena-karjalai és a tveri-karjalai nyelvváltozatok viszonya egyes tekintetekben így hasonló az irodalmi magyar nyelv és a csángók magyar nyelve közötti viszonyhoz. A lényegi különbség, hogy az őshoni viena változatot a hatalmas északi térségben szétszóródva és elaprózódva lassanként szinte már csak alig háromszor annyian beszélik, mint a területileg jobban tömörülő tverit.)

LIVVIK

A livvi (olonyeci karjalai) nyelv önállóságát a legtöbb finnségi nyelvész kétségbe vonja.

Nagyobb részük a livvit csak a karjalai nyelv egyik nyelvjárásának, nyelvváltozatának, a beszélők népcsoportját szubetnosznak tekinti. Kisebb részük fogadja el nemzetközi nyelvpolitikai hatásra az önálló nyelv besorolást.²⁸

A livvi a karjalai nyelvnek egy olyan nyelvváltozata, amelynek a beszélői földrajzilag is elhatárolható területen élnek és önálló identitású népcsoportot alkotnak.

A 'livvi' (fokváltakozással *liugi*, *livgi*) önelnevezésük többségi vélekedés szerint ugyanúgy az orosz *люди* szóra vezethető vissza, mint a hasonlóan önálló identitású szomszédos lúd népcsoport (szubetnosz) neve. (A köztudatban 'emberek' fordítású orosz szó jelent 'mások'-at, 'idegenek'-et is, sőt hajdanán használták 'cseléd-ség', 'szolgahad' értelemben is.)

A nemzetközi nyelvpolitikában a leggyakoribb a livvik földrajzi alapú *olonyeci* elnevezése, de gyakran előfordul annak a livvi megfelelőjéből (aunuksen) származó *aunuszi* névváltozat is.

Mind a livvi, mind a lúd nyelv egyféle átmenetet képez a karjalai és a vepsze között azzal a különbséggel, hogy a livvi a lüdnél kevésbé vepszés, továbbá a lüdtől a jóval erősebb orosz hatás is inkább a vepszéhez közelel. A tveriek nyelve pedig jelentősen eloroszosodott az őshazaihoz képest.

A Ladoga- és az Onyega-tó közötti széles sáv keleti alsó peremén élnek a vepszék. Egy széles nyugati sávban laknak a magukat livvinek nevezők. A két népcsoportot keskeny sávban a lüdtől választják szét.

Az UNESCO fokozottan veszélyeztetett nyelvekről készült *Vörös Könyve* a livvit/olonyecit önálló nyelvként különíti el a lüdtől és a karjalaitól²⁹.

A korábban már említett módon a szűkebb, csak Oroszország nyelveiről szerkesztett *Vörös Könyv*³⁰ viszont már nem így tesz.

Ami a jelen szempontunkból a leglényegesebb, hogy az elhatárolható – és közel felerészt az eredeti nyelvváltozatukat is beszélő – jó huszonegyezer fős (az összkarjalaiság több mint harmadát képező) népcsoport, amely ráadásul szinte egy tömbben él, anyanyelvét livviként különbözteti meg. Miközben a livviknek a karjalai alapú öntudata erős, és a voltaképpeni karjalaiak is befogadják őket.

A livvi nyelv pusztán karjalai nyelvjárásként való felfogása ellen szólhat az is, hogy a két nagy tó közötti, még mindig enyhe balti finn többséggel jellemezhető területet északról és délről is jelentős orosz népesség határolja, és ezáltal megszűnt a voltaképpeni karjalaiak (annak északi és déli nyelvjárásaival) való közvetlen kapcsolat, ami a nyelvi fejlődésre is érezhetően rányomta, rányomja a bélyegét.

A livvi kétnyelvűsége ugyanaz a jellemző, mint a voltaképpeni karjalaiak kétnyelvűségére, azaz nem livvi-finn, hanem livvi-orosz.

A livvik nyelvterülete a Ladoga-tó északkeleti melléke. Nyelvük főképpen három járásra terjed ki, ezek az olonyeci mellett a prjzssai és a szuojarvi. Néhány apró településnyire a térség átnyúlik a Szentpétervár központú, de nevében a szovjet elnevezést őrző Leningrádi Területre is.

A livvi térség központjának a különleges jogú, nemzetiségi önkormányzással is felruházott Olonyeci Nemzetiségi Járás tekinthető, amelynek székhelye Olonyec városa. Járásuk területén 60%-os többségben élnek a livvik.

²⁸ Vö. ZSIRAI MIKLÓS: Finnugor rokonságunk. Budapest 1994. 418–420., HAJDÚ PÉTER–DOMOKOS PÉTER: Uráli nyelvrokonaink. Budapest 1978. 322–325., MATICSÁK SÁNDOR: A magyar nyelv eredete és rokonsága. Budapest 2020. 201–205.

²⁹ UNESCO Red Book of Endangered Languages: Europe. http://www.helsinki.fi/~tasalmin/europe_index.html

³⁰ Reed Book of the Peoples of the Russian Empire: The Karelians. <https://www.eki.ee/books/redbook/karelians.shtml>

LÚDÖK

A lúd nyelv önállóságát a livvihez hasonlóan a legtöbb finnugor nyelvész szintén kétségbe vonja. Nagyobb részük a lúdot a karjalai nyelv egyik nyelvújításának, nyelvváltozatának tekinti. Kisebb részük pedig a vepsze nyelv variánsaként említi.³¹

Tény, hogy a lúd nyelv egyféle átmenetet képez a karjalai és a vepsze nyelv között. A lúdot a fejlődésben mutatkozó erősebb orosz hatás is inkább a vepszéhez közelíti.

Az előző két alfejezetben kifejtetteknek megfelelően az UNESCO fokozottan veszélyeztetett nyelvekről készült *Vörös Könyve* a lúdot önálló nyelvként választja el a livvitől/olonyecitől, a tevri-karjalaitól és a viena-karjalaitól³², nem úgy, mint a csak Oroszország nyelveiről szerkesztett *Vörös Könyv*³³.

A mi szempontunkból a leglényegesebb, hogy a magát lúdnak tartó – és ennek közel egyharmad részében az anyanyelvét is beszélő – közel ötezer fős népcsoport, amely ráadásul viszonylag szinte egy tömbben él, lúd anyanyelvét javarészt önálló balti finn nyelvnek tekinti.

Népnevük is hosszú évszázadok óta ennek jogosságát sejteti. A *lúd* név, annak anyanyelvi *lüüdi*- szótöve – a livvik kapcsán már említettek szerint – az orosz *люди* 'emberek' szóra vezethető vissza, és ebben a formájában ezerévesnél is idősebb.

Bár a vepszék a legközelebbi rokonukként kezelik őket, ezzel együtt sem mint nyelvújításukról beszélnek a lúdról. A karjalaiak viszont azt említik, hogy a lúdök nem karjalai, hanem valamiféle vepsze nyelven beszélnek.³⁴

A lúdök – miként a livvik – színkarjalaiként való felfogása ellen ugyanaz a demográfiai adottság szól. A lúd kétnyelvűség sem lúd-finn, hanem lúd-orosz, és a lúdök nem törekednek sem a formálódó livvi/olonyeci, sem a formálódó viena-karjalai irodalmi nyelvi kezdeményezésekhez kapcsolódni.

A főleg Seltozero (vepszéül *Šoutjärv*) körül tömörülő vepszék, illetve a főleg Olonyec (livviül *Anuksenlinnu*) körül tömörülő livvik között nem pontosan félúton, inkább az utóbbihoz közelebb található Mihajlov-szkoje³⁵ (lúdül *Kuujärv*), a lúd identitás és hagyományörzés apró centruma. Az önkormányzati egység az Olonyeci Nemzetiségi Járás része. Karjalához mintegy csappal csatlakozva belemélyed a Szentpétervár székhelyű, de nevében még a szovjet múltat idéző Leningrádi Területbe. A „független” szigetjellegzet ez a földrajzi tény is csak erősíti.

A lúdnak tekinthető térség Kuujärv közigazgatási területének szélességében főleg északra és kissé déli irányban is továbbnyúlik.

Az olonyeci járás nyelvi centrumának területén tizenkét település lúd nyelvű³⁶.

VEPSZÉK

A vepsze népcsoport a Balti-tengerből a szárazföldre ékelődő Finn-öböltől keletre háromszögben elhelyezkedő három nagy tó (az Onyega, a Ladoga és a Fehér-tó) közötti térségben, az Oroszországi Föderáció államterületén él.

Ennek a területnek az észak-déli kiterjedése mintegy 150 kilométer, a kelet-nyugati szélessége pedig közel 100 kilométer.

Ezen a fél dunántúlnyi területen három centrumba sűrűsödve él a vepsze nyelvet beszélő közel hatezer fős népesség, ezek között és körül sokszoros lélekszámú orosz lakossággal. A vepszék hazája három nagy kormányzati egység, a Karjalai Köztársaság, valamint a Vologdai Terület és a – nevében a székhelyének szovjet elnevezését őrző – Leningrádi Terület között oszlik meg.

³¹ Vö. ZSIRAI MIKLÓS: Finnugor rokonságunk. Budapest 1994. 418–419., HAJDÚ PÉTER–DOMOKOS PÉTER: Uráli nyelvrokonaink. Budapest 1978. 323., MATICSÁK SÁNDOR: A magyar nyelv eredete és rokonsága. Budapest 2020. 205.

³² UNESCO Red Book of Endangered Languages: Europe. http://www.helsinki.fi/~tasalmin/europe_index.html

³³ Reed Book of the Peoples of the Russian Empire: The Karelians. <https://www.eki.ee/books/redbook/karelians.shtml>

³⁴ „Карелы не считают людиков карельским народом, а вепсами.” РАНОМОВ, МИКУЛ: Непризнанный народ. In: Lüüdilaine 2013. 23.

³⁵ „Именно Михайловское на данный момент является наиболее жизнеспособным людиковским поселением, где из 560 жителей 278 человек – людики. Из них говорят на языке 70 человек, понимают +50, изучают или изучали +31.” РАНОМОВ, МИКУЛ: Непризнанный народ. In: Lüüdilaine 2013. 26.

³⁶ Vö. РОДИОНОВА А. П. – КОВАЛЕВА С. В.: Людики: проблемы сохранения языка и культуры. 10.

Az északi vepszék az Onyega egy rövidebb délnyugati partszakaszán, az Onyegamelléki járásban élnek, az autonóm Karjalai Köztársaság területén. Tulajdonképpen székelyük az itteni három falusi önkormányzat közül a területileg középső, összességében mintegy 1300 lakosú Šoutjärv' nemzetiségi jogú vepsze község. Közigazgatásilag hozzá tartoznak: Išän', Matfejansel'g, Mecäntaga, Mägikülä és Vehkoi falvacskák. Az északbbi, mintegy 1300 lakosú Šokš nemzetiségi jogú vepsze község közigazgatási területén találhatók még: Däšarv, Kvarcitni és Ustii falvacskák. Az összességében mintegy 900 lakosú délebbi Kalag' nemzetiségi jogú vepsze község részei még Kaskez és Toižeg falvacskák. (A településnevek vepsze nyelvűek.)

Az úgynevezett középső vepszék a Leningrádi Terület Podporozsi járásában élnek. Ez a terület legészakkeletibbi járása az Onyega alsó csücskénél. A járás legdélibb falusi önkormányzata a Vinnyici székelyű község, amelynek 3600 lakosa harmincnégy apró településen lakik. Ennek a népességnek mintegy negyede tekinti magát vepszének, és zömük még őrizi is anyanyelvi hagyományait. A területen található legnagyobb falvak vepsze nevei: Vingl, Järvidenkülä, Viľhāl, Kurb és Ladv. Ennek a nemzetiségi kistérségnek a kapcsolata viszonylag erősebb az előző északival. Egyébként a Leningrádi Terület több további településén is találhatók szóróanyagban kis vepsze csoportok, valamint számosan élnek Szentpétervárott is.

A déli vepszék a keletre húzódó Vologdai Terület Babajevói járásában laknak. A járás északkeleti sarkában harminckilenc apró falucskából szerveződött a mintegy 1300 lakosú, Tyimosino székelyű község, amelynek lakosai közül mintegy egyharmadnyi a vepsze. A területen található legnagyobb falvak vepsze nevei: Pondal, Kuja, Voilaht és Päžar'. A Vologdai Területen is több településen találhatók szóróanyagban további kisebb vepsze csoportok.

A karjalai vepszék aránya jó száz évvel ezelőtt még viszonylag alacsony volt az összes vepsze között, ma azonban minden második vepsze Karjalában él. A jelentős átrendeződés főleg a sztálini kormányzás „dicső műve”. Ennek köszönhető az is, hogy a távoli Szibériában is ismeretesek a mai napig apró vepsze kolóniák.

A vepsze elnevezést a vepszék sajátjukként használják (nyelvjárásoktól függően *vepšan*, *bepšan*, *vepš-lañe*, *bepš-lañe* alakban). Ez az önelnevezés került át a többi nyelvbe is. Eredetileg csak a közép-vepszék és a dél-vepszék nevezték így magukat. Az északiak csak mintegy nyolc évtizede kezdték magukra ezt a népet használni. Kilencven évvel ezelőttig az oroszban a vepszék *csúdoknak*, a tudományos szakirodalomban *csuhariknak* nevezték. Egyes nézetek szerint önelnevezésük azonosítható a lapp rokonnyelvi *vepsi* szóval, amely haluszonyt jelent. Több nép is viselt azonosításra a ruháján ék alakú textildarabot (így például a vót is, amelynek önelnevezése – a régebbi elméletek szerint – úgyszintén ék jelentésű), a lapp 'haluszony' jelentésben a közös alakúság miatt korábban feltételezték az ékforma jelentésének a lappangását.³⁷ (Megjegyzés: a *csúd* elnevezés is egy 'faék' jelentésű szóra vezethető vissza.)

Más, valószínűbb nézetek szerint a Kr. u. 6. századi JORDANES-krónikában³⁸ a *vasiabroncas* elnevezésben is a *vepsze* név érződik. Kevésbé vitatott, hogy a Kr. u. 11. századi BRÉMAI ÁDÁM³⁹ által az 1070-es években említett *wizzi* nép, valamint az azt megelőző században készült arab útleírásokban szereplő *visu*⁴⁰ nép már valóban a vepszék népe. A *visu* talán a prémkereskedők által folyamatosan felkeresett északbalti területek megnevezéséből származhat. Az orosz krónikákból való említések vesz alakúak.

IZSOROK

Az izsor települések szomszédságában élnek úgynevezett inkeri népcsoportok is. Feltehetően a részben közös lakóterület okán többen tévesen azonosítják az izsor és az inkeri megnevezést, az inkeriek valójában orosz földre települt finn népesség, ennek megfelelően a finn egyik nyelvváltozatát – az ingermanlandi finnet – beszélik. Az azonosítás részben abból is származik, hogy vannak, akik az izsorok nyelvét a finn nyelv pusztá nyelvváltozatának, nyelvjárásának tekintik. Az izsorok magukat önálló finnugor népnek tartják nemcsak etnológiai, hanem nyelvi szempontból is. Népvük az orosz *Izsora* folyónévre vezethető vissza. (Ennek a finn *Inkere* elnevezés a megfelelője, amelyből az inkeri népcsoport, illetve Ingermanland nevei is származnak.⁴¹)

³⁷ Vö. BERECKZI GÁBOR: Bevezetés a balti finn nyelvészetbe. Budapest 2000. 6., MATICSÁK SÁNDOR: A magyar nyelv eredete és rokonsága. Budapest 2020. 208, 216, 226.

³⁸ JORDANES: *Getica*. A gótok eredete és tettei. Pécs 2002. 23.116.

³⁹ ADAMUS BREMENSI: *Gesta Hammaburgiensi ecclesiae pontificum*. *Descriptio Insularum Aquilonis*. Cap. 14., Cap. 19.

⁴⁰ IBN FADLÁN: Beszámoló a volgai bolgárok földjén tett utazásról. Budapest 2007. 57., 66., 69.

⁴¹ Vö. BERECKZI GÁBOR: Bevezetés a balti finn nyelvészetbe. Budapest 2000. 6., MATICSÁK SÁNDOR: A magyar nyelv eredete és rokonsága. Budapest 2020. 2012–213..

Az elnevezésük körüli zavar a nemzetközi nyelvészetben változatlanul tart, de összességében mintha eldőlni látszana az önelnevezésükből (*ižora*) származó *izsor-* tövű megoldások javára. Az orosz nyelvben is ezt használják. Az angoloknál az *izhorian* kezd az *ingrian* fölébe kerekedni, a németben még dominál az *ing-risch*, de egyre gyakoribb az *ischorisch* is. A finn nyelvészet az *inkeroinen*, az észti pedig az *isuri* elnevezés mellett tette le a voksát.

Egyes magyar nyelvészek körében még az ezredfordulón is olykor előfordult az *inkeri* elnevezés. Valójában már igen korán az önelnevezésből fakadó változat terjedt jobban. Mára az is eldőlni látszott, hogy a magyarban az *izsór* – hosszú magánhangzós – helyesírási mód honosodik meg. Az újabban alakuló anyanyelvi szokásunktól eltérően én a rövid *o*-val írt elnevezést tekintem célszerűnek, főleg az anyanyelvi rövid ejtésre tekintettel. Ezzel visszatérek a korábbi magyarországi írásmódhoz.

Az UNESCO fokozottan veszélyeztetett nyelvekről készült vörös könyve az *izsört* a kihalás szélére került nyelvként kategorizálja beszélőinek alacsony száma és a nyelvhasználati terület minimálisra zsugorodása miatt, valamint azért, mert gyakorlatilag megszűnt a nyelv továbbadása a gyermekek számára. Ugyanakkor az a putyini rendelet, amely Oroszország őshonos népeit-nyelveit sorolja fel, már legelső változatában élőként említette az *izsört* is.⁴²

Eközben a 2010-es népszámlálási adatok alapján alig háromszáz főnyire tehető annak a közösségnek a száma, amely még őrzi anyanyelvi hagyományait. A 21. század kezdetére egy mintegy tucatnyi apró falucská-ból álló térségbe sűrűsödik az *izsor* nyelv maradék ereje. Ezek a települések a nevében a szovjet múlt emlékét őrző, szentpétervári székhelyű Leningrádi terület Kingiszeppi járásának tengermelléki részén, a Szojkinó-félszigeten, Szentpétervártól nyugatra mintegy 100 kilométerre találhatók, közigazgatásilag egy-két kivétellel Visztyino (*izsorul Viistina*) községi önkormányzat területén.

A kétszáz négyzetkilométeres térségben működő önkormányzathoz tartozó népesség mindössze közel kétezer fő, és ezen belül is alig több mint 10%-os az *izsor* részarány.

Azokon a további, *izsor* identitásukat részben még tudatosító településeken, amelyek Szentpétervár és az észti határ között szóródnak, itt-ott már csak nagyon szerény, egy-két főnyi *izsorul* beszélő népesség él. Ugyanakkor, míg korábban a finnugor találkozókon az *izsorokat* az *inkeri* finnek képviselték, az új évezredben a legutolsó alkalmon már a saját küldötteikkel tudtak megjelenni. Biztosnak tűnik, hogy lelkes leszármazottak az *izsor* nyelv megmentését végzik, és szerintük még korai anyanyelvük végleges kihalásáról beszélni.

VÓTOK

Saját elnevezésük: *vad'd'a*, *vad'd'alain*. A vótok neve a korábbi elmélet alapján ugyancsak egy 'ék' jelentésű szóból származik. Az elképzelés szerint a népcsoport tagjai vagy a hitvilágukból eredően, vagy a csatákban való megkülönböztetésül ék alakú foltot viseltek a ruhájukon. Ez az etimológia az előzőekben írtak alapján nem szokatlan, továbbá a lappok elnevezése a korábban már említettek szerint a skandináv nyelvekben ugyancsak 'folt' jelentésű.⁴³

Újabb elképzelés szerint a népnév talán a balti *vākiā* 'nyugaton lévő ország' szóra vezethető vissza (vö. Németország megnevezése lettül *Vācija*, litvánul *Vokija*).⁴⁴ A vótok magyar elnevezése az orosz *водь* [*vogy*] névalakból származik.

Egykor lényegesen nagyobb területen éltek, mint ma. A Narva folyótól keletre északon a Ladoga-tóig, délen Novgorod városáig ismeretesek voltak. A középkori novgorodi közigazgatás a fejedelemséget öt egységre osztotta fel, és a Vogyszkaja Pjatyina nemcsak a mai Ingermanlandot, hanem a Ladoga vidékét, valamint az attól északabbra húzódó területeket is magában foglalta.⁴⁵

A két nézet, amely szerint a vótok vagy keletebbre húzódott észti törzsek⁴⁶, vagy pedig a vótföldi ősnépek keveredéséből kialakult önálló nemzetiség utódai⁴⁷, egymással akár össze is egyeztethető.

⁴² 24 марта 2000 года № 255 „О едином перечне коренных малочисленных народов Российской Федерации”

⁴³ Vö. „A lapp név talán a svéd *lapp* 'foltdarab' szóból származik, mivel a pogány lappok vallási jelvényként egy ék alakú szövetharabkát viseltek.” In: BEREZCKI GÁBOR: A nyelvet beszélők bemutatása. <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/pannon-pannon-enciklopedia-1/magyar-nyelv-es-irodalom-31D6/a-nyelv-alapjai-3249/a-finnugor-egyuttes-berezcki-andras-3434/a-nyelvet-beszelok-bemutatasa-346F/>

⁴⁴ Vö. GRÜNTAL, RIHO: *Livvistä liiviin. Itämerensuomalaiset etnonyymit*. Helsinki, 1997. 128–149.

⁴⁵ Vö. https://en.wikipedia.org/wiki/Administrative_divisions_of_the_Novgorod_Republic

⁴⁶ Főleg ARISTE szerint. Lásd erről: HAJDÚ PÉTER – DOMOKOS PÉTER: *Uráli nyelvrokonaink*. Budapest 1980. 331.

Nyugati (észti) és keleti (inkeri finn) szomszédaiktól vallásilag is elkülönülnek, mert míg azok evangélikusok, a vótok pravoszlávok, akiknek az ősi hitvilágában a legfontosabb szerep a szent forrásoknak jutott már a kereszténység felvétele előtt is, így az erdei források máig élő tiszteletében a természetvallás és a pravoszlávia keveredik, ezzel is színezve identitásukat.

A vótok – pontosabban élő és közülük többen nyelvük visszatartására készülő leszármazottaik – magukat önálló finnugor népnek tekintik nemcsak etnológiai, hanem nyelvi szempontból is. A kis balti finn nyelvek között egyébként a vót is azok közé tartozik, amelynek önállóságát gyakorlatilag nem vonják kétségbe, ellentétben több korábban említett társáival. BERECKZI GÁBOR véleménye szerint a még élő nyelvhasználók voltaképpen egy vótos izsor nyelvjárást beszélnek, vagyis nem is igazi vótok.⁴⁸ E tekintetben számomra sokkal elfogadhatóbb az izsoros vót nyelvváltozat gondolata.

PUTYIN rendelete, amely Oroszország őshonos nyelveit sorolja fel, a soktucatnyi nyelv között – azok sorába egy módosítással beemelve – említi a vótot is.⁴⁹ A népszámlálások során magukat vót identitásúnak vallóknál a beszélők tényleges száma a valóságban jóval kevesebb, mivel az is vótnak vallhatta magát, aki a nyelvet nem beszéli.

A vótok jelenleg Északnyugat-Oroszországnak az Észtországgal határos részén, a Szentpétervári székhezlyű és a nevében a központi város kommunista elnevezését máig őrző Leningrádi terület Kingiszeppei járásában javarészt diaszpórában élnek. A napjainkig vótnak tekintett szűkebb kistáj (az uszty-luzsszkojei önkormányzat területén) a Finn-öbölnek a Luga folyó torkolati partja mentén, a Kuralszki-félsziget és a Szojkinói-félsziget között húzódik. A Luutsa vagy Luuditsa nevű település (oroszul Luzsici) lakosai között akad még több, magát vótnak valló, illetve köztük részben az anyanyelvét is kissé értő vagy beszélő. Itt van kialakulóban a vótok kulturális és nyelvi centruma, valamint helytörténeti múzeuma. Falujuknak tekintik a vótok Liivtšülä (oroszul Peszki), Rajo (oroszul Meznyi) és Jögöperä (oroszul Krakolje) községeket is (ezen az utóbbin már az izsor kisebbséggel megosztva). Ezen aprófalvak lélekszáma mind 100 fő alatti.

Az utolsó – 2010-es – népszámlálás alkalmával⁵⁰ 64 fő vallotta magát az oroszországi összeírásban vótnak. Közülük 50 fő állandó lakóhelye már város volt, és a „vót” falvakban helyben élők – főleg idősek – száma már mindösszesen csak 14 személy. Az azóta eltelt években elhalálozások következtében ez a szám akár vérszenes tovább is apadhatott. Ugyanakkor a világháló közösségi oldalain működő vót fórumokon sokan vesznek részt az anyanyelv legalább részleges őrzésének szándékával.

MERJÁK

Két, már több évszázada kihalt finnugor nyelvet tartanak számon a vonatkozó tudományágak, a merják és a muromák nyelvét. Ezek közül a jóval nagyobb figyelmet a merják kapták, tekintettel arra, hogy régészeti, krónikákbeli és nyelvészeti nyomaik jelentősebbek.

Etnikai és nyelvi hídszerpük volt a balti finnek, illetve a többi keleti finnugor nép között.

A merja nyelvet korábban a cseremiszhöz közelinek tartották, újabb nyelvészeti következtetések arra jutnak, hogy közelebb álltak a balti finn népekhez és nyelvekhez. Nyelvük fennmaradt szöveg hiányában helynevek és az oroszba került, merja eredetűnek vélt szavak alapján rekonstruálható csekély mértékben.⁵¹ Balti finnként való feltételezésüket illetően teljes egészében BERECKZI GÁBOR ezzel kapcsolatos tanulmányára⁵² hagyatkozom.

A merják végleges eloroszosodása már a 13. században megkezdődött, és mintegy 300 éven belül be is fejeződött, az utolsó nyomok a 16. századhoz köthetőek. Egykori tekintélyes létszámuk miatt viszont a nagy-orosz nép és nyelv kialakulásában letagadhatatlan szerephez jutottak.

Egykori szállásterületük meghatározó centruma a Jaroszlavl–Kosztroma–Szuzdal háromszögbe tehető.

⁴⁷ BERECKZI ANDRÁS: A vótok története. In: NANOVSZKY GYÖRGY (szerk.), A finnugorok világa. Budapest – Moszkva 1996. 71.

⁴⁸ BERECKZI GÁBOR: Bevezetés a balti finn nyelvészetbe. Budapest 2000. 7.

⁴⁹ 24 марта 2000 года № 255 „О едином перечне коренных малочисленных народов Российской Федерации”. Módosította: 13 октября 2008 года № 760. <http://docs.cntd.ru/document/902123531>

⁵⁰ Национальный состав населения Российской Федерации – переписи населения 2010 года. http://www.gks.ru/free_doc/new_site/population/demo/peritog/tab5. – ls

⁵¹ Vö. MATICSÁK SÁNDOR: A magyar nyelv eredete és rokonsága. Budapest 2020. 236., 260.

⁵² BERECKZI GÁBOR: A merja nyelv helye a finnugor nyelvcsaládon belül. Magyar Nyelv 85. 439–442.

A keleti balti finn népek története

Ha az úgynevezett közfinn kezdetek helyét és idejét akarjuk rekonstruálni, akkor az újabb – főleg régészeti – kutatási eredmények alapján mintegy ötven év óta más eredményekre juthatunk, mint azt megelőzően. Addig az a nézet uralkodott, hogy a balti finnek nem sokkal a Kr. e. legutolsó századokban a finnugor őshaza felől nyugat felé vándorolva jutottak el a balti nyelvű népek szomszédságába, de még ez idő tájt is élénk volt a nyelvi kapcsolatuk a volgai nyelvrokokkal⁵³.

Az észti nép etnikai történetéről⁵⁴, majd negyed századdal később a finn népesség őstörténeti gyökereiről⁵⁵ megjelent gyűjteményes monográfiák alapján mára el kell fogadnunk, hogy a balti finnek már a Kr. e. 3. évezredben a kelet-baltikumi térségben éltek. Ekkor kerültek korai kapcsolatba a csónak alakú harci kőbaltás népességgel, amely azonos volt a litvánok, lettek és poroszok őseivel.

SAMMALLAHTI⁵⁶ az ún. közfinn kezdeteket kb. Kr. e. 2500-tól számítja, majd a közfinn ősnép végleges felbomlását Kr. e. 1000 körülre teszi⁵⁷, ezzel kb. ekkorra datálva a mai balti finnség végső kialakulását. TERHO ITKONEN inntől kezdve számol a balti finn ősnép három nagy – északi, déli és keleti – csoportjával⁵⁸, az utóbbiakat összefoglalólag csúdként említve. Ez a balti finnség ez idő tájt a Baltikum keleti területétől egészen a Moszkva fölötti északkeleti területéig, a középkori Rosztov–Szuzdali fejedelemség területéig terjedt. A közfinnség nyugati peremén alakult ki az észti (és lívi), valamint a finn nyelv. A keleti csúdok lakóterületei Oroszország mai északnyugati régiójába estek.

Kiegészítő problémát jelent, ha elfogadjuk a merja népnek és nyelvnek a balti finnek közé való besorolását. Ez esetben minden valószínűség szerint már a közfinn kezdetektől, azaz kb. Kr. e. 1000-től feltételezhetjük az ő viszonylagos önállóságukat, ami sajátos keleti peremhelyzetük és demográfiai erősségük miatt sem hihetetlen. Az ő történetiük azonban eléggé halvány nyomaik alapján csak nagyon hipotetikusnak lenne leírható.

SAMMALLAHTI⁵⁹ törzs- és nyelvfejlődési ágrajza (lásd a 118. oldalon) rámutat, hogy Kr. u. 400 és 800 között következett be egy karjalai–vepsze ősnelv önállósulása a keleti közfinn nyelvjárásokból. A két nyelv tulajdonképpen szinte azonnal megkezdte külön létét, majd kb. a magyar honfoglalás idejére már véglegesen szétváltak. Alig valamivel később történt az izsor kiszakadása a karjalaiból. Egyidejűleg az északi észttől elkülönült a vót, amely már ekkor szimbiozisban élt az izsorrall. Körülbelül ugyanekkor vált véglegessé, hogy egyes vepszéhez kötődő lúd és lívi csoportok egybekapcsolódtak a karjalai fejlődésével. Ezek alapján Kr. u. 1100 táján már bizonyossággal számolhatunk a karjalai–lívi–lúd–vepsze–izsor–vót törzsi és nyelvi „hatásfogat” egyértelmű megjelenésével. Ettől a korszaktól kezdve jogos a hat népcsoport saját történelmének vizsgálatára.

A vizsgálatot azonban megnehezíti, hogy éppen ettől az időszaktól a csúdok lakóterületeinek – főleg Ingermanlandnak és Karjalának – a történelme voltaképpen a svéd–orosz⁶⁰ hatalmi harcok tere. Ebbe azután a 19. századtól a német nagyhatalmi törekvés is belefolyik.

Legvégül pedig a szovjet birodalmi adottságok, majd a 20. század végére kialakuló oroszországi szövetségi viszonyok nagyon hasonló, legtöbbször azonos helyzetet teremtenek a keleti balti finn aprónépek, kisebbségek számára.

Az elmúlt egy évezredben ezeknek a népcsoportoknak sohasem adatott meg az önálló nemzeti és állami lét kialakulásának még az esélye sem. Egy valaha remélt független, majd végül a realitások alapján autonóm Karjala megalakulása ennek nem mond ellent, hiszen ebben a részleges államalakulatban négy keleti balti finn népcsoport is jelen van, miközben a kb. hatszázéves köztársasági összlakosságnak mára együtt is – jó esetben – már csak közel tíz százalékát teszik ki.

⁵³ Vö. ZSIRAI MIKLÓS: Finnugor rokonságunk. Budapest, 1994. 300.

⁵⁴ Eesti rahva etnilisest ajaloost. Szerk. H. MOORA. Tallinn 1956.

⁵⁵ Suomen väestön esihistorialliset juuret. Helsinki 1984.

⁵⁶ SAMMALLAHTI, PEKKA: Suomalaisten esihistorian kysymyksiä. In: Virittäjä 2/1977. 119–135.

⁵⁷ Megjegyzendő, hogy ezen feltételezés szerint ez az időpont egyben a lappok északi irányú, illetve a mordvinok keleti irányú végleges elkülönülésének az időpontja is. Ezzel ez a tanulmány nem kíván foglalkozni, mivel a probléma a balti finnséget közvetlenül nem érinti.

⁵⁸ In: Suomen väestön esihistorialliset juuret. Helsinki 1984. 347–363.

⁵⁹ SAMMALLAHTI, PEKKA: Suomalaisten esihistorian kysymyksiä. In: Virittäjä 2/1977. 132.

⁶⁰ Olykor részben litván.

A **karjalai** nyelvet (viena nyelvváltozatot), a **livvi** nyelvet és a **lúd** nyelvet beszélő népek (népcsoportok) saját történetét nehéz körülhatárolni és jól leírni. Amennyiben arra tennénk kísérletet, hogy kizárólag a két nagy tó fölötti Észak-Karjalával foglalkozunk, azért követnénk el hibát, mert az őskarjalait beszélők lakótere jóval túlnyúlt azon nyugati, déli és keleti irányban is. Ha a livvi és lúd szubetnosz önállósodása előtti időket tágabb földrajzi térben vizsgálánk, majd azt követően az északiak történetét a jelenlegi lakóterületükre leszűkítjük, nem tudnánk mit kezdeni azzal a ténnyel, hogy a karjalai kis népek közül legautentikusabb **vepsze** nép is ebben a térben él. Tovább bonyolítja a kérdést, hogy a karjalai nyelvnek a mai finn nyelv kialakulásában játszott szerepe ugyancsak górcső alá kerülhetne, nem is beszélve a karjalai gyökerű *Kalevala* jelentőségéről a finn identitástudat alakításában. A vepszékkel való együttélés, illetve az izsor nyelvnek a földrajzi távolság ellenére is sokszor a többiekénél közelebbinek tűnő rokonsága pedig végképp kibogozhatatlanná tenné a helyzetet. Tény, hogy a balti finn népességnek a Karjalába való benyomulásakor a mai lakóterületükénél jóval kiterjedtebb földrajzi vidéket feltehetően a karjalai, a livvi, a lúd és a vepsze népcsoport népesítette be. Ha az egyes szubetnoszok, népcsoportok saját történelmi vázlatát akarnánk különválasztani, akkor viszont csak a népcsoportok mai lakóterületének szűkített történelméből indulhatnánk ki. Ezért a Karjalában élő népek történelmét célszerűbb közös komplexitással leírni.

A karjalaiak őskarjalai–vepsze nyelvű ősei a lappokat északra szorítva foglalták el jelenlegi hazájukat, és már egészen korán megkezdődött az ősfinn és az őskarjalai–vepsze egymástól való különbségeinek kialakulása. Az őskarjalaiak a honfoglalásukkal több irányból is indoeurópai nyelvet beszélők közé ékelődtek be. Nyugat-északnyugat felől az északi germánok (főleg a svédek), délről a baltiak (lettek, litvánok), délkelet-kelet felől a szlávok (elsősorban az oroszok) terjeszkedésének keresztüzébe kerültek.

Rangos finnugristák az I. évezred során létrejött finnségi törzsek, népek számát akár ötre (PAUL ARISTE), négyre (KALEVI WIIK) vagy éppen csak háromra (TERHO ITKONEN) teszik, de azok között a vepsze nép és nyelve mindig önállóként szerepel.⁶¹

A Krisztus utáni első évezred végi, majd az ezredforduló utáni néhány században a vepsze törzs uralta a három nagy tó vidékét, sőt eljutott délnyugaton a Narva folyóig, északi irányban pedig valószínűleg a tengerpartig ért a hatása. Délkeleten határosak voltak a Volga forrásvidékén élő más finnugor törzsekkel, így a már kihalt merja néppel is. Északkelet felé a Dvina folyó jelentette számukra a terjeszkedésük határát, ennek mentén már a komikkal érintkeztek. A déli irányból nyomuló szláv törzsek szorították egyre szűkebbre a vepsze területeket, s már ezekben a korai időkben megindulhatott a fokozatos eloroszosodás a vepsze élőhelyek déli zónájában.

A kor hírneves vadászaiként gazdag prémeiket biztosították a cserekereskedelem számára, aminek révén bőségesen juthattak fegyverekhez és fémárukhhoz délről, illetve ugyancsak fegyverekhez, valamint ékszerekhez Skandinávia felől. Mint a keleti finnségiek kivétel nélkül, úgy a vepszék is Novgorod vonzásában éltek. A vegyesen szláv és finnugor fejedelemségbe a vepszék hívták be a vikingeket. Az oroszok végső felülkerekedése szorította azután a vepsze népet mai szűkebb területére.

JORDANES *Getica*⁶² című művében a 6. század közepén már megemlíti a csúdokat (*thiudos*). A hasonló népnév viszonylag korai megjelenése az orosz nyelvben részint a csúdokhoz is köthető. Noha akár a *'ljugyi'*, akár a *'csúd'* orosz eredetű megnevezések általában is jelölhetik-jelölik úgy összességében a finnségeket, vannak tér- és időbeli pontok, amikor ezek mögött elsősorban lúdok és livvik valószínűsíthetőek.

IBN FADLÁN a volgai bolgárok földjén tett 921-922-es utazásáról írt krónikájában örökölte meg az általa *'lud'hana'* néven említett népcsoportot.⁶³ A középkori orosz krónikaíróknál is – főleg Novgorod kapcsán – már előfordul a név. A *'ljugini'* ezek alapján talán nem is a karjalaiak közül kivált, hanem egy sokkal inkább közéjük asszimilálódó csoport. (Novgorodnak egyébként volt Ljugyin nevű városrésze.⁶⁴)

⁶¹ Vö. BERECKZI GÁBOR: Bevezetés a balti finn nyelvészetbe. Budapest 2000. 11.

⁶² JORDANES: A gótok eredete és tettei. Brassó 1904. 69.

⁶³ Vö. Full text of "Ibn Fadlan And The Land Of Darkness, Arab Travellers In The Far North Penguin Classics Copie" 22. hivatkozással: „The Rus are many nations, divided into different groups. One of them, the most numerous, is the al-Ludh'ana.” <https://archive.org/stream/IbnFadlanAndTheLandOfDarknessArabTravellersInTheFarNorthPenguinClassicsCopie/>

⁶⁴ Vö. Die Novgorod Karte. <https://www.alamy.de/die-novgorod-karte-museum-zustand-open-air-museum-der-geschichte-und-architektur-novgorodian-kreml-nowgorod-image212284674.html>

A mai finn-ségi nyelvterület hatalmas térsége az oda érkezőket kis népsűrűséggel terítette szét. Ez is egyik okozója lett a balt- finn alapnyelv sokféle ágazásának, pontosabban inkább annak, hogy elmaradt a változatok egységesülése, azon belül a legéletképesebb változat dominanciájának kialakulása. A lélekszámban leginkább megerősödő finnek történelmi okokból fokozatosan veszítették el az olonyeci/livvi, a lüd, a vepsze és az izsor nyelvekre való visszahatás lehetőségét.

A kis keleti balti finn népek számára a finnek és az észtek a nyugati irányból nem tudtak valóságos rokonsági védőzónát kialakítani, és az eltérő etnikumú indoeurópaiak állandó egymásnak feszülése olyan geopolitikai térré tette a karjalai hazát, amelynek az adottságai mindvégig kedvezőtlenek voltak az államalkotó nemzettel fejlődéshez.

Az ezerkétszáz évvel ezelőtti, rövid ideig fennálló kereskedő-köztársaságféle, a Bjarma nevű államalakulat hátterében a lappoké és komiké mellett a karjalaiak szerepe is felvetődött⁶⁵ ugyan, de ennek az államocskának a jelentősége hamar elenyészett.

A 11. században még egyszer megvillant annak az eshetősége, hogy Karjala saját erős államiság kialakítása is képes lehet. Néhány évtizeden át nemcsak rendszeresen támadták a nyugati svéd szomszédokat, hanem diadalokat is arattak fölöttük, átmenetileg még azok fővárosát is hódoltatták.

Karjala reménybeli függetlensége a 13. században rendült meg végérvényesen. A közfinn törzsek korábban mélyen be-betörték a svéd térségekbe, erre ettől az időszaktól a svédok keletre nyomulása és hódítási szándéka lett a válasz. A volgai földrajzi tér irányából ugyanekkorra erősödött fel a kezdetben viking vezérlésű keleti szláv hatalmi törekvés. Az utóbbit ez idő tájt megtestesítő Novgorod a svédok megállítása érdekében állandósuló háborúskodásba sodorta Karjalát.

A finn-ségi-szláv etnikai határvidéken kisebb államokat a vikingek (varjágok) alapítottak, és a területre nyomulásuk eredménye lett legkeletibb centrumuk, Novgorod létrejötte is. A kisorosz háttérű Kijev 10-11. századra tehető két évszázados felülkerekedését 1136-tól Novgorod visszaerősödése követte. Ennek az államnak a következő jó háromszáz éven át való fennállásában a viking, az orosz és a balti finn népesség egyaránt szerepet vállalt. Nemcsak Novgorod köztársasága, a környező többi keleti szláv fejedelemség is soknemzetiségű volt.

A kereszténység felvételének több finnugor nép huzamosabban ellenállt, de a leghamarabb a Novgorod adófizetőjévé váló Dél-Karjala hódolt be formálisan áttérve (1227). 1250-re a mai keleti balti finn területek novgorodi uralom alá kerültek, és ezzel Karjala végérvényesen kettéhasadt. Ezáltal ekkorra alakult ki a máig meglévő határ a keleti ortodoxia és a nyugati kereszténység között is. A finn-ségi népek ebben a tekintetben kétféle szakadtak.

A Fehér-tenger déli partvidékének ekkorra lezajló leigázása nyomán már ekkor megindult az oroszok térségbe telepedése, a keleti balti finn törzsi vezetőket egyszerűen eltávolították, és hamar teljessé vált a szláv irányítás. Jelentősebb ellenállás nem mutatkozott, a szórványos megmozdulásokat hamar levertek.

Az évezred közepére a Novgorodnál jóval keletesebb és agersszívabban terjeszkedő Moszkva legyűrte a varjág alapítású köztársaságot. 1478-tól így a karjalaiak is a Moszkvai Fejedelemség alattvalóivá váltak. Közel száz év alatt kialakult egy birodalmi belső béke, amelyet ugyanakkor a legkeményebb elnyomás alapozott meg. A finnugor népek közül a volgaiak, permiek, szibériaik lázadásai jellemezték a 17. századot, a cári iga a birodalom északnyugati sarkában ekkor enyhébb volt. Az észak-karjalaiak viszonylag zavartalanabban örizni tudták nemzetiségi önazonosságtudatukat.

A Nyugat-Karjalában fellépő erőszakos svéd intézkedések elől a 17. század folyamán jelentős nagyságú közfinn népesség menekült inkább orosz fennhatóság alá, főleg a Ladoga és Onyega közötti térségbe, azaz a livvik jelenlegi lakóhelyére is, ezzel erősítve a finn-ségi demográfiai pozícióját. Ekkor indult meg a karjalai népességen belüli livvi többség kialakulása.

Ugyanakkor a svéd nagyhatalmi szerep időközben rohamosan meggyengült, és a 18. századra megkérdőjelezhetetlenné vált az orosz dominancia. NAGY PÉTER modernizálási törekvései nem kis részben Karjalában testesültek meg. Petrozavodszkba jelentős vas- és fegyveripart telepített a 18. század első negyedében. Karjala középső részének iparosodása egyre nagyobb számban vonzott oroszokat a tavak térségébe, és déli irányból felerősödött az eloroszosodás.

A benyomuló orosz népesség lassan válaszfalat kezdett alkotni a déli szubetnikumok és a voltaképpen (északi) karjalait beszélők között. Ezzel nemcsak a finn-karjalai egység létrehozásának többszöri, hol gyen-

⁶⁵ Vö. TAAGEPERA, REIN: A finnugor népek az orosz államban. Budapest 2000. 56.

gébb, hol erősebb kísérletei fulladtak kudarcba, hanem a karjalai népcsoportok kulturális egységén túli nyelvi egységének esélyei is minimálisra csökkentek.

A szakadás Oroszországon belül közigazgatásilag is létrejött, a két nagy tó közöttiek az olonyeci, az északi karjalaiak az arhangelszki kormányzóságban éltek. A livvi identitásnak így válhatott fontos tényezőjévé, hogy a karjalai területeket magában foglaló 1801 és 1922 közötti cári kormányzóságnak a centruma és névadója az ő nyelvi és kulturális centrumuk, Olonyec lett.

A finnországi részek nélküli (Kelet-)Karjala a finn függetlenség 1917-es kikiáltását követő fél évben bizonytalan státuszú lett, de a szovjetek 1918 tavaszára visszavették a hatalmat, amelyet azonban csak két polgárháborús évet követően tudtak stabilizálni. Az I. világháborút követő tartui békében széleskörű autonómiát ígértek, s ez a legváltozatosabb államigazgatási keretekben névleg hol nőtt, hol csökkent⁶⁶. Az autonóm köztársasági jogkör megadása Finnország területi ambícióinak gyengítését is szolgálta, illetve a szomszéd irányába megnyilvánuló karjalai szimpátiát és az ezt tápláló nyugati vonzerőt lett hivatott csökkenteni.

Ezt fokozta a II. világháború időszakától (néhány átmeneti évre még elfoglalt finn területekkel is bővített) Karjala jó másfél évtizeden keresztül tizenhatodik köztársasággá való előléptetése, amit azután az ötvenes évek közepén visszavontak. Ekkor csatolták közigazgatásilag Karjalához a legjelentősebb északi vepsze településeket is.

A 20. század ezt megelőző harmadik-negyedik évtizede átmenetileg még kibontakozási lehetőséggel is kecsegtette a karjalai kis népeket is. Megfogalmazhatták irodalmi nyelvi szándékait. Nyelvük hivatalosan is az iskolai oktatás része lett, latin betűs tankönyvek, nyelvtanok, szótárak jelenhettek meg, de egyéb téren is megindult a könyvkiadás és a folyóiratok nyomtatása. Másfelől viszont szerencsétlen következményei lettek, hogy a szovjet területekre áttelepülő nagyobb számú finn kommunista pozícióba hozására Karjalában az orosz mellett a finn nyelvet nyilvánították hivatalossá.

Az ébredő reményeket hamar szertefoszlatták a sztálini intézkedések. A cirill írásmódra kellett áttérni, alapvető követelménnyé vált az orosz nyelviség. Minden anyanyelvi eredményt egy csapásra felszámoltak, zajlottak a könyvégetések, és a nemzetiségek értelmiségére deportálás, még többször megsemmisítés várt. A terror elől egyre tömegesebben menekültek át Finnországba a Karjalában élő keleti balti finn származásúak, a helyükre pedig nagy tempóban költözött az orosz népesség.

A II. világháború során a katasztrófát tovább súlyosbította az átmeneti finn uralom, amelynek során a karjalai, livvi, lüd és vepsze férfiak jelentős részét sorozták be a finn seregbe, majd a békekötést követően ezeket a személyeket kiszolgáltatták a Szovjetuniónak. Aligha kétséges a korszak szovjet történelmét ismerő számára, hogy mi történt velük.

Az 50-es évektől a falvakban maradók nem kaptak igazolványt, így községük határát legálisan nem is tudták átlépni. A 20. század 60-as éveitől újfajta erózió indult meg. A szovjet vidékfejlesztés életképtelenné minősítette a kisfalvakat, és megkezdte elsorvasztásukat, elnéptelénítésüket. Új, szovjetizált községközpontok építése zajlott, és ezzel falvak, tanyák, majorságok pusztultak ki. Ily módon természetesen a mezőgazdaságot is csapás érte.

Az erős szovjet elnyomás alóli kiszabadulás esélyét azután a glasznoszty teremtette meg. Azóta a helyzetük némi reményre ad okot.

1989-ben a népszámlálás idején az akkor közel nyolcszázezres népességű Karjalai Köztársaságban a lakosságnak alig jó tíz százaléka vallotta magát karjalainak (együttszámlálva viana, livvi és lüd nyelvvaltozatúakat, illetve vepszket). Ez az arány a megelőző három évtized adatainak birtokában 2-3%-os romlást mutatott, abszolút érték tekintetében viszont stagnálás mutatkozott a 80-85 ezres karjalai népességszámban, azaz ebben az időszakban megszűnt a nemzetiségi népességfogyás.

Ugyanakkor az anyanyelvüket ténylegesen fő nyelvként használók alig több mint a felét tették ki az előbbieknek. Kedvezőtlen tendenciát mutatott a 0-15 évesek kisebbségen belüli arányának ez idő alatti alakulása, arányuk közel 10%-ot csökkent.⁶⁷

Az 1989-es, kedvezőnek mondható állapot oka (az előző tényt is figyelembe véve) az lehetett, hogy csökkent a kisebbségi félelem, valamint vélhetően kisebb lett a számlálói-hivatali nyomásgyakorlás is, emiatt

⁶⁶ 1923. július 25. – 1940. március 30. Karjalai Autonóm Szovjet Szocialista Köztársaság; 1940. március 31. – 1956. július 15. Karjalai(-Finn) Szovjet Szocialista Köztársaság; 1956. július 16. – 1991. november 12. Karjalai Autonóm Szovjet Szocialista Köztársaság; 1991. november 13. óta Karjalai Köztársaság

⁶⁷ TAAGEPERA, REIN: A finnugor népek az orosz államban. Budapest 2000. 115-117.

többen merték megvallani identitásukat. A hamarosan bekövetkező rendszerváltozás hatására vélték úgy többben, hogy a következő alkalommal a kisebbség megvallásában meredekebb növekedés történik majd⁶⁸. A karjalai balti finnek esetében ez a várakozás nem igazolódott. A nemzetiségi létüket megvallók száma a következő tíz évben drasztikusan csökkent 79-80 ezerről 45-46 ezerre⁶⁹, igaz, az ez utáni évtizedben ez a tendencia nem folytatódott, és 2010-ben újra 45-46 ezres számot mértek⁷⁰.

A viszonylagos tömbben élő déli livvi-lúd népesség a becslések szerint az összes karjalai nyelvváltozatot beszélőnek több, mint a felét teszi ki, aminek alapján a voltaképpeni karjalaiak száma csak néhány ezerrel haladhatja meg a húszezret, és ez a népesség egy hazánknyi területen szóródik szét a kontinens egyik legkisebb népsűrűsége mellett.

Az intézményes és a civil hátteret tekintve a livvi „ébredés” mozgatórugói az alapfokú oktatásban a *МОУ Коткозерская средняя общеобразовательная школа*⁷¹, helyi társadalmi méretben az iskolát is magában foglaló oktatási-művelődési központ: a *МОУ Центр Образования села Коткозеро Олонцкого района*⁷², az internetes lehetőséggel élve a *nuorikarjala.ru*⁷³ honlap, társadalmi, kulturális és részben nyelvőrző kiadványként az *Oma Muu*⁷⁴ periodika.

Ez növeli a livvi nép megmaradásának esélyeit. Jelentős hatást gyakorolnak a legkisebbek körében felmenőik anyanyelvének megismertetésére, a nemzetiségi közoktatási lehetőségek kiaknázására, a nyomtatott és az elektronikus megjelenés kihasználására, több népi hagyomány újjáélesztésére, az intézményes keretek megvalósítására.

Az Olonyeci Nemzetiségi Járásban, Karjala egyetlen nemzetiségi közigazgatási egységében közel kétharmados többségben vannak az oroszokkal szemben a livvik. Olonyec révén város rangú településsel büszkélkedhetnek, ami segíti a livvi származásúak középosztálybeli, illetve értelmiségi szerepét, ennek révén a saját kultúrára és nyelvre való pozitív hatását is. A livvik számára a jövő reményét az is erősítheti, hogy észak-európai mércével mérve viszonylag egy tömbben élnek.

Az Olonyeci Nemzetiségi Járásban található a lüdek centrumfaluja, Kuujärvi/Mihajlovszkoje község. Itt a lúd nemzetiségi önkormányzatnak sem reménytelen a kisebbségi érdekérvényesítési helyzete.

A civil hátteret tekintve a lúd „ébredés” mozgatórugói a Helsinkiben működő *Lyylaine Siebr*⁷⁵ nevű társaság, illetve a honi *Trias* elnevezésű ifjúsági egyesület. Részben egyéni, részben közös tevékenységük eredménye lehet a lúd nép megmaradása. A finnországi kulturális alap pénzügyi támogatásai, valamint az autonóm köztársasági kulturális tárca hozzájárulása egyes nemzetközi projektekhez a kis nép lélekszámához mérten már tisztességes eredmények elérését biztosítja.

Évezredünkre figyelemre méltó módon erőre kapott a vepsze nemzetiségi identitás is. Kulturális találkozók, konferenciák, közös szabadidős rendezvények követték egymást. Neves értelmiségiek tarták fel vepsze származásukat, és vettek részt a vepsze újjászületési mozgalom létrehozásában. 1989 óta működik a *Vepsze Kultúra Társasága*.

A Karjalai Köztársaságban élő vepszék járása nemzetiségi körzetté vált. Ezt a státuszt ugyan később felváltotta a nemzetiségi községek önkormányzati rendszere. Esélyt teremtett, hogy a vepsze is Oroszország őshonos népének minősült.

A népszámlálási adatokban sokáig nem lehetett hinni, de a vepszék mindenkori számának pontos meghatározása nem csupán ezért lett nehézkes. 2010-től külön számlálják a származás, illetve az anyanyelviség szerinti népcsoportokhoz tartozást is az önkéntes bevallás alapján.

Kevés olyan veszélyeztetett kis nyelve van Európának, amelynek a népcsoportjából származók annyit és olyan intenzitással tesznek anyanyelvük fennmaradásáért, mint a vepszék népe. Összetartozásuk tudata, a közös jövőjükért való őszinte aktivitás egyelőre nagyobb, mint a közel tízszeres lélekszámú (Karjalában három önálló nyelvváltozatot beszélő) karjalaiakról ez elmondható.

⁶⁸ Idézett mű 341.

⁶⁹ Социально-демографический портрет России: По итогам Всероссийской переписи населения 2010 года. Москва 2012. 94. http://www.gks.ru/free_doc/new_site/perepis2010/croc/Documents/portret-russia.pdf

⁷⁰ <http://knk.karelia.ru/demografija/>

⁷¹ Kotkozerói Középiskola.

⁷² Olonyeci járás Kotkozero községének Művelődési Központja.

⁷³ Ifjú Karjala.

⁷⁴ Szülőföld, anyaföld.

⁷⁵ Lúd Társaság.

Tudományos háttérük háromcentrumú. Helsinkiből a *Vepsän Seura*⁷⁶, Szentpétervárról a *St. Petersburg Vepsian Society*⁷⁷, Petrozavodszkából az *Orosz Tudományos Akadémia Karéliei Központja* (utóbbi szimbiózisban a seltozerói *Vepsze Néprajzi Múzeummal*) biztosítják, hogy a vepsze nyelv és kultúra soha nem remélt mértékben erősödhesen.

Tevékenységük egyre inkább körvonalaz egy sokáig véglegesnek vélt vepsze irodalmi nyelvet. Ehhez járul a vepszék *Kodima*⁷⁸ című internetes folyóiratának törekvése. Nagyszámú a vepszékkel foglalkozó színvonalas honlap is. Az identitásteremtésben és -erősítésben nagyon biztató jel, hogy szaporodnak a vepszék civil szervezetei, és többségük valóban aktív tevékenységet fejt ki.

Nem lebecsülendő az sem, hogy a vepsze nyelv művelés a 20. század 30-as éveiben folyó kísérlet kudarcát követően, az utóbbi két évtizedben kibontakozó reneszánsza keretében gyakorlatilag nem találkozunk politikai ellenszéllel sem helyi, sem szövetségi központi irányból, PUTYIN vepsze felmenőkkel való „meggyanúsítása”⁷⁹ pedig akár egyfajta támogatottság biztosítéka is lehet.

INGERMANLAND

Biztonsággal állítható, hogy a keleti finnságoknak a koraközépkori krónikákban általánosan használatos csúd elnevezése – az érintett térségtől függően – nem egyszer **izsor** törzseket, népcsoportokat is takar. Írott forrásokban már a 12. századtól elkülöníthetően jelennek meg. III. Sándor, a korszak meghatározó – több mint két évtizeden át regnáló és jelentős diplomáciai-politikai befolyást is gyakorló – pápája a 12. század utolsó harmadában a pogányok számára való fegyvereladást tiltó levelében már külön említi az ingriaiakat. Az orosz krónikákban az **izsor** elnevezés a 13. század első harmadától jelenik meg.

Az észtekével rokon **vót** nép elődeinek a nyoma már a Kr. utáni első évezred közepétől felfedezhető. Az ezt követő századokban települtek a vótokra az első szláv törzsek. A Kr. u. 859-ből származó novgorodi alapító iratban a csúd elnevezés a fejedelemség területén élő balti finn népek közös összefoglaló neve lehetett, és közéjük értendőek a vótok is. Két évszázaddal későbből (1069-ből) való a **вoдь** [vogy] név első említése, mint a Novgorod ellen szövetséget kötő nép neve, amelynek seregei egyébként vesztiesen jutottak ki a harcokból. Utóbbi következtében a vótok a novgorodi fejedelem befolyási övezetébe kerültek át, és ezért a 12. századtól már az ő szövetségeseiként vonultak a harcokba.

Izсорok és vótok ezt követő történelmi sorsa azonos térségbeli többi társukéval. Jelentős az ő szerepük is a Novgorodi Fejedelemség életében, mind annak virágkora, mind hanyatlása idején. Megsínylették a Német Lovagrend és a svédek hatalmi törekvéseit is (1240-es évek). Olykor még a litvánok terjeszkedése (14-15. század fordulója) is beleszólt a helyzetükbe. Felváltva kerültek ezek uralma alá, és közben Moszkva Novgorod fölé kerekedését (1478) is megérezte. A végérvényessé váló orosz dominancia eredményeként váltak teljesen ortodox vallásúvá a 16. században megindult hitterjesztési mozgalmakat követően. A közben újra fellángoló svéd-orosz ellentét a hatalmi térben őket is játékszerűnek tekintette (18. század).

A Novgorodot magához csatoló Moszkvai Fejedelemség Vótföldet ugyan még önálló közigazgatási egységeként kezelte, ám birodalma keleti határainak védelmére szinte azonnal nagyszámú vótot deportált az ország túlsó végébe. Amikor pedig a 17. század során egy évszázadnyira Vótföld Svédország része lett, sok vót önként menekült át orosz fennhatóságba.

Szentpétervár 1703-as alapítását követően az ingermanlandi népcsoportok az új orosz cári főváros holdudvarába kerültek. A nagyváros közelsége miatt rohamosan zajlott tágabb területük eloroszosodása, mivel az oroszok nagy számban települtek a térségbe. Tovább bonyolította az etnikai helyzetet, hogy Ingermanlandba egymás után német, finn, sőt észt néptörzsedékek is érkeztek. Szentpétervár társadalmi, gazdasági és kulturális hatása ezzel párhuzamosan az izсорok és vótok településeinek saját önkéntes eloroszosodásához vezetett.

Amikor NAGY PÉTER cár a svédek 1721-ben végérvényesen legyőzte, az új orosz főváros környékéről nagyobb számú vót népességet deportált Kazany vidékére. Valójában a szétszóródásuk, asszimilálódásuk viszonylag korán, már a 15. századtól elkezdődött. A lett földre hadifogolyként a Német Lovagrend által ekkor

⁷⁶ Vepsze Társaság.

⁷⁷ Szentpétervári Vepsze Társaság.

⁷⁸ Haza, szülőföld.

⁷⁹ Vö. Finnugor Ki kicsoda – avagy ki finnugor, ki nem? Vlagyimir Vlagyimirovics Putyin. http://renhirek.blogspot.hu/2009_01_16_archive.html

hurcolt vót csoport a helyiek számára oroszoknak számított, és ezért is egyre jobban felgyorsult az ellettesedésük. A lettből származó elnevezésük: krévin (krevén), vö. lett *krievs* 'orosz'.

Az Ingermanlandban élő izsorok és vótok többsége kétnyelvűvé, majd igen gyorsan gyakorlatilag szinte kizárólagosan orosz nyelvűvé vált. Ugyanakkor demográfiai okokból az izsorok abszolút száma mégis növekedett, és a Szovjetunió létrejöttének idejére már megközelítette a harmincezet. A 19. század közepére a vótok vótföldi lélekszáma viszont már alig haladta meg az ötezret, a szovjet idők kezdetére pedig ez a szám ezer közelébe csökkent. A megmaradtak teljesen az orosz kultúrkör hatásában éltek.

A két nép számára is reményt keltő volt a korai szovjet nemzetiségi politika, amelynek eredményeképpen latin betűs íráshoz juthattak, másfél tucatnyi könyvet is kiadhattak, és működött az anyanyelvű iskolai rendszerük. Sorsukat a sztálini időszak pecsételte meg. Erőszakkal szétszórták, internálták őket is, értelmiségükre pedig a megsemmisítés várt. SZTÁLIN különböző intézkedései mellett a népfogyásban tragikus szerep jutott annak is, hogy a II. világháborúban Ingermanland gyakorlatilag a német-szovjet harcok egyik legfrekvenciátobb területévé vált. A németekkel együtt harcoló finnek a visszavonuláskor sok izsört és vótot telepítettek át (inkeriekkel együtt) finn földre.

A „nagy vezér” halálakor már alig több, mint ezren vallották magukat izsornak, de az anyanyelvét csak harmaduk vállalta. A fokozatos létszámcsökkenés a gorbacsovi időszakig zajlott. A II. világháború idején a szűkebb hazájában összeszámolt alig félezer vót az ezt követő jó fél évszázadban az ötödére csökkent, és napjainkban a kis nép a kihalás tényleges veszélyével küzd.

A szovjet kolhozosítás szinte véglegesen felszámolta a hagyományos életük minden alapját, ezért a nép fennmaradó része zömében a városokba települt, és ott végképp eloroszosodott.

A megmaradt izsorok és vótok a peresztrojkát követően, majd az új szövetségi Oroszországban kaptak némi elvi esélyt, bár ekkorra a nyelvet ténylegesen használók száma valóban elenyészővé csökkent (Konykova 2009-es összesítése⁸⁰ alapján a Szojkinó környéki 177 fő izsorból ráadásul 130-an 60 év felettiak voltak). A népszámlálások idején származást illetően ennél többen vallották magukat izsornak (Oroszország távolabbi szórányaiban további összesen 150 fő)⁸¹. A vótok oroszországi lélekszám⁸² mindösszesen már csak néhány tucatnyi, a vót identitásuk zöme ma már nem is Ingermanland falvaiban él.

BELSŐ OROSZORSZÁG: VOLGA MENTE

Az európai orosz föld belső részein az őseredeti balti finnség igen hamar asszimilálódott, és a **merja** anyanyelviség a középkor végére gyakorlatilag kihalt.

Nevük első említését JORDANES írásában⁸³ találhatjuk *merens* formában. NESZTOR őskronikájában⁸⁴ a Kr. u. 882 és 907 közötti idősakra vonatkozóan folyamatosan megtalálható már a *merja* elnevezés, gyakran a csúdokkal és a veszekkel egy helyütt. GORJUNOVA régészeti összefoglaló művének⁸⁵ köszönhető a merják egykori lakóterületének pontosítása. Ez gyakorlatilag egybeesik a hajdani Rosztov–Szuzdali fejedelemség területével. Így a fejedelemség történetét és utóéletét részben tekinthetjük a merják történetének is. A szórványban vélhetően az újkor kezdetét is megélt merja néptörzsek lakóhelyei a hivatalos orosz iratokban egy ideig még sokszor fellelhetők *merskij stan* megnevezéssel, aminek a jelentése 'merja szálláshely, merja kerület'.⁸⁶

A középső Ruszon belüli balti finn jelenlétet a merják eltűnését követően egy jó évszázaddal rá az odavándorolt **tveri karjalaiak** biztosították.

A határtérsegek fennhatóságáért rendszeresen vívott orosz-svéd háborúkat 1617-ben néhány évtizedre lezárta a sztolbovói béke, amelynek következtében Karjala tekintélyes része svéd uralom alá került. Az erre az időszakra az orosz uralomhoz már hozzászokó és vallásában pravoszlávva vált karjalai népesség jelentős csoportjai rémültek meg a svéd törekvésektől. Tetemes adókvetésekkel sanyargatták őket, illetve megkezdődött a

⁸⁰ Vö. КОНЬКОВА, ОЛЬГА: Ижора. <http://kmn-lo.ru/Document/1411032265.pdf>

⁸¹ Национальный состав населения Российской Федерации – переписи населения 2010 года. http://www.gks.ru/freedoc/new_site/population/demo/peritog/tab5.-ls

⁸² Ugyanott.

⁸³ JORDANES: A gótok eredete és tettei. Brassó 1904.

⁸⁴ Повесть временных лет. https://imwerden.de/pdf/povest_vremennyx_let.pdf

⁸⁵ ГОРЮНОВА, Е.И. Этническая история Волго-Окского междуречья. Материалы и исследования по археологии СССР. Москва 1961.

⁸⁶ Vö. BEREZKI GÁBOR: A merja nyelv helye a finnugor nyelvcsaládon belül. Magyar Nyelv 85. 439.

lutheránus vallásra való erőszakos áttérítés. Az elkövetkező évtizedekben ezért megindult a karjalaiak tömeges elvándorlása. A Karjalát elhagyók az Oroszországhoz és az ortodox valláshoz való kötődésüknek megfelelően Moszkva közelébe törekedtek. Így találták meg a Felső-Volgától északra terülő erdőségek vidékét, ahol a táj az egykori hazára emlékeztetett, és ahová korábban kisebb karjalai szórvány már bevándorolt. Erdőirtásokat követően falvakat alapítottak. 1630-ra már kétszáz volt a karjalai porták száma, és alig több mint százötven év alatt ez a szám tizenötezerre növekedett.⁸⁷

Innentől kezdve a tveri-karjalaiak történelme közel azonos az európai Oroszország centrumának egyidejű történelmével.⁸⁸ Megtelepedésük a legelső ROMANOV-házbeli cár, MIHÁLY uralkodásának idejére esett, amikor az ország a szétesés közelébe került, és a század közepére a stabilizálódás jelei éppencsak mutatkoztak.

MIKLÓS fia, SZELÍD ALEKSZJ három évtizednyi regnálását a Moszkva környéki centrumterületen, így Tverben és környékén is lázongások, felkelések jellemezték, és ekkorra esik a NYIKON pátriárka nevével fémjelzett egyházszakadás is.

Írásos nyomai maradtak, hogy a tveri-karjalaiak eközben nagyon következetesen őrizték az anyanyelvüket, emiatt viszont nehezen lettek részesei az orosz nyelvű pravoszláviának, vallásukat többé-kevésbé saját papok nélkül gyakorolták. Ebből az is következett, hogy hagyományos népi hitbéli elemek keveredtek a házi liturgiákba, főleg a természettel fenntartott sajátos szellemi vonatkozások, kultikus kötődések.⁸⁹

A térség számára fontos változásokat hoztak NAGY PÉTER birodalomszervező törekvései, élükön Szentpétervár alapításával (1703). Mintegy száz évre rá létesült a Volga és a Balti-tenger közötti csatorna, a 19. század közepére pedig átadták a „két főváros” közötti vasútvonalat. A Szentpétervár és Moszkva között fekvő Tver és közigazgatási területe ezek által az orosz fejlődés stratégiai helyszíne lett, a Felső-Volga környéke az országos átlagnál rohamosabban fejlődött, közlekedési és kereskedelmi jelentősége kiemelte, egyben fontos ipari beruházásokat vonzott (malomipar, vonatgyártás, vegyipar, nyomdaipar).

Még ezt megelőzően a 18. század második felében (1762-1796) a felvilágosult II. KATALIN cárnő egyik kedves városa lett Tver, ami európaias kultúra idetelepedését hozta magával, és több építészeti remek is ebben az időszakban készült el. Az 1763-as nagy tűzvészt követően a települést a korábbi szentpétervári városépítészeti mintát követve építették újjá.

A nagyobb világtörténelmi események közül kiemelkedő napóleoni hadjárat közvetlenül nem érintette a térséget, de a közeli Borogyinónál elszenvedett embervesztések nyilván a karjalai népesség tizedelését is jelentették. A 19. századra országos hírv oktatási és kulturális intézmények létesültek Tverben. A város egyre inkább a karjalaiak városivá válásának fő célpontjává lett.

Jóval több szenvedést hozott a térségnek a II. világháborúban a németek betörése. Ez 1941 végén Tver és tágabb környéke számára hosszú német megszállást eredményezett, amit majdnem teljes pusztítás kísért és követett. A Tvertől délnyugatra eső rzszevi területeken 1941-42-ben másfél éven keresztül elkeseredett csatározások folytak, amelyeket hatalmas embervesztesség jellemezett. Az emberi erő bekövetkezett tragikus méretű pusztulása nyomán kapta a népnyelvben a felszabadító háborúnak ez az eseménysora a „rzszevi hűsdaráló” elnevezést. Az itteni tényleges történések részletes feltárása a mai napig várat magára, így ezeknek a tveri-karjalaiakra gyakorolt hatásáról csak feltételezések fogalmazhatók meg.

Ebben az évtizedben készült el a kommunista iparosítás megalomán törekvéseinek eredménye, a népnyelven csak Ribinszki-tengernek hívott víztározó, amelyet az 1940-es években történt teljes feltöltésekor a maga nemében a világ legnagyobbjaként tartottak számon, s amely a vele határos veszegonszkiak életét érintette közvetlenebbül.

SZTÁLIN évei ugyanazokat a társadalmi keserveket jelentették itt is, mint az ország többi részében, a tveri-karjalaiaknak szinte meg kellett feledkezniük a származásukról.⁹⁰

A 30-as években eleinte még ébredező reményeket hamar szertefoszlatták a sztálini intézkedések. Az 1937 közepén megalakult Tveri-karjalai Nemzetiségi Körzet mindössze másfél évig létezett, erőszakkal számoltak fel, vezetői ellen egymás után indultak a perek és a büntető eljárások.⁹¹

⁸⁷ ЛЕОНТЬЕВА, Т. Г.: История и культура тверских карел. Вестник ТвГУ. Серия «История». 2017. № 2. 137.

⁸⁸ A tveri-karjalai történelem cári uralom alatti három évszázadáról lásd: HELLER, MIHAIL: Orosz történelem I. Az orosz birodalom története. Budapest 1996. 211-628. és ГОЛОВКИН, А.Н.: История Тверской Карелии. Тверь 2008.

⁸⁹ Vö. ЛЕОНТЬЕВА, Т. Г.: История и культура тверских карел. Вестник ТвГУ. Серия «История». 2017. № 2. 138-139.

⁹⁰ A tveri-karjalai történelem szovjet idők alatti nyolc évtizedéről lásd: HELLER, MIHAIL – NYEKRICS, ALEKSZANDR: Orosz történelem II. A Szovjetunió története. Budapest 1996. és ГОЛОВКИН, А.Н.: История Тверской Карелии. Тверь 2008.

⁹¹ ГОЛОВКИН, А.Н.: История Тверской Карелии. Тверь 2008. 241-248.

A latin betűs próbálkozások után újra a cirill írásmódra kellett visszatérni, alapvető követelménnyé vált az orosz nyelviség. Minden anyanyelvi eredményt egy csapásra felszámoltak, zajlottak a könyvégetések, és a nemzetiségek értelmiségére deportálás, még többször megsemmisítés várt. Még az érintkezés kísérletét is tiltották az egymástól mesterségesen elszigetelt nemzetiségi községeknek. Az anyanyelvet kutató nyelvtudományt ugyancsak likvidálták.

Harminc éven keresztül szinte csak titokban lehetett érdemben társadalmi kommunikációt folytatni Karjalával.

Az 1950-es évekre épült fel mai méreteiben a terület délkeleti peremén fekvő Dubna városa, a szovjet atomkutatások híres centruma, amely az 1990-es években egyetemet is kapott, és napjainkban is a nukleáris fizika és a modern természettudományok oroszországi fellelvára.

A tveri-karjalai magterület nyugati határán pedig az udomljai atomerőmű működik, újabban nem teljesen problémamentesen. Külön kutatást kívánna, hogy ezek milyen mértékben kínáltak továbbtelepülést és városi karrieri karjalai származásúaknak.

A 20. század 60-as éveitől újfajta erőző indult meg. A szovjet vidékfejlesztés életképtelenné minősítette a kisközségeket, és megkezdte elszorvasztásukat, elnéptelensítésüket. Új, szovjetizált községközpontok építése zajlott, és ennek nyomán több tucatnyi falvacska és százas nagyságrendű tanya, majorság pusztult ki. Ezzel természetesen nemcsak a mezőgazdaságot, hanem a nagyobb részt falun élő tveri-karjalaiakat is csapás érte.

GORBACSOV reformjainak, a peresztrojka időszakának végére kaphatott új erőre a nemzetiségi identitás. A gorbacsovi reformok időszaka óta a tveri-karjalaiak helyzete némi reményre ad okot, de a – jogkövetkezményeit tekintve ugyan szerény hatású – kulturális autonómiájuk rejthet magában olyan lehetőségeket, amelyek kiaknázása saját értelmiségükön is múlik.

A Tveri terület demográfiai és településföldrajzi adottságai miatt a területi autonómia szóba sem jöhet. Reménykedni abban lehetne, hogy egyes, frekvenciájuk tekintetében tveri-karjalai települések a nemzetiségi települési önkormányzat státuszát elnyerhetik. Erre való törekvés egyelőre azonban nem látszik. Aktuálisabb feladat pillanatnyilag a kulturális autonómia adottságainak kiaknázása.

A Tveri terület alapokmánya szabályozza a nemzetiségi jogokat is. Az 50. szakasz⁹² értelmében a régióban a nemzetiségi hovatartozástól függetlenül biztosítják az állampolgárok szabadságát, és megteremtik a nemzetiségi kultúra hagyományainak védelmét és fejlesztését. A nemzetiségi anyanyelv, hagyományok és szokások őrzését a regionális kormányzat több közszolgáltatással látja el.

Ennek megfelelően:

- biztosítják az anyanyelv ingyenes tanulását és használatát;
- segítik a nemzetiségi kultúra, hagyományok és élet fejlesztését;
- igény esetén óvodai csoportokat indítanak az állami és önkormányzati óvodai szervezetben;
- igény esetén nemzetiségi anyanyelvi tanítással tanulmányi csoportokat vagy osztályokat indítanak az állami és önkormányzati közoktatási szervezetben;
- lehetőséget nyújtanak az információk anyanyelven történő fogadására;
- védik az őshonos élőhelyeket és a hagyományos életmódot.

Természetesen a deklarált regionális alapjogok tényleges érvényesítése sohasem jelenti a hirdetett elvek gyakorlatban való maradéktalan megvalósítását. Tény viszont, hogy a közelet és a kulturális élet több helyi orosz prominensével együttműködés mutatkozik a kodifikált szándék realizálására.

Az orosz kutatókkal közös tveri-karjalai tudományos kutatások témája a népcsoporttal kapcsolatos több sajátosság. Ilyen például a nagy létszámú népesség államon belüli jelentős távolságba zajló migrációja, a kibocsátó nép nyelvi fejlődésétől független saját nyelvművelés lehetősége, ennek révén archaikus elemek megőrzése, a diaszpóralét hatása a helyi társadalmi viszonyokra vagy az egyre fogyó lélekszámú nemzeti kisebbség kulturális autonómiájának lehetőségei.⁹³

Figyelemre méltó, hogy a tveri-karjalaiak 1992 óta megfigyelői státuszban, 1996 óta teljes jogú tagként immár saját képvisellel jelennek meg a Finnugor Népök Kongresszusán.

⁹² Устав Тверской области (принят 5 ноября 1996 г.) <http://pravo.gov.ru>. Az alapokmány az elfogadása óta történt, máig összesen 22 módosításával érte el jelenlegi formáját.

⁹³ ЛЕОНТЬЕВА, Т. Г.: История и культура тверских карел. Вестник ТвГУ. Серия «История». 2017. № 2. С. 136–148.

A keleti balti finn népek kultúrája

A keleti balti finn népek kultúrájának alapjai ugyanolyan nehezen választhatók szét, mint történelmük. Az etnográfiai kutatások a hagyományaik nagy hasonlóságát mutatják a népszokások, a kismesterségek tárgyalakötésének népművészete, az ének, a zene, a tánc és a népköltészet területén is. A vótok kivételével sokszor még a finntől való éles szétválasztás is lehetetlen. A finnek eposza, a *Kalevala* is sok forrásból táplálkozik.

VIENA-KARJALAIK

Bőséges a szellemi örökségük, a kalevalai mítoszok a karjalaiak eposzaként is tudatosult, annak fő motívumai tulajdonképpen sajátjuként is élnek tovább. Az ELIAS LÖNNROT runógyűjtéséhez segítségül hívott DAVID EMANUEL DANIEL EUROPAEUS még egyetemi hallgatóként 1845 novembere és 1846 márciusa közötti útján az Arhangelszki Kormányzósáig feljutva Kalevala tágabb környezetében nagy területeket járt be a viennai nyelvtérületen. Erről a vidékről 329 lejegyzése származik, amelyek tagadhatatlan hatást gyakoroltak az eposz végső szerkezetére és szövegére⁹⁴.

A 20. század során korábban évente tízszer (negyedik éve már csak félesztendőként) megjelenő *Carelia* című folyóirat meghatározó nyelve a finn. A Petroskoiban kiadott lapot 1928-ban *Punalippu* (Vörös lobogó) néven alapították, és az 1990-ig élő címéhez hűen nem kis mértékben a szovjet kultúrpolitika mindenkori szócsöve is volt. De mindig kínált lehetőséget a karjalai kisebbségi nyelven íródott művek megjelenésére is, ezek azonban csak kis hányadát jelentették a lapnak, a vienna-karjalai nyelvűek különösen.

Napjainkban az *Oma Mua* (Szülőföld) című folyóiratban vienna-karjalai nyelvű írások is megjelennek, bár ezek száma és terjedelme is jóval elmarad a livvi, a lúd, a finn, valamint az orosz nyelvű publikációkétól. Az elmúlt időben egymást követik a rendezvények, szervezett összejövetelek. A kulturális találkozók, vetélkedők, ismeretterjesztő alkalmak során lehetőség nyílik a karjalai összetartozás és az anyanyelviség tudatos erősítésére. Az oktatás és a közművelődés keretein túl a sport és a közös szabadidőtöltés is kínál közvetett lehetőségeket. A tágabb finnugor kapcsolattartást sem hanyagolják el.

TVERI-KARJALAIK

Miközben a voltaképpeni karjalaiak és a livvi, illetve lúd szubetnosz, sőt az izsorok számára is közvetlen a kötődés a *Kalevala* eposzához, addig a tveri-karjalaiak számára ez nyilván nem egyértelmű, hiszen kiszakadásuk jóval – mintegy kétszáz évvel – LÖNNROT és segítőinek adatgyűjtése előtt lejajlott, és maga a jelentős távolság is akadálya lett annak, hogy a mondavilág esetleges elemeit az ő körükben is kutassák.

Ugyanakkor a *Kalevala* kultusza a tveri-karjalaiak körébe is eljutott, és napjainkban újra kiszélesedőben van, szerepet kap a nemzetiségi oktatásban is. A tveri-karjalai népesség körében zajló saját népköltészeti kutatásnak nem fedezhetők fel érdemi nyomai. A gyermekolvasókönyvek népmesekincse orosz és testvérnyelvi forrásokra hagyatkozik. Egyelőre nincs tveri-karjalai nyelvű modern bibliafordítás sem.

A tveri-karjalai identitás feléledése idején jelentősebb szépirodalmi eredménynek féltucatnyi szerző⁹⁵ tveri-karjalai nyelvű versei számítanak.

1992-ben tveri-karjalai ábécéskönyv jelent meg. 1994-ben látott napvilágot A. V. PUNZSINA tizenhétézer szócikket tartalmazó tveri-karjalai–orosz szótára⁹⁶, majd két évre rá Z. TURIČEVA gyermekek számára összeállított olvasókönyve⁹⁷. 2003–2004-ben internetre került G. I. SZVETLOV tíz leckét és szöszedetet tartalmazó, viszonylagos rövidsége ellenére is jelentős nyelvoktatási anyaga⁹⁸. 2008-ban jelent meg A. N. GOLOVKIN könyve a tveri-karjalaiak történetéről⁹⁹, közel egy évtizeddel később T. G. LEONTYEVA tanulmánya a tveri-kar-

⁹⁴ Vö. VÄINÖ KAUKONEN: A Kalevala születése. Budapest 1983. 178–179.

⁹⁵ STANISLAV TARASOV, MIHAIL ORLOV, NIKOLAI MOROZOV, ANTONINA ZAICEVA, LUDMILA GROMOVA, ALEKSANDR SADOV. Vö. Runoloin lehit. <http://aiga.tverlib.ru/person/p01-t08.htm>

⁹⁶ ПУНЖИНА, А. В.: Словарь Карельского языка (Тверские говоры). Петрозаводск 1994. https://vk.com/doc34258772_360613133?hash=18d426adf6a8eae385&dl=91051642ebd8db67d0

⁹⁷ TURIČEVA, ZOJA: Armaš šana. Luvendakniiga Tverin karielazilla lapšilla. Tver 1996.

⁹⁸ СВЕТЛОВ, ГЕННАДИЙ ИВАНОВИЧ: Уроки карельского языка. <http://depvladimir.narod.ru/urokkat/index.html>

⁹⁹ ГОЛОВКИН, А.Н.: История Тверской Карелии. Тверь 2008.

jalaik történetéről és kultúrájáról¹⁰⁰. Napjaink újdonsága pedig I. NOVAK és I. KOMISSZAROVA tveri-karjalai nyelvkönyve¹⁰¹.

A Tveri Állami Egyetemen jó két évtizede zajlanak a tveri-karjalaiakkal kapcsolatos – főképpen történelmi és néprajzi, kevésbé nyelvészeti – kutatások, ezeknek az eredményeit rendszeresen publikálják, illetve nemzetközi konferenciákon is megvitatják. Működik a *Тверская региональная общественная организация национально-культурная автономия тверских карел*, azaz a tveri-karjalaiak nemzetiségi kulturális autonómiájának a Tveri területen alakult társadalmi szervezete.

A tveri-karjalaiak tudatosan használják nemzetiségi zászlójukat és címerüket, amely egyben a lihoszlavli járás szimbólumait ábrázolja. A címer voltaképpen a zászlónak a címerpajzson való függőleges megismétlése.

A zászló leírása: zöld mezőben skarlátszínű, hosszant fektetett, úgynevezett skandináv kereszt vékony aranszínű szélezéssel; a skarlátszínű száruk metszésében aranszínű, egyenlő szárú, görög kereszt fecskefarukú végződéssel; ennek közepe kis, skarlát színű, csúcsán álló rombuszal lyukasztva.

A heraldika nyelvén a jelképeknek történelmi és kulturális mondanivalója van. Az aranszínrel szegélyezett skandináv kereszt az északi népek (dánok, norvégok, svédek és finnek, illetve Oroszország legtöbb balti finn népe) heraldikájára jellemző, egyben a bátorság, az élet és a jólét szimbóluma. A középen található görög kereszt az ortodoxia, illetve pravoszlávia kedvelt szimbóluma, egyben az újjászületés és az útmutatás, a dicsőség és a fény jelképe. Ezek együtt a tveri-karjalaiak gyökereire és világnézetére utalnak.

LIVVIK

A kalevalai mítoszokt a livvik is eposzukként tartják számon. A korábban említett DAVID EMANUEL DANIEL EUROPAEUS 1845-ös legelső útján az Olonyeci kormányzóság nyugati részének nagy területeit járta be, így a livvi nyelvterületet is. Erről a vidékről jóval több, mint száz runó, varázsigé és siratóének¹⁰² származik.

Legújabban kiadványok, mesekönyvek és tankönyvek, nép- és nyelvismereti tanulmányok jelennek meg egy megújítás alatt álló livvi nyelven, amelynek helyesírását is igyekeznek korszerűsíteni. Egyre többen próbálkoznak már szépirodalmi alkotásokkal is. Livvi nyelvű publikációk a *Punalippu* és az *Oma Mua* című folyóiratokban jelentek és jelennek meg.

A leginkább talán VLADIMIR BREDOJEV (1931–1990) versei keltenek figyelmet. Fellépéséről a *Volt egy Szovjet Irodalom* című összeállítás tett közzé 2012-ben rövid beszámolót: „VLADIMÍR BREDOJEV szeretett szülőföldjéről, az olonyeci körzetről ír verseket aunuszi dialektusban, amely a karjalai nyelv déli nyelvjárása. Sokat dolgozik: ír, klasszikusokat fordít, különféle műfajokban teszi próbára tehetségét, amely minden újabb művében erőteljesebbnek, érettebbnek mutatkozik.”¹⁰³

Olonyecben működik a *Karjalai Livvik Olonyeci Nemzeti Múzeuma*. Gyűjteményének gyarapításán és gondozásán túl ez is fontos szerepet vállal a népi hagyományok újraélesztésében és továbbadásában. A lakodalmas vagy az újévet köszöntő szokások felelevenítése például terepet ad a népviselet, a népköltészet, a néptánc, a népzene és a népdal megjelenésének. A livvik körében szép számban élnek közmondások, találós kérdések, ráolvasások is.

LÜDÖK

Folyóirat (kezdetben *Lüüdilaine*, majd *Lyydilaine* címen), imakönyv (*Malitvkird'an*, 2005), mesekönyvek és tankönyvek (*ABC-kird'an*, 2003, *Tervheks*, 2007, *Pagiže lyydikš!*, 2007), nép- és nyelvismereti tanulmányok jelennek meg a megújítás alatt álló lüd nyelven, amelynek helyesírását is igyekeznek korszerűsíteni. Egyre többen próbálkoznak már szépirodalmi alkotásokkal is, főleg MIIKUL PAHOMOV versei keltik fel a figyelmet.

Mihajlovszkojében lüd néprajzi múzeum működik. Gyűjteményének gyarapításán és gondozásán túl ez is fontos szerepet vállal a népi hagyományok újraélesztésében és továbbadásában.

A néptánc, a népzene és a népdal közösségi megjelenését daloskönyv és CD is támogatja.

¹⁰⁰ ЛЕОНТЬЕВА, Т. Г.: История и культура тверских карел. Вестник ТвГУ. Серия «История». 2017. № 2. С. 136–148.

¹⁰¹ NOVAK, IRINA – KOMISSAROVA, IRINA: Miun harpaukšet karielan kieleh. Petroskoi 2019.

¹⁰² VÖ. VÄINÖ KAUKONEN: A Kalevala születése. Budapest 1983. 178.

¹⁰³ <http://szovirod.blogspot.com/2012/03/>

Miközben gyakorló ortodox vallásúak, a régmúlt hiedelemvilágának nyomai elevenen élnek a mai tudatvilágukban is. Ez főleg a természethez való viszonyukban nyilvánul meg. Ezekkel a hagyományokkal párhuzamosan azonban a pravoszláv vallásgyakorlásuk is erős, még a legdurvább, a vallást tiltó és üldöző időkben is hűek maradtak ehhez, s mikor már saját papjuk sem lehetett, a szertartásokról házilag gondoskodtak. Az ott-honok ikonsarkában helyezték el kis házi oltáraikat és szentképeiket. Egyházuk élete orosz papok vezetésével a rendszerváltás óta megerősödően van, újra működnek dombokra, magaslatokra épített kis fakápolnák.

A bőséges szellemi örökség máig éltet egy, a kis rokon népekéhez képest a vepszék számaránya alapján igen aktív kultúrát. Folyóiratok, könyvek, mesekönyvek, tankönyvek, nép- és nyelvismereti tanulmányok jelennek meg egy megújítás alatt álló vepsze nyelven, amelynek helyesírását is korszerűsítik. Több európai nyelven szótáraik, szójegyzékeik készültek és készülnek, ezzel is erre a kis népre irányítva a figyelmet. A vepsze múzeum országos szakmai elismerésnek örvend. A karjaliai tudományos életben egyetemi, tudományos intézeti szinten is jelen vannak. Az autonóm köztársaság rádióadásában hosszabb-rövidebb adásidőkhöz juthatnak. A saját kultúra és nyelv fennmaradásához nagy szolgálatot tesz, hogy a vepszék saját nyelvű *Wikipédia* szerkesztésébe fogtak.¹⁰⁴

A modern kor követelményeit azonban nem csupán ez szolgálja, hanem például az anyanyelven megszólaló gyermekfilmek, számítógépes játékok, társasjátékok is.

Kétszáz családban van polcon a vepsze nyelvű, gyermekeknek szóló *Biblia*¹⁰⁵. De a felnőttek sincsenek mostoha helyzetben, már olvasható vepszül a teljes *Újszövetség*. A műfordítás-irodalom ezen túl is folyamatosan gyarapszik. Vepszül élvezhető például OMAR KHAJJÁM, RABINDRANATH TAGORE, PUSKIN, JESZENYIN, PASZTERNAK és JEVTUSENKO, az ifjabbak számára elérhető anyanyelvükön több TOLSZTOJ-mese is.

A modern világnak a főleg fiatalok által kedvelt területére, a rockzene világába is betörték a vepszék. A *Noid* (Varázsló) nevű zenekar¹⁰⁶ vepsze nyelvű dalaival már nemzetközi porondon is többször szerepelt. Nemcsak zenei produkcióikkal lepték meg a nagyvilágot, szerepeltek anyanyelvüket is népszerűsítve televíziós főzóműsorban. Rajongóik és az érdeklődők számára Facebook-oldaluk is elérhető. Készült már klipjük, és megjelent egy albumuk is. Fellépésük jól illeszkedik abba a folyamatba, amelynek eredményeként nő a fiatal le származottak érdeklődése az ősök anyanyelve iránt, illetve annak visszatanolása és a társasági életben való tényleges használata szinte már „vepszébb”, mint az eredeti falusi körben zajló kommunikáció.

Természetesen a vepsze ősiség igazi őrzői és fenntartói azért továbbra is a falvak. Bár a nyelvrokonoktól eltérően nem maradt fent epikus költeményük, kultúrájuk egyik fő forrása a népköltészetük, amelynek gyűjtői főleg a finnek és az észtek közül kerültek ki. Népdalok, közmondások, találós kérdések, ráolvasások szép számban élnek ma is, a népmese- és mondakincsük darabjai közt ugyan kevés a sajátosan vepsze tartalmú vagy témájú, de összességében ugyancsak gazdagítói az irodalmuknak.

A peresztrojka hatására felélénkült a saját folklór iránti érdeklődés, azóta ezek mellett kiemelkedő szerephez jut hagyományörzésükben a népzene, a néptánc és a népviselet is.

DOMOKOS PÉTER az ezredfordulóhoz közeledve irodalmuk jellemzése során jelentős saját szépirodalomról alig tett említést, és alkotókról is csak éppenhogy.¹⁰⁷ Ma már elmondhatjuk, hogy a valóságban sokan szóltatnak meg költeményeket vagy kis prózai alkotásokat vepszül.¹⁰⁸

VIKTOR JERSOV az elsők közt publikált az anyanyelvén a *Carelia* című folyóiratban. Rajta kívül feltétlenül említést érdemel a versekkel jelentkező MARIA ABRAMOVA, ALEVINA ANDREJEVA, GALINA GERASINA, GULA POLIVANOVA és NINA ZAICEVA, valamint az elbeszéléseket közzétevő IGOR BRODSZKI és NIKOLAI FOMIN. Külön kis fejezet járhatna a nemzetközi hírnévig jutó NYIKOLAJ ABRAMOV életművének.

NYIKOLAJ ABRAMOV, az 1961-ben született költő, író, műfordító, publicista, fotó- és színművész 2016 januárjában, egy nappal ötvenötödik születésnapja előtt hunyt el. Verseskötetei sorrendben a *Koumekümne koume* (Harminchárom, 1994), a *Kurgiden aig* (A darvak ideje, 1999) és a vepsze–orosz kétnyelvű *Pagiškam, vel' l' – Поговорим, орам* (Beszéljessünk, barátom, 2005). Fordították észtre és franciára is. Válogatott köl-

¹⁰⁴ FEJES LÁSZLÓ: A vepszék is a Wikipédiára mennek. <http://www.nyest.hu/renhirek/a-vepszek-is-a-wikipediara-mennek?>

¹⁰⁵ Vö. Gyermek-Biblia vepsze nyelven. <http://posztinfo.hu/gyermek-biblia-vepsze-nyelven/>

¹⁰⁶ Vö. A Varázsló színre lép. <http://www.nyest.hu/renhirek/a-varazslo-szinre-lep>

¹⁰⁷ Vö. DOMOKOS PÉTER: A vepsze irodalom. in: Nyelvrokonaink. Szerk.: NANOVSZKY GYÖRGY. Budapest 2000. 326.

¹⁰⁸ Lásd: Literatur. <http://kodima.1accesshost.com/literatur.htm>

teményeinek vepsze–magyar kiadása *Kétszer harminchárom – Kahišti koumekümne koume* címen 2010-ben jelent meg. Ebben SZŐKE-BOLOTOVA NATALIA nyersfordításai NAGY KATALIN műfordítói munkája nyomán olvashatók.

ABRAMOV költészetének joggal adja legtalálóbb jellemzését maga a magyarra ültető¹⁰⁹: „*A versei által megszerettem az élet dzsungelében tévelygő, másnaposan botladozó, ereit felválni készülő, a városban fuldokló, zöld mesében járó-kelő, a darvak nyelvén tudó, a fajdenekből erőt merítő, a nyírfák zöldszín kacsójára csókot adó, szerelme mosolyában a számóca báját felfedezni tudó, önmagát-házát-otthonát szüntelenül kereső, Is-tent folyton hiányoló, falufia-erdőfia-tófia-folyófia, tavaszifenyők-fivére, tavaszifajd-bátyja, kakukkmadár-lánytestvére Kolja barátomat. Megszerettem, mert olyan világban akar élni, amelyben adatik hegy-sír-víz-fa-élet-nyelv mindenkinek. Mert hirdeti, hogy a holnap a tegnapnál csak jobb lehet. Mert szomjúhozza a szeretetet. Mert vágyja a haranghangú ünnepeket és hétköznapiakat. Mert rongyos ruhában földön heverve sem téveszti szem elől a csillagok magását. Mert ismeri a tékozló fiú ethoszát. Mert érzi a templom méltóságát. Mert érti a kereszt értelmét. Mert mércéje az Isten.*” IANCU LAURA szerint pedig utójára ASSISI SZENT FERENC tekintett így a teremtet világra.¹¹⁰

ABRAMOV az élet számos lehetséges területéről gyűjtötte viszonylag rövid pályafutása élményeit. Tanult nyomdaipari technikumban, majd egyetemen és pedagógiai főiskolán is. Dolgozott szerkesztőségekben újságíróként és jószemű fotósként, később főszerkesztőként. Miközben korábban vezetett teherautót és kezelt fűrészgépet is, azután egy falusi kultúrház élén folytatta, legvégül pedig könyvtárban fejezte be. Fotókiállításai több országba is eljutottak, és ismert filmszerepből is.

IZSOROK

Az izsorok jelképe és annak színei is saját hagyományokból erednek. A címer arany mezőben repülő vörös színű szajkót ábrázol, amely azúrkék nyakláncot tart a karmaiban, a lánc alkotóelemei talpas keresztek, amelyek fecskefarokban végződnek. A kék-arany-vörös színegyüttes megjelenik a függőleges osztatú izsor nemzeti zászlón is. A két szélső negyedrészt kék, a két negyednyi középső rész pedig aranszínű. Az arany mezőben vörösszínű izsor népi motívumok láthatók.

Az izsor hagyományörzés letéteményese a központi településhez, Visztyinóhoz kötődő *Izsor Néprajzi Múzeum*, valamint a *Šoikula* nevű nemzeti kulturális szervezet is, melynek jóvoltából egyre gyakrabban bonyolítanak le folklóralapú rendezvényeket. Ebben jó az együttműködésük a velük élő vótokkal és ingermanlandi finnekkel is.

Csoportok alakulnak táncaik és dalaik hagyományörző szándékú előadására. Asszonyaik és lányaik nagy becsben tartják és ünnepeiken, együttléteiken hordják is az eredeti népviseletüket. Népművészeik, kézműveseik és kismestereik különösen kitűntek a szövés, a vesszőfonás, a fazekasság és a famegmunkálás területén. A nép ősi varázsigéi, lakodalmi énekei és halottsiratói, imái egy tőről fakadnak karjalai társaik hasonló műfajú rigmusáival. Ez meséik és mondáik legtöbbjére is áll.

A magukat izsornak tartók a közelmúltban már féltucat izsor nyelvű könyvet adtak ki saját költészükhöz, és továbbiak állnak előkészületben, emellett szorgalmasan készítik részben orosz, de már főleg izsor nyelvű honlapjaikat is. Irodalmi nyelvük kidolgozására a 20. század végéig nem kerülhetett sor.

Írásbeliségüket évezredünk elejére sikerült megalapozniuk, a véglegesítés folyamata napjainkra talán lezárulóban van. Ennek a folyamatnak az egyik garanciája VITALIJ CSERNYAVSZKIJ oroszul tudók számára készített izsor nyelvkönyve.

Számottevő szépirodalmi művük eddig még nem született. Gazdag viszont a népdal- és népmesekincsük. A *Kalevala* egyes részleteit náluk gyűjtötték. Az izsor LARIN PARASKE¹¹¹ éneke alapján a falu papja harminckétezer sort jegyzett föl. Az asszony nagy becsben áll a finnek körében, Helsinkiben szobra van, és több festmény is készült róla. Az is igaz, hogy a finnek a tőle hallottakat a finn népköltészeti sorozat önálló köteteként – azaz sajátjukként – jelentették meg.

¹⁰⁹ ABRAMOV, NYIKOLAJ: Kahtišti koumekümne koume. Kétszer harminchárom. Ford.: NAGY KATALIN. Budapest 2010. Utószó.

¹¹⁰ Ugyanott. Előszó.

¹¹¹ Karjalai-finn irodalom és irodalmi formák címszó alatt DOMOKOS PÉTER a Világirodalmi Lexikonban (6. kötet 69.) tévesen sorolja az izsor asszonyt a karjalai-finnek közé.

VÄINÖ KAUKONEN szerint „a nagy terjedelem ellenére az ingermanlandi runók kevés új anyagot nyújtottak a Kalevala számára. Az epikus énekek közül csak egy [...] illeszkedett be természetesen [...] ebből is csupán 60 sor került ki Ingermanlandból. A Kalevala más részeiben csaknem minden runóban vannak sorok, sorpárok és rövid részletek az ingermanlandi anyagból, összesen mintegy 300 sor. Azért ilyen kevés, mert Lönnrot nem akarta lényegesen megváltoztatni a Kalevala korábbi szerkezetét.”¹¹²

Aktuális különlegesség, hogy feltöltötték a világhálóra az első izsor popdalt, amelynek szövege eleve izsorul íródott. Előadói olyan fiatalok, akik Szentpétervárról egyre többekkel nagyszüleik ősi nyelvét tanulják.

VÓTOK

Július második felének valamelyik hétvégéjén központi falujukban, Luutsában ülik a vótok hagyományos ünnepüket, amely nemcsak ennek a falunak, hanem az egész vót közösségnek a fesztiválja. Jó találkozási alkalom ez a vót ügy önkénteseinek, a vót nyelv kutatóinak és a helyi lakosoknak is. A hagyományok felélesztése mellett 2003-ban az összegyűlték körében itt vonták fel először a zászlójukat, itt mutatták be a címerüket, és itt hangzott fel a himnuszuk is.

A vót zászlót az annak két felső sarkából az alsó oldalának középpontjába tartó egyenesek osztják három részre. A két szélső derékszögű háromszög színe kék, a középső – csúcsán álló egyenlő szárú – háromszög pedig fehér (heraldikailag pontosabban ezüst). Ebben a fehér mezőben egy vörös kereszt található, melynek szárai azonos hosszúságúak, a szárok vége pedig stilizált lándzsahegy. A címerpajzs tulajdonképpen a zászló színeit és jelképét ismétli meg függőlegesre nyújtott alakban.

A *Vót Kultúra Társasága* az új évezredben www.vadjamaa.narod.ru/index_eng.html domaincímű honlapon Jekatyerina Kuznyecova szerkesztésében tájékoztatja a nagyvilágot a kis néptörzdek túlélési szándékáról és ennek érdekében folytatott tevékenységéről. Ezzel párhuzamosan érhető el a világhálón a TATYJANA JEFIMOVA által gondozott másik honlap, a <http://vatland.ru> domaincímű. Kis számban már vót nyelvű gyermekkiadványok is megjelentek (pl. a *Vad'da krazgöttavõ cirja* vagy a *Vad'da paperi lello* címűek¹¹³).

Ugyancsak az egyesület a gazdája az orosz nyelvűségre mellett nyomokban már vót részleteket is tartalmazó újságnak, a *Maavaci* címűnek. A modern korszellemet tükrözi, hogy a „*Vad'da tseeli. Vatjaa sana päivässä*” néven¹¹⁴ formálódó közösség rendszeresen oszt meg nyelvi ismereteket a Facebook-oldalán.

Hasonlóan meglepő fejlemény, hogy a Leningrádi Terület Óshonos Népeinek Központja által fenntartott *Kouku-Jouku Filmstudío* a területi önkormányzat utasítására *Jyrci da Mato* címmel vót nyelven is megszólaló mesefilmet készített. A „*Водь. Возвращение домой*” című filmalkotás¹¹⁵ pedig egy oroszországi fesztiválon is bemutatkozott.

Irodalmi nyelvük kidolgozására sokáig nem kerülhetett sor. Írásbeliségüket évezredünk elejére sikerült megalapozniuk, a véglegesítés folyamata talán lezárulóban van. Számottevő szépirodalmi művük eddig nem született. Rendkívül gazdag viszont a népdal- és a népmesekincsük. A PAUL ARISTE jóvoltából felgyűlt nagy anyag jellemzőinek jó összefoglalását adta SZABÓ LÁSZLÓ magyar finnugrista, aki egyébként a vótok világával és nyelvével a helyszínen személyesen is ismerkedett, ennek alapján megalkotva a vótokról szóló hazai tudományos anyag mindmáig meghatározó részét¹¹⁶. Ennek megállapításaival jellemezhető a vót folklór.

„Az énekmondók kisebb része el is tudta énekelni a közölt dalt, nagyobb része csak a szöveget tudta... A vót dalokat tartalom és műfaj szempontjából így osztályozhatnánk: siratóénekek, lakodalmi dalok, varázsigék, gyermekdalok, balladaszerű, epikai maggal rendelkező dalok, a természethez közelálló ember rövid, lírai megnyilatkozásai...” A néhány sorostól a több strófásig terjedő dalok témájuk és szövegük szerint a rokon és a szomszédos népek körében legtöbbször hasonlóan jelennek meg, de vannak sajátosan vót témák és szövegek is. Hasonló jellegzetességekkel írható le a népmesekincs is. „A mesék témája többnyire sajátosan vót, de találunk bennük sok nép meséiből ismert motívumokat is. Rendszerint azonban sajátosan vót formában bukkannak elénk a nemzetközi mesemotívum is.” A közmondások körében soknak a „mondanivalója nemzetközi... Más közmondások megfelelőt már nehezebben vagy egyáltalában nem találjuk meg más népek közmondásai között.”

¹¹² VÄINÖ KAUKONEN: A Kalevala születése. Budapest 1983. 188.

¹¹³ 'Vót kifestő könyv', 'Vót gyerekklapok'.

¹¹⁴ 'Vót nyelv. Vót szó napjainkban.'

¹¹⁵ 'Jyrci és a kígyó', 'Vótföld. Hazatérés.'

¹¹⁶ SZABÓ LÁSZLÓ: Új vót népköltési gyűjtemények. In: Nyelvtudományi Közlemények 63. 1961. 231–236.

A KELETI BALTI FINN NYELVEK

Nyelvek, nyelvváltozatok, nyelvjárások

A NYELVROKONSÁG

A keleti balti finnek nyelvrokonságát az alapszókincs nagyobb számú egyezése; a külön fejlődés nyomán érvényesülő szabályos hangmegfeleltetés következetessége; számos esetben alaktani sajátosságok alapján ítéldhetjük meg. A kölcsönös érthetőség nem kritérium, ez főként az egymástól távolabb lévő nyelvek esetében hiányzik.

Minden az előzőektől eltérő rokonítási törekvés kívül marad a nemzetközi nyelvtudomány elismert határain. Másfelől a nyelvrokonsággal foglalkozó nyelvészet sem tagadja annak jogosságát, hogy a népek etnikai, antropológiai stb. rokonítása más kapcsolatok felismeréséhez vezethessen.

Az általánosan elfogadott besorolás szerint a keleti balti finn nyelvek uráli nyelvek, és azok körében a finnugor nyelvcsaládba tartoznak, közeli rokonságban állnak a finn csoport nyelveivel, a legtávolabbi rokonságban pedig az ugorral (közöttük is főképpen a magyar nyelvvel). Távolabbi rokonaik a volgai és permi nyelvek. A finnségi nyelvek között a hagyományosabb besorolás szerint (a déli vótot kivéve) az északi csoporthoz tartoznak, amelyen belül igen sok közös vonásuk van a finn nyelvvel is. A balti finn nyelvek északi, illetve déli csoportja között a határvonalat megközelítőleg a Luga folyó vízgyűjtő területe alkotja.

(A családfa ábráját lásd a 119. oldalon!)

I. Az északi csoport nyelvei:

1. finn – ezen belül többek által önálló nyelvváltozatként elfogadva:

- kvén, azaz norvégiai, troms-finnmarki finn;
- meänkieli, azaz svédországi, Tornio-völgyi finn;
- inkeri, azaz ingermanlandi finn;

2. karjalai – ezen belül többek által is önálló nyelvváltozatként elfogadva:

- livvi, azaz olonyeci-aunuszi;
- lúd;
- tveri-karjalai;

3. vepsze;

4. izsor;

5. (az újkor kezdetén kihalt és a BEREZKI GÁBOR¹¹⁷ által ide sorolt legkeletebbi) merja.

II. A déli csoport nyelvei:

1. vót;

2. észti – ezen belül többek által önálló nyelvváltozatként elfogadva¹¹⁸:

- võru;
- szetu (részben délkelet-észtiországi, részben oroszországi);

3. liv.

Ugyanakkor PEKKA SAMMALLAHTI és PAUL ARISTE finnségi nyelvfejlődési felfogását főleg TERHO ITKONEN elméletével szintetizálva¹¹⁹, jogos lehet az északiak és a déliek mellett keletieket is elkülöníteni. Ennek nyomán a karjalai–vepsze–izsor hármas (nyelvtörténetileg a merjakkal) az északiak közül kiválva alkotja a keletieket, akik közé az izsor a nagyon erős nyelvszövetségük alapján odavonzza a déli nyelvcsoporthoz a vót nyelvet is.

Ha a keletieket elkülönítjük, akkor a hozzávetőleges nyelvterületi határok szinte egybeesnek Oroszország nyugati államhatáraival, a karjalai nyelvsziget húzódik át kissé Finnország délkeleti térségébe.

Ebben a felosztásban a nyelvváltozatokat és kölcsönhatásokat is figyelembe véve, rejlik egy másik hármasság is, amelyet a karjalai–livvi, vepsze–lúd és izsor–vót trió alkot (az izsor–vót területi szimbiózisban a mai vót távolodni látszik a déliektől, és a jelentős izsor hatás miatt erősen közelít a keletiekhez).

¹¹⁷ Lásd: BEREZKI GÁBOR: A merja nyelv helye a finnugor nyelvcsaládon belül. Magyar Nyelv 85. 439–442.

¹¹⁸ Él a mulgi nyelvjárást további nyelvváltozatnak felfogó ritka nézet is, amit a nyelvészek zöme elvet.

¹¹⁹ Vö. BEREZKI GÁBOR: Bevezetés a balti finn nyelvészetbe. Budapest 2000. 11.

A KÖZÖS JELLEMZŐK

A keleti balti finn nyelvcsoporthoz tartozó nyelveket közösen jellemzi:

1. a nyelvtani viszonyokat elkülöníthető utótoldalékok ragasztásával (agglutinációval) fejezik ki;
2. ugyanakkor a hajlító (flektáló) jelleg halványan már megjelent;
3. a toldalékolásra a szótövek nagy része fokváltakozással reagál;
4. nagyszámú toldalékokat alkalmaznak;
5. a magánhangzó-harmónia néhány kivétellel a szuffixumok illeszkedését idézi elő.
6. a névszónak nem ismerik neveit és/vagy osztályait;
7. a főnevek között gyakori a plurale tantum;
8. a névszói viszonyoknak a kifejezésére számos nyelvtani esetet használnak;
9. a helyhatározós eseteket az úgynevezett irányhármasság rendszerezi;
10. az előljárók és névutók kiterjedt rendszert alkotnak;
11. a jelző alapesetben megelőzi a jelzett szót;
12. a mennyiségjelző számnév után a főnév partitívusban áll;
13. az összetett számnevek mindkét tagja részt vesz a toldalékolásban;
14. a határozott és a határozatlan névelő ismeretlen;
15. az igével összetételt alkotó igekötő még csak nyomokban jelent meg;
16. többféle infinitívust ismernek;
17. gyakran használnak különféle összetett igeszerkezeteket;
18. tagadó (és tiltó) igét alkalmaznak;
19. a legtöbb nyelvben kialakult az ige visszaható ragozásának rendszere;
20. a „habeo” típusú ige hiányzik;
21. a birtoklást határozós szó szerkezettel fejezik ki;
22. a birtoklást kifejező névszótoldalékok már csak nyomokban élnek;
23. a névszói állítmány hiányzik;
24. a tárgyeset léte csak nyelvtörténetileg igazolható;
25. kiterjedt a partitívus alkalmazása;
26. nincs alaktanilag önálló részeseset;
27. viszonylag kötetlen a mondatok szórendje;
28. a szóhangsúly alapvetően az első szótagra esik;
29. a finnségi alapnyelv eredeti mássalhangzóállományát jelentősen kibővítették;
30. nagy számban használnak diftongusokat, esetenként triftongusokat.

A közös jellemzők közül néhány nem azonos intenzitással (esetenként csak nyomokban) mutatkozhat meg egy-egy nyelvben. A legtöbb egyedi sajátosságot a vepsze nyelv mutatja, illetve a vót nyelv jelentős fokú „elizsorosodása” ellenére még őrzi a déli nyelvcsoporthoz néhány sajátosságát is.

Valamennyi keleti balti finn nyelv erős nyelvcsövetségben él az orosz nyelvvel, amelynek folyamatos hatása egyre erősödik, és a finn nyelvterülettől távolodva arányosan nő.

A teljes keleti balti finn népesség legalább kétnyelvű, saját anyanyelvét már nem is beszéli teljes számban, és ha mégis, akkor annak terepe főleg a családi kör, olykor a civil közösségi lét, illetve az értelmiség és a fiatalok körében újabban a közösségi média. Nyelvük fogalmi struktúráját alapvetően meghatározza az orosz típusú társadalmi működés annak minden történelmi előzményével, valamint nem kis mértékben a pravoszláv ortodoxia is. Ez hozzájárul a finntól (és immár az észttől) való fokozatos megkülönböztetéshez.

A NYELVJÁRÁSOK

Az ingermanlandi két „törpenyelv”, az izsor és a vót kivételével a többi nyelv és nyelvváltozat esetében számottevőbb jelentősége van a nyelvjárás szerinti tagolódásnak, még ha nem is egyenlő mértékben.

A keleti balti finn nyelvek beszélői hatalmas térségekben élnek, a helyi társadalmi hálózatosodásuk nehézségekbe ütközik, a nagy távolságokból adódóan a nyelvi érintkezések szórványosak. Természetes következmény, hogy egy-egy kis nyelv is több dialektusra szakadozik. A nyelvjárásoknak sokszor alig van már csoportnyi beszélője, és nem egyszer azok is időssek.

Karjalában az itt élő kis népek falvaiban hasonló nyelvhasználati jelenség figyelhető meg, mint a balkáni szláv falvak körében.

Faluról falura haladva apró eltérésekkel jellemezhető nyelvláncolatot képeznek, amelyen belül a szomszédosak közötti különbségek elenyészőek. Így egy-egy kis nyelvnek sokszor szinte falvankénti nyelvjárása írható le.

Ezen a láncon belül az egymással térben érintkező nyelveket beszélők nyelvhasználatának különbségei jelentéktelenek, míg a saját népcsoporton belüli távoli faluban beszélt – elvben saját – nyelv jóval több eltérést mutat.

Délkeletről észak felé ilyen módon kigyózik a vepsze–lúd–livvi–viena–karjalai falulánc.

A **vepsze** nyelvjárások fő területei egymástól már régen szétszakadtak, és közöttük csak az elmúlt három évtizedben éledtek újra a kapcsolatok.

Az északiak az Onyega egy rövidebb délnyugati partszakaszán, az Onyega-melléki járásban élnek, az autonóm Karjalai Köztársaság területén. Tulajdonképpen székhelyük az itteni három falusi önkormányzat közül a területileg középső, összességében mintegy 1300 lakosú Šoutjärv' nemzetiségi jogú vepsze község. Közigazgatásilag hozzá tartoznak: Išań, Matfejansel'g, Mecäntaga, Mägikülä és Vehkoi falvacskák. Az északbabi, mintegy 1300 lakosú Šokš nemzetiségi jogú vepsze község közigazgatási területén találhatók: Däšarv, Kvarcitni és Ustii falvacskák. Az összességében mintegy 900 lakosú Kalag' nemzetiségi jogú vepsze község részei Kaskez és Toižeg falvacskák.

A középső vepszék a Leningrádi Terület Podporozsi járásában élnek. Ez a terület legészakkeletebbi járasa az Onyega alsó csücskénél. A járás legdélibb falusi önkormányzata a Vinnyici székhelyű község, amelynek 3600 lakosa harmincnyolc apró településen lakik. Ennek a népességnek mintegy negyede tekinti magát vepszének, és zömük még őrzi is anyanyelvi hagyományait. A területen található legnagyobb falvak vepsze nevei: Vingl, Järvidenkülä, Viľhāl, Kurb és Ladv. Ennek a nemzetiségi kistérségnek a kapcsolata viszonylag erősebb az északkal. Egyébként a Leningrádi Terület több további településén is találhatók szórványban kis vepsze csoportok, valamint számosan élnek Szentpétervárott is.

A déli vepszék a keletebbre húzódó Vologdai Terület Babajevói járásában laknak. A járás északkeleti sarkának harminckilenc apró falucskából szerveződött a mintegy 1300 lakosú, Tyimosino székhelyű község, amelynek lakosai közül mintegy egyharmadnyi a vepsze. A területen található legnagyobb falvak vepsze nevei: Pondal, Kuja, Voilaht és Pāžaf. A Vologdai Területen is több településen találhatók szórványban további kisebb vepsze csoportok.

A **lúd** nyelvnek lakóterület szerint három nyelvjárása van:

a) északi (kondopogai) nyelvjárás: keskeny sávban Petroskoitól északra tucatnyi faluban szórványként néhány fős csoportok beszélnek;

b) középső (prjazsai) nyelvjárás: Petroskoitól délnyugatra három faluban szórványként már csak mindössze néhányan beszélnek, elenyészőben van;

c) déli (mihajlovszkojei/kuujärvi) nyelvjárás: az olonyeci járásban tizenkét kis faluban/településrészen viszonylagos tömbhelyzetben a legerősebb identitástudatú lúd közösség beszél.

Főleg az utóbbira épül az a nyelvörző mozgalom, amely egy önálló lúd irodalmi nyelv megteremtésére törekszik.

Értelemszerűen szép számban élnek lúd azonosságtudatúak (és részben az anyanyelvüket is beszélők) a karjalai fővárosban, Petrozavodszkban (Petroskoiban).

A **livvi** nyelvnek lakóterület szerint három nyelvjárása van:

a) az Olonyeci járás megfelelő határvidékein a voltaképpen (viena-)karjalaival közvetlenebbül érintkező, de csak kis létszámban beszélt északi;

b) a nyugati;

c) az Olonyeci járás nagyobb, délkeleti részén a livvik nagy többsége által beszélt, a központi városban és tágabb környezetében használt déli nyelvjárás.

Az utóbbira épül az a mozgalom, amely az önálló livvi irodalmi nyelv megteremtésére törekszik.

Ugyancsak értelemszerűen szép számban élnek livvi azonosságtudatúak (és részben az anyanyelvüket is beszélők) a karjalai fővárosban, Petrozavodszkban (Petroskoiban).

A Karjala területén beszélt **viena-karjalai** nyelvnek két nagy nyelvjárásterülete van. Ezeken belül legalább másfél tucatnyi alnyelvjárási sziget különíthető el.

Szinte minden (egymástól nagy távolságokra eső) jelentősebb település beszélt nyelvének vannak főleg hangtani, de olykor morfológiai sajátosságai is. A viena-karjalai irodalmi nyelv a kiterjedtebb északi nyelvjárási övezethez kötődik.

A (voltaképpen) viena-karjalai nyelv északi nyelvjárásterületének fő nyelvjárásszigetei:

az oulankai,	a paanajärvi,
a kieretti,	a vuokkiniemi,
a kiestinki,	az usmanai,
a vitsataipalei,	a jyskäarvi,
a pistojärvi	a kontokki.
az uhtuai,	

Az északi nyelvterületen található Kalevala városkája is, amely a finnek – finnsegiek – nemzeti hősenekének címadója lett.

A (voltaképpen) viena-karjalai nyelv déli nyelvjárásterületének fő nyelvjárásszigetei:

a tunkuai,	a paatenei,
a suikujärvi,	a porajärvi,
a rukajärvi,	a mäntyselkäi.
a repolai,	

A **tveri-karjalai** nyelven belül jelentős nyelvjárási különbségek nem fedezhetők fel. Az egyébként már csak néhányak által beszélt veszegonszki nyelvjárás egy-két faluban figyelhető meg, ahol például több esetben is orosz *bi* hangot ejtenek az *u* magánhangzó helyett, ami ezt a nyelvjárást a meghatározó tolmacsi dialektusnál is „oroszosabbá” teszi.

A tolmacsi fő nyelvjárásterület központi települése Lihoszavl, nagyobb települések Torzsok, Szpirovo, Makszatyiha, Rameski és Konakovo. Nagyobb számban élnek a nyelvet beszélők a közigazgatási székhelyvárosban, Tverben is.

Már inkább csak nyelvtörténeti jelentősége van annak, hogy Ingermanland két keleti balti finn nyelvének néhány tucatnyi beszélője dialektust beszél.

Az **izsornak** négy-öt alapvető nyelvjárása volt. Ezeken belül egykor szinte falvanként adódtak helyi nyelvi sajátosságok.

A nyelvjárási területek a népességfogyás következtében gyakorlatilag generációk óta elvesztették az egymással való közös határaikat.

Napjainkban nyugatra a vót térségben, délnyugatra a Luga folyó egy szakasza mentén, valamint a járás keleti határa közelében lelhetők fel szórványok. A mára teljesen uralkodóvá váló szojkinói változat nyelvterületétől távolabbra esnek, de azonos járáson belül találhatók.

Végképpen távolabbi a Szentpétervár közelségében még egzisztáló apró szórvány, illetve egy attól délkelebre nyomokban sejthető néptörédék maradványa.

A **vótnak** két alapvető nyelvjárása volt: a nyugati és a keleti. Ezeken belül a falvankénti variánsok gyakorlatilag területi alváltozatként is elkülöníthetők voltak.

A mai formájában még leginkább beszélt, Luutsa községi és környékbeli változat a nyugati nyelvjárássziget része. Ez több tekintetben is eltér azoktól a nyelvváltozatoktól, amelyek alapján az észti Paul Ariste a vót nyelvet leírta. A keleti nyelvjárás azonban szerepét veszítette, esetleg néhány fő beszéli még.

További két nyelvjárás pedig már csak az emlékezetben él, ezek jelentősen eltértek az uralkodó nyugati dialektustól.

Közülük az egyik a 15. században Lettországba hurcolt vót hadifoglyok külön fejlődött krévin változata volt, amely mára már csak nyelvtörténeti (és történelmi) emlék.

A másik speciális nyelvjárást az izsor területen szigetszerűen élő vótok beszélték. Erre a típusra kifejezetten nagy hatást gyakorolt az izsor. Ez a változat szinte átmenetet jelentett a déli és északi balti finn nyelvek között.

A KIHALT MERJA NYELV

A merja nyelv keleti balti finnek közé sorolásának nyelvészeti indokait BERECKZI GÁBOR idevonatkozó tanulmánya, illetve az arra épülő írárok¹²⁰ alapján vázolom, az idézett szövegrészek tőle származnak.

A kihalt nyelv nyomai elsősorban az egykori Rosztov–Szuzdali fejedelemség területén beszélt orosz nyelv-re gyakorolt finnugor hatások jellegéből következtethetők ki, ezen a területen volt ugyanis domináns a középkori merja népesség. Tény, hogy a vizsgált hatásokban kis részben a cseremisre vagy a mordvinra utaló egy-két jellegzetesség is feltételezhető, de összességében egy finnségi jellegű nyelv oroszra gyakorolt hatását lehet feltárni, ami arra utal, hogy a merjék inkább a keleti balti finn népek csoportjába tartoztak annak peremnyelveként, semmint a volgaiak közvetlen rokonságába.

Hangtanában: „Az orosz köznyelv szóeleji zöngés mássalhangzói helyén ezen a területen sok esetben zöngétlent találunk, pl.: orosz nyelvjárási kon – orosz irodalmi nyelvi gon 'szántófölddarab'. „A zöngésedés [...] elsősorban a szó belsejében jellemző: orosz nyelvjárási sojga – orosz irodalmi nyelvi sojka 'szajkó'. A zöngéltelenedés – zöngésülés jelensége főként a p, t, k, b, d, g hangokkal kapcsolatos, de szibilánsok esetében is előfordul. „Gyakori az egykori Merjaföld orosz nyelvjárásaiban a szókezdő mássalhangzó-torlódás kiküszöbölése, pl.: orosz nyelvjárási motret – orosz irodalmi nyelvi smotret 'néz', orosz nyelvjárási ricat – orosz irodalmi nyelvi kričat 'kiált, kiabál'. [...] A szókezdő mássalhangzó-torlódás kiküszöbölésére idézett példák olyan típusú képviselnek, amely a finnségi nyelvekre jellemző.”

Hangalakjuk alapján ugyancsak határozottan a finnségi nyelvekre utal az adott orosz nyelvjárás szóátvételeinek zöme is.

„A tohta 'korhadat fa', tochtoritsja 'akar', vjacha 'kevéssé' szavakban a finnségi nyelvekből ismert s > h hangváltozás tükröződik. „Az orosz pujka 'fiúgyermek' szó a megfelelő mordvinE 'bujo, pijo'; cseremis 'pü' szavaktól eltérően határozottan a finn poika alakhoz áll közelebb. Változatlanul megőrződött benne a k, sőt a tővégi magánhangzó is. – Az urma 'mókus' szóban az m feltehetően korábbi w-ből fejlődött. A -ma a finn orava 'ua.' szóban levő -va képző megfelelője, amely ebben a szóban csak a finnségi nyelvekben fordul elő. Az orosz nejola 'nincs' szó az orosz 'ne' tagadószó és a finnségi nyelvek létigéje E/3. szernélyű tagadó alakjának a kombinációjából keletkezett. – Az orosz kojuz, palja, rastovaja doroga, tohta és vany szavaknak csak a finnségi nyelvekben ismeretes megfelelője.”

Alaktanilag: „Az oroszban a habeo-s szerkezet helyett csaknem kizárólagosan az u menja est 'nekem van' szerkezet használatos, úgy, mint a finnugor nyelvekben. Eddig elkerülte a kutatók figyelmét, hogy ha az orosz a magyartól a mordvinig meglevő 'nekem van' típusú szerkezetet fordítja le, az oroszul mne est-nek hangzanék. Az orosz szerkezet szó szerinti fordítása 'nálam van', aminek pontos mása a finn minulla on. ”

Finnugor eredetűnek tartja a legtöbb nyelvész az oroszban a genitivus-partitivus használatát, ami ezen belül ugyanakkor finnségi gyökerű lehet.

Az orosz szókincs bővülésben továbbá több, a finnségi gyökeret mutató tükörfordítás is megfigyelhető. Ilyen például az orosz berežee 'közelebb a parthoz' jelentésű szóalak.

„Tehát mind a hangtani, mind a közvetve feltehető szerkezeti sajátosságok alapján a merját a finnségi nyelvek közé sorolhatjuk” – összegzi a megállapításait BERECKZI GÁBOR.

A NYELVEK SORSA ÉS JÖVŐJE

Érdemes még röviden szót ejtenünk a veszélyeztetett nyelvek UNESCO-besorolásáról:

1. kihalt nyelvek (esetünkben a merja),
2. kiháló félben lévő
 - a) kritikus mértékben veszélyeztetett nyelvek (esetünkben a vót),
 - b) súlyosan veszélyeztetett nyelvek (esetünkben az izsor, a lúd és a vepsze),
 - c) határozottan veszélyeztetett nyelvek (esetünkben a livvi és a viena-, illetve tveri-karjalai),
3. sérülékeny nyelvek¹²¹.

¹²⁰ BERECKZI GÁBOR: A merja nyelv helye a finnugor nyelvcsaládon belül. in: Magyar Nyelv 85. 439–442. [A] merjék. <http://fu.nytud.hu/hivmer.htm>. [A] merja nyelv helye a finnugor nyelvcsaládon belül. <https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/10077/UT%20-%208%20-%20C3%9Cnnepi%20k%C3%B6nyv%2038.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

¹²¹ Atlas of the World's Languages in Danger. <http://www.unesco.org/languages-atlas/index.php?hl=en&page=atlasmap>

LEWIS¹²² 2006-ban megfogalmazott szempontrendszere az előző csoportosítást alapvetően átalakítja, mert hét meghatározó tényezőjén belül számos résztenyezőt is figyelembe vesz. Ezek:

1. a nyelvet beszélők életkora (korcsoportos bontásban és külön a gyermekkorúak viszonylatában);
2. az össznépszerű mutatók a nyelvet beszélők közegeiben (egynyelvűek, kétnyelvűek, utóbbin belül az elsődlegesen használt nyelv viszonylatában);
3. a nyelvhasználat terei (családban, civil életben, munkahelyen, oktatási intézményben, kultúrában, médiában, vallásgyakorlásban, hivatali ügyintézésben, kiskereskedelemben stb.);
4. a nyelvújítás és nyelvművelés eredményei, tényei (akadémikus standardizálás, helyesírás egységesítése, szókincs modernizálása, különféle szintű oktatási-képzési anyagok megléte, minősége, mennyisége stb.);
5. a nyelv hivatalos státusza (államnyelv, regionális kisebbségi nyelv, őshonos kisebbségi nyelv stb.);
6. a nyelv megítélése (a nyelvhasználó kisebbség érzelmi viszonyulása pozitív-negatív skálán, a többségi közösség megítélése pozitív-negatív skálán)
7. a nyelv dokumentálásának eszközei, színvonala (nyomtatott szép- és szakirodalom, rögzített audio-vizuális anyagok, szótárak, szójegyzékek stb.).

Látható, hogy a vizsgált keleti balti finn nyelvek ezen szempontokkal kibővített osztályozása az érvényben lévő UNESCO-besoroláshoz képest jobban széthúzza azok csoportját.

Nem szabad lebecsülni azokat a demográfiai tényezőket sem, amelyek alapján további szempont 1. a tömb- és/vagy a diaszpóralét, 2. a földrajzi térben való széttagoltság, 3. a népsűrűség, 4. a településföldrajz.

Megítélésem szerint továbbá az elektronikus adattárolás, az audio-vizuális közösségi kommunikáció, valamint az internetes tudásbázisok világméretű terjedése a nyelvi túlélés esélyét jelentősen befolyásolja.

Míg a korábban kihalt nyelvek esetében (az ókor és a középkor egyes kultúrnyelveinek kivételével) csak nyomokban maradhettek nyelvi adalékok, és ezért róluk következtetések, illetve sokszor pusztán feltételezések alapján vannak ismereteink, addig napjaink kihalt félben lévő, ezen belül kritikus mértékben, súlyosan vagy határozottan veszélyeztetett, valamint veszélyeztetett nyelveinek nemcsak szinte teljes szókincse és átfogó nyelvtana, illetve sok irodalmi kísérlete őrződik meg tartósan, hanem akár a beszélt nyelv hangzó formái is.

Ezek birtokában a nyelvek fokozataira egy kiegészítő és finomító osztályozás is elképzelhető:

1. főleg az internetes – esetenként nyomtatható formájú – keretekben őrződő, ezáltal „visszatanulható”, de közösségi szinten gyakorlatilag már nem vagy csak elenyésző mértékben beszélt nyelvek,
2. akadémikus nyelvészeti hozzáértéssel dokumentált, de ebben a formában ténylegesen nem, csak számtalan apró, helyi változatban beszélt nyelvek,
3. mindezeket a helyi társadalom nagyobb közösségeiben beszélt formában még örökítő nyelvek.

A számbavett összes szempont figyelembevételével a túlélés valószínűségét mutató skála:

- I. a nyelvi túlélésre legesélyesebb a livvi nyelv,
- II. a nyelvi túlélésre hozzá képest csökkentebb esélyű a voltaképpeni (viena- és tveri-)karjalai nyelv,
- III. a nyelvi túlélés tekintetében még reményekre jogosító helyzetű a vepsze nyelv,
- IV. már csak civil közösségi egyszíntűsítésre képes a lúd nyelv,
- V. már csak szűk kiscsoportos hagyományőrzésre képes az izsor nyelv,
- VI. már csak a legeslegszerűbb kiscsoportos hagyományőrzésre képes a vót nyelv.

¹²² LEWIS, M. PAUL: Evaluating Endangerment: Proposed Metadata and Implementation. In: Sustaining linguistic diversity: Endangered and minority languages and language varieties. Georgetown 2006. 35–49.

Hangtan

A MAGÁNHANGZÓK

Valamennyi keleti balti finn nyelv ugyanazt a nyolc magánhangzót használja. Ezek: *a, ä, o, õ, e, u, ü/y* és *i*. Többlet a – nyelvtörténetileg a déli csoportba tartozó – vót nyelvben mutatkozik, amelyben az *õ* hang is megvan.

Két nyelvben mutatkozik orosz hatásra további alkalmankénti bővülés. A mai vót nyelv, illetve a tveri-karjalai nyelv veszegonszki nyelvjárása az orosz szóátvételekben a hangalakban megtartja az *ы* hangot (például: vót írva *võšõfka* ~ ejtve *vыšõfka* [orosz *вышувка*] 'hímzés'; tveri-karjalai *vijdie* ~ veszegonszki nyelvjárási *vüdie* [orosz *вүümü*] 'kimenni').

Ennek megfelelően a keleti balti finn nyelvek magánhangzórendszere:

	mély hangrendű		magas hangrendű	
	ajakréses	ajakkerekítéses	ajakréses	ajakkerekítéses
felső nyelvvállású	[ы]	u	i	ü/y
középső nyelvvállású / zárt	õ	o	e	õ
alsó nyelvvállású / nyílt	a		ä	

A keleti balti finn nyelvek a magánhangzók hosszú változatát is ismerik (ezek egy része az idegen eredetű szavakban jelenik meg, többször az átadó nyelv hangsúlyos szótagjának a magánhangzója helyén):

aa (izsor *aaloi* 'piros', vót *aapa* 'nyárfa', vepsze *saamelaine* 'lapp, számi', lüd *vaa* 'csak', livvi *aazien* 'ázssiai', viena-karjalai *slaavilaini* 'szláv'),

ää (izsor *ellää* 'élni', vót *leipää* 'kenyérbe', lüd *lūkäätä* 'dobni'),

õõ (vót *arvõõ* 'ritkán'),

oo (izsor *ootta* 'várni', vót *koori* 'kéreg', lüd *voot* 'íme', livvi *jooksii* 'futó', viena-karjalai *ooppera* 'ope-ra'),

õõ (izsor *õõ* 'éj', vót *võõ* 'öv', viena-karjalai *likõõri* 'likőr'),

ee (izsor *eel* 'előtt', vót *eglee* 'tegnap', livvi *eepossu* 'eposz'),

uu (izsor *kuulo* 'hallás', vót *kuu* 'hold', vepsze *suug* 'szárny', lüd *akuu* 'asszony', livvi *luu* 'csont', viena-karjalai *muurahaini* 'hangya'),

üü/yy (izsor *syv* 'ok', vót *tüü* 'munka', lüd *dänüü* 'nyúl' [állat], livvi *piüüdiä* 'elejteni, kifogni', viena-karjalai *pyv* 'császármadár'),

ii (izsor *kijree* 'sietve', vót *viisi* 'öt', vepsze *riize* 'csípő' [testrészt], lüd *pijhted* 'fogó' [szerszám], livvi *sijrdo* 'átültetés', viena-karjalai *hiiri* 'egér', tveri-karjalai *liipukka* 'lepke').

A magánhangzó hosszúságának néhány nyelvben alaktani megkülönböztető szerepe van:

izsor *haaliq* (nominativus) 'hüvös' ~ *haaliqa* (illativus) 'hüvösbe', *vähq* (nominativus) 'kicsi' ~ *vähqä* (illativus) 'kicsibe',

vót *lintu* (nominativus) 'madár' ~ *lintuu* (illativus) 'madárba', *tüünü* (nominativus) 'párna' ~ *tüünüü* (illativus) 'párnába'.

A magánhangzó hosszúságának jelentéstani szerepe a legtöbb nyelvben előfordul, de nem gyakori:

izsor *takku* 'rongy' ~ *takkuu* 'kezesség',

vót *kuz* 'hol' ~ *kuuz* 'hat' [számnév],

lüd *kudzu* 'kiskutya' ~ *kudzuu* 'hangya',

livvi *tuli* 'tűz' [égés] ~ *tuuli* 'szél' [légmozgás],

viena-karjalai *tjli* 'fizetés' ~ *tjili* 'tégla'.

A magánhangzók közül az *o, u, õ, ü* (az izsorban és viena-karjalaiban *y*-vel jelölve) és *i* hangok ejtése azonos a magyaréval. Az *a* ejtése rövid *á* ~ latin *a*. Az *ä* ejtése nyílt *e* ~ magyar *e*. Az *e* ejtése rövid zárt *é*. Az *õ* ejtése mély ajakréses középső nyelvvállású *ə* ~ román *ă*. Az *ы* ejtése mély ajakréses felső nyelvvállású *i*.

A DIFTONGUSOK

Valamennyi keleti balti finn nyelv számos diftongust használ.

A leggyakoribbak az úgynevezett záródó diftongusok, amelyek esetében az első magánhangzóhoz egy azt követő, legmagasabb nyelvvállású *u*, *ü/y* vagy *i* hang kapcsolódik:

au (izsor *hauta* 'sírdomb', vót *rauta* 'vas', vepsze *laud* 'deszka', lüd *saubata* 'bezárni', livvi *kauhus* 'félelem', viena-karjalai *tauti* 'betegség'),

öu (vót *öuna* 'alma'),

ou (izsor *joukko* 'csapat', vepsze *rouhida* 'rágni', lüd *poutta* 'égetni', livvi *kouru* 'szőnyeg', viena-karjalai *touhu* 'gond, nyűg',

äu/äü/äy (izsor *käyn* 'járok', vót *eittäüb* 'ijedezik', vepsze *täute* 'töltelék', livvi *käüjü* 'ügyfél', viena-karjalai *läylentäy* 'gyengül'),

öu/öü/öy (izsor *höyry* 'füst', vót *köühä* 'szegény', vepsze *löun* 'göz', lüd *höühen* 'toll, pihe', livvi *pöühkei* 'pillekönnnyű', viena-karjalai *nöyrä* 'szófogadó'),

eu/eü/ey (izsor *euki* 'előszoba', vót *leüütä* 'találni', viena-karjalai *šeura* 'társaság', *hilleyš* 'nyugalom'),

iu/iü/iy (izsor *hiuz* 'szőr', vót *liükaz* 'csúszós', livvi *niüühtü* 'teljesen', viena-karjalai *kiütteliytyy* 'henceg'),

ai (izsor *maito* 'tej', vót *väiti* 'némán', vepsze *laih* 'sovány', lüd *paimuu* 'pásztor', livvi *naine* 'nő, aszszony', viena-karjalai *paita* 'ing', tveri-karjalai *kaida* 'szük'),

öi (vót *öiköö* 'szabályosan'),

oi (izsor *oikehuz* 'jog, juss', vót *poiz* 'kifelé', vepsze *noid* 'varázsló', lüd *toine* 'második', livvi *hoivu* 'könnnyű', viena-karjalai *poika* 'fiú', tveri-karjalai *koira* 'kutya'),

ui (izsor *muisti* 'emlékezet', vót *luikökkö* 'hattyú', vepsze *vuitte* 'hasonló', lüd *muil* 'szappan', livvi *huigei* 'szégyen', viena-karjalai *puija* 'csépelni', tveri-karjalai *kuiva* 'száraz'),

äi (izsor *äitälä* 'undorító', vót *väüütä* 'vinni', vepsze *äipäüv* 'húsvét', lüd *häun* 'ő', livvi *mäikäs* 'hegyes, dombos', viena-karjalai *venäläüni* 'orosz', tveri-karjalai *näün* 'így, úgy'),

ei (izsor *leikata* 'aratni', vót *neütsüd* 'meny', vepsze *reig* 'lyuk', lüd *seün* 'fal, falazat', livvi *heünü* 'fű', viena-karjalai *keütto* 'leves', tveri-karjalai *eüneh* 'étel'),

öi (izsor *möüt* 'mentén, hosszában', vepsze *öüine* 'éjszakai', lüd *lölil* 'gőzfürdő', livvi *nügöü* 'most', viena-karjalai *nimetöün* 'névtelen', tveri-karjalai *äbäžöüjä* 'kényeztetni'),

üi/yi (vót *üün* 'éjszakai', livvi *püüüü* 'függőlegesen', tveri-karjalai *meččüüjä* 'vadászik').

Az előzőeken kívül szép számban akad valamennyi nyelvben úgynevezett nyitódó diftongus is, amelynek első magánhangzójához annál alacsonyabb nyelvvállású másik magánhangzó kapcsolódik:

uo (izsor *puouta* 'hullani', vepsze *suomalaine* 'finn', lüd *puol* 'oldal, fél', livvi *huono* 'rossz', viena-karjalai *juoma* 'ital', tveri-karjalai *nuori* 'fiatal'),

ua (izsor *uar* 'tögy', vót *anua* 'kivánni', vepsze *tualet* 'toalett', lüd *mua* 'föld', livvi *ruado* 'munka', viena-karjalai *lopettua* 'befejezni', tveri-karjalai *muamo* 'anya'),

üö/yö (lüd *müüüti* 'mentén', livvi *rüüükei* 'pimasz', viena-karjalai *hyö* 'ök', tveri-karjalai *lühüüh* 'röviden'),

üä/yä (izsor *syüün* 'szív [főnév]', vót *viipüüä* 'tartózkodni vhol', livvi *üllüüüüä* 'fellázítani', viena-karjalai *keüüüä* 'főzni'),

ie (izsor *sie* 'kötés', lüd *tied* 'ismeret, tudás', livvi *dieüo* 'dolog', viena-karjalai *niekla* 'tű', tveri-karjalai *karielan* 'karjalai'),

iä (izsor *iäkäz* 'koros, idős', vót *siäll* 'ott', lüd *tiaüht* 'csillag', livvi *miäüü* 'méret', viena-karjalai *niäüä* 'nyest', tveri-karjalai *jiä* 'jég').

A különféle keleti balti finn nyelvekben a létrehozott diftongusfajták összes száma meghaladja a harmincat, így az előzőekben felsorolt leggyakoribb típusokon túl további számos kettőshangzóval találkozhatunk, amelyek egy-két nyelv néhány szavában fordulnak elő.

Például:

vepsze *küüdug* 'fürdőkályha', vepsze *tuetoin* 'támasz nélküli', livvi *patriotizmu* 'hazafiasság', izsor *sia* 'hely', vepsze *pöüd* 'mező', livvi *poetiekku* 'verstan', viena-karjalai *teatti* 'színház', izsor *sae* 'csapadék', izsor *mäekaz* 'hegyes, dombos'.

A TRIFTONGUSOK

A keleti balti finn nyelvek nemcsak két magánhangzó összeolvadó ejtésével létrejövő – és a két szótagúság helyett egy szótagúként hosszan ejtendő – diftongusokat használnak, hanem triftongusokat is, amelyek három magánhangzó egyszótagú, nagyon hosszú ejtésével keletkeznek.

A triftongusok szinte kizárólag alaktani fejlemények. Esetükben a diftongusra végződő szóhoz magánhangzóval kezdődő szuffixum járul.

Például:

izsor *azioiz* 'dolgoiban', *saoin* 'mondtam', livvi *avuau* 'kinyit', *eruou* 'különbözik', *rubieu* 'elkezd', *selgieü* 'felöltözik', *töllüöü* 'elpusztul', viena-karjalai *juou* 'szik', *lyöy* 'megüt', *šuau* 'megkap', *jiäy* 'marad'.

A FÉLHANGZÓK

A tveri-karjalai nyelv az *u* és *ü* magánhangzónak a záródásával nem hoz létre diftongust, illetve orosz hatásra a diftongusokat záró *u* és *ü* hangok a *v* mássalhangzót erősen közelítő módon, több mint félhangzóként hangzanak, és ez legújabbban az irodalmi nyelvi írásmódban is megjelent. Ez a jelenség a két érintett magánhangzó megnyúlását is érinti.

Például: *avgusta* 'augusztus', *joyčen* 'hattyú', *puv* 'fa', *tävzi* 'tele', *hövrü* 'gőz', *miyn* 'enyém', *püv* 'császármadár'.

(A tveri-karjalai ezzel gyakorlatilag kiküszöböli a triftongust is, annak az alapja ugyanis a voltaképpeni karjalai nyelvből hozott, az igeragozás kijelentő mód jelen idő egyes szám 3. személyében használt *-u/-ü* toldalék lenne, amikor diftongusra végződő igetövhöz kapcsolódik.¹²³)

Valójában egy látns félhangzósodásnak valamennyi keleti balti finn nyelv köznap beszédében tanúi lehetünk. Az oroszban nem lévén záródó diftongus¹²⁴, a kétnyelvűségben belül dominánssá váló orosz artikulációs bázis szerint megszólalók az *u* és *ü* hang helyett bilabiális *w* hangot, az *i* helyett pedig karakteres *j* hangot ejtenek a beszédükben. A karjalai nyelvváltozatokban a bilabiális *w* jelölésére egyes szerzők¹²⁵ tartósan használták a *w* betűt, de az irodalmi nyelvi standardizálódás során ez nem honosodott meg.

A MÁSSALHANGZÓK

Valamennyi keleti balti finn nyelv használja ugyanazt a tizenkilenc mássalhangzót. Ezek: *m*, *n*, *p*, *t*, *k*, *b*, *d*, *g*, *f*, *s* (ejtsd: sz), *š* (ejtsd: s), *h*, *v*, *z*, *ž* (ejtsd: zs), *j*, *l*, *r* és *č/tš* (ejtsd: cs).

A zár-réshangok körében a livvi és a viena-karjalai kivételével már megjelent a *c/ts* (ejtsd: c) hang is. Résszint orosz közvetítésű idegen szavak révén, részint közvetlen angol nyelvű hatásra több keleti balti finn nyelv kezd barátkozni a *dzs* mássalhangzóval is, amely a leginkább a livvi nyelvben épült már be teljes joggal a fonémák közé (a livvi *ž* betűvel, a többi nyelv *dž* kettősbetűvel jelöli). A nyugati vót nyelvjárás az irodalmi nyelvi palatalizált *d'* hang helyén ejt *dž* hangot, így az irodalmi nyelvi saját *vad'da* népvénük ebben a dialektusban *vadža* hangalakúra változik. Speciális affrikátával bővült a lúd nyelv, a *c* hang palatalizált zöngés párjával (megközelítőleg *gyz* hangzásúként), ezt *d'z* betűkombinációval írják.

Változatos képet mutat a palatális mássalhangzók használata. Az izsor kivételével valamennyi keleti balti finn nyelv a magas magánhangzók előtt több mássalhangzót is meglágyít (írásban ez jelöletlenül marad) de ezek a palatalizált hangok mély magánhangzó előtt és szózáróként is megjelennek (írásban ilyenkor felsővesszős jelöléssel). Leginkább a vepsze nyelv lágyít, amely – az *š*, *ž*, *č* és *j* kivételével – valamennyi mássalhangzóját tudja palatalizálni. A vót nyelv a réshangok kivételével az alveolárisokat lágyítja (*t'*, *d'*, *l'*, *r'*, *n'*). A négy karjalai (lúd, livvi, viena, tveri) nyelvváltozatban ezeken túl megjelenik az *ś* is, a lúdban és a livviben a *ž* is. Megjegyzendő, hogy közvetve az izsorban is vannak nyomok: az orosz eredetű jövevényszavakban, kizárólag szóbelseji helyzetben léteznek *dj*, *tj*, *nj*, *lj* hosszú palatalizált hangok (*adjala* 'takaró, paplan', *malja* 'tál', *sabranja* 'gyűlés, gyülekezet', *utjuuka* 'vasaló').

¹²³ Lásd a livvi és viena-karjalai triftongusokat.

¹²⁴ Vö. *автомат* 'automata', *Европа* 'Európa', *нейтралитет* 'semlegesség', *фейерверк* 'tűzijáték', *файл* 'fájl' stb.

¹²⁵ Például: МАКАРОВ, ГРИГОРИЙ НИКОЛАЕВИЧ: Словарь карельского языка (Ливвиковский диалект). Петрозаводск 1990.

Mindezeknek megfelelően a különféle keleti balti finn nyelvekben használt mássalhangzók a következők:

	bilabiális/ labiodentális		alveoláris/ alveopalatális			palatális	veláris	glottális	
orrhang	<i>m</i>	<i>m'</i>	<i>n</i>	<i>ń/nj</i>					zöngés
zárhang	<i>b</i>	<i>b'</i>	<i>d</i>	<i>d'/dj</i>			<i>g</i>		zöngés
	<i>p</i>	<i>p'</i>	<i>t</i>	<i>t'/tj</i>			<i>k</i>		zöngétlen
réshang	<i>v</i>	<i>v'</i>	<i>z</i>	<i>ž</i>	<i>ž</i>	<i>j</i>			zöngés
	<i>f</i>	<i>f'</i>	<i>s</i>	<i>ś</i>	<i>š</i>			<i>h</i>	zöngétlen
zár-réshang				<i>d'z</i>	<i>dž/ž</i>				zöngés
			<i>c/ts</i>	<i>ć</i>	<i>č/tš</i>				zöngétlen
oldalréshang			<i>l</i>	<i>l'/lj</i>					zöngés
pergetett hang			<i>r</i>	<i>ŗ</i>					zöngés

(világossal árnyalt = néhány nyelvben használt; sötéttel árnyalt = egyetlen nyelvben használt)

A zöngés zárhangok (*b*, *d*, *g*), a zöngés szibillánsok (*z*, *ž*), valamint a *c* és az *f* hangok megjelenése a keleti balti finn nyelvekben az orosz nyelvvel való együttélés következménye.

Eredetileg nem is ejthetnének teljes értékű zöngés zárhangot a *b*, a *d* és a *g* képzési helyén. Ezek a hangok ugyanakkor egyrészt főleg az oroszból átvett nagyszámú szó révén jelentek meg, másrészt a keleti balti finn nyelveken megszólalók artikulációs bázisának immár néhány évszázados fejlődése az orosz kiejtéshez igazodva zárult le. Ezért a mai beszédben már jellemzően teljes értékű zöngés zárhangok hangzanak (miként ez a balti finn nyelvek mindegyikénél az orosz vagy svéd hatásra kialakulóban van).

Az *n* hang a *k*, a *g* és a *h* hang előtt a keleti balti finn nyelvekben is palatoveláris nazálissá válik, amelyet a szakirodalom *ŋ* betűvel jelöl (izsor *raŋkka* 'nehéz', *inŋo* 'undor', vót *kaŋgaz* 'szövet', *laŋko* 'sógor', vepsze *angel* 'angyal', *aigaŋke* 'idővel', *vanŋuž* 'öregség', lúd *heng* 'lélek', *rönŋta* 'morogni', livvi *anglien* 'angliai', *pl'onku* 'hártya', *hiŋhettiä* 'dúdolni', viena-karjalai *alaŋko* 'lapály', *bumerangi* 'bumeráng', *jevanŋeli* 'evangelium', tveri-karjalai *haŋgi* 'jégkéreg', *ložaŋka* 'kemencepadka', *haŋhi* 'liba, lúd').

A palatalizált mássalhangzók ejtése megfelel az adott orosz hang ejtésének, tehát az *ń*, *t'*, *d'* kevésbé azonos a magyar *ny*, *ty*, *gy* hangokkal, sokkal inkább az orosz *нб*, *тб*, *дб* palatális konzonánsokkal esik egybe. A lágyított hangoknak csak ritkán van jelentés-megkülönböztető funkciója (lúd *hel'm* 'ruhaszegély' ~ *hel'm* 'gyöngyszem', livvi *vil'u* 'gyapjú' ~ *vil'lu* 'gabona', tveri-karjalai *gora* 'hegy, domb' ~ *goŋa* 'bánat').

A keleti balti finn nyelvek ismerik a legtöbb mássalhangzó hosszú változatát is, amit írásban a hangot jelező betű megkettőzésével fejeznek ki:

mm (izsor *ommeena* 'alma', vót *ümmerkõin* 'kerek', vepsze *kommunist* 'kommunista', lúd *kumm* 'csoda', livvi *hammas* 'fog [főnév]', viena-karjalai *ammuni* 'ösi', tveri-karjalai *šammal* 'moha'),

nn (izsor *punnain* 'piros', vót *annab* 'adok', vepsze *männu* 'múlt', lúd *sinna* 'ott', livvi *innokas* 'lelkes', viena-karjalai *minne* 'hová', tveri-karjalai *linna* 'város'),

pp (izsor *seppä* 'kovács', vót *leppä* 'égerfa', vepsze *oppind* 'kutatás', lúd *lopp* 'végződés', livvi *kappaleh* 'bekezdés', viena-karjalai *anoppi* 'anyós', tveri-karjalai *šuppua* 'csizma'),

tt (izsor *tottuuhuz* 'igazság', vót *tuttava* 'ismerős', vepsze *süttuda* 'kigyulladni', lúd *otta* 'venni', livvi *kattil* 'kályha', viena-karjalai *onkittaja* 'horgász', tveri-karjalai *pattie* 'kegyetlen'),

kk (izsor *viikkaate* 'kasza', vót *rokkalintu* 'pillangó, lepke', vepsze *jakkar* 'horgony', lúd *hukk* 'farkas', livvi *kirikkö* 'egyház', viena-karjalai *pilkka* 'rovátka', tveri-karjalai *rökkö* 'fekély'),

ss (izsor *kussanokset* 'kiadások', vót *mušsa* 'fekete', vepsze *kass* 'pénztár', lúd *ad'ress* 'cím', livvi *kussah* 'meddig', viena-karjalai *prošsa* 'köles', tveri-karjalai *ravišsa* 'kiabálni'),

šš (lúd *reššib* 'határoz', livvi *bošši* 'kos', viena-karjalai *peššä* 'mosni', tveri-karjalai *barišša* 'nyereség'),

cc/ts (izsor *icce* 'önmaga', vót *imittsi* 'cucli', lúd *occe* 'homlok'),

čč/utš (izsor *meččä* 'erdő', vót *ettši* 'pillanat', lüd *röčč* 'sár', livvi *kaččoi* 'felügyelő', viena-karjalai *Ruočči* 'Svédország', tveri-karjalai *tagačči* 'hátul'),

ll (izsor *ellokaz* 'élő', vót *koolla* 'meghalni', vepsze *alle* 'alá', lüd *kell* 'harang', livvi *hellü* 'gyöngéd', viena-karjalai *villa* 'gyapjú', tveri-karjalai *talvelline* 'téli'),

rr (izsor *varraa* 'korán', vót *purra* 'harapni', vepsze *korrektine* 'korrekt', livvi *herru* 'úr', viena-karjalai *kärry* 'szekér', tveri-karjalai *kerran* 'egyszer'),

jj (izsor *ujjuua* 'úszni'),

hh (izsor *ähhiine* 'nyögés', viena-karjalai *uhhotie* 'elpusztítani'),

vv (izsor *tavvaarat* 'portéka', vót *juvva* 'inni', livvi *avvoi* 'nyilvánosan', viena-karjalai *luuvva* 'eldob', tveri-karjalai *kuyves* 'hatodik').

Gemináltak a palatalizált mássalhangzók körében is létrejöhetnek. Például:

nn (livvi *radeñnu* 'szorgalom', viena-karjalai *miñña* 'meny'),

ll' (vót *il'laa* 'későn', vepsze *pal'l* 'pöröly', lüd *hi'll* 'lassú', livvi *mal'llu* 'váza'),

d'd' (vót *li'd'da* 'lenni'),

t't' (viena-karjalai *lat'tata* 'összerakni'),

śś (viena-karjalai *kośśuo* 'feleségül kérni').

A mássalhangzó hosszúságának jelentéstani szerepe több nyelvben előfordul, de nem túl gyakori:

izsor *aīta* 'kerítés' ~ *aitta* 'hombár', *mure* 'bánat' ~ *murre* 'nyelvjárás',

vót *koko* 'egész' ~ *kokko* 'együtt', *lauṭa* 'asztal' ~ *lauṭta* 'istálló',

viena-karjalai: *maṇa* 'túlvilág' ~ *manṇa* 'búzadara', *korpi* 'vadon' ~ *korppi* 'holló', *maṭo* 'kígyó' ~ *matto* 'futószőnyeg', *pako* 'menekülés' ~ *pakko* 'szükség', *mušikka* 'paraszt' ~ *mušikka* 'fekete áfonya', *aḷa* 'tér' ~ *alla* 'alatt,

tveri-karjalai: *šüvä* 'mély' ~ *šüvvä* 'enni'.

A BETŰSOROK

Valamennyi keleti balti finn nyelv latin betűs írást alkalmaz, és az ábécéek rendje is néhány kivételtől eltekintve a latin betűsor nemzetközileg megszokott sorrendjét követi (némi szokatlanság a zöngés szibilánsok és az ékezetes magánhangzók helyében mutatkozik):

izsor *a b c č d (dj) e f g h i j k l (lj) m n (ņ) o p r s š t (tj) u v y z ž ā ǎ ō*

vót *a b d d' e f g h i j k l l' m n n' o p r r' s š t t' ts ts' u v z ž ǫ ā ǫ ū*

vepsze *a b b' c c' č d d' e f f' g g' h h' i j k k' l l' m m' n n' o p p' r r' s š š' z ž z' t t' u v v' ū ā ǎ*

lüd *a b c č d d' d'z e f g h i j k l l' m n n' o p r r' s š š' z ž z' t t' u v ū ā ǎ*

livvi *a b č d d' ž e f g h i j k l l' m n n' o p r r' s š š' z ž z' t t' u v ū ā ǎ*

viena-karjalai *a b č d e f g h i j k l l' m n n' o p r s š š' z ž z' t t' u v y ā ǎ*

tveri-karjalai¹²⁶ *a b c č d e f g h i j k l l' m n n' o p r r' s š š' z ž z' t t' u v ū ā ǎ*

AZ ILLESZKEDÉS

A keleti balti finn nyelvekben a magánhangzó-harmóniából kiterjedt toldalékkilleszkedési rendszerszerűség következik. A vepszében – és hatására a lüdben – ennek azonban inkább csak egyes maradványai élnek.

Az illeszkedés során a magas hangrendű szótövekhez magas hangrendű, a mély hangrendűekhez mély hangrendű szuffixumok kapcsolódnak. A vegyes hangrendűekre még egy-egy nyelven belül sem fogalmazható meg egyértelmű szabály.

Néhány esetben a toldalékoknak az ajakkerekítéses – ajakréses magánhangzók szerinti megkülönböztetése is megfigyelhető.

Ugyanakkor vannak toldalékok, amelyek egyalakúak, és így nem követik a szabályt.

¹²⁶ Egyes tveri-karjalai források (vö. például Szvetlov szószeretékének rendjét. In: СВЕТЛОВ, ГЕННАДИЙ: Уроки карельского языка. <http://depvladimir.narod.ru/urokkat/index.html>) a betűsorokban „szokatlan merészséggel” a klasszikus latin ábécérendet követik, amikor is az ékezetes magánhangzók (*ä, ö, ü*) az ékezet nélküli megfelelőik (*a, o, u*) után találhatók, valamint a *z, ž* páros a sor legvégére kerül. Az iskolai oktatásban nem ez használatos.

Az illeszkedési rendszerszerűség valamennyi szuffixumfajára (képzőkre, jelekre, ragokra) kiterjed az igei és a névszói toldalékolásnál is. Például:

	izsor	vót	vepsze	lúd	livvi	viena- karjalai	tveri- karjalai
KÉPZŐK							
-ta(a), -tä(ä) -da, -dä	an-taa 'adni'	magō-ta 'aludni'	teh-ta 'tenni'	azu-da 'csinálni'	tora-ta 'harcolni'	ava-ta 'kinyitni'	kata-ta 'törni'
	pōör-tää 'fordulni'	lāmmi-tä 'fűteni'	māri-ta 'mérni'	elä-da 'élni'	kerä-tä 'gyűjteni'	lisä-tä 'pótolni'	lūkä-tä 'lökni'
-(t)tu, -(t)tü/- (t)ty -du, -dū/dy	saa-tu 'a kapott'	lugō-ttu 'az olvasott'	jauh-tu 'az örölt'	para-tu 'a gyógyult'	vala-tu 'az öntött'	aja-ttu 'az üzött'	lavlu-ttu 'a dalolt'
	teh-ty 'a csinált'	müü-ttü 'az árult'	nütk-tu 'a tépett'	nüht-tu 'a gyomlált'	elä-tü 'a leélt'	kyšy-tty 'a kérdezett'	jiä-dü 'a fagyott'
-uz, -üz/yz -us, -üs/ys -uš, üš/yš DE:	karvah-uz 'keserűség'	rōhkō-uz 'bátorság'	arvost-uz 'tisztelet'	arbat-uz 'rejtély'	bohat-us 'gazdagság'	harjot-uš 'gyakorlás'	alot-uš 'kezdés'
	āānekk-yz 'hangzás'	ūhiss-üz 'egyesülés'	ūmbr-uz 'kör'	leved-uz 'szélesség'	süv-üs 'mélység'	yrít-yš 'kísérlet'	terveh-üš 'egészség'
			hüv-üz (!) 'jóság'	hüv-üz (!) 'jóság'			
-toi(n), töi(n) -too -tuu	jala-toin 'lábatlan'	unō-too 'álmatlan'	luja-toi 'erőtlen'	voima-tuu 'erőtlen'	luva-toi 'tűrhetetlen'	naima-toin 'nőtlen'	koji-toin 'hajléktalan'
	syy-töin 'véetlen'	āpiāmā-too 'arcátlan'	āne-toi 'hangtalan'	miele-tuu 'esztelen'	ižä-töi 'apátlan'	emä-töin 'anyátlan'	nime-töin 'névtelen'
JELEK							
-ka(a), -kä(ä) -kua, -kiä -(k)kua, -(k)kyä -ga	tul-kaa 'gyertek'	lukō-ga 'olvassatok'	kacu-ga-t 'nézzetek'	aja-ga-t 'járjatok'	vala-kkua 'öntsetek'	ol-kua 'legyetek'	lavla-kua 'daloljatok'
	teh-kää 'csináljatok'	pese-ga 'mossatok'	lūkki-ga-t 'dobjatok'	hüppi-ga-t 'ugorjatok'	elä-kkiä 'éljtek'	jiä-kkyä 'maradjatok'	eis-küä 'mozogjatok'
RAGOK							
-mma, -mmä -mmo, -mmō -mmō -m	sano-mma 'mondjuk'	juttōō-mmō 'mondjuk'	anda-m 'adunk'	abuta-m 'segítünk'	vala-mmo 'öntünk'	aššu-mma 'járunk'	lavla-mma 'dalolunk'
	tee-mmä 'csináljuk'	lente-mmä 'repülünk'	nāge-m 'látunk'	küzü-m 'kérdeszünk'	elä-mmō 'élünk'	kyšy-mmä 'kérdeszünk'	püōri-mmä 'pörgünk'
-ha, -hä -ho/-hō/-hō/-he -hu, -hū/hy -h	maa-ha 'földbe'	maa-haa 'földbe'	ma-ha 'földbe'	mua-ha 'földbe'	oja-h 'patakba'	oja-h 'patakba'	oja-h 'patakba'
	pää-hä 'fejbe'	pää-hee 'fejbe'					
	soo-ho 'lápba'	soo-hōō 'lápba'					
	vōō-hō 'övbe'	vōō-hee 'övbe'					
	tee-he 'útba'	tee-hee 'útba'	pert'-he 'házba'	perti-he 'házba'	perti-h 'házba'	perehe-h 'családba'	perehe-h 'családba'
	suu-hu 'szájba'	suu-hōō 'szájba'					
	syy-hy 'bűnbe'	tüü-he 'munkába'					

Az illeszkedést nem követő toldalékok a legtöbbször szekunder szuffixumok, olyan ragok, amelyek név-utók tapadásával csak a nyelvi fejlődés legutóbbi időszakában alakultak ki. Például a tveri-karjalai köznyelv legújabb keletű, de általánosan terjedő megoldása a névszó genitivusi alakjának és a *luo*, *luoh* névutóknak a

teljes hasonulással való összeolvadása (a genitivusi *-n + luo/luoh* szerkezetformából a *-lluo/-lluoh* szekunder toldalékformává)¹²⁷, amely nem illeszkedik: *koivu-lluo* 'a nyírfánál', *koivu-lluoh* 'a nyírfához', *leppä-lluo* 'az égerfánál', *leppälluoh* 'az égerfához'. A livvi nyelv ugyanakkor már kialakította a *-lluo* toldalék *-llüö* párját is: *oja-lluo* 'patak nál', *järve-llüö* 'tónál'.

Az *e* magánhangzót tartalmazó toldalékok (az ősi helyhatározóragok kivételével) a legtöbbször kimaradnak az illeszkedésből. Például: *lúd -(ta/da)kse → puno(da)-kse* 'förogni', *näh(ta)-kse* 'találkozni', livvi *-ine → poiga-ine* 'fiúcska', *tüttö-ine* 'leánya', viena-karjalai *-empi → par-empi* 'jobb [minőségű]', *yl-empi* 'felsőbb', tveri-karjalai *-ne → aiga-ne* 'korai', *miühä-ne* 'késői'.

A FOKVÁLTAKOZÁS

A balti finn nyelvek fokváltakozási rendszerét (az ebben a tekintetben szinte teljesen visszafejlődött vepsze nyelv kivételével) a keleti balti finn nyelvek nemcsak őrzik, hanem sok tekintetben tovább is fejlesztették. Míg a finnségi alapszóban jellemzően a *p, t, k* (esetenként *m, n, l, r*) mássalhangzókhoz kötődik a jelenség, addig a keletiek az érintett hangok körét kibővítették.

A fokváltakozás lehet mennyiségi, amikor a hosszú és rövid mássalhangzók váltakoznak, lehet minőségi, amikor a mássalhangzó képzésében következik be változás, illetve hangkapcsolatokban lehet asszimilációs.

A fokváltakozás leggyakoribb fajtáit a névszókban egyes számú nominativus és genitivus szerinti alakjával, az igéknek kijelentő mód jelen idő egyes szám 3. személyű és 1. személyű (*a vótban a múlt idő egyes szám 3. személyű) alakjával írhatjuk le:

	izsor	vót	vepsze	lúd	livvi	viena-karjalai	tveri-karjalai
MENNYISÉGI utolsó szótagi (zöngétlen) mássalhangzó hosszú/rövid váltakozása							
<i>pp/p</i>	<i>seppä,</i> <i>sepän</i> 'kovács'	<i>seppä,</i> <i>sepä</i> 'kovács'	<i>sep,</i> <i>sepän</i> 'kovács'	<i>sepp,</i> <i>sepan</i> 'kovács'	<i>seppü,</i> <i>sepän</i> 'kovács'	<i>šeppä,</i> <i>šepän</i> 'kovács'	<i>šeppä,</i> <i>šepän</i> 'kovács'
	<i>riippuu,</i> <i>riipun</i> 'lóg'	<i>lõpub,</i> <i>lõppu*</i> 'végződik'	<i>ripub,</i> <i>ripun</i> 'lóg'	<i>rippub,</i> <i>ripun</i> 'lóg'	<i>rippuu,</i> <i>ripun</i> 'lóg'	<i>rippuu,</i> <i>ripun</i> 'lóg'	<i>rippuv,</i> <i>ripun</i> 'lóg'
<i>tt/t</i>	<i>lautta,</i> <i>lautan</i> 'tutaj'	<i>jutto,</i> <i>juto</i> 'elbeszélés'	<i>tat,</i> <i>tatan</i> 'apa'	<i>tuat(t),</i> <i>tuatan</i> 'apa'	<i>tuatto,</i> <i>tuatan</i> 'apa'	<i>tuatto,</i> <i>tuaton</i> 'apa'	<i>tuatto,</i> <i>tuaton</i> 'apa'
	<i>kattaa,</i> <i>katan</i> 'fed'	<i>katab,</i> <i>kattõ*</i> 'fed'	<i>katab,</i> <i>katan</i> 'fed'	<i>kattab,</i> <i>katan</i> 'fed'	<i>kattau,</i> <i>katan</i> 'fed'	<i>kattau,</i> <i>katan</i> 'fed'	<i>kattav,</i> <i>katan</i> 'fed'
<i>kk/k</i>	<i>akka,</i> <i>akan</i> 'anyó'	<i>akka,</i> <i>aka</i> 'anyó'	<i>ak,</i> <i>akan</i> 'anyó'	<i>akk,</i> <i>akan</i> 'anyó'	<i>akku,</i> <i>akan</i> 'anyó'	<i>akka,</i> <i>akan</i> 'anyó'	<i>akka,</i> <i>akan</i> 'anyó'
	<i>niaukku,</i> <i>niaukin</i> 'nyávog'	<i>ñaukub,</i> <i>ñaukku*</i> 'nyávog'	<i>ñaukub,</i> <i>ñaukun</i> 'nyávog'	<i>ñuokkib,</i> <i>ñuokin</i> 'csipked'	<i>nukkuu,</i> <i>nukun</i> 'nyávog'	<i>ñukkuu,</i> <i>ñukun</i> 'csipked'	<i>ñukkuu,</i> <i>ñukun</i> 'csipked'
<i>cc/c, tts/ts</i> <i>čč/č</i>	<i>occa,</i> <i>ocan</i> 'homlok'	<i>õttisa,</i> <i>õtsan</i> 'homlok'	<i>oc,</i> <i>ocan</i> 'homlok'	<i>occ,</i> <i>ocan</i> 'homlok'	<i>očču,</i> <i>očan</i> 'homlok'	<i>očča,</i> <i>očan</i> 'homlok'	<i>očča,</i> <i>očan</i> 'homlok'
	<i>kacoo,</i> <i>kacoon</i> 'néz'	<i>katsob,</i> <i>kattsõ*</i> 'néz'	<i>kacub,</i> <i>kacun</i> 'néz'	<i>kaccub,</i> <i>kacun</i> 'néz'	<i>kaččou,</i> <i>kaččon</i> 'néz'	<i>kaččou,</i> <i>kaččon</i> 'néz'	<i>kaččuv,</i> <i>kaččun</i> 'néz'

¹²⁷ Lásd: СВЕТЛОВ, ГЕННАДИЙ: Уроки карельского языка. Enžimäne urokka. <http://depvladimir.narod.ru/urokkat/urok1.html>

	izsor	vót	vepsze	lūd	livvi	viena- karjalai	tveri- karjalai
ss/s	jaosso, jaoson 'részleg'	tšiparissi, tšiparisi 'ciprusfa'	klass, klassan 'osztály'	klass, klasan 'osztály'	kluassu, kluasan 'osztály'	atlassi, atlasin 'atlasz'	kluassa, kluasan 'osztály'
MINŐSÉGI szótővégi (főleg zöngés) mássalhangzó képzési módjának változása							
b/v p/v	kipu, kivun 'fájdalom'	tšipu, tšivu 'fájdalom'	hebo, hebon 'ló'	hebo, hebon 'ló'	hebo, hevon 'ló'	hepo, hevon 'ló'	hebo, hevon 'ló'
d/j, d/Ø t/j, t/Ø	aita, ajjan 'kerítés'	aita, ad'd'a 'kerítés'	aid, aidan 'kerítés'	aid, aidan 'kerítés'	aidu, aijan 'kerítés'	aita, aijan 'kerítés'	aida, aijan 'kerítés'
	vettää, veän 'húz'	veäb, veti* 'húz'	vedäb, vedän 'húz'	vedab, vedan 'húz'	vedäy, vien 'húz'	vetäy, vejän 'húz'	vedäv, vejän 'húz'
d/v t/v	rauta, ravvan 'vas'	rauta, ravva 'vas'	raud, raudan 'vas'	ruad, ruadon 'munka'	ruado, ruavon 'munka'	ruato, ruavon 'munka'	ruado, ruavon 'munka'
g/j, g/Ø k/j, k/Ø	reki, reen 'szánkó'	retši, red'd'e 'szánkó'	regi, regen 'szánkó'	regi, regen 'szánkó'	regi, rien 'szánkó'	reki, rejen 'szánkó'	regi, rejen 'szánkó'
g/v k/v	luku, luvvun 'szám'	lukõ, lugun 'szám'	lugu, lugun 'szám'	lugu, lugun 'szám'	lugu, lunun 'szám'	luku, lunun 'szám'	lugu, lunun 'szám'
z/j, z/Ø, z/d s/j, s/Ø, s/t ž/v, š/v	vezi, veen 'víz'	vesi, vee 'víz'	vezi, veden 'víz'	vezi, veden 'víz'	vezi, vien 'víz'	toši, toven 'igazság'	toži, toven 'igazság'
ASSZIMILÁCIÓS szótővégi mássalhangzókapcsolat egyik hangjának teljes hasonlulása							
mb/mm mp/mm	hammaz, hampaahan 'fog [rágás]'	ammaz, ampaa 'fog [rágás]'	hambaz, hambhan 'fog [rágás]'	hambaz, hambhan 'fog [rágás]'	hammas, hambahan 'fog [rágás]'	hammaš, hampahan 'fog [rágás]'	hammaš, hambahan 'fog [rágás]'
nd/nn nt/nn	kanta, kannan 'sarok [láb]'	kanta, kanna 'sarok [láb]'	kand, kandan 'tuskó'	kand, kandon 'tuskó'	kandu, kannan 'tuskó'	kanto, kannon 'tuskó'	kando, kannon 'tuskó'
	antaa, annan 'ad'	annab, antõ* 'ad'	andab, andan 'ad'	andab, andan 'ad'	andau, annan 'ad'	antau, annan 'ad'	andav, annan 'ad'
ld/ll, lt/ll	ilta, illan 'est'	kulta, kulla 'arany'	kuld, kuldán 'arany'	kuld, kuldán 'arany'	ildu, illan 'est'	ilta, illan 'est'	ilda, illan 'est'
rd/rr, rt/rr	kerta, kerran 'alkalom'	kõrta, kõrra 'alkalom'	kerd, kerdan 'alkalom'	kierd, kierdan 'alkalom'	kerdu, kerran 'alkalom'	kerta, kerran 'alkalom'	kerda, kerran 'alkalom'
ht/h	lehti, lehen 'levél'	lehto, leho 'levél'	leht, lehten 'levél'	lehte, lehtken 'levél'	lehti, lehen 'levél'	lehti, lehen 'levél'	lehti, lehen 'levél'
	tahtoo, tahon 'akar'	tahob, tahtõ* 'akar'	tahtoið, tahtoin 'akar'	tahtuub, tahtuun 'akar'	tahtou, tahon 'akar'	tahtou, tahon 'akar'	tahtuv, tahun 'akar'

Megállapítható, hogy a keleti balti finn nyelvek leggyakoribb fokváltakozási módjai egyetlen kivétellel hiányoznak a vepsze nyelvből, a lúd nyelv pedig főleg a mennyiségi fokváltakozásra szorítkozik. Ugyanakkor az egyes nyelvekben vannak további ritkább megoldások is.

A vepsze néhány szóban további nyomokat őriz az előzőek szerinti *z/d* váltakozásához képest (*b/pk*: *karbe/karpken* 'zuzmó', *d/tk*: *purde/purken* 'forrás', *ž/šk*: *voiže/voišken* 'kence, máz'), amelyek közös tulajdonsága, hogy a zöngés mássalhangzó után betoldódó *k* többlehang a kialakult hangkapcsolatot zöngétleníti.

Az ingermanlandi nyelvek fokváltakozása a leggazdagabb és legváltakozatosabb képet mutatja. Az izsor a mennyiségi váltakozást gyakorlatilag valamennyi mássalhangzóra kiterjeszti (itt a névszó nominativusa mellett a partitívus áll). Például: *m/mm* → *emoi/emmooja* 'anya', *nn/n* → *unneekaz/unekaast* 'álmós', *vv/v* → *avvaaro/avaroa* 'tágas', *j/jj* → *ujo/ujjoo* 'vékony', *hh/h* → *ehhootoz/ehotoost* 'javaslat', *ll/l* → *ellookaz/elokaast* 'élő', *rr/r* → *urriine/urineeht* 'dorombolás'.

A livvi nyelvben a zöngétlen spiránsokra is kiterjed ez a jelenség (és az újabb keletű szóátvételeket is érintheti). Például: *šš/š* → *bošši/bošin* 'kos', illetve *ff/f* → *bleffu/blefan* 'blöff'.

A nyelvek szótári szócikkeinek alapján további változatok fedezhetők fel, illetve egyes képzők és képzőbokrok sajátos véghangváltakozással jellemezhetők. Például:

	izsor	vót	vepsze	lúd	livvi	viena- karjalai	tveri- karjalai
-ine, -ini, -in	<i>öin,</i> <i>öizen</i> 'éjjeli'	<i>üin,</i> <i>üize</i> 'éjjeli'	<i>öine,</i> <i>öizen</i> 'éjjeli'	<i>üöliine,</i> <i>üöliizen</i> 'éjjeli'	<i>üölline,</i> <i>üöllizen</i> 'éjjeli'	<i>yöllini,</i> <i>yöllisen</i> 'éjjeli'	<i>üölline,</i> <i>üöllizen</i> 'éjjeli'
-toi(n) -töi(n) -too, -tuu	<i>unetoin,</i> <i>unetoman</i> 'álmatlan'	<i>unôtoo,</i> <i>unôttoma</i> 'álmatlan'	<i>unetoi,</i> <i>unetoman</i> 'álmatlan'	<i>voimatuu,</i> <i>voimatoman</i> 'erőtlen'	<i>nimetöi,</i> <i>nimetömän</i> 'névtelen'	<i>voimatoin,</i> <i>voimatoman</i> 'erőtlen'	<i>nimetöi,</i> <i>nimetömän</i> 'névtelen'

A HELYESÍRÁS

Az elmúlt három évtizedben jelentős nyelvészeti munka folyt annak érdekében, hogy a keleti balti finn nyelveket/nyelvváltozatokat irodalmi nyelvként véglegesítsék, és ezzel párhuzamosan komoly törekvések voltak a helyesírás stabilizálására is. Ugyanakkor, miként az irodalmi nyelv terjedése is nehézségekbe ütközik a hatalmas területen szétszóródó és főleg idős beszélők körében, a helyesírás standardizálási kísérletei is csekély sikerrel haladnak. Magukon a tudományos körökön belül is állandó bizonytalanságok mutatkoznak, az oroszországi rendszerváltást követő időben egy-egy nyelv kapcsán akár három-négy szemlélet is ütközött egymással.

Bár akadémiai szintű szabályozás történt például a betűjelölés terén, a hagyományok és a helyi törekvések, valamint az internetes közösségi nyelvörzés ettől több tekintetben gyakran eltérnek. A leggyakoribb különbségek az affrikáták (*c/ts*, *c/č/ts*, *dž/ž*), az *ü* hang (*ü/y*) és a diftongust záró félhangok (*i/j*, *u/ü/y/v/w*) jelölésében figyelhetők meg. Ez a bizonytalanság az én jelölési döntéseimre is vegyes hatással volt.

A keleti balti finn nyelvek helyesírási alapelve nem szóelemzés szerinti, hanem a kiejtést követi. Ennek a következménye az is, hogy írásban sokszor töváltakozásnak tűnnek olyan esetek is, amikor valójában csak a képzés helye szerinti hasonulás zajlik a toldalékok szótókhöz kapcsolásakor (amit a magyar nem jelöl). Például: izsor *luizata/luiskaan* 'élez', vepsze *honuz/honust* 'szoba', lúd, livvi stb. *lumi/lunt* hó.

Bőven vannak eltérések abban a tekintetben is, hogy egyes állandósuló szóösszetételek számítanak-e már, és ezeket mikor célszerű egybe-, vagy külön-, esetleg kötőjellel írni (például *tverin karielan* különírva, *tverin-karielan* kötőjellel és *tverinkarielan* egybeírva egyaránt előfordul).

A SZÓHANGSÚLY

A keleti balti finn nyelvek a magyarhoz és a legközelebbi rokonnyelvekhez hasonlóan élhangsúlyosak, vagyis a szóhangsúly szinte kizárólag az első szótagra esik.

Ettől való eltérés elvben az újabb keletű, idegen nyelvekből történő – majdnem kizárólagosan az oroszon keresztül – átvételek nyomán fordulhat elő. Például izsor *advjorkka* 'csavarhúzó', *graniitti* 'gránát', vót *evoluutsija* 'fejlődés', *signaqlö* 'jeladás', livvi *apel'siinu* 'narancs', *moruali* 'erkölcs'.

A KIEJTÉS

Az alábbi áttekintés összegzi a keleti balti finn nyelvek beszédhangjainak kiejtési szabályait. A beszélt nyelv hangzása természetesen ettől árnyalatokban eltérhet, például főleg az alsó nyelvállású magánhangzóké (*a, ä*).

Az itt rögzített kiejtési szabályok követésével súlyos értési zavar azonban nem keletkezhet.

<i>a</i>	– rövid á → IPA [a]
<i>ä</i>	– rövid nyílt e → IPA [ɛ] – magyar <i>e</i>
<i>b</i>	– eredetileg kevésbé zöngés <i>b</i> , ma már teljes értékű <i>b</i>
<i>c</i>	– 1. <i>c</i> – 2. a vót hagyomány szerinti írásban <i>cs</i>
<i>č</i>	– <i>cs</i>
<i>d</i>	– eredetileg kevésbé zöngés <i>d</i> , ma már teljes értékű <i>d</i>
<i>d'</i>	– kevésbé karakteres <i>gy</i> – orosz <i>дб</i>
<i>dj</i>	– az izsorban hosszú orosz <i>дб</i>
<i>d'z</i>	– a lüdben palatalizált <i>dz</i> – orosz <i>дбзб</i>
<i>dž</i>	– <i>dzs</i>
<i>ž</i>	– a livvi hagyomány szerinti írásban <i>dzs</i>
<i>e</i>	– rövid zárt <i>é</i> → IPA [e]
<i>f</i>	– <i>f</i>
<i>g</i>	– eredetileg kevésbé zöngés <i>g</i> , ma már teljes értékű <i>g</i>
<i>h</i>	– 1. <i>h</i> – 2. idegen eredetű szavakban <i>ch</i>
<i>i</i>	– 1. <i>i</i> – 2. nyelvjárásokban mély <i>i</i> → IPA [i] – orosz <i>и</i>
<i>j</i>	– <i>j</i>
<i>k</i>	– <i>k</i>
<i>l</i>	– 1. <i>l</i> – 2. diftongus záróhangjaként <i>j</i> félhang
<i>l'</i>	– orosz <i>лб</i>
<i>lj</i>	– az izsorban hosszú orosz <i>лб</i>
<i>m</i>	– <i>m</i>
<i>n</i>	– 1. <i>n</i> – 2. <i>g, k, h</i> hangok előtt <i>ŋ</i>
<i>n'</i>	– kevésbé karakteres <i>ny</i> – orosz <i>нб</i>
<i>nj</i>	– az izsorban hosszú orosz <i>нб</i>
<i>o</i>	– <i>o</i>
<i>õ</i>	– 1. a vótban mély <i>ə</i> → IPA [a] – 2. a vótban orosz eredetű szavakban mély <i>i</i> → IPA [i] – orosz <i>и</i>
<i>õ</i>	– <i>õ</i>
<i>p</i>	– <i>p</i>
<i>r</i>	– <i>r</i>
<i>ř</i>	– orosz <i>рб</i>
<i>s</i>	– <i>sz</i>
<i>ś</i>	– orosz <i>сб</i>
<i>š</i>	– <i>s</i>
<i>t</i>	– <i>t</i>
<i>t'</i>	– kevésbé karakteres <i>ty</i> – orosz <i>тб</i>
<i>tj</i>	– az izsorban hosszú orosz <i>тб</i>
<i>ts</i>	– a vótban <i>c</i>
<i>tš</i>	– a vótban <i>cs</i>
<i>u</i>	– 1. <i>u</i> – 2. diftongus záróhangjaként <i>w</i> félhang
<i>ü</i>	– 1. <i>ü</i> – 2. diftongus záróhangjaként <i>w</i> félhang
<i>v</i>	– 1. <i>v</i> – 2. a tveri-karjalaiban <i>w</i> félhang
<i>y</i>	– 1. <i>ü</i> – 2. diftongus záróhangjaként <i>w</i> félhang
<i>z</i>	– <i>z</i>
<i>ž</i>	– orosz <i>зб</i>
<i>ž</i>	– <i>zs</i>

A szótövek alaktana

A névszói és igei szótövek alaktana voltaképpen szétválaszthatatlanul közös.

A szótárban található úgynevezett szótári alaptő azoknak a szófajoknak az esetében, amelyek toldalékoláson eshetnek át, sokszor nem tartja meg az alakját valamennyi toldalékolt formájában. Ezért a keleti balti finn nyelvekben gyakori a szavak tövének többalakúsága.

A névszók és az igék töveinek viselkedése bár alapvetően azonos, a szótári alaptő a névszók, illetve az igék esetében más-más módon jelenik meg a szótári szócikk élén.

Névszók esetében a szócikkben a névszó egyes szám alanyesetű (singularis nominativus) alakja található, azaz ez az alak egyben a tiszta alapszótő.

Igék esetében a szócikkben a főnévi igenév (I. infinitivus) alakja található, amelytől az elválasztójel (()) különíti el az infinitivusi toldalékot (az esetleg hasonló hanggal együtt). A keleti balti finn ige valódi alaptővét tiszta alakjában a nyelvhasználat gyakorlatilag nem is ismeri. A magyartól eltérően ugyanis az igének gyakorlatilag egyetlen nyelvtani alakjában sincs zérómorféma.

A szótári alaptő végződhet mássalhangzóra vagy magánhangzóra is. Ugyanakkor a mássalhangzóra végződő szótári alaptőnek a toldalékolás egésze vagy nagy része során feltétlenül van magánhangzóval záródó tövváltozata is.

Egyes tipikus végződésű szótári alaptövek tövégi magánhangzója a toldalékolás során megváltozik (ez gyakori a többes számban).

Egyes tipikus végződésű szótári alaptövek tövégi mássalhangzója vagy mássalhangzó-hangkombinációja egyszeri vagy többszöri hangváltozáson esik át.

Egyes tipikus végződésű szótári alaptövek tövégi hangkombinációja a ragozás során a köztes magánhangzó kiejtésével vagy mássalhangzó betoldásával is megváltozhat (ilyenkor hangkivetésről vagy hangbetoldásról beszélünk).

Összefoglalva: az előforduló szótőtípusok az alábbiak lehetnek:

- Magánhangzóra végződő változatlan szótő
izsor *hyllý*, *hyllý-n*, *hyllý-ä* 'polc'
vót *lainõ*, *lainõ-õ*, *lainõ-tta* 'hullám'
vepsze *kalu*, *kalu-n*, *kalu-d* 'eszköz'
lúd *kaži*, *kaži-n*, *kaži-d* 'macska'
livvi *murú*, *murú-n*, *murú-u* 'morzsa'
viena-karjalai *pöly*, *pöly-n*, *pöly-õ* 'por'
tveri-karjalai *perti*, *perti-n*, *perti-e* 'ház'
- Diftongusra végződő változatlan szótő
izsor *huikia*, *huikia-n*, *huikia-a* 'hatalmas'
vót *lakõa*, *lakõa*, *lakõa-t* 'sima, sík'
vepsze *lämoi*, *lämoi-n*, *lämoi-d* 'tűz, láng'
lúd *piä*, *piä-n*, *piä-d* 'fej, fő'
livvi *vüõ*, *vüõ-n*, *vüõ-dü* 'derék, öv'
viena-karjalai *šuo*, *šuo-n*, *šuo-ta* 'mocsár'
teveri-karjalai *valgie*, *valgie-n*, *valgie-da* 'fehér'
- Magánhangzó változásával módosuló szótő
izsor *hervi*, *hervi-n*, *hervi-a* 'jávorszarvas'
vót *meri*, *mere*, *mer-tä* 'tenger'
vepsze *kana*, *kana-n*, *kano-id* [plur] 'tyúk'
lúd *d'ogi*, *d'oge-n*, *d'oge-d* 'folyó'
livvi *neveskü*, *neveskü-n*, *neveski-ä*, *neveskö-i* [plur] 'meny'
viena-karjalai *ilo*, *ilo-n*, *ilu-o* 'öröm, vidámság'
tveri-karjalai *börö*, *börö-n*, *börü-õ* 'bogár'

- Mássalhangzóra végződő és tövégi mássalhangzóját megőrző szótő
izsor *juur*, *juure-n*, *juuri-a* 'gyökér'
vepsze *lesk*, *leske-n*, *leske-d* 'özvegy'
lūd *sild*, *silda-n*, *silda-d* 'hid'
livvi *suurim*, *suurima-n*, *suurimu-a* 'kása'
viena-karjalai *ainut*, *ainuto-n*, *ainut-ta* 'egyetlen'
tveri-karjalai *paimen*, *paimene-n*, *paimen-da* 'pásztor'
- Mássalhangzó hangváltozásával módosuló szótő
(példáit lásd a fokváltakozást tárgyaló fejezetben → 56-57. oldal)
- Mássalhangzót betoldó szótő
izsor *joos(sa)*, *joo-k-sen*, *joo-k-soo* 'fut'
vót *apa(ta)*, *appa-n-õn*, *appa-n-õb* 'megsavanyodik'
vepsze *karbe*, *karp-k-en*, *karbed* 'zuzmó'
lūd *lehte*, *leht-k-en*, *lehtet* 'levél'
livvi *kalli(ta)*, *kalli-č-en*, *kalli-čč-ou* 'kalapál'
viena-karjalai *varis*, *vari-k-sen*, *varista* 'varjú'
tveri-karjalai *mure(ta)*, *mure-n-en*, *mure-n-ov* 'összetörík'
- Magánhangzót kiejtő szótő
vepsze *kündal'*, *kündl-en*, *kündl-ed* 'könny'
lūd *korged*, *korkt-an*, *korkt-ad* 'magas'

Vannak helyzetek, amikor a látszólagos hangváltozás csak írásbeli megoldásoknak köszönhető. Ilyen, ha a ritkán közvetlenül a tövégi mássalhangzóra tapadó toldalék nyitóhangja jóvoltából logikus ejtési képzésmódosulás (zöngétlenülés) következik be a szótő végén, de ez nem marad jelöletlenül (példáit lásd a helyesírás fejezeténél a hangtani részben → 58. oldal)

Egészen speciális a vepsze nyelv kemény ~ lágy megkülönböztetése a szótövek körében.¹²⁸

Az egyazon nyelvtani viszony kifejezésére esetleg több alakban is használt toldalékok és a szótövek többfélesége együttesen adják ki a névszói, illetve igeragozási alaptípusokat és azok alváltozatait.

A névszó- és igeragozási rendszereknek az alváltozatok szerinti legnagyobb számú típusát az izsor (60 névszói, 38 igei) és a vepsze (51 névszói, 54 igei) mutatja, a másik öt nyelv ebben a tekintetben szerényebb a 20-30 körüli számaival.

Az illeszkedési szabályok és a fokváltakozások logikai rendszerének pontos ismeretében a szótövek viselkedése a sokszor túl nagyszámúnak tűnő alváltozat ellenére sem áttekinthetetlenül bonyolultabb, mint a magyar nyelvben, csak sokszor jellegében más.

A balti finn nyelvek nagyobbik fele máig őrzi az alapnyelvnek azt a jellegzetességét, hogy a képzetlen szavak zöme magánhangzóra végződik.

A tövégi magánhangzó elsorvasztása a névszók nominativusában kifejezetten a vepsze nyelvre jellemző, de hasonló mértékben követi ebben a lūd nyelv is.

izsor	vót	vepsze	lūd	livvi	viena-karjalai	tveri-karjalai	
<i>aita</i>	<i>aita</i>	<i>aid</i>	<i>aid</i>	<i>aidu</i>	<i>aita</i>	<i>aida</i>	'kerítés'
<i>märkä</i>	<i>märtšä</i>	<i>märg</i>	<i>märg</i>	<i>märgü</i>	<i>märkä</i>	<i>märgä</i>	'nedves'
<i>kaivo</i>	<i>kaivo</i>	<i>kaiv</i>	<i>kaiv</i>	<i>kaivo</i>	<i>kaivo</i>	<i>kaivo</i>	'kút'
<i>lintu</i>	<i>lintu</i>	<i>lind</i>	<i>lind</i>	<i>lindu</i>	<i>lintu</i>	<i>lindu</i>	'madár'
<i>järvi</i>	<i>järvi</i>	<i>järv'</i>	<i>därv</i>	<i>järvi</i>	<i>järvi</i>	<i>järvi</i>	'tó'

¹²⁸ Részletesen lásd: <https://vepsze.hu/szótövek-alaktana>

A névszók alaktana

A NÉVSZÓK RAGOZÁSA

A keleti balti finn nyelvekben nincs olyan sajátos alaptővégződés, amely a szófajokat, esetleg azon belül az egyes szófajcsoportokat felismerhetően megkülönböztetné egymástól. A névszónak nincsenek nemei és más kategóriák szerinti sajátos csoportjai sem (például az élő vagy élettelen jelentés megkülönböztetésével).

A keleti balti finn nyelvekben (a vepsze kivételével) megközelítőleg annyi névszói eset van, mint a finnben vagy az észtnben (de lényegesen kevesebb, mint a magyarban).

Valamennyi keleti balti finn nyelvben négy úgy nevezett szintaktikai – azaz a mondatbeli viszonyokból alapvetően eredő – esetet különíthetünk el, ezek

- a **nominativus** (alanyeset),
- az **accusativus** (tárgyeset),
- a **genitivus** (birtokos eset) és
- a **partitivus** (részelő eset).

Több finnségi leíró nyelvtan nem veszi fel külön a tárgyesetet, mivel az alakilag egyes számban a birtokos, többes számban pedig az alanyesettel esik egybe. Nyelvtörténetileg vizsgálva azonban létjogosult az accusativus megléte, mindössze arról van szó, hogy eredeti ragja olyan hangfejlődésen ment át, melynek eredményeképp a mai helyzet kialakult. (Az említett leíró nyelvtanok szerint a mondat logikai tárgyának nyelvtani kifejezésére ezek a nyelvek a többi szintaktikai esetet: az alany-, a részelő és a birtokos esetet használják.)

Ugyanakkor ténylegesen hiányzik a keleti balti finn nyelvekből a magyarral és a legtöbb indoeurópai nyelvvel összehasonlítva dativus (részeshatározó eset). Ennek kifejezését más határozós eset (allativus), illetve névutós alakok használatával oldják meg.

A keleti balti finn névszóragozási esetek száma jelentős a helyhatározós esetek¹²⁹ körében. A finnugor nyelvekre jellemző módon ennek logikai keretet az irányhármasság ad, a megfelelő alakok a honnan? hol? hová? kérdésekre válaszolnak. Míg azonban a magyarban ezzel a hármassággal kombináltan kialakult egy másik hármasság (a belső, a külső és az érintkező helymeghatározás teljes rendszere), addig a keleti balti finn nyelvek zömében az utóbbi hármasság helyett csak kettőség létezik (a belső és a külső/érintkező helymeghatározás formájában). Ennek a rendszernek az esetei

- az **elativus** (belső viszony, „honnan?” kérdésre: -ból/-ből),
- az **inessivus** (belső viszony, „hol?” kérdésre: -ban/-ben),
- az **illativus** (belső viszony, „hová?” kérdésre: -ba/-be),
- az **ablativus** (külső/érintkező viszony, „honnan?” kérdésre: -ról/-ről és -tól/-től),
- az **adessivus** (külső/érintkező viszony, „hol?” kérdésre: -on/-en/-ön és -nál/-nél),
- az **allativus** (külső/érintkező viszony, „hová?” kérdésre: -ra/-re és -hoz/-hez/-höz).

A viena- és a tveri-karjalaiban az **adessivus-allativus** közös esetben vonódva eggyel csökken a kettős rendszer eseteinek a száma.

A livviben, a vepszében és a vótban viszont többletként megjelenik

- a **terminativus** (meddig? kérdésre: -ig).

Továbbá a livviben és a lüdben az érintkező helymeghatározás tekintetében egy általánosságban használt esettel egészül ki a rendszer, ez

- az **approximativus** (mitől? minél? mihez? kérdésre: -tól/-től; -nál/-nél; -hoz/-hez/-höz), amelyet a tveri-karjalai a hol? és hová? kérdés szerint meg is oszt.

A vepsze továbbá a külső és érintkező viszony szétválasztásán túl az approximativust hármastítja, sőt a rendszerét kiegészíti további esetekkel, így megjelenik

- az **egressivus** (mitől? kérdésre: -tól/-től),
- az **adessivus approximativus** (minél? kérdésre: -nál/-nél),
- az **allativus approximativus** (mihez? kérdésre: -hoz/-hez/-höz),
- a **prolativus** (minek útján? kérdésre: révén/útján/mentén/által),
- az **aditivus** (minek irányába? kérdésre: felé/íránt).

¹²⁹ Ezek – a magyarhoz, finnhez hasonlóan – idő- és elvont viszonyok kifejezésére is alkalmasak.

Az egyéb határozós viszonyok eseteinek a száma kisebb, és nyelvenként nagyon változó. A létezők job-bára mód- és állapothatározós viszonyt testesítenek meg.

Valamennyi nyelvben megtalálható

- a **translativus** (mivé? kérdésre: -vá/-vé) és
- az **essivus** (miként? kérdésre: -ként).

Az izsorban és a vótban az előző kettőt hármassá egészíti ki

- az **exessivus** (eredethatározó, miből kérdésre: -ból/-ből).

Továbbá az izsor kivételével a többi öt nyelvben ismert

- a **comitativus** (kivel? kérdésre: -val/-vel).

A comitativus a legtöbbször képes az eszközhatározó kifejezésére is, a viena- és tveri-karjalaiban, vala-mint a livviben viszont különválva létezik

- az **instructivus** (mivel? kérdésre: -val/-vel).

Bár vitatható, hogy a következő helyzetben inkább ragozott esettel vagy inkább képzett határozószóval ál-lunk-e szemben, valamennyi balti finn leíró nyelvtanban szerepel

- az **abessivus** (mi nélkül? kérdésre: -talanul/-telenül/nélkül).¹³⁰

Számos esetben a rag többalakú, ami függhet

1. az egyes vagy többes számtól, 2. a kemény vagy lágy tőtől, 3. a magánhangzó-harmónia szerinti illesz-kedéstől, 4. a zöngétlen/zöngés váltakozástól, 5. a geminálódástól is.

	izsor	vót	vepsze	lūd	livvi	viena- karjalai	tveri- karjalai
nominativus	-Ø	-Ø	-Ø	-Ø	-Ø	-Ø	-Ø
accusativus	-n	-Ø	-n	-n	-n	-n	-n
genitivus	-n	-Ø	-n	-n	-n	-n	-n
partitivus	-t, -ta, -tā, -a, -ä, -ja, -jā	-t, -ta, -tā, -tta, -ttā, -a, -ä, -ssa, -ssā	-t, -d	-t, -d	-tu, -tū, -du, -dū, -a, -ä, -e, -i, -o, -ö, -u, -ü	-ta, -tā, -a, -ä, -e, -o, -ö	-ta, -tā, -tta, -ttā, -da, -dā, -a, -ä, -o, -ö, -e
elativus	-st	-ss	-spāi, -špāi	-spiä, -špiä	-spāi	-šta, -štā, -sta, -stā	-šta, -štā, -sta, -stā
inessivus	-z	-z	-s, -š	-s, -š	-s	-šša, -ššā, -ssa, -ssā	-šša, -ššā, -ssa, -ssā
illativus	-sse, -see, -ha, -hā, -ho, -hō, -he, -hu, -hy	-se, -sō, -haa, -hāā, -hee, -hōō, -a, -ä, -e, -ō	-ho, -he	-ha, -he	-h	-h	-h
ablativus	-lt	-lt	-lpāi	-lpiä	-lpāi	-lta, -ltā	-lda, -ldā
adessivus	-l	-l, -ll	-l	-l	-l	-lla, -llā	-lla, -llā
allativus	-lle	-lle, -llō, -le, -lō	-le	-le	-le		
egressivus			-nnopāi	-nno	-lluo, -llüö		
approximativus			-nno				-lluo
adessivus			-nnoks				-lluo
approximativus			-nnoks				-lluo
allativus			-nnoks				
terminativus		-lessa, -lōssa, -sessa, -sōssa	-lepāi, -hapāi		-ssah, -ssāh		
aditivus			-lesai, -hosai				
prolativus			-dme		-či		-čči

¹³⁰ A magyar leíró nyelvtanok egyes határozós esetek magyar megfelelőjére az ittenitől eltérő elnevezést használnak.

	izsor	vót	vepsze	lūd	livvi	viena- karjalai	tveri- karjalai
exessivus	-nt	-nt					
essivus	-n	-na,-nä, -nna,-nnä	-n	-n	-nnu,-nnü	-na,-nä	-na,-nä
translativus	-ks	-ssi	-ks,-kš	-ks,-kš	-kse	-kši,-ksi	-kši,-ksi
comitativus		-ka	-nke	-nke	-nke	-neh	-nke
instructivus					-n	-n	-n
abessivus	-ta,-tä	-tta,-ttä	-ta	-ta	-ttah,-ttäh	-tta,-ttä	-tta,-ttä

A névszók többes számának jele a nominativusban (és accusativusban) -t, a nyelvek kisebb felében zön-
gésült -d. A többi esetben a ragot egy közbetoldott -i- jel vagy annak módosult változatai* előzik meg.

	izsor	vót	vepsze	lūd	livvi	viena- karjalai	tveri- karjalai
nominativus	-t	-d	-d	-d	-t	-t	-t
accusativus							
többi eset	-i	-i	-i	-i	-i	-i	-i

* A többes szám genitívusi alakjai például: izsor *maa-jjen* 'a földeké', *mato-loin* 'a kigyóké'; vót *ma-d'de* 'a földeké', *lintu-je* 'a madaraké'; lūd *heb-uun* 'a lovaké'; livvi *azie-loin* 'a dolgoké', *süü-löin* 'az indokoké'; tveri-karjalai *runo-loin* 'a verseké'.

A FŐNEVEK

A balti finn nyelvek a magyarnál szigorúbbak abban a tekintetben, hogy több főnévnek (pl. tulajdonnév, anyagnév, általános fogalom megnevezése stb.) csak az egyes számú tőváltozatát ismerik. (Alakilag ezek esetében is létrehozható a többes számú forma, ám annak tényleges nyelvhasználatba illesztése elképzelhetetlen.)

A magyartól pedig végképp eltérően – és az indoeurópai, illetve a többi balti finn mintához hasonlóan – számos keleti balti finn főnév kizárólag többes számban használatos.¹³¹ Ilyenek lehetnek főleg a páros szerkezetű dolgok, a több azonos elemből álló dolgok, az összetett tartalmú fogalmak, az egyszerre több személyt egybegyűjtő csoportok, események nevei. Ezeknek a főneveknek sokszor nem létezik egyes számú alakja. A keleti balti finn nyelvek jelentős mértékben (száznál több kifejezésben) alkalmazzák ezt a formát. Például:

Izsor: *ačkat* 'szemüveg', *akkaanat* 'korpa', *assiat* 'edény', *hautajaizet* 'temetés', *hää* 'lakodalmos', *jälkinehet* 'lábbeli', *kaatjat* / *pöksyt* 'nadrág', *länket* 'járom', *maltaahat* 'maláta', *morsiankapiot* 'kelengye', *mätökset* 'halotti tor', *ohjakset* 'gyeplő', *piirvicat* 'keresztcsont', *portahat* 'grádics', *pissaamat* 'szeplő', *raput* 'lépcső', *ruumenet* 'pelyva', *sakset* 'olló', *taimet* 'vetemény', *uussit* 'bajusz', *vaattit* 'öltözet', *vanhammat* 'szülők', *ystävykset* 'baráti kör'

Vót: *aind* 'agy', *bronhad* 'hörög(k)', *elmed* 'gyöngysor', *kaatsad* / *pöhzüd* 'nadrág', *mölöpad* 'mindketten, páros', *rattaad* 'kordé', *sahzôd* 'olló', *silmiklaazid* 'szemüveg', *slivgad* 'tejszín', *sössarôd* 'ribizli', *tääod* 'adatsor', *ääd* 'lakodalmos'.

Vepsze: *aganod* 'korpa', *aplodid* 'taps', *astjad* 'edény', *atavod* 'tarló', *čirikod* 'csalán', *dengad* 'pénz', *habinod* 'bajusz', *hagod* 'rőzse', *hardjod* 'váll', *hibused* 'haj', *kaglused* 'nyaklánc', *kazvatajad* / *vanhembad* 'szülők', *kengäd* 'cipő', *kindred* 'ikra', *makaronad* 'makaróni', *muiktad* 'sóska', *mujamed* 'csáp', *murdod* 'szemét', *ohjased* 'gyeplő', *paginad* 'mendemonda', *pihthed* 'harapófogó', *pordhad* 'lépcső', *rahtod* 'túró', *Raštivad* 'karácsony', *raudad* 'olló', *runged* 'pelyva', *ruzud* 'limlom', *sadeged* 'csapadék', *sanad* 'beszéd', *sobad* 'öltözet', *sormikod* 'kesztyű', *sugased* 'sörte', *suičed* 'kantár', *suksed* 'síléc', *šahlod* 'kopolya', *šahmatad* 'sakk', *štanad* 'nadrág', *štargud* 'korcsolya', *taimned* 'palánta', *tukad* 'haj', *valatused* 'keresztelő', *valdmatad* 'kikötő', *veskad* 'mérleg', *voibud* 'verseny'.

¹³¹ Ez az úgy nevezett plurale tantum forma. A kérdés elméleti összefoglalását és a finnugor nyelvek, főként az északi lapp plurale tantumait lásd Kelemen Ivett: Pluratívák az északi számi (lapp) nyelvben. Debrecen 2015.

Lüd: *kaksinaažed* 'ikrek', *kuad'dad / štanad* 'nadrág', *kuad'daažed* 'alsónadrág, gatyá', *molembad* 'mindketten, páros', *muarad* 'lóca, piihted

Livvi: *aivot* 'agy', *dengat* 'pénz', *kahlehet* 'bilincs', *kaksiezet* 'ikrek', *kazvokset* 'zöltség', *nožničat* 'ol-ló', *očkat* 'szemüveg', *ohjiet* 'utasítás', *pordahat* 'lépcső', *ristindät* 'keresztelő', *sukat* 'harisnya', *sukset* 'sí-léc', *sovat* 'öltözet', *šahmatat* 'sakk', *štanit* 'nadrág', *tansit* 'tánc', *torrut* 'piac', *vahnembat* 'szülők', *viesat* 'mérleg', *vorotat* 'kapu', *välit* 'viszony'.

Viena-karjalai: *alušpukšut* 'alsónadrág', *hautajaiset* 'temető', *hohtimet / pihet* 'fogó', *hiät* 'esküvő', *jalačit / tuflit* 'cipő', *kakšoset* 'ikrek', *kannukšet* 'sarkantyú', *kartat* 'gereben', *kulmikarvat* 'szemöldök', *länket* 'iga', *pukšut* 'nadrág', *rauvat* 'zabla', *šaklat* 'kopolyú', *šakšet* 'olló', *šilmälasit* 'szemüveg', *šuičēt* 'kantár', *tulijaiset* 'ajándék', *ulkomuat* 'külföld', *vanhemmat* 'szülők', *viikšit* 'bajusz'.

Tveri-karjalai: *aganat* 'pelyva, törek', *brukat* 'nadrág', *čiivut* 'hintá', *deňgat / rahat* 'pénz', *gribat* 'ruha-fodor', *hallot* 'tűzifa', *keriččemet* 'birkanyíró olló', *krinčat / pordahat* 'lépcső(sor)', *länget* 'iga', *muistelukšet* 'halotti tor', *ohjat* 'kantár', *regüzet* 'rödlí, szánkó', *risteizet* 'keresztelkedés', *tukat* 'haj', *vanhemmat* 'szülők', *vellešet* 'kompanya'.

Előfordul, hogy ugyanakkor a keleti balti finn főnévnek a többes számú alakja az egyes számú jelentéstől kisebb-nagyobb mértékben eltérő jelentést hordoz. Például:

	<u>'óra (időegység)'</u>	<u>'óra (időmértő)'</u>
izsor	<i>tunni</i>	<i>tunnit</i>
vót	<i>tunni</i>	<i>tunnid</i>
vepsze	<i>čas</i>	<i>časud</i>
lüd	<i>čas</i>	<i>časud</i>
livvi	<i>čas</i>	<i>časut</i>
tveri-karjalai	<i>čas</i>	<i>časut</i>

A keleti balti finn nyelvek közül a livvi, a viena- és a tveri-karjalai még őrzi a birtokos személyjelek toldalékait mindhárom személyben. A toldalékok: **-ni**; **-s,-š**; **-h**.

Livvi:

<i>muamoni</i>	'anyám'	<i>tuattoni</i>	'apám'	<i>velleni</i>	'fivérem'	<i>sizäreni</i>	'nővérem'
<i>muamas</i>	'anyád'	<i>tuattas</i>	'apád'	<i>velles</i>	'fivéred'	<i>sizäres</i>	'nővéred'
<i>muamah</i>	'anyja'	<i>tuattah</i>	'apja'	<i>velleh</i>	'fivére'	<i>sizäre</i>	'nővére'

Viena-karjalai:

<i>jalkani</i>	'lábam'	<i>käsini</i>	'kezem'
<i>jalkaš</i>	'lábad'	<i>käsiš</i>	'kezed'
<i>jalkah</i>	'lába'	<i>käsih</i>	'keze'

Tveri-karjalai:

<i>jalgani</i>	'lábam'	<i>käzini</i>	'kezem'
<i>jalgaš</i>	'lábad'	<i>käziš</i>	'kezed'
<i>jalgah</i>	'lába'	<i>käzi</i>	'keze'

Az adott névszóeset ragja a magyar nyelvtől eltérően mindig megelőzi a személyjelet (például viena-karjalai: *käsi-ššä-ni* 'keze-m-ben').

A MELLÉKNEVEK

A keleti balti finn nyelvek a melléknév középfokát és felsőfokát is toldalékolással hozzák létre, a felsőfokot négy nyelvben előtagzó + középfok összekapcsolt szerkezetével. Az 'ifjú, fiatal' szó fokozása:

	izsor	vót	vepsze	lüd	livvi	viena-karjalai	tveri-karjalai
középfok:	<i>-emp</i>	<i>-epi / -õpi</i>	<i>-emb</i>	<i>-emb</i>	<i>-embi</i>	<i>-empi</i>	<i>-embi</i>
'ifjabb'	<i>noor-emp</i>	<i>noor-õpi</i>	<i>nor-emb</i>	<i>nor-emb</i>	<i>nuor-emb</i>	<i>nuor-empi</i>	<i>nuor-emb</i>
felsőfok:	<i>kaikea +</i>	<i>kõikkõa +</i>	<i>kaikiš +</i>	<i>kaikiiš +</i>	<i>-in</i>	<i>-in</i>	<i>-iin</i>
'legifjabb'	<i>kaikaa</i>	<i>kõikkõa</i>	<i>kaikiš</i>	<i>kaikiiš</i>	<i>nuor-in</i>	<i>nuor-in</i>	<i>nuor-iin</i>

Amennyiben a keleti balti finn nyelvek a melléknévet jelzős szó szerkezetben jelzőként használják, a melléknév az esetekben ugyanazokat a toldalékokat veszi fel, mint a jelzett szó, azaz teljes alaktani egyeztetés történik:

izsor *peen koti* [nominativus] 'kis ház' ~ *peenē kottij* [illativus] 'kis házba'
vót *üvä nain* [nominativus] 'jó feleség' ~ *üvänä naizōna* [essivus] 'jó feleségként'
vepsze *lühüd te* [singularis nominativus] 'rövid út' ~ *lühüdojd teid* [pluralis nominativus] 'rövid utak'
lūd *suur sien* [nominativus] 'nagy gomba' ~ *suurele siennele* [allativus] 'nagy gombára'
livvi *unetoin üö* [nominativus] 'álmatlan éjszaka' ~ *unetomal yö* [adessivus] 'álmatlan éjszakán'
viena-karjalai *nuori paimen* [nominativus] 'fiatal pásztor' ~ *nuoren paimenen* [genitivus] 'fiatal pásztoré'
tveri-karjalai *šoma paikka* [nominativus] 'szép kendő' ~ *šoman paikan* [instructivus] 'szép kendővel'

Van több ragozhatatlan melléknév, amely az egyeztetési szabály alól értelemszerűen kivételt jelent, például a 'minden, mindegyik' jelentésű izsor *joka, koko*, vót *jōka*, vepsze *joga*, lūd *d'oga*, livvi *joga, koko*, viena-karjalai *joka*, tveri-karjalai *jogo*. Ragozott jelzős szerkezetbe kerülve az alakjuk változatlan marad, például: livvi *koko pereh* 'minden család' ~ *koko pereheššä* 'minden családban'.

Több keleti balti finn nyelvben fejlődtek már ki úgynevezett szekunder (összetett) ragok. A jelzős szerkezet melléknévi jelzőjének végén a szekunder rag nem, csak a rag alapját képező eredeti finnségi toldalék jelenik meg:

vót *üvije naisije* [pluralis genitivus] 'jó feleségé' ~ *üvije naisijeka* [pluralis comitativus] 'jó feleségekkel'
vepsze *levedho mecho* [illativus] 'széles erdőbe' ~ *levedho mechapäi* [terminativus] 'széles erdőig'
lūd *huahka hebol* [adessivus] 'deres lovon' ~ *huahka hebolpiä* [ablativus] 'deres lóról'
livvi *revukahän sormen* [genitivus] 'piszkos ujjé' ~ *revukahän sormenke* [comitativus] 'piszkos ujjal'
tveri-karjalai *edähizen linnan* [genitivus] 'távoli városé' ~ *edähizen linnalluo* [allativus approximativus, teljes hasonlúlással: a *linnan* + *luo* névutós alakból] 'távoli városnál'

A SZÁMNEVEK

A tőszámnevek és a sorszámnevek 1-től 10-ig:

	izsor	vót	vepsze	lūd	livvi	viena-karjalai	tveri-karjalai
'egy'	<i>yks</i>	<i>ühsi, ühs</i>	<i>üks</i>	<i>üks</i>	<i>üksi</i>	<i>yksi</i>	<i>üksi</i>
'kettő, két'	<i>kaks</i>	<i>kahsi, kaks</i>	<i>kakś</i>	<i>kakś</i>	<i>kaksi</i>	<i>kakši</i>	<i>kakši</i>
'három'	<i>kolt</i>	<i>kōm</i>	<i>koume</i>	<i>koume</i>	<i>kolme</i>	<i>kolme</i>	<i>kolme</i>
'négy'	<i>neljä</i>	<i>nellä</i>	<i>nell'</i>	<i>nell'</i>	<i>nelli</i>	<i>nellä</i>	<i>nellä</i>
'öt'	<i>viiz</i>	<i>viisi, viiz</i>	<i>viž</i>	<i>viiž</i>	<i>viizi</i>	<i>viisi</i>	<i>viizi</i>
'hat'	<i>kuuz</i>	<i>kuusi, kuuz</i>	<i>kuž</i>	<i>kuuž</i>	<i>kuuzi</i>	<i>kuuši</i>	<i>kuvži</i>
'hét'	<i>seicen</i>	<i>seitsee</i>	<i>seičeme</i>	<i>seičime</i>	<i>seiččie</i>	<i>šeiččemen</i>	<i>šeiččimen</i>
'nyolc'	<i>kaheksan</i>	<i>kahōsaa</i>	<i>kahesa</i>	<i>kahesa</i>	<i>kaheksa</i>	<i>kahekšan</i>	<i>kahekšan</i>
'kilenc'	<i>yheksän</i>	<i>ühesää</i>	<i>ühesa</i>	<i>ühesa</i>	<i>üheksä</i>	<i>yhekšan</i>	<i>ühekšan</i>
'tíz'	<i>kymmen</i>	<i>tšümee</i>	<i>kümne</i>	<i>kümne</i>	<i>kümmene</i>	<i>kymmenen</i>	<i>kümmenen</i>
'első'	<i>enzimäin</i>	<i>esimein</i>	<i>ezmäine</i>	<i>ezmaane</i>	<i>enzimäine</i>	<i>enšimmäini</i>	<i>enžimäne</i>
'második'	<i>toin</i>	<i>tōin</i>	<i>toine</i>	<i>toine</i>	<i>toine</i>	<i>toini</i>	<i>toine</i>
'harmadik'	<i>kolmaz</i>	<i>kōlmōz</i>	<i>koumenž</i>	<i>koumendž</i>	<i>kolmas</i>	<i>kolmaš</i>	<i>kolmaš</i>
'negyedik'	<i>neljāz</i>	<i>nellāz</i>	<i>nellānž</i>	<i>nelländž</i>	<i>nelläs</i>	<i>nellāš</i>	<i>nellāš</i>
'ötödik'	<i>viijez</i>	<i>vid'dez</i>	<i>videnž</i>	<i>viidendž</i>	<i>viijes</i>	<i>viiješ</i>	<i>viiješ</i>
'hatodik'	<i>kuuvvez</i>	<i>kuuvvōz</i>	<i>kudenž</i>	<i>kuudendž</i>	<i>kuvves</i>	<i>kuvveš</i>	<i>kuvveš</i>
'hetedik'	<i>seiccemāz</i>	<i>seittsemez</i>	<i>seičemenž</i>	<i>seičimendž</i>	<i>seiččemes</i>	<i>seiččemeš</i>	<i>šeiččimeš</i>
'nyolcadik'	<i>kaheksaz</i>	<i>kahōssamōz</i>	<i>kahesanž</i>	<i>kahesandž</i>	<i>kaheksas</i>	<i>kahekšaš</i>	<i>kahekšaš</i>
'kilencedik'	<i>yheksāz</i>	<i>ühessāmez</i>	<i>ühesanž</i>	<i>ühesandž</i>	<i>üheksäs</i>	<i>yhekšaš</i>	<i>ühekšaš</i>
'tizedik'	<i>kymmenāz</i>	<i>tšümmenez</i>	<i>kümmenž</i>	<i>kümmendž</i>	<i>kümmenes</i>	<i>kymmeneš</i>	<i>kümmeneš</i>

A 11 és 19 közötti tőszámnevek szerkezete: az egyes helyiérték szerinti szám neve + a második tizes csoportra utaló elem. Az összetételnek az előtagja ragozódik, az utótag-elem ragozatlan (a vepsze kivételével). A kerek tizedek esetében a szerkezet: a szorzószám neve + a 'tíz' számnév megfelelő alakja. A kerek századok, illetve ezresek nevében a szorzószámmal a század, illetve az ezres neve kapcsolódik részelő esetben (partitívusban), és a kerek számokat kifejező összetételnek mindkét tagja ragozódik (de az ezresek már különírandók).

Izsor:	11	<i>yks toist</i> (genitivus: <i>yhen toist</i>)
	12	<i>kaks toist</i> (genitivus: <i>kahen toist</i>)
	13	<i>kolt toist</i> (genitivus: <i>kolmen toist</i>)
		
	20	<i>kaks kymment</i> (genitivus: <i>kahen kymmenän</i>)
	30	<i>kolt kymment</i> (genitivus: <i>kolmen kymmenän</i>)
	40	<i>neljä kymment</i> (genitivus: <i>neljän kymmenän</i>)
		
	100	<i>sata</i>
	200	<i>kaks sattaa</i> (genitivus: <i>kahen saan</i>)
	300	<i>kolt sattaa</i> (genitivus: <i>kolmen saan</i>)
		
	1000	<i>tuhatta</i>
	2000	<i>kaks tuhatta</i> (genitivus: <i>kahen tuhannen</i>)
	3000	<i>kolt tuhatta</i> (genitivus: <i>kolmen tuhannen</i>)
Vót:	11	<i>ühs tõššõmõt</i> (genitivus: <i>ühe tõššõmõt</i>)
	12	<i>kahs tõššõmõt</i> (genitivus: <i>kahõ tõššõmõt</i>)
	13	<i>kõm tõššõmõt</i> (genitivus: <i>kõlmõ tõššõmõt</i>)
		
	20	<i>kahs tšümmenä</i> (genitivus: <i>kahõ tšümmene</i>)
	30	<i>kõm tšümmenä</i> (genitivus: <i>kõlmõ tšümmene</i>)
	40	<i>nellä tšümmenä</i> (genitivus: <i>nellä tšümmene</i>)
		
	100	<i>sata</i>
	200	<i>kahs sataa</i> (genitivus: <i>kahõ saa</i>)
	300	<i>kõm sataa</i> (genitivus: <i>kõlmõ saa</i>)
		
	1000	<i>tuhad</i>
	2000	<i>kahs tuhatta</i> (genitivus: <i>kahõ tuhattõmõ</i>)
	3000	<i>kõm tuhatta</i> (genitivus: <i>kõlmõ tuhattõmõ</i>)
Vepsze:	11	<i>üks toštkümne</i> (genitivus: <i>ühten toštkümmen</i>)
	12	<i>kaks toštkümne</i> (genitivus: <i>kahten toštkümmen</i>)
	13	<i>koume toštkümne</i> (genitivus: <i>koumen toštkümmen</i>)
		
	20	<i>kaks kümne</i> (genitivus: <i>kahten kümmen</i>)
	30	<i>koume kümne</i> (genitivus: <i>koumen kümmen</i>)
	40	<i>nelʹ kümne</i> (genitivus: <i>nellän kümmen</i>)
		
	100	<i>sada</i>
	200	<i>kaks sadad</i> (genitivus: <i>kahten sadan</i>)
	300	<i>koume sadad</i> (genitivus: <i>koumen sadan</i>)
		
	1000	<i>tuha</i>
	2000	<i>kaks tuhad</i> (genitivus: <i>kahten tuhan</i>)
	3000	<i>koume tuhad</i> (genitivus: <i>koumen tuhan</i>)

Lüd:	11	<i>üks tošt</i> (genitivus: <i>ühten tošt</i>)
	12	<i>kaks tošt</i> (genitivus: <i>kahten tošt</i>)
	13	<i>koume tošt</i> (genitivus: <i>koumen tošt</i>)
		
	20	<i>kaks kümne</i> (genitivus: <i>kahten kümnen</i>)
	30	<i>koume kümne</i> (genitivus: <i>koumen kümnen</i>)
	40	<i>nell kümne</i> (genitivus: <i>nellän kümnen</i>)
		
	100	<i>sada</i>
	200	<i>kaks sada</i> (genitivus: <i>kahten sadan</i>)
	300	<i>koume sada</i> (genitivus: <i>koumen sadan</i>)
		
	1000	<i>tuha</i>
Livvi:	2000	<i>kaks tuhad</i> (genitivus: <i>kahten tuhan</i>)
	3000	<i>koume tuhad</i> (genitivus: <i>koumen tuhan</i>)
		
	11	<i>üksi tostu</i> (genitivus: <i>ühten tostu</i>)
	12	<i>kaksi tostu</i> (genitivus: <i>kahten tostu</i>)
	13	<i>kolme tostu</i> (genitivus: <i>kolmen tostu</i>)
		
	20	<i>kaksi kümnen</i> (genitivus: <i>kahten kümnenen</i>)
	30	<i>kolme kümnen</i> (genitivus: <i>kolmen kümnenen</i>)
	40	<i>neli kümnen</i> (genitivus: <i>nellän kümnenen</i>)
		
	100	<i>sada</i>
	200	<i>kaksi sadua</i> (genitivus: <i>kahten suan</i>)
	300	<i>kolme sadua</i> (genitivus: <i>kolmen suan</i>)
		
	1000	<i>tuhad</i>
	2000	<i>kaksi tuhattu</i> (genitivus: <i>kahten tuhannen</i>)
	3000	<i>kolme tuhattu</i> (genitivus: <i>koumen tuhannen</i>)
Viena-karjalai:	11	<i>yksi toista</i> (genitivus: <i>yhen toista</i>)
	12	<i>kakši toista</i> (genitivus: <i>kahen toista</i>)
	13	<i>kolme toista</i> (genitivus: <i>kolmen toista</i>)
		
	20	<i>kakši kymmentä</i> (genitivus: <i>kahen kymmenen</i>)
	30	<i>kolme kymmentä</i> (genitivus: <i>kolmen kymmenen</i>)
	40	<i>nellä kymmentä</i> (genitivus: <i>nellän kymmenen</i>)
		
	100	<i>šata</i>
	200	<i>kakši šatua</i> (genitivus: <i>kahten šuan</i>)
	300	<i>kolme šatua</i> (genitivus: <i>kolmen šuan</i>)
		
	1000	<i>tuhad</i>
	2000	<i>kakši tuhatta</i> (genitivus: <i>kahten tuhannen</i>)
	3000	<i>kolme tuhatta</i> (genitivus: <i>koumen tuhannen</i>)
Tveri-karjalai:	11	<i>üksi toista</i> (genitivus: <i>ühen toista</i>)
	12	<i>kakši toista</i> (genitivus: <i>kahen toista</i>)
	13	<i>kolme toista</i> (genitivus: <i>kolmen toista</i>)
		

20	<i>kakši kümmendä</i> (genitivus: <i>kahen kümmenän</i>)
30	<i>kolme kümmendä</i> (genitivus: <i>kolmen kümmenän</i>)
40	<i>nellä kümmendä</i> (genitivus: <i>nellän kümmenän</i>)
.....	
100	<i>šada</i>
200	<i>kakši šadua</i> (genitivus: <i>kahen šuan</i>)
300	<i>kolme šadua</i> (genitivus: <i>kolmen šuan</i>)
.....	
1000	<i>tuhatta</i>
2000	<i>kakši tuhatta</i> (genitivus: <i>kahten tuhannen</i>)
3000	<i>kolme tuhatta</i> (genitivus: <i>koumen tuhannen</i>)

A NÉVMÁSOK

A keleti balti finn nyelvekben a **személyes névmás** mindkét szám három-három személyében létezik, és használatosak a ragozott alakjai is.

	izsor	vót	vepsze	lūd	livvi	viena- karjalai	tveri- karjalai
nominativus							
'én'	<i>miä</i>	<i>miä</i>	<i>minä</i>	<i>miä</i>	<i>minä</i>	<i>mie</i>	<i>mie</i>
'te'	<i>siä</i>	<i>siä</i>	<i>sinä</i>	<i>siä</i>	<i>sinä</i>	<i>šie</i>	<i>šie</i>
'ő'	<i>hää</i>	<i>tämä</i>	<i>hän</i>	<i>häin</i>	<i>hái</i>	<i>hiän</i>	<i>hiän</i>
'mi'	<i>möö</i>	<i>müü</i>	<i>mō</i>	<i>müü</i>	<i>müō</i>	<i>myō</i>	<i>müō</i>
'ti, Ön'	<i>töö</i>	<i>tüü</i>	<i>tō</i>	<i>tüü</i>	<i>tüō</i>	<i>tyō</i>	<i>tüō</i>
'ök'	<i>höö</i>	<i>nämä</i>	<i>hō</i>	<i>hüü</i>	<i>hüō</i>	<i>hyō</i>	<i>hüō</i>
accusativus / partitivus							
'engem'	<i>minnua</i>	<i>minua</i>	<i>mindai</i>	<i>mindaa</i>	<i>minuu</i>	<i>milma</i>	<i>milma</i>
'téged'	<i>sinnua</i>	<i>sinua</i>	<i>sindai</i>	<i>sindaa</i>	<i>sinuu</i>	<i>šilma</i>	<i>šilma</i>
'öt'	<i>hānt</i>	<i>tätä</i>	<i>hāndast</i>	<i>hāint</i>	<i>hāndü</i>	<i>hāntä</i>	<i>hāndä</i>
'minket'	<i>mejjet / meitä</i>	<i>meit</i>	<i>meid</i>	<i>meid</i>	<i>meidü</i>	<i>meitä</i>	<i>miät</i>
'titeket, Önt'	<i>tejjet / teitä</i>	<i>teit</i>	<i>teid</i>	<i>teid</i>	<i>teidü</i>	<i>teitä</i>	<i>tiät</i>
'öket'	<i>hejjet / heitä</i>	<i>näit</i>	<i>heid</i>	<i>heid</i>	<i>heidü</i>	<i>heitä</i>	<i>heitä</i>
genitivus							
'enyém'	<i>miun</i>	<i>minu</i>	<i>minun</i>	<i>minun</i>	<i>minun</i>	<i>miun</i>	<i>mivn</i>
'tied'	<i>siun</i>	<i>sinu</i>	<i>sinun</i>	<i>sinun</i>	<i>sinun</i>	<i>šiun</i>	<i>šivn</i>
'övé'	<i>hānen</i>	<i>tämä</i>	<i>hānen</i>	<i>hāinen</i>	<i>hānen</i>	<i>hānen</i>	<i>hānen</i>
'miénk'	<i>mejjen</i>	<i>meije</i>	<i>meiden</i>	<i>meiden</i>	<i>meijän</i>	<i>meijän</i>	<i>miän</i>
'tietek, Öné'	<i>tejjen</i>	<i>tejje</i>	<i>teiden</i>	<i>teiden</i>	<i>teijän</i>	<i>teijän</i>	<i>tiän</i>
'övék'	<i>hejjen</i>	<i>näije</i>	<i>heiden</i>	<i>heiden</i>	<i>heijän</i>	<i>heijän</i>	<i>hiän</i>
allativus / dativus							
'nekem'	<i>miulle</i>	<i>millō</i>	<i>minei</i>	<i>milii</i>	<i>minule</i>	<i>miula</i>	<i>mivla</i>
'neked'	<i>siulle</i>	<i>sillō</i>	<i>sinei</i>	<i>silii</i>	<i>sinule</i>	<i>šiula</i>	<i>šivla</i>
'neki'	<i>hänellä</i>	<i>tälle</i>	<i>hänelä</i>	<i>hänele</i>	<i>hänele</i>	<i>hänelä</i>	<i>hänellä</i>
'nekünk'	<i>meille</i>	<i>meile</i>	<i>meile</i>	<i>meile</i>	<i>meile</i>	<i>meilä</i>	<i>meilä</i>
'nektek, Önnek'	<i>teille</i>	<i>teile</i>	<i>teile</i>	<i>teile</i>	<i>teile</i>	<i>teilä</i>	<i>teilä</i>
'nekik'	<i>heille</i>	<i>näile</i>	<i>heile</i>	<i>heile</i>	<i>heile</i>	<i>heilä</i>	<i>heilä</i>

Önözésre, magázásra ezek a nyelvek mindkét számban a többes szám második személyű személyes névmást használják.

A keleti balti finn nyelvek önálló **birtokos névmás** helyett a személyes névmás genitivusát használják.

A ragozható **visszaható névmás**: izsor *icce*, vót *ize*, vepsze *iče*, lūd *iče*, livvi *iče*, viena-karjalai *iče*, tveri-karjalai *iče* 'maga, önmaga'. A keleti balti finn nyelvek a magyarhoz hasonlóan ezt a névmást egyben a személyes névmás nyomatékosítására is használják (például: vót *müü ize* 'mi magunk', lūd *siä iče* 'te magad').

A **kölcsönös névmás** kifejezésében a keleti balti finn nyelvek nem a magyar és több ismert nyelv 'egy+más' összetételének megfelelő megoldást alkalmaznak, hanem vagy az oroszhoz ('друг друга') hasonlóan a 'más' jelentésű szavuk megkettőzését használják (például izsor *toin-toizen*, vót *tõin tõizõ*), vagy annak ragozott alakjai helyett speciális képzésű határozószók vannak (például: lūd *piälekkai* 'egymásra', *rindakkai* 'egymás mögött').

A **mutató névmás** a magyarnál eggyel több viszonyban létezik, az 'az' szóval szemben álló 'ez' szó kétféle lehet: 'ez itt (kézzel foghatóan)' és 'ez ott (közel láthatóan)'. Például: izsor *tää 'ez', se 'ez, az', too 'az'*; livvi *tämä 'ez', neče 'ez, az', se 'az'*; tveri-karjalai *tämä 'ez', ne 'ez, az', že 'ott'*. Mind a három típus ragozható, és a határozós alakok a magyarban már többnyire kettős szófajú névmási határozószóknak felelnek meg. Például: lūd *tänna 'ide', täss 'itt', täst 'innen'*; viena-karjalai *šienne 'oda', šielä 'ott', šieltä 'onnan'*.

A **kérdő névmások** és a **vonatkozó névmások** gyakorlatilag azonos alakúak, egymástól őket a mondatbeli szerepük, a szövegösszefüggésük alapján lehet funkcionálisan megkülönböztetni. (Irodalmiasabb formájában ez a magyar nyelvre is igaz.)

	izsor	vót	vepsze	lūd	livvi	viena-karjalai	tveri-karjalai
'(a)mi (?)'	<i>mikä</i>	<i>miä</i>	<i>mi</i>	<i>mii</i>	<i>mi</i>	<i>mi</i>	<i>mi</i>
'(a)ki (?)'	<i>ken</i>	<i>tšen</i>	<i>ken</i>	<i>ken</i>	<i>ken</i>	<i>ken</i>	<i>ken</i>
'(a)hol (?)'	<i>miz</i>	<i>kuz</i>	<i>kus</i>	<i>kus</i>	<i>kus</i>	<i>kussa</i>	<i>missä</i>
'(a)mikor (?)'	<i>konz</i>	<i>kõõz</i>	<i>konz</i>	<i>konz</i>	<i>konzu</i>	<i>konsa</i>	<i>konža</i>
'(a)melyik (?)'	<i>kuka</i>	<i>kumpa</i>	<i>kudamb</i>	<i>kudamb</i>	<i>kudai</i>	<i>kumpani</i>	<i>kumbane</i>

Ákárcsak a magyar nyelvben (előtaggal), az **általános névmások** és a **határozatlan névmások** a keleti balti finn nyelvekben is az előző kérdő/vonatkozó névmási alakokból következnek megfelelő utótaggal képezve (amely a vepszében és a lūd-ben kötőjellel csatlakozik).

	izsor	vót	vepsze	lūd	livvi	viena-karjalai	tveri-karjalai
	'(a)mi (?)'						
kérdő / vonatkozó	<i>mikä</i>	<i>mi</i>	<i>mi</i>	<i>mii</i>	<i>mi</i>	<i>mi</i>	<i>mi</i>
általános / határozatlan	<i>mikäle</i> <i>mikäikke</i>	<i>miäle</i>	<i>mi-se</i> <i>mi-ni</i>	<i>mii-taht</i> <i>mii-ni</i>	<i>mitahto</i> <i>milienne</i>	<i>mitahto</i>	<i>midänibuit</i>
	'akármi, bármi, valami'						

Hasonló a megoldás a **tagadó névmások** esetében is, amelyek ugyancsak a kérdő/vonatkozó névmási alakokból következnek, ezúttal megfelelő előtaggal (az izsor és a vót nyelvben a névmás előtti tagadó módosító szócskával) képezve.

	izsor	vót	vepsze	lūd	livvi	viena-karjalai	tveri-karjalai
	'(a)ki (?)'						
kérdő / vonatkozó	<i>ken</i>	<i>tšen</i>	<i>ken</i>	<i>ken</i>	<i>ken</i>	<i>ken</i>	<i>ken</i>
tagadó	<i>ei ken</i>	<i>eb tšen</i>	<i>niken</i>	<i>niken</i>	<i>niken</i>	<i>niken</i>	<i>niken</i>
	'senki'						

A HATÁROZÓSZÓK

A névmásokkal gyakran kettős szófajú határozószók néhány kivételtől eltekintve szinte mindig a névszóból származtathatók.

A határozóragokkal rögzült kifejezések alapján majdnem a teljes esetrendszer fellelhető a határozószók körében.

Például: izsor *ohvotta-st* (elativus) 'örömmel'; vót *ühe-z* (essivus) 'együtt'; vepsze *koht-ha* (illativus) 'szembe'; lüd *ede-lpiä* (ablativus) 'előlről', livvi *hurua-l* (adessivus) 'balra, bal oldalon', *hurua-le* (allativus) 'balra, bal oldalra'; viena-karjalai *toisina-kši* (translativus) 'azután'; tveri-karjalai *aigaze-n* (instructivus) 'korán', *taga-čči* (prolativus) 'hátul'.

A határozószók típusai a határozói viszony jellege szerint csoportosíthatók. Beszélhetünk hely-, idő-, állapot- és módhatározószókról.

A helyhatározószók körében is nagymértékben él az irányhármasság. Például:

	honnan?	hol?	hová?
	'fentről'	'fent'	'fel(felé)'
izsor	<i>ylähält</i>	<i>ylähääl</i>	<i>ylähälle</i>
vót	<i>üleelt</i>	<i>üleel</i>	<i>üleez</i>
vepsze	<i>ülähänpäi</i>	<i>ülähän</i>	<i>ülähäks</i>
lüd	<i>ülähanapiä</i>	<i>ülähan</i>	<i>ülähaks</i>
livvi	<i>ülähänpäi</i>	<i>ülähän</i>	<i>ülähäkse</i>
viena-karjalai	<i>ylähyätä</i>	<i>ylähänä</i>	<i>ylähäkši</i>
tveri-karjalai	<i>ülähäldä</i>	<i>ülähänä</i>	<i>üläh</i>

Több határozószó fokozható is, ebben az esetben a melléknévi fokozás jele kis mértékben módosul: izsor *harv-empaa* 'ritkábban', vót *pig-õpaa* 'tovább', vepsze *möh-embra* 'később', lüd *läh-embra* 'közelebb', livvi *aij-embra* 'hamarabb', viena-karjalai *teräiv-ämpäh* 'gyorsabban', tveri-karjalai *ed-embiaäh* 'előrébb'.

AZ ELŐLJÁRÓK ÉS A NÉVUTÓK

A segédzők egyik része (kötőszó, módosítószó) alaktanilag nem játszik szerepet. Alaktanilag befolyásoló viszont az előljárók és a névutók csoportja. Ezek ugyanis különböző eseteket vonzva a névszók határozói szerepét segítik elő.

Az előljárók száma jóval szerényebb a névutókénál. A kevés előljáró általában részelő esetet (partitivust) vonz.

Például: izsor *liki* mellett; vót *vart* 'részére, számára'; vepsze *pitkin* 'mentén'; lüd *ümbri* 'körül'; livvi *ene* 'előtt (időben)', *iel* 'előtt (térben)'; viena-karjalai *ilmain* 'nélkül'; tveri-karjalai *ruadi* 'miatt'.

A több mint félszáz névutó ritkábban (mintegy 10%-ban) részelő esetet (partitivust), zömében (kb. 90%-ban) birtokos esetet (genitivust) vonz. Például:

izsor *all* 'alatt', *eicce* 'helyett', *johost* 'kapcsán', *kylez* 'mellett', *muuvvaal* 'kívül', *pariiz* 'között', *rinnaal* 'mellett', *sizez* 'belül', *takkaan* 'túl, mögött', *varast* 'révén', *vooks* 'miatt'

vót *aikaa* 'idején', *eez* 'előtt', *kautta* 'át, keresztül', *poolõõ* 'felé', *tagaa* 'mögé', *vassaa* 'szembe', *voossi* 'miatt', *üvässi* 'részére, számára'

vepsze *alaiči* 'alatt', *edehe* 'elé', *irdal* 'kívül', *kal't* 'keresztül, át', *kohtas* 'szemközt', *korvas* 'mellett', *päle* 'fölé', *sires* 'mellett', *taga* 'mögött'

lüd *al* 'alatt', *edel* 'előtt', *keskehe* 'közé', *piäl* 'fölött', *piäliči* 'át, keresztül', *taganaks* 'túl, mögé', *vastha* 'szembe'

livvi *algajen* 'fogva', *kauti* 'keresztül', *keral* 'körében', *luo* 'mellett', *puoleh* 'mellé', *sijas* 'helyett', *täh* 'miatt', *välil* 'között', *ümbäri* 'körül'

viena-karjalai *luokši*, *rinnalla* '-hoz, -hez, -höz', *rinnakkah* '-nál, -nél', *piällä* '-on, -en, -ön, -ra, -re', *piäh* '-ig', *varoin* '-nak, -nek'

tveri-karjalai *alah* 'alá', *alda* 'alól', *luoda* 'mellől', *piäldä* '-ról, -ről', *piäh* '-ra, -re', *tagada* 'mögül', *tagah* 'mögé'

Az igék alaktana

AZ IGE MÓDOK ÉS IGEIDŐK JELEI

Az igemódok a kijelentő mód, a feltételes mód és a felszólító mód, a viena-karjalaiban ezekhez egy lehetőségű mód is társul.

Egyszerű ragozással kifejezett igeidő valamennyi keleti balti finn nyelvben a jelen idő és a múlt idő, amelyeket a vepszében egyedileg jövő idejű alak is kiegészít.

Egyszerű ragozással kifejezett igeidők csak a kijelentő módban vannak. A felszólító módnak eleve csak jelen ideje létezik, a feltételes mód múlt idejét pedig összetett igealak fejezi ki.

	izsor	vót	vepsze	lūd	livvi	viena-karjalai	tveri-karjalai
mód jele							
kijelentő	-Ø	-Ø	-Ø	-Ø	-Ø	-Ø	-Ø
feltételes	-iz(i)-, -is-	-iz(i)-	-iži-	-zi-	-ži-, -š-	-is(i)-	-izi-, -iž-
felszólító	-kaa-, -kää-	-go-, -ko-, -ga-, -ka-	-g(a)-	-ga-	-ka-, -kã-, -ga-, -gã-	-ka-, -kã-	-ka-, -kã-
lehetőségi						-no-, -nõ-, -ne	
idő jele							
jelen	-Ø	-Ø	-Ø	-Ø	-Ø	-Ø	-Ø
múlt	-i-	-i-	-i-	-i-	-i-	-i-	-i-
jövő			-škande-				

Az itt feltüntetett jelek a ragozás hangzóviszonyaitól függően esetenként módosulhatnak, például mássalhangzójuk geminálódásával vagy magánhangzójuk diftongizálódásával is. Ez nyelvenként egyedi módon eltérő megoldású, amit a szótári szócikkben szereplő kifejtés mutat meg.

A felszólító mód az egyes szám 1. személyben nem létezik, 2. személyben pedig jeltelen, ragtalan.

AZ IGEI SZEMÉLYRAGOK

	izsor	vót	vepsze	lūd	livvi	viena-karjalai	tveri-karjalai
egyes szám							
1. személy	-n	-n	-n	-n	-n	-n	-n
2. személy	-t	-d	-d	-d	-t	-t	-t
3. személy	-aa, -ää, -oo, -öö, -uu, -yy, -oi, -öi, -ii, -p	-b	-b	-b	-u, -ü	-u, -y	-v
többes szám							
1. személy	-mma, -mmä	-mmõ, -mmä	-m	-m	-mmo, -mmõ	-mma, -mmä	-mma, -mmä
2. személy	-tta, -ttä	-ttõ, -ttä	-t	-t	-tto, -ttõ	-tta, -ttä	-tta, -ttä
3. személy	-a, -ä, -ta, -tä	-a, -ä, -ta, -tä	-ba	-ba	-tah, -täh	-tah, -täh	-tah, -täh

Az itt feltüntetett személyragok a jelekhez hasonlóan a ragozás hangzóviszonyaitól függően módosulhatnak. Ez nyelvenként egyedi módon eltérő megoldású, amit a szótári szócikkben szereplő kifejtés mutat meg.

Több keleti balti finn nyelvben megjelent a nemcsak jelentésében, hanem alaktanilag is eltérő visszaható ige és ragozása, amely különbözik az előzőktől.

	vepsze	lúd	livvi	tveri- karjalai
egyes szám				
1. személy	-moi	-moi	-(m)mos, -(m)mös	-čen
2. személy	-toi	-toi	-(t)tos, -(t)tös	-čet
3. személy	-se	-ze, -že	-he-s	-ččov, -ččöv
többes szám				
1. személy	-moiš	-zemme, -žemme	-mokseh, -mökseh	-čima, -čimä
2. személy	-toiš	-zette, -žette	-tokses, -tökses	-čita, -čitä
3. személy	-soiš	-zebad, -žebad	-tahes, -tähes	-četah, -četäh

A LÉTIGE

A létige nem pusztán a létezés igei kifejezője, hanem az összetett igeszerkezetekben segédigei szerepet is betölt, az igenév által hordozott alapjelentést morfológiailag „ígésíti”. Ragozását illetően a többi igével azonos az alaktana. Csekély rendhagyóság csak a 3. személyű alakoknál mutatkozik.

	izsor	vót	vepsze	lúd	livvi	viena- karjalai	tveri- karjalai
főnévi igenév							
	<i>olla</i>	<i>õlla</i>	<i>olda</i>	<i>olda</i>	<i>olla</i>	<i>olla</i>	<i>olla</i>
kijelentő mód jelen idő							
egyes szám							
1. személy	<i>oon</i>	<i>õõn</i>	<i>olen</i>	<i>olen</i>	<i>olen</i>	<i>olen</i>	<i>olen</i>
2. személy	<i>oot</i>	<i>õõd</i>	<i>oled</i>	<i>oled</i>	<i>olet</i>	<i>olet</i>	<i>olet</i>
3. személy	<i>ono</i>	<i>on</i>	<i>om</i>	<i>om</i>	<i>on</i>	<i>on</i>	<i>on</i>
többes szám							
1. személy	<i>oomma</i>	<i>õõmmõ</i>	<i>olem</i>	<i>olem</i>	<i>olemmo</i>	<i>olemma</i>	<i>olemma</i>
2. személy	<i>ootta</i>	<i>õõttõ</i>	<i>olet</i>	<i>olet</i>	<i>oletto</i>	<i>oletta</i>	<i>oletta</i>
3. személy	<i>ollaa</i>	<i>õlla</i>	<i>oma</i>	<i>oma</i>	<i>ollah</i>	<i>on</i>	<i>ollah</i>
kijelentő mód múlt idő							
egyes szám							
1. személy	<i>olin</i>	<i>õlin</i>	<i>olin</i>	<i>oliin</i>	<i>olin</i>	<i>olin</i>	<i>olin</i>
2. személy	<i>olit</i>	<i>õlid</i>	<i>olid</i>	<i>oliid</i>	<i>olit</i>	<i>olit</i>	<i>olit</i>
3. személy	<i>oli</i>	<i>õli</i>	<i>oli</i>	<i>olii</i>	<i>oli</i>	<i>oli</i>	<i>oli</i>
többes szám							
1. személy	<i>olimma</i>	<i>õlimmõ</i>	<i>olim</i>	<i>oliim</i>	<i>olimmo</i>	<i>olima</i>	<i>olima</i>
2. személy	<i>olitta</i>	<i>õlittõ</i>	<i>olit</i>	<i>oliit</i>	<i>olitto</i>	<i>olija</i>	<i>olija</i>
3. személy	<i>oltii</i>	<i>õlti</i>	<i>oliba</i>	<i>oliiba</i>	<i>oldih</i>	<i>oli</i>	<i>oldih</i>

	izsor	vót	vepsze	lūd	livvi	viena- karjalai	tveri- karjalai
feltételes mód jelen idő							
egyes szám							
1. személy	<i>oliizin</i>	<i>ōlizin</i>	<i>oližin</i>	<i>olezin</i>	<i>oližin</i>	<i>olisin</i>	<i>olizin</i>
2. személy	<i>oliist</i>	<i>ōlizid</i>	<i>oližid</i>	<i>olezid</i>	<i>oližit</i>	<i>olisit</i>	<i>olizit</i>
3. személy	<i>oliiz</i>	<i>ōliz</i>	<i>oližib</i>	<i>olezi</i>	<i>oliš</i>	<i>olis</i>	<i>oliž</i>
többes szám							
1. személy	<i>olizimma</i>	<i>ōlizimmō</i>	<i>oližim</i>	<i>olezim</i>	<i>oližimmo</i>	<i>olisima</i>	<i>olizima</i>
2. személy	<i>olizitta</i>	<i>ōlizittō</i>	<i>oližit</i>	<i>olezit</i>	<i>oližitto</i>	<i>olisija</i>	<i>olizija</i>
3. személy	<i>oltaiz</i>	<i>ōltaiz</i>	<i>oližiba</i>	<i>oleziba</i>	<i>oldaš</i>	<i>olis</i>	<i>oliž</i>
felszólító mód jelen idő							
egyes szám							
1. személy							
2. személy	<i>oo</i>	<i>ōō</i>	<i>ole</i>	<i>ole</i>	<i>ole</i>	<i>ole</i>	<i>ole</i>
3. személy	<i>olkkaa</i>	<i>ōlko</i>	<i>olgha</i>	<i>olgaha</i>	<i>olgah</i>	<i>olkah</i>	<i>olkah</i>
többes szám							
1. személy			<i>olgam</i>	<i>olgam</i>	<i>olguammo</i>	<i>olka</i>	<i>olka</i>
2. személy	<i>olkkaa</i>	<i>ōlka</i>	<i>olgat</i>	<i>olgat</i>	<i>olqua</i>	<i>olkua</i>	<i>olkua</i>
3. személy	<i>oltakaa</i>	<i>ōlkod</i>	<i>olgha</i>	<i>olgaha</i>	<i>ollahes</i>	<i>olkah</i>	<i>olkah</i>

AZ ÖSSZETETT IGEALAKOK

Valamennyi keleti balti finn nyelv összesen három múlt időt ismer, ezek közül a második és harmadik múltat fejezi ki összetett szerkezettel. Továbbá így tesz a múlt idejű feltételes mód esetében is.

A befejezett múlt időt kifejező összetett igeszerkezetben a létige jelen idejű alakjához a jelentést hordozó ige megfelelő melléknévi igeneve kapcsolódik.

	izsor	vót	vepsze	lūd	livvi	viena- karjalai	tveri- karjalai
kijelentő mód befejezett múlt idő							
egyes szám							
1. személy	<i>oon teht</i> 'csináltam'	<i>ōōn</i> <i>lukōnnud</i> 'olvastam'	<i>olen kacunu</i> 'néztem'	<i>olen</i> <i>kiritanu</i> 'írtam'	<i>olen</i> <i>valanuh</i> 'öntöttem'	<i>olen aštun</i> 'jártam'	<i>olen lavlun</i> 'énekeltem'
2. személy	<i>oot teht</i> 'csináltál'	<i>ōōd</i> <i>lukōnnud</i> 'olvastál'	<i>oled kacunu</i> 'néztél'	<i>oled</i> <i>kiritanu</i> 'írtál'	<i>olet</i> <i>valanuh</i> 'öntöttél'	<i>olet aštun</i> 'jártál'	<i>olet lavlun</i> 'énekelteél'
3. személy	<i>ono teht</i> 'csinált'	<i>on</i> <i>lukōnnud</i> 'olvasott'	<i>om kacunu</i> 'nézett'	<i>om</i> <i>kiritanu</i> 'írt'	<i>on</i> <i>valanuh</i> 'öntött'	<i>on aštun</i> 'járt'	<i>on lavlun</i> 'énekelte'
többes szám							
1. személy	<i>oomma</i> <i>tehnehet</i> 'csináltunk'	<i>ōōmmō</i> <i>lukōnnud</i> 'olvastunk'	<i>olem</i> <i>kacunud</i> 'néztünk'	<i>olem</i> <i>kiritanud</i> 'írtunk'	<i>olemmo</i> <i>valanuh</i> 'öntöttünk'	<i>olemma</i> <i>aštun</i> 'jártunk'	<i>olemma</i> <i>lavlun</i> 'énekelteünk'
2. személy	<i>ootta</i> <i>tehnehet</i> 'csináltatok'	<i>ōōttō</i> <i>lukōnnud</i> 'olvastatok'	<i>olet</i> <i>kacunud</i> 'néztetek'	<i>olet</i> <i>kiritanud</i> 'írtatok'	<i>oletto</i> <i>valanuh</i> 'öntöttetek'	<i>oletta</i> <i>aštun</i> 'jártatok'	<i>oletta</i> <i>lavlun</i> 'énekeltetek'
3. személy	<i>ollaa tehty</i> 'csináltak'	<i>ōlla</i> <i>lugōttu</i> 'olvastak'	<i>oma</i> <i>kacunud</i> 'néztek'	<i>oma</i> <i>kiritanud</i> 'írtak'	<i>ollah</i> <i>valatu</i> 'öntöttek'	<i>on aššuttu</i> 'jártak'	<i>ollah</i> <i>lavluttu</i> 'énekeltek'

A régmúlt időt kifejező összetett ige szerkezetet a befejezett múlt idejétől annyiban tér el, hogy a jelentést hordozó ige megfelelő melléknévi igeneve a létige múlt idejű alakjához kapcsolódik.

A feltételes mód múlt idejű szerkezete ugyanígy jön létre a létige feltételes módban álló alakjait alkalmazva.

Néhány nyelvben előfordul a többiekétől eltérő igeaspektus, vagy létezik az összetett alakú jövő idő is.

Ezeknek az összetett alakoknak a segédigéhez kapcsolt igei jelentése is valamelyik igenév formájában jelenik meg.

Míg a vepsze nyelvben kifejlődött az egyszerű alakú jövő idő, a legtöbb nyelv ennek az igeidőnek a kifejezésére szintén összetett ige szerkezetet használ, amelyben a segédige szerepét vagy egy 'lesz', vagy egy 'fog' jelentésű ige tölti be.

Az izsor *leetä* (*leenen, leenet, leenöö, leenemmä, leenettä, leenööt*) 'lesz',

a vót *lid'da* (*leen, leed, leeb, leemmä, leettä, leeväd*) 'lesz'

segédige alakjaihoz az előző múlt idejű szerkezetekkel szám és személy szerinti teljesen azonos alakban kapcsolódik a melléknévi igenév.

A livviben a segédigei szerepet betöltő *ruveta* (*rubien, rubiet, rubieu, rubiemmo, rubietto, ruvetah*) vagy a *roita* (*roin, roit, roih, roimmo, roitto, roitah*) 'fog, nekifog' igeek ragozódnak, és kapcsolódik a jelentést hordozó ige II. infinitivusának **-mah, -mäh** toldalékos illativusi alakja. Ez a livvi megoldás közelebb áll már az izsor és a vót nyelv kezdő igeaspektusú szerkezeteihez, amelyekben az izsor *noissa*, illetve a vót *nõisa* 'kezd, elkezd' igeek ragozott alakjaihoz a jelentést hordozó ige II. infinitivusának ragozatlan alakja kapcsolódik.¹³²

A TAGADÓ ÉS TILTÓ SEGÉDIGE

A keleti balti finn nyelvek a közeli rokon nyelvekkel azonos módon külön segédigékkel oldják meg az igei tagadást és tiltást. A tagadó és tiltó segédigéknek főnévi igeneve nincs, csak ragozott alakjaik vannak. A tiltó ige a tagadó ige felszólító módú alakja.

	izsor	vót	vepsze	lūd	livvi	viena- karjalai	tveri- karjalai
tagadó segédige							
egyes szám							
1. személy	<i>en</i>	<i>en</i>	<i>en</i>	<i>en</i>	<i>en</i>	<i>en</i>	<i>en</i>
2. személy	<i>et</i>	<i>ed</i>	<i>ed</i>	<i>ed</i>	<i>et</i>	<i>et</i>	<i>et</i>
3. személy	<i>ei</i>	<i>eb</i>	<i>ei</i>	<i>ei</i>	<i>ei</i>	<i>ei</i>	<i>ei</i>
többes szám							
1. személy	<i>emmä</i>	<i>emmä</i>	<i>em</i>	<i>em</i>	<i>emmo</i>	<i>emmä</i>	<i>emmä</i>
2. személy	<i>että</i>	<i>että</i>	<i>et</i>	<i>et</i>	<i>etto</i>	<i>että</i>	<i>että</i>
3. személy	<i>evät</i>	<i>eväd</i>	<i>ei</i>	<i>ei</i>	<i>ei</i>	<i>ei</i>	<i>ei</i>
tiltó segédige							
egyes szám							
1. személy							
2. személy	<i>elä</i>	<i>elä</i>	<i>ala</i>	<i>ala</i>	<i>älä</i>	<i>elä</i>	<i>elä</i>
3. személy	<i>elkää</i>	<i>elko</i>	<i>algha</i>	<i>algaha</i>	<i>älgäh</i>	<i>elkäh</i>	<i>elkäh</i>
többes szám							
1. személy			<i>alqam</i>	<i>alqam</i>	<i>älgämmö</i>	<i>elkä</i>	<i>elkä</i>
2. személy	<i>elkää</i>	<i>elka</i>	<i>alqat</i>	<i>alqat</i>	<i>älgä</i>	<i>elkyä</i>	<i>elkiä</i>
3. személy	<i>elkäässe</i>	<i>elkod</i>	<i>algha</i>	<i>algaha</i>	<i>äldähes</i>	<i>elkäh</i>	<i>elkäh</i>

¹³² A kezdő ige szemléletnek a folyamatos és a befejezett ige szemléletek mellé harmadikként való felvételét az is indokolja, hogy ennek a segédigének az összetett igealakban sajátos igenévi kiegészítése van. Miközben ugyanis a legtöbb nyelvben a 'kezd, elkezd' jelentésű igeekhez egyszerű főnévi igenevével csatlakozik a megkezdett cselekvést jelentő ige, addig az izsor és a vót a II. infinitivus szerkezetet használja. Ez szintén igaz a livvi nyelv úgynevezett jövő idejű összetett igealakjára is.

A tagadó igei szerkezetben a többes szám 3. személy kivételével a tagadott ige ragozási alaptöve szerepel. A tiltó igei szerkezet megoldása több nyelvben is egyedi, az összetett szerkezetbe vagy változó alakú melléknévi igenév, vagy felszólító igealak kapcsolódik.

Izsor: *ei tee* 'nem csinál', *elkää tehkä* 'ne csináljon'.
Vót: *eb lugõ* 'nem olvas', *elko lukõgo* 'ne olvasson'.
Vepsze: *ei sanu* 'nem mond', *algha sanu* 'ne mondjon'.
Lüd: *ei opastu* 'nem tanul', *algaha opastu* 'ne tanuljon'.
Livvi: *ei vala* 'nem önt', *älgäh valakkah* 'ne öntsön'.
Viena-karjalai: *ei aşşu* 'nem jár', *elkäh aşşukkah* 'ne járjon'.
Tveri-karjalai: *ei lavla* 'nem énekel', *elkäh lavlagah* 'ne énekeljen'.

A keleti balti finn nyelvek nemcsak az egyszerű igealakokat tudják tagadni vagy tiltani, hanem az összetett igealakokat is, amelyekben ilyenkor a negáció a szerkezetben szereplő létigére irányul.

A FŐNÉVI IGENEVEK

A keleti balti finn nyelvekben az igenek főnévi és melléknévi igenevei vannak, a magyar határozói igenévi jelentést ezek egy része hordozza.

A keleti balti finn nyelvekben alapvetően kétféle főnévi igenév (infinitivus) található, de egyedi esetként előfordul egy harmadik típus is.

A szótári szócikkek elején kiinduló alapként megadott alak felel meg leginkább a magyar nyelvben is létező főnévi igenévnek, ezt hívjuk I. infinitivusnak.

Az I. infinitivus balti finn eredetű képzője a nyelvek zömében számos hangváltozás eredményeképpen sok további alakban is megjelent, és a kép mára igen változatos lett.

A képzők szerinti eltérés szinte kivétel nélkül igeragozási típusban való eltérést is mutat.

izsor	vót	vepsze	lüd	livvi	viena-karjalai	tveri-karjalai
I. infinitivus végződése						
-ta, -tā, -a, -ä	-ta, -tā, -taa, -tāä, -a, -ä, -õ	-ta, -tā, -da, -dä	-ta, -da	-ta, -tā, -ua, -iä, -uo, -yõ, -ja, -jä, -va, -vā, -la, -lā, -na, -nā	-ta, -tā, -a, -ä, -o, -õ, -e, -ha, -hā, -ja, -jā, -na, -nā, -la, -lā, -va, -vā, -ra, -rā, -sa, -sā, -šā, -šā	-ta, -tā, -ua, -iä, -uo, -iüõ, -ie, -ha, -hā, -ja, -jā, -na, -nā, -la, -lā, -va, -vā, -ra, -rā, -sa, -sā

A visszaható igék esetében erre a végződésre többlettoldalék kerül:

vepsze: -s; lüd -kse; livvi -kseh; tveri-karjalai -čie.

A II. infinitivus képzője valamennyi nyelvben: -ma(a), -mä(ä). Ez az infinitivus több határozós eset (inessivus, elativus, illativus, abessivus) toldalékával is megjelenik.

A MELLÉKNÉVI IGENEVEK

A melléknévi igeneveknek (participumoknak) két fajtája van a keleti balti finn nyelvekben, folyamatos és befejezett melléknévi igenév, és mindkettőnek létezik cselekvő és szenvedő változata is.

A keleti balti finn folyamatos melléknévi igenév gyakorlatilag megfelel a magyar -ó, -ő képzős jelen idejű melléknévi igenévnek, és a nyelvi rendszeren belüli szerepe is nagyon hasonló azéhoz.

A befejezett melléknévi igenév gyakorlatilag megfelel a magyar -t, -tt képzős múlt idejű melléknévi ige-
névnek, és a nyelvi rendszeren belüli szerepe is nagyon hasonló azéhoz.

A szenvedő melléknévi igenevek magyarra leginkább szerkezettel fordíthatók.

	izsor	vót	vepsze	lúd	livvi	viena- karjalai	tveri- karjalai
folyamatos melléknévi igenév képzője							
cselekvő	-va, -vā	-ja, -jā	-i	-j	-i	-ja, -jā	-ja, -jā
szenvedő	-tava, -tāvā, -ttava, -ttāvā	-tava, -tāvā	-tava	-tava	-ttavu, -ttāvü	-ttava, -ttāvā	-ttava, -ttāvā
folyamatos melléknévi igenév képzője							
cselekvő	-tu, -ty, -ttu, -tty	-ttu, -ttü	-tu	-tu	-tu, -tü, -ttu, -ttü	-tu, -ty, -ttu, -tty	-tu, -tü, -ttu, -ttü
szenvedő	-(n)t	-nnud, -nnüd	-nu	-nu	-nuh, -nüh	-nut, -nyt	-nut, -nüt

AZ „IGEKÖTŐ”

A keleti balti finn nyelvekben többször előfordul, hogy határozószó, névutó vagy előljáró szó szerkezetet alkot az igével, és ezzel mintegy „látens” igekötősödést indít el. Ezekben az esetekben még nem történik meg a valóságos igekötősödés, a határozószót, névutót vagy előljárót inkább tekinthetjük ilyenkor egyfajta „ige-
utó” szónak.

Például:

izsor vizata poiz 'kidob, eldob', ottaa kiin 'elkap, megfog', siittooa yhtee 'egybekapcsol'

vót panna poiz 'elvesz, kivesz'

vepsze sanuda vastha 'ellentmond'

livvi harpie iellehpäi 'tovább lép', hüpätä vastah 'szembesiet'

A livvi nyelvben ugyanakkor már többször előfordul, hogy az ige megelőzve a határozószó, névutó vagy előljáró egybeírt szóösszetételt alkot.

Például:

*alleviivata*¹³³

'aláhúz'

ilmoihpiästiä

'kiad (könyvet)'

läbimennä

'átmegy, keresztülmegy'

ümbärikävellä

'körüljár'

Ilyen megoldásaival a livvi nyelv a keleti balti finn társaihoz képest már jelentős mértékben előljár.

¹³³ Valószínűleg idegen hatásra alakult ki.

Szókincsbővítés

A SZÓKÉPZÉS

Ennek a rövid összefoglalónak nem feladata, hogy a keleti balti finn nyelvek szóképzési eljárásainak teljességét áttekintse, az itteni példák csak ízelítőt adnak néhány képzési mód összehasonlító bemutatásával.

Mint sok nyelvben, a szóképzés a keleti balti finn nyelvekben is négy nagy kategóriába csoportosítható.

A forrásszó és az eredményező tekintetében képezhető:

I. igéből: 1) ige és 2) névszó;

II. névszóból: 3) ige és 4) névszó.

	izsor	vót	vepsze	lūd	livvi	viena- karjalai	tveri- karjalai
igéből ige							
folytat → folytatódik ¹³⁴	jatkaa → jatkaa	jatkaa → jatkaa	jatkata → jatkuda	d'atkta → d'atkuda	jatkua → jatkua	jatkua → jatkua	jatkua → jatkua
ül → ültet ¹³⁵	istua → istutta	issua → isuttua	ištta → ištutada	ištta → ištutada	istuo → istuttua	istuo → issuttua	istuo → issuttua
halad → utazik ¹³⁶	ajjaa → aella	ajaa → ajōlla	ajada → ajelta	ajada → ajel'ta	ajua → ajella	ajua → ajella	ajua → ajella
igéből névszó							
megköszön → köszönet ¹³⁷	kiittä → kiitöz	tšiittä → tšiitüz	kitta → kituz	kiitta → kiituz	kiittä → kiitos	kiitty → kiitoš	kiittä → kiitoš
számol → számolás	lukkiia → lukomiin	lukōa → lukōmin	lugeda → lugemine	lugeda → lugemiine	lugie → lugemine	lukie → lukemini	lugie → lugemine
tanít → tanító	opettaa → opettaja	öpötaa → öpöttaja	opeta → opendai	opastada → opastaj	opastua → opastai	opaštua → opaštaja	opaštua → opaštaja
névszóból ige							
nő, nej → nőszül	nain → najja	nain → naisōa	naine → naida	naine → najda	naine → naija	naini → naija	naine → naija
öreg → megöregszik	vanha → vanheta	vana → vanōta	vanh → vanhtuda	vahn → vahntuda	vahnu → vahnetta	vanha → vanheta	vanha → vanheta
vaj → ken	voi → voitta	vōi → vōd'd'ōlla	voi → voita	voi(d) → voita	voi → vojella	voi → voitua, vojella	voi → voidua, vojella
névszóból névszó							
ifjú → ifjúság	noor → nooruz	noori → nooruz	nor' → noruz'	nuor' → nuoruz	nuori → nuorus	nuori → nuoruš	nuori → nuoruš
város → városi	linna → linnalain	lidna → lidnalain	lidn → lidnalaine	lidn → lidnalaane	linnu → linnalaine	linna → linnalaini	linna → linnane
fiú → fiúcska	poika → poikkain	poika → pojukkōin	poig → poigaine	poig → poigaane	poigu → poigaine	poika → poikani	poiga → poigane
álom → álmatlan ¹³⁸	uni → unetoin	uni → unōtoo	uni → unetoi	uni → unetuu	uni → unetoi	uni → unetoin	uni → unetoin

¹³⁴ Leggyakrabban cselekvőből visszaható jelleg képzése (ez lehet ún. álvisszaható is).

¹³⁵ Leggyakrabban műveltető képzés.

¹³⁶ Leggyakrabban gyakorító vagy mozzanatos jelleg képzése.

¹³⁷ Több nyelvben megköszön → hálál → dicsőít jelentésmódosulással.

¹³⁸ A fosztóképzővel igéből is képezhető névszó.

A SZÖSSZETÉTEL

A szóösszetételek¹³⁹ forrásanyaga jóval szerényebb¹⁴⁰ a modern nyelvek szótárainak szókincsénél.

A keleti balti finn nyelvekben ugyanis még alig zajlott le olyan nyelvújítás, amely a korszerűbb élet kifejezéseit javarészt összetételekkel valósítja meg, másrészt egyelőre bizonytalanság tapasztalható abban a tekintetben, hogy például egy gyakori jelzős szerkezet mikor váljon összetétellé.

Több elő- vagy utótag esetében azonban nem kétséges az összetétel megvalósulása, ami szinte kizárólag a névszók körére jellemző.

Például:

	izsor	vót	vepsze	lúd	livvi	viena-karjalai	tveri-karjalai
alma+fa	<i>ommena</i> +puu	<i>õuna</i> +puu	<i>jablok</i> +pu	<i>d'ablok</i> +puu	<i>juablokku</i> +puu	<i>omena</i> +puu	<i>juablokka</i> +puv
minden +napi	<i>joka</i> +päiväin	<i>jõka</i> +päivädne	<i>joga</i> +päiväine	<i>d'oga</i> +päivhiine	<i>joga</i> +päiväine	<i>joka</i> +päiväine	<i>jogo</i> +päivälline
szó+tár ¹⁴¹	<i>sana</i> +kirja	<i>sõna</i> +tširja	[vajehnik]	<i>sana</i> +kird'	<i>sana</i> +kniigu	<i>sana</i> +kirja	<i>sana</i> +kniiga

A SZÓÁTVÉTEL

Természetesen a keleti balti finn nyelvek mindegyikében számos nemzetközi vándorszó található. A köznap nyelv pedig gyakran használja megfelelően „anyanyelviesített” alakjukban a latin eredetű nemzetközi kifejezéseket. Ezek zöme már az oroszra keresztül érkezett. Az egyébként a köznyelvbe átvett további kifejezések zöme szintén az orosz nyelvből származik. Olykor akad nyoma német – esetleg svéd – hatásnak.

	izsor	vót	vepsze	lúd	livvi	viena-karjalai	tveri-karjalai
telefon	teleffoona	telefon	telefon	telefon	telefon	telefoni	
iskola	škoulu	škoulu	škol	škola	škola	koulu	škola
palack	putteeli	puteli	butulk	butil'	butilku	pulloni	butilkka
tükör ¹⁴²	peegli	špeili	zirkol	zirkol	zirkalo	peili	zirkalo
nővér ¹⁴³	siar	sõzar	sizar	sizar	sizär	sisar	sizär

AZ ÁLLANDÓSULT SZÓKAPCSOLATOK

A szókincsbővítés felsorolt módjai mellett a sajátos jelentéssel állandósuló szókapcsolatok is a nyelvi kifejezőerő táráat gazdagítják.

Például:

izsor *tarttua olkikortee* 'szalmaszába kapaszkodik', *karvat noistii pörhille* 'égnek állt a haja'

vót *tehä koirutta* 'csintalankodik, pajkoskodik, kutyálkodik (teszi a kutyát)'

vepsze *vedäb muiged mod* 'savanyú képet vág'

lúd *kut ende* 'mint mindig (eddig, ezelőtt)'

livvi *ottua mieli piäh* 'észhez tér (értelmet vesz a fejébe)', *seizuo tuules* 'állja a sarat (szelet)'

viena-karjalai *nenän ieššä* 'az orra előtt'

tveri-karjalai *da oletta...!* 'ti aztán...! (és ti vagytok...!)

¹³⁹ Nem számítom ide az összetett számneveket.

¹⁴⁰ A leggazdagabb és legmodernebb a nyelvújítási szóösszetételek alkotásában a vepsze nyelv, amely több százat ismer ebből a fajtából.

¹⁴¹ Tkp. szó+könyv (kivéve a vepszt, amely szóképzéssel hozza létre a megfelelő szót).

¹⁴² Átvétel az orosz 'зеркало', illetve a svéd 'spegel' szavak alapján.

¹⁴³ Ősi balti átvétel.

Mondattan

A SZÓREND

A keleti balti finn mondat szórendje többé-kevésbé hasonlóan kötetlen, mint a magyaré.

A legszokványosabb felépítésű mondat szórendje: alany + állítmány + egyéb bővítmények (SVO).

	S	V	O
izsor	<i>Paimen</i> 'A pásztor	<i>temppaiz</i> felkapott	<i>vican.</i> egy ágat.'
vót	<i>Ikolokka</i> 'A szivárvány	<i>jõi</i> itta	<i>kaivos vettä.</i> a kútból a vizet.'
vepsze	<i>Kala</i> 'A hal	<i>hapneb</i> bűzlik (rohad)	<i>päspäi.</i> a fejétől.'
lúd	<i>Peza</i> 'A fészek	<i>olii</i> volt	<i>puun ülähän.</i> a fán fent.'
livvi	<i>Reboi</i> 'A róka	<i>kävüi</i> elment	<i>mečästämäh.</i> vadászni.'
viena-karjalai	<i>Opaštaja</i> 'A tanító	<i>eläy</i> lakik	<i>tiälä.</i> itt.'
tveri-karjalai	<i>Lapšet</i> 'A gyerekek	<i>männäh</i> mennek	<i>opaštajinke omih kluassoih.</i> a tanítókkal az osztályaikba.'

Gyakran fordul elő olyan mondat is, amelyben a szórend: alany + egyéb bővítmények + állítmány (SOV).

	S	O	V
izsor	<i>Naapuri</i> 'A szomszéd	<i>tätä hevoist</i> ezt a lovat	<i>nylköö.</i> nyúzza.'
vót	<i>Kunikõz</i> 'A király	<i>oomnikossõ varra</i> reggel korán	<i>nõizõb ülez..</i> kel fel.'
vepsze	<i>Hir'</i> 'Egér	<i>purnhu nälgha</i> magtárban az éhségbe	<i>ei kole.</i> nem hal bele.'
lúd	<i>Hukk</i> 'A farkas	<i>vongundanke pagoho</i> nyüsztéssel futásnak	<i>lähtii.</i> eredt.'
livvi	<i>Lapset</i> 'A gyerekek	<i>korgiel</i> a magasba	<i>hüpittih.</i> ugráltak.'
viena-karjalai	<i>Neiti</i> 'A leányzó	<i>perehellä aina</i> a családnak mindig	<i>panou vastah.</i> ellentmond.'
tveri-karjalai	<i>Lapši</i> 'A gyerek	<i>pölläštün</i> ijedten	<i>šano vaštah.</i> válaszol.'

Sok más nyelvhez hasonlóan a keleti balti finn mondatban is előfordulhat (de nem kötelező):

a) kérdőszó után – de kérdőszó nélküli kérdésben is – a szórend megfordítása,

b) valamely mondatrész hangsúlyozása esetén a kifejező szó vagy szerkezet mondat élére kerülése.

Izsor: a) *Mitä itköö poika?* 'Miért sír a kisfiú?'

b) *Keran yks meez tuli veerahi.* 'Egyszer egy ember elment vendégségbe.'

Vót: a) *Kui pallo võid joohsa siä päivässi?* 'Mennyit tudsz futni te egy nap alatt?'

b) *Ümber puut nõisti tanttsima tüttäred.* 'A fa körül elkezdtek táncolni a lányok.'

Vepsze: a) *Kus om mamam?* 'Hol van az anya?'

b) *Habaspäi koiv ei kazva.* 'Nyárfatőből nyírfa nem nő.'

Lúd:	a) <i>Mida om tolkud?</i> 'Mi (van) az értelme?'
	b) <i>Suuren puun tagana hukki hüpnii dorogaha.</i> 'A nagy fa mögül farkas ugrott az útra.'
Livvi:	a) <i>Kenbo ole sinä?</i> 'Ki vagy (te)?'
	b) <i>Ümbäri meččü kazvoi.</i> 'Körben erdő nőtt.'
Viena-karjalai:	a) <i>Konsa loppunou tämä tunti?</i> 'Mikor ér véget ez az óra?'
	b) <i>Tuossa talossa eläy kaksi perehtä.</i> 'Abban a házban lakik két család.'
Tveri-karjalai:	a) <i>Pagizetago tüö koissa karielakši?</i> 'Beszéltek-e ti otthon karjalaiul?'
	b) <i>Koissa müö kaikin pagizemma karielakši.</i> 'Otthon mi mind beszélünk karjalaiul.'

AZ ÁLLÍTMÁNY

A keleti balti finn nyelvekben – a magyarral ellentétben – csak kétféle állítmány ismeretes:

- az egyszerű igei állítmány (az összetett igerendszerrel kifejezett – múlt és jövő idejű, illetve tagadó és tiltó stb. – állítmányok is természetesen ide tartoznak);
- az összetett igei-névszói állítmány, amelynek igei tagja a létige megfelelő alakja.

A kijelentő módú, jelen idejű, harmadik személyű állítmányi szerkezetekből sem hiányozhat a létige, ennek megfelelően ezek a nyelvek nem ismerik az úgynevezett névszói állítmányt.

Izsor:	<i>Hää <u>ono</u> mykkä.</i> 'Ő (van) néma.'
	<i>Höö <u>ollaq</u> paha.</i> 'Ők (vannak) gonoszak.'
Vót:	<i>Se <u>on</u> pojo.</i> 'Ez (van) egy fiú.'
	<i>Köik <u>on</u> minu.</i> 'Az egész (van) az enyém.'
Vepsze:	<i>Hän <u>om</u> unekaz.</i> 'Ő (van) álmos.'
	<i>Hö <u>oma</u> sebranikad.</i> 'Ők (vannak) barátok.'
Lúd:	<i>Häin <u>om</u> luja.</i> 'Ő (van) erős.'
	<i>Hüü <u>oma</u> sanged.</i> 'Ők (vannak) kövérek.'
Livvi:	<i>Häi <u>on</u> rohkei.</i> 'Ő (van) bátor.'
	<i>Hyö <u>ollah</u> rohkembat.</i> 'Ők (vannak) bátrabbak.'
Viena-karjalai:	<i>Še <u>on</u> hyvä poika.</i> 'Ez (van) jó fiú.'
	<i>Nämä <u>on</u> hyvä pojat.</i> 'Ezek (vannak) jó fiúk.'
Tveri-karjalai:	<i>Že <u>on</u> veššälä inehmine.</i> 'Ez egy vidám ember.'
	<i>Nämä <u>ollah</u> lujat pojat.</i> 'Ezek erős fiúk.'

AZ ALANY

A keleti balti finn nyelvekben is megtalálható az alanytalan mondat típus ugyanúgy, mint a magyarban. Ezekben a nyelvekben is alanytalanok az időjárási vagy természeti jelentést hordozó igei állítmányok.

Alanytalan lehet továbbá a mondat a „nem lehet”, „nem szabad”, „nem kell” vagy ehhez hasonló segéd-igés szerkezettel kifejezett általános alanyú (személytelen) fogalmazásban.

Izsor:	<i>Ei saa!</i>	'Nem szabad!'
	<i>Tummenoo.</i>	'Beborul.'
Vót:	<i>Pimeneb.</i>	'Sötétedik.'
	<i>Saab.</i>	'Esik.'
Vepsze:	<i>Hämärzub.</i>	'Alkonyodik.'
	<i>Jurižeb.</i>	'Mennydörög.'
Lúd:	<i>Vihmub.</i>	'Esik.'
	<i>Vaugištub.</i>	'Világosodik.'
Livvi:	<i>Puhuu.</i>	'Fúj (a szél).'
	<i>Pakastau.</i>	'Fagy.'
Viena-karjalai:	<i>Toperiu.</i>	'Szükséges.'
	<i>Ei taija.</i>	'Nem lehet.'
Tveri-karjalai:	<i>Cirottav.</i>	'Süt (a nap).'
	<i>Ei šuanun.</i>	'Nem sikerült.'

AZ EGYEZTETÉS

Több egyes számú alany összekapcsolása esetén az állítmány szinte mindig többes számú lesz.

Izsor:	<i>Karhu, suzi ja repoi kylveti kerran ruist.</i> 'A medve, a farkas és a róka egyszer rozsot vetett(ek).'
Vót:	<i>Õlti ukko ja akka.</i> 'Volt(ak) egy apóka és egy anyóka.'
Vepsze:	<i>Baboi da vunuk tõnduba ostmaha sõmäd.</i> 'A nagymama és az unoka elindult(ak) ennivalót vásárolni.'
Lúd:	<i>Jožik da Dänüü azetuiba.</i> 'Süni és Nyuszi megállt(ak).'
Livvi:	<i>Reboihut da Hiirüt ühtes juostih meččüahozele.</i> 'Kisróka és Kisegér együtt futott(ak) az erdei tisztásra.'
Viena-karjalai:	<i>Repo ta kontie ruvettih kuomakšike.</i> 'A róka és a medve jó koma lett(ek).'
Tveri-karjalai:	<i>Elettih ennein ukko da akka.</i> 'Élt(ek) egyszer egy apóka és egy anyóka.'

A TÁRGY

Az accusativus akkor fejezi ki egy mondat tárgyát, ha a tárgy határozott, illetve úgynevezett teljes tárgy.

Izsor:	<i>Miä avvaan <u>ovet</u>.</i> <i>Miä avvaan <u>oven</u>.</i>	'Kinyitom a kapukat.'	'Kinyitom a kaput.'
Vót:	<i>Miä avazin <u>uhzõd</u>.</i> <i>Miä avazin <u>uhzõ</u>.</i>	'Kinyitottam az ajtókat.'	'Kinyitottam az ajtót.'
Vepsze:	<i>Hõ lugeba <u>kirjoid</u>.</i> <i>Hõ lugeba <u>kirjan</u>.</i>	'Olvassák a könyveket.'	'Olvassák a könyvet.'
Lúd:	<i>Häin süõb <u>palad</u>.</i> <i>Häin süõb <u>palan</u>.</i>	'Megeszi a falatokat.'	'Megeszi a falatot.'
Livvi:	<i>Häi kiškou <u>kukat</u>.</i> <i>Häi kiškou <u>kukan</u>.</i>	'Letépi a virágokat.'	'Letépi a virágot.'
Viena-karjalai:	<i>Mie nän <u>pojat</u>.</i> <i>Mie nän <u>pojan</u>.</i>	'Látom a fiúkat.'	'Látom a fiút.'
Tveri-karjalai:	<i>Diedo issutti <u>nagrehet</u>.</i> <i>Diedo issutti <u>nagrehen</u>.</i>	'Nagyapó elültette a répákat.'	'Nagyapó elültette a répát.'

A HABEO-SZERKEZET

Amit az ismertebb indoeurópai nyelvek az úgynevezett „habeo” igealakkkal oldanak meg, azt a nyelvtani kifejezési formát a keleti balti finn nyelvek a magyarhoz hasonlóan határozós szerkezettel alkotják meg (a magyar dativusban, a balti finn adessivusban álló alakhoz kapcsolja a létigét).

Izsor:	<i>Miul ono lehmä.</i> <i>Miul ollaa lehmät.</i>	'Nekem van tehenem.'	'Nekem vannak teheneim.'
Vót:	<i>Sill on vooho.</i> <i>Sill õlla voohod.</i>	'Neked van kecskéd.'	'Neked vannak kecskéid.'
Vepsze:	<i>Hänele om hebo.</i> <i>Hänele oma hebod.</i>	'Neki van lova.'	'Neki vannak lovai.'
Lúd:	<i>Meile om lambaz.</i> <i>Meile oma lambhad.</i>	'Nekünk van birkánk.'	'Nekünk vannak birkáink.'
Livvi:	<i>Teile on koiru.</i> <i>Teile ollah koirat.</i>	'Nektek van kutjátok.'	'Nektek vannak kutyaítok.'
Viena-karjalai:	<i>Teilä on kissa.</i> <i>Teilä on kissat.</i>	'Ön(ök)nek van macskája.'	'Ön(ök)nek vannak macskáik.'
Tveri-karjalai:	<i>Heilä on čuga.</i> <i>Heilä ollah čugat.</i>	'Nekik van disznójuk.'	'Nekik vannak disznóik.'

ÖSSZEHASONLÍTÓ SZÖVEGMINTA

Miatyánk-fordítások¹⁴⁴

’Mi Atyánk, aki a mennyekben vagy,’¹⁴⁵

Viena-karjalai ¹⁴⁶ :	Tuatto mejjän taivahalline,
Tveri-karjalai ¹⁴⁷ :	Tuatto miän, kumbane olet taivahašša,
Livvi ¹⁴⁸ :	Meijjän taivahalline Tuatto,
Lüd ¹⁴⁹ :	Tuat meiden, kudamb oled taivhal,
Vepsze ¹⁵⁰ :	Meiden taivhaline Tatoi,
Izsor ¹⁵¹ :	Isä mejjän ollas taivahis,
Vót ¹⁵² :	Isä mejje, kumpa õõd taivaiz,

’szenteltessék meg a te neved,’

Viena-karjalai:	olkah pyhänny Šinun nimi,
Tveri-karjalai:	ana hüvittiäčöv šivn nimeži.
Livvi:	olgah pühännü sinun nimi,
Lüd:	pühä olgaha sinun nimi,
Vepsze:	olgha pühä sinun nimi,
Izsor:	pyhitetty olkkaa siun nimi,
Vót:	pühättü ölkö nimi sinu,

¹⁴⁴ Az egyes nyelvekre fordított szövegváltozatok zöme sok archaizáló nyelvi megoldást is tartalmaz, eltéréseket okozhat továbbá az is, hogy a fordítás az eredeti görög (esetleg latin) szövegre, vagy már az orosz (esetleg finn vagy észt) szövegre épül-e, így akár a pravoszláv és a lutheránus felfogás szerinti különbség is beépülhetett a fordításokba.

¹⁴⁵ Szövegforrás: Szentírás, Szent Jeromos Bibliatársulat kiadása, 1997

¹⁴⁶ Szövegforrás: https://www.karjal.fi/avoinkirjasto/wp-content/uploads/2018/03/pruazniekat_juhlat.pdf

¹⁴⁷ Szövegforrás: <http://depvladimir.narod.ru/urokkat/urok10.html> (Több mint kétszáz éves szöveg.)

¹⁴⁸ Szövegforrás: <http://tiira-kirjat.blogspot.com/2013/08/meijan-taivahalline-tuatto.html>

¹⁴⁹ Lüüdilaine 2006. 38. http://web122.webhotelli.fi/~lyydy748/wp-content/uploads/2013/06/luudilaine_2006.pdf

¹⁵⁰ http://vep.wikipedia.org/wiki/Meiden_Tat

¹⁵¹ http://www.neoland.ru/Language_ingrian.htm

¹⁵² Isä mejje. http://www.neoland.ru/Language_vod.htm

'jõjjõn el a te országod'

Viena-karjalai:	tulkah Šinun valta,
Tveri-karjalai:	tulgah sivn kuningahuš,
Livvi:	tulgah sinun valdu,
Lūd:	tulgaha sinun valdkund,
Vepsze:	tulgha sinun valdkund,
Izsor:	laa tulloo siun riikki,
Vót:	liti-tulko sinu valtas,

'legyen meg a te akaratod,'

Viena-karjalai:	roikkah Šinun tahto,
Tveri-karjalai:	liekäh sivn vällä,
Livvi:	tulgah tovekse sinun tahto,
Lūd:	liingaha sinun vald,
Vepsze:	tehkaha kaik sinun tahton mödhe,
Izsor:	laa ono siun tahto,
Vót:	õlkõ sinu tahtoz,

'amint a mennyben, úgy a földön is.'

Viena-karjalai:	kui taivahaš, mukai mual.
Tveri-karjalai:	kuin taivahašša, niin i muailmalla.
Livvi:	kui taivahas mugai muan piäl.
Lūd:	kutt taivhal, muga i mual.
Vepsze:	täl mal kut i taivhas.
Izsor:	maas, nii kui taivahas.
Vót:	nii maaz kui taivaiz.

'Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma,'

Viena-karjalai: Anna meile tänäpäi mejän jokapäiväine leipä,
Tveri-karjalai: Anna meilä jogopäivällistä leibiä nützen,
Livvi: Anna meile tänäpäigi mejän jogapäiväine leibü,
Lüd: Anda meile tiänambaa meiden d'ogapäivhiine leib,
Vepsze: Anda meile tämbei jogapäiväine leib,
Izsor: Päiväst päivää anna meille jokapäiväin leipä,
Vót: Anna meile tänänne mejje jōka-päivädne leipä,

'és bocsásd meg vétkeinket,'

Viena-karjalai: prosti meile mejän vellat,
Tveri-karjalai: i jätä meilä miän vellat,
Livvi: prosti meile mejän vellat,
Lüd: i diäta meile meiden velgad,
Vepsze: i pästa meiden velgad,
Izsor: ja anna anteeks meille mejän synnit,
Vót: ja anna meile mejje veelkani antõõssi,

'mikäppen mi is megbocsátunk'

Viena-karjalai: kui myö prostimmo niilõile,
Tveri-karjalai: kuingi müö jätälemmä
Livvi: kui müö prostimmo niile,
Lüd: kutt müö diätam
Vepsze: kut mö-ki pästam
Izsor: nii kui möö annamma anteeks jokaist,
Vót: kui i müü antõõssi annamma

'az ellenünk vétkezőknek,'

Viena-karjalai: ket ollah meile vellaš,
Tveri-karjalai: miän velganiekoilla,
Livvi: ket ollah meile vellas,
Lüd: meiden velgnikuule,
Vepsze: meiden velgnikoiden velgad,
Izsor: ken on meille velas,
Vót: mejje veelgaliisile,

'és ne vígy minket kísértésbe,'

Viena-karjalai: elä vie meity muanitukšeh,
Tveri-karjalai: i elä vie meidä muanitukšeh,
Livvi: älä anna meile puuttuo muaniteltavakse,
Lüd: ala veda meid pahusähe,
Vepsze: ala ve meid kodvusehe,
Izsor: eläki saavva meitä kiusahuksee,
Vót: ja elä saata meitä manituhseese,

'de szabadíts meg a gonosztól!'

Viena-karjalai: a piäštä meity pahaš!
Tveri-karjalai: a piässä meidä pahašta!
Livvi: a piästä meidü pahas!
Lüd: vaa piästa meid muanitajas!
Vepsze: no püzuta meid pahaspäi!
Izsor: mut tee meitä vapaan perkelest!
Vót: a pässä meitä pahassa!

’Mert tiéd az ország, a hatalom és a dicsőség’

Viena-karjalai /

Tveri-karjalai /

Livvi (azonos): Sinunhäi on valdu, vägi da kunnivo

Lüd: Sinun om valdkund i vägi i sluav

Vepsze: Sinun om vald i vägi i hüvüz’

Izsor: Sind siun ono nimi ja kunnia ja riikki

Vót: Kui sinu on valtas ja võimu ja salva

’mindörökké.’

Viena-karjalai /

Tveri-karjalai /

Livvi (azonos): ilmazen ijän.

Lüd: i ilmaažeks igaks.

Vepsze: kaikeks igaks.

Izsor: iköin iköille.

Vót: itsää köiköö.¹⁵³

¹⁵³ A bibliai szövegek keleti balti finn nyelvekre fordításának kérdéséről lásd: KUBÍNYI KATA: Bibliafordítások a kis balti finn nyelveken. In: PUSZTAY JÁNOS (szerk.), A Biblia finnugor nyelveken. Budapest 2019. 63–102.

ÖSSZEHASONLÍTÓ SZÓJEGYZÉK

magyar	viena- karjalai	tveri- karjalai	livvi	lúd	vepsze	izsor	vót
A							
ábécé	<i>kirjaimisto</i>	<i>bukvari</i>	<i>aberi</i>	<i>asišt</i>	<i>abekirj kirjamišt</i>	<i>aampuustmisto</i>	<i>aakkõsso</i>
ablak	<i>ikkuna</i>	<i>ikkuna</i>	<i>ikkun</i>	<i>ikkun</i>	<i>ikun</i>	<i>ikkuna</i>	<i>akkuna</i>
abrosz	<i>skuatteri</i>	<i>pühkim</i>	<i>pühkin</i>	<i>pühkim</i>	<i>pühkim</i>	<i>kannenliina</i>	<i>lina</i>
ad	<i>antua</i>	<i>andua</i>	<i>andua</i>	<i>anta</i>	<i>antta</i>	<i>antaa</i>	<i>antaa</i>
ág	<i>okša varpa</i>	<i>okša varbane</i>	<i>oksu</i>	<i>oks vetk</i>	<i>oks varž</i>	<i>oksa vicca</i>	<i>õhsa</i>
ágy	<i>šanky šija</i>	<i>poštel’ kravatti</i>	<i>magavosija posteli</i>	<i>postel’ kravat’</i>	<i>magaduzsija</i>	<i>vooe</i>	<i>makautši vuvvõ</i>
ajtó	<i>ovi</i>	<i>ovi</i>	<i>uksi</i>	<i>ukš</i>	<i>ukš</i>	<i>uksi</i>	<i>uhsi</i>
akar	<i>tahtuo</i>	<i>tahtuo</i>	<i>tahtuo</i>	<i>tahtuuda</i>	<i>tahtoida</i>	<i>hoolia tahtoa</i>	<i>tahtua</i>
akol	<i>tanhuo</i>	<i>tanhuo</i>	<i>tahnut</i>	<i>tahn liäv</i>	<i>tanaz lävä</i>	<i>läävä</i>	<i>lautta</i>
alacsony	<i>matala</i>	<i>madala</i>	<i>madal</i>	<i>madal</i>	<i>madal</i>	<i>mataala</i>	<i>matala</i>
alkalom	<i>kerta</i>	<i>kerda</i>	<i>kerdu</i>	<i>kierd</i>	<i>kerd</i>	<i>kerta</i>	<i>kõrta</i>
alkony	<i>hämärä iltaruška</i>	<i>hämäri</i>	<i>hämäri ehtüzo’ra</i>	<i>hämär</i>	<i>hämär</i>	<i>hämmäärz</i>	<i>ämärikko pimetikko</i>
áll s	<i>leuka</i>	<i>levga</i>	<i>leugu</i>	<i>leug</i>	<i>lõug</i>	<i>leuka</i>	<i>lõuka</i>
áll v	<i>šeisuo</i>	<i>šeižuo</i>	<i>seizuo</i>	<i>seišta</i>	<i>seišta</i>	<i>seissooa</i>	<i>sõisua</i>
állat	<i>eläin</i>	<i>žiivatta zvieri</i>	<i>žiivattu zvieri elätti</i>	<i>žiivat</i>	<i>živat</i>	<i>elläävä</i>	<i>žiivato</i>
alma	<i>omena</i>	<i>juablokka</i>	<i>juablokku</i>	<i>d’ablok</i>	<i>jablok</i>	<i>ommeena</i>	<i>õuna</i>
álom	<i>uni</i>	<i>uni</i>	<i>uni</i>	<i>uni</i>	<i>uni</i>	<i>uni</i>	<i>uni</i>
alszik	<i>muata unekšie</i>	<i>uinota</i>	<i>muata uinota</i>	<i>magata uinota</i>	<i>magata</i>	<i>maata</i>	<i>magõta</i>
anya	<i>muamo</i>	<i>muamo</i>	<i>muamo</i>	<i>muam</i>	<i>mam</i>	<i>emoi</i>	<i>emä</i>
anyóka	<i>akka ämmö</i>	<i>akkane baba</i>	<i>akku</i>	<i>akk baboi</i>	<i>ak mamš</i>	<i>akka moori</i>	<i>akka</i>
anyós	<i>anoppi</i>	<i>anoppi</i>	<i>muatkoi</i>	<i>anup</i>	<i>anop</i>	<i>ämmöi</i>	<i>ämmä</i>
apa	<i>tuatto</i>	<i>tuatto</i>	<i>ižä tuatto</i>	<i>tuat tatoi</i>	<i>tat</i>	<i>izä</i>	<i>isä</i>
apóka	<i>ukko</i>	<i>ukko</i>	<i>ukko</i>	<i>ukk</i>	<i>uk</i>	<i>ukkoi</i>	<i>ukko</i>
após	<i>appi</i>	<i>appi</i>	<i>appi</i>	<i>app</i>	<i>ap</i>	<i>äjä</i>	<i>äd’d’ä</i>
ár (érték)	<i>hinta</i>	<i>hinda</i>	<i>hindu</i>	<i>arv hind</i>	<i>arv</i>	<i>arvo hinta</i>	<i>hinta</i>
arany a	<i>kultani</i>	<i>kuldane</i>	<i>kuldaine</i>	<i>kuldaane</i>	<i>kuldaine</i>	<i>kultain</i>	<i>kultõin</i>
árpa	<i>osra</i>	<i>ozra</i>	<i>ozru</i>	<i>ozr</i>	<i>ozr</i>	<i>odra</i>	<i>õzra</i>
ás	<i>kaivua</i>	<i>kaivua</i>	<i>kaivua</i>	<i>kaivda</i>	<i>kaida</i>	<i>kaivaa</i>	<i>kaivua</i>
asszony	<i>naini</i>	<i>naine</i>	<i>inehmine naine</i>	<i>inehmuu naine</i>	<i>naine</i>	<i>frouva nain</i>	<i>frovva nain</i>
asztal	<i>stola</i>	<i>stola</i>	<i>stola</i>	<i>stola</i>	<i>laud stol</i>	<i>kanz lauta</i>	<i>lauta</i>

magyar	viena- karjalai	tveri- karjalai	livvi	lúd	vepsze	izsor	vót
B							
bal	<i>vašen</i>	<i>važen</i>	<i>hurai</i>	<i>hura</i>	<i>hura</i>	<i>kura</i>	<i>kurōa</i>
balta	<i>kirveš</i>	<i>kirveš</i>	<i>kirves</i>	<i>kirvez</i>	<i>kirvez</i>	<i>kervez</i>	<i>tširvez</i>
bárány	<i>vuonna oinaš</i>	<i>bokko</i>	<i>vuonu karičču</i>	<i>vuon</i>	<i>vodnaz oinaz</i>	<i>voonna</i>	<i>vōdna</i>
barát	<i>toveri</i>	<i>tovarissa</i>	<i>dovariššu üstävü</i>	<i>tovariš</i>	<i>sebranik</i>	<i>ystävä</i>	<i>dovarišša sōbra</i>
bátor	<i>rohkíe</i>	<i>rohkíe</i>	<i>rohkei</i>	<i>ruohtij</i>	<i>rohked</i>	<i>rohkia</i>	<i>rōhkōa</i>
báty	<i>velli</i>	<i>velli</i>	<i>veikki</i>	<i>vell'</i>	<i>veik</i>	<i>veikkoi</i>	<i>velli</i>
béka	<i>skokuna</i>	<i>löttö</i>	<i>löpšöi</i>	<i>lötöi</i>	<i>lōc</i>	<i>konna</i>	<i>konna</i>
béke	<i>rauha</i>	<i>tüvnehüs</i>	<i>rauhu rauhus</i>	<i>rauh rauhuz</i>	<i>kožmuz</i>	<i>rauha tyynehyz</i>	<i>rahu</i>
beteg	<i>kipie läsijä</i>	<i>kibie läzijä</i>	<i>läzii</i>	<i>kibed</i>	<i>läžui</i>	<i>lässijä</i>	<i>läsijä</i>
betegség	<i>tauti läsintä kipu</i>	<i>läzimiine</i>	<i>läžindü</i>	<i>kibu</i>	<i>läžund</i>	<i>lässiihyz tauti</i>	<i>läsihüz</i>
betű	<i>kirjain</i>	<i>bukva</i>	<i>kirjain</i>	<i>kird' ass</i>	<i>kirjam</i>	<i>aampuussen</i>	<i>tširjai</i>
bika	<i>härkä</i>	<i>härgä</i>	<i>häkki</i>	<i>härg</i>	<i>härg</i>	<i>härkä</i>	<i>ärtšä</i>
birka	<i>lammaš</i>	<i>lammaš</i>	<i>lammas</i>	<i>lambaz</i>	<i>lambaz</i>	<i>lammaz</i>	<i>lammaz</i>
bogár	<i>kovakuorijaini</i>	<i>börö</i>	<i>böröi böbökkü</i>	<i>börmäk bubačk</i>	<i>bumbak</i>	<i>böböräin itikka</i>	<i>itikka</i>
bogyó	<i>marja</i>	<i>marja</i>	<i>marju</i>	<i>muar'</i>	<i>marj</i>	<i>marja</i>	<i>marja</i>
bokor	<i>pehko tuheikko</i>	<i>tuhjo</i>	<i>tuhjo</i>	<i>tuhd'</i>	<i>penzaz žom</i>	<i>pehko viccazikko</i>	<i>pōdsaz</i>
borjú	<i>vaša</i>	<i>važä</i>	<i>vaza</i>	<i>vaza</i>	<i>vaza</i>	<i>vazikka</i>	<i>vazikka</i>
borsó	<i>herneh</i>	<i>herneh</i>	<i>herneh</i>	<i>herneh</i>	<i>herneh</i>	<i>herne</i>	<i>herne</i>
bölcso	<i>kätyt</i>	<i>kätüt</i>	<i>kätküt</i>	<i>kätte</i>	<i>kätte</i>	<i>kätyt</i>	<i>tšetšüd</i>
bőr	<i>nahka</i>	<i>nahka</i>	<i>nahku</i>	<i>nahk</i>	<i>nahk</i>	<i>nahka</i>	<i>nahka</i>
burgonya	<i>potakka</i>	<i>muajuablokka</i>	<i>kartohku</i>	<i>kartošk</i>	<i>kartohk</i>	<i>maoommeenat</i>	<i>maamuna</i>
búza	<i>vehnä leipä</i>	<i>vehnä</i>	<i>nižu</i>	<i>nižu</i>	<i>nižu</i>	<i>vehnä</i>	<i>nisu</i>
bűn	<i>riähkä</i>	<i>riähkä</i>	<i>riähkü</i>	<i>viga</i>	<i>grähk</i>	<i>synni</i>	<i>sünti</i>
C							
cár	<i>čuari</i>	<i>cuari</i>	<i>suari</i>	<i>cuar'</i>	<i>car'</i>	<i>caari</i>	<i>tsaari</i>
cukor	<i>šokeri</i>	<i>zuaharo</i>	<i>zuahari</i>	<i>suaha'</i>	<i>sahar</i>	<i>sahkara</i>	<i>sahari</i>
CS							
család	<i>pereh šiemen</i>	<i>pereh siemen</i>	<i>pereh</i>	<i>pereh</i>	<i>pereh</i>	<i>pere seemen</i>	<i>pere seemee</i>
csillag	<i>tähti</i>	<i>tähti</i>	<i>tiähti</i>	<i>tiäht'</i>	<i>tähtaz</i>	<i>tähti</i>	<i>tähti</i>
csirke	<i>kananpoika</i>	<i>čippa</i>	<i>kananpoigu</i>	<i>kanaane</i>	<i>cipuine</i>	<i>kananpoikkain</i>	<i>pōippō</i>
csoda	<i>čuuto kumma</i>	<i>čuvda diivja</i>	<i>čuudo kummu</i>	<i>diiv kumm</i>	<i>čud</i>	<i>ihme</i>	<i>ime</i>
csókol	<i>šuulaštua</i>	<i>mučkata</i>	<i>ukata</i>	<i>čukurta</i>	<i>čukoida</i>	<i>suuvvella</i>	<i>suvvōlla</i>
csont	<i>luu</i>	<i>luv</i>	<i>luu</i>	<i>luu</i>	<i>lu</i>	<i>luu</i>	<i>luu</i>
csőr	<i>ńokka</i>	<i>ńokka</i>	<i>ńokku</i>	<i>ńokk</i>	<i>ńök</i>	<i>nokka</i>	<i>nokka</i>
csuka	<i>hauki</i>	<i>havgi</i>	<i>haugi</i>	<i>haug</i>	<i>haug'</i>	<i>hauki</i>	<i>autši</i>

magyar	viena- karjalai	tveri- karjalai	livvi	lúd	vepsze	izsor	vót
D							
dal	<i>laulu</i>	<i>lavlu</i>	<i>laulu</i>	<i>pajo</i>	<i>pajo</i>	<i>laulu</i>	<i>laulu</i>
dalol	<i>laulua</i>	<i>lavlua</i>	<i>laulua</i>	<i>pajatada</i>	<i>pajatada</i>	<i>laulaa</i>	<i>laulaja</i>
darázs	<i>ampujaini</i>	<i>ambuvrahane</i>	<i>amburijaine</i>	<i>ambrujaane</i>	<i>bapshaine</i>	<i>hõrhõläin</i>	<i>õrõläin</i>
daru	<i>kurki</i>	<i>kurgi</i>	<i>kurgi</i>	<i>ku'g</i>	<i>kurg</i>	<i>kurki</i>	<i>kurtši</i>
dél (égtáj)	<i>šuvi</i>	<i>lovna</i>	<i>suvi</i>	<i>suvi</i>	<i>suvi</i>	<i>lounaz</i>	<i>lõunaz</i>
dob v	<i>heittyä lykkie luuvva</i>	<i>luvva</i>	<i>lökkie</i>	<i>lukkääta</i>	<i>lökkida</i>	<i>heittää viskoja</i>	<i>viskua</i>
doktor	<i>tohtori</i>	<i>dohtari</i>	<i>douhturi</i>	<i>dohtur</i>	<i>doktor</i>	<i>tohteri</i>	<i>dohtari</i>
dolog	<i>asie</i>	<i>azie</i>	<i>azii</i>	<i>dielo</i>	<i>azj</i>	<i>assiiä</i>	<i>azia</i>
domb	<i>vuara</i>	<i>mätäs</i>	<i>vuaru</i>	<i>mättaz</i>	<i>mättaz</i>	<i>mäki</i>	<i>mättä</i>
dörög	<i>jyriissä</i>	<i>jüriissä</i>	<i>jüristä</i>	<i>d'uraata</i>	<i>judaityä</i>	<i>jüriissä</i>	<i>bõriisa</i>
E							
ebéd	<i>päivällini</i>	<i>murgina</i>	<i>murgin</i>	<i>murgin</i>	<i>long'</i>	<i>lounaz</i>	<i>lõunaz</i>
édes (ízes)	<i>makie</i>	<i>magie</i>	<i>magei</i>	<i>maged</i>	<i>maged</i>	<i>magja</i>	<i>makõa</i>
ég s	<i>taivaš</i>	<i>taivaš</i>	<i>taivas</i>	<i>taivaz</i>	<i>taivaz</i>	<i>taivaz</i>	<i>taivaz</i>
ég v	<i>palua</i>	<i>palua</i>	<i>palua</i>	<i>palada</i>	<i>palada</i>	<i>pallaa</i>	<i>põlõa</i>
egyesület	<i>yhteyš</i>	<i>ühtehüs</i>	<i>ühtümüs</i>	<i>ühtüz</i>	<i>ühtištuz</i>	<i>yhissõz</i>	<i>ühissüz</i>
egyszer	<i>kerran</i>	<i>kerran</i>	<i>kerran</i>	<i>kierdan</i>	<i>kerdan</i>	<i>kerran</i>	<i>ühskõrt</i>
éhes	<i>nälkähini</i>	<i>nälgähine</i>	<i>nälgähine</i>	<i>näl'ghiine</i>	<i>näl'ghine</i>	<i>nälkähiin</i>	<i>nältšäin</i>
éjjel	<i>yö</i>	<i>üö</i>	<i>üö</i>	<i>üö</i>	<i>ö</i>	<i>öö</i>	<i>üü</i>
eke	<i>uatra</i>	<i>adra</i>	<i>pluguu</i>	<i>adr</i>	<i>adr</i>	<i>adra</i>	<i>adra</i>
él v	<i>elyä</i>	<i>eliä</i>	<i>eliä</i>	<i>eläda</i>	<i>eläda</i>	<i>ellää</i>	<i>elää</i>
élet	<i>elo</i>	<i>eländä</i>	<i>elo</i>	<i>elo</i>	<i>elo</i>	<i>elo</i>	<i>elo</i>
ember	<i>ihmini mieš ristikanša</i>	<i>inehmine mieš ristikanža</i>	<i>ristikanzu</i>	<i>miež ristikanz</i>	<i>mež ristit</i>	<i>inmihiiin</i>	<i>inemin</i>
ének	<i>laulu</i>	<i>lavlu</i>	<i>laulu</i>	<i>pajo</i>	<i>pajo</i>	<i>laulu</i>	<i>laulu</i>
énekel	<i>laulua</i>	<i>lavlua</i>	<i>laulua</i>	<i>pajatada</i>	<i>pajatada</i>	<i>laulaa</i>	<i>laulaja</i>
eper	<i>manšikka</i>	<i>mančikka</i>	<i>mančikku</i>	<i>mand'zuu</i>	<i>manzikaine</i>	<i>maazikaz</i>	<i>maazikaz</i>
erdő	<i>meccä</i>	<i>meččä</i>	<i>meččü</i>	<i>mecc</i>	<i>mec</i>	<i>meccä</i>	<i>mettsä</i>
érez	<i>tuntie</i>	<i>tundie</i>	<i>tundie</i>	<i>tuta</i>	<i>tunduda</i>	<i>tuntia</i>	<i>tuntia</i>
erő	<i>väki voima</i>	<i>vägi</i>	<i>vägi voimu</i>	<i>vägi</i>	<i>vägi</i>	<i>voima</i>	<i>võimu</i>
erős	<i>väkövä voimakas luja</i>	<i>vägvä voimakas luja</i>	<i>vägevü voimakas luja</i>	<i>vägev luja kova</i>	<i>vägev luja</i>	<i>voimakaz</i>	<i>võimakaz</i>
esik	<i>vihmuo</i>	<i>vihmuo</i>	<i>vihmuo</i>	<i>vihmuda</i>	<i>vihmda</i>	<i>sattaa</i>	<i>sataa</i>
eső	<i>vihma</i>	<i>vihma</i>	<i>vihmu</i>	<i>vihm</i>	<i>vihm</i>	<i>vihma</i>	<i>vihma</i>
este	<i>ilta</i>	<i>ilda</i>	<i>ildu ehtü</i>	<i>eht</i>	<i>eht</i>	<i>ilta</i>	<i>õhtago</i>
ész	<i>mieli</i>	<i>mieli</i>	<i>mielitazo</i>	<i>miel'</i>	<i>mel'</i>	<i>meel</i>	<i>meeli</i>
észak	<i>pohjola</i>	<i>pohjoš</i>	<i>pohjaine</i>	<i>pohd'</i>	<i>pohjoine</i>	<i>pohja</i>	<i>põhja</i>
eszik	<i>šyyvvä</i>	<i>šüvvä</i>	<i>süvvä</i>	<i>süöda</i>	<i>söda</i>	<i>söövvä</i>	<i>süvvä</i>
étel	<i>šyömini</i>	<i>šüömine</i>	<i>süömine</i>	<i>süömiine</i>	<i>sömine</i>	<i>söökki</i>	<i>söömin</i>
év	<i>vuosi</i>	<i>vuoži</i>	<i>vuosi</i>	<i>vuoz</i>	<i>vož</i>	<i>vooz</i>	<i>voosi</i>
ezüst a	<i>hopieni</i>	<i>hobie</i>	<i>hobjaine</i>	<i>hobedaine</i>	<i>hobedaine</i>	<i>hopiain</i>	<i>õpõin</i>

magyar	viena- karjalai	tveri- karjalai	livvi	lúd	vepsze	izsor	vót
F							
fa	<i>puu</i>	<i>puv</i>	<i>puu</i>	<i>puu</i>	<i>pu</i>	<i>puu</i>	<i>puu</i>
fagy v	<i>pakaistuo kylmyä</i>	<i>külmättiä jiädüö</i>	<i>pakastua külmä</i>	<i>külmäda</i>	<i>pakaštoitta külmäda</i>	<i>pakaissa jäättöjä</i>	<i>tšülmätä jäättüä</i>
fal	<i>šeinä</i>	<i>šeinä</i>	<i>seinü</i>	<i>sein</i>	<i>sein</i>	<i>seinä</i>	<i>seinä</i>
falat	<i>haukkauš pala</i>	<i>palane</i>	<i>haukkuamine</i>	<i>pala</i>	<i>supal</i>	<i>pala</i>	<i>kappalō</i>
falu	<i>kylä</i>	<i>külä</i>	<i>hieru külä</i>	<i>derein külä</i>	<i>külä</i>	<i>kylä</i>	<i>tšülä</i>
farkas	<i>hukka</i>	<i>hukka</i>	<i>hukku</i>	<i>hukk</i>	<i>händikaz</i>	<i>suzi</i>	<i>susi</i>
fazék	<i>pata</i>	<i>pada</i>	<i>pada</i>	<i>pada</i>	<i>pada</i>	<i>pata</i>	<i>pata</i>
fecske	<i>čičäräčyini piäčky</i>	<i>piäčküine piäksüt</i>	<i>piäsköi</i>	<i>piäsköi</i>	<i>päskhaine</i>	<i>pääskoi</i>	<i>pääsko</i>
fedél	<i>katto</i>	<i>katoš</i>	<i>kate</i>	<i>katt</i>	<i>katuz</i>	<i>katto</i>	<i>katto</i>
fehér	<i>valkie</i>	<i>valgie</i>	<i>valgei</i>	<i>vauged</i>	<i>vauged</i>	<i>valkia</i>	<i>valkōa</i>
fej s	<i>piä</i>	<i>piä</i>	<i>piä</i>	<i>piä</i>	<i>pä</i>	<i>pää</i>	<i>pää</i>
fekete	<i>musta muhera</i>	<i>mušta</i>	<i>mustu</i>	<i>must musked</i>	<i>must</i>	<i>mussa</i>	<i>mussa</i>
fekszik	<i>venyö</i>	<i>venüö</i>	<i>viruo</i>	<i>viruda</i>	<i>venuda</i>	<i>loikkooa</i>	<i>ležiä</i>
fél v	<i>varata</i>	<i>varata</i>	<i>varata</i>	<i>varaata</i>	<i>varaita</i>	<i>pölätä</i>	<i>pellätä</i>
felel	<i>vaššata</i>	<i>vaššata</i>	<i>vastata</i>	<i>vasta</i>	<i>vastata</i>	<i>vassata</i>	<i>vasōta</i>
felhő	<i>pilvi</i>	<i>pilvi hatakko</i>	<i>pilvi</i>	<i>piļv</i>	<i>piļv</i>	<i>pilvi tuuča</i>	<i>pilvi</i>
fény	<i>tuli valo</i>	<i>tuli</i>	<i>loškotus</i>	<i>losnind</i>	<i>loštand</i>	<i>paissé</i>	<i>paisō</i>
fenyő	<i>kuuši petäjä</i>	<i>kuvži pedäjä</i>	<i>kuuzi pedäi</i>	<i>kuuž pedaj</i>	<i>kuž pedai</i>	<i>kuuz</i>	<i>kuusi petäjä</i>
férfi	<i>mieš uroš</i>	<i>mužikka</i>	<i>mies</i>	<i>miež mužik</i>	<i>mež</i>	<i>meez</i>	<i>meez</i>
férj	<i>mieš</i>	<i>šulahane</i>	<i>mies</i>	<i>miež</i>	<i>mež</i>	<i>meez</i>	<i>meez</i>
fészek	<i>peša</i>	<i>pežo</i>	<i>pezä</i>	<i>peza</i>	<i>peza</i>	<i>pezä</i>	<i>pesä</i>
fiatal	<i>nuori</i>	<i>nuori</i>	<i>nuori</i>	<i>nuor</i>	<i>noor</i>	<i>noori</i>	<i>noori</i>
fiú	<i>poika</i>	<i>poiga</i>	<i>poigu</i>	<i>poig</i>	<i>poig</i>	<i>poika</i>	<i>poika</i>
fizet	<i>makšua</i>	<i>makšua</i>	<i>maksua</i>	<i>maksada</i>	<i>maksta</i>	<i>maksaa</i>	<i>mahsaa</i>
fog s	<i>hammaš</i>	<i>hammaš</i>	<i>hammas</i>	<i>hambaz</i>	<i>hambaz</i>	<i>hammaz</i>	<i>ammaz</i>
fog v	<i>pityä</i>	<i>pidiä</i>	<i>pidiä</i>	<i>pidada</i>	<i>pidäda</i>	<i>pitää</i>	<i>pitää</i>
folyo	<i>joki</i>	<i>jogi</i>	<i>jogi</i>	<i>d'ogi</i>	<i>jogi</i>	<i>joki</i>	<i>jōtši</i>
fon	<i>punuo</i>	<i>punuo</i>	<i>punuo</i>	<i>punoda</i>	<i>punoda</i>	<i>punnooa</i>	<i>punua</i>
forog	<i>pyörie kiertyä</i>	<i>püörie</i>	<i>puonokseh püörie</i>	<i>punaatakse</i>	<i>punotas pöruda</i>	<i>pööriä vääntyä</i>	<i>vääntiä</i>
föld	<i>mua</i>	<i>mua</i>	<i>mua</i>	<i>mua</i>	<i>ma</i>	<i>maa</i>	<i>maa</i>
főz	<i>keittyä</i>	<i>keittie</i>	<i>keittiä</i>	<i>keitta</i>	<i>keitta</i>	<i>keittää</i>	<i>tšihutta</i>
fűj	<i>puhuo</i>	<i>puhuo</i>	<i>puhuo</i>	<i>puhuda</i>	<i>puhuda</i>	<i>puhaltaa</i>	<i>puhua</i>
fut	<i>juošša</i>	<i>hüppie</i>	<i>juosta</i>	<i>d'uoksta</i>	<i>joksta</i>	<i>joossa</i>	<i>joohsa</i>
fű	<i>heinä turveh</i>	<i>heinä</i>	<i>heinü</i>	<i>hein</i>	<i>hein</i>	<i>heinä</i>	<i>rooho</i>
fűl	<i>korva</i>	<i>korva</i>	<i>korvu</i>	<i>korv</i>	<i>korv</i>	<i>korva</i>	<i>kōrva</i>
fűt	<i>lämmittyä</i>	<i>lämmittiä</i>	<i>lämmittiä</i>	<i>lämbittada</i>	<i>lämbitada</i>	<i>lämmittää</i>	<i>lämmitä</i>

magyar	viena- karjalai	tveri- karjalai	livvi	lúd	vepsze	izsor	vót
G							
gally	<i>okša varpa</i>	<i>okša varbane</i>	<i>oksu</i>	<i>oks vetk</i>	<i>oks varž</i>	<i>oksa vicca</i>	<i>õhsa</i>
gazda	<i>isäntä</i>	<i>isändä</i>	<i>ižändü</i>	<i>ižand</i>	<i>ižand</i>	<i>izäntä peremeez</i>	<i>õmissaja</i>
gazdag	<i>pohatta elokaš</i>	<i>bohatta elokaš</i>	<i>bohattu elokas</i>	<i>bohat</i>	<i>bohat elokaz</i>	<i>rahhaakaz rikaz</i>	<i>rikaz</i>
gazdasszony	<i>emäntä</i>	<i>emändä</i>	<i>emändü</i>	<i>emag</i>	<i>emäg</i>	<i>emäntä perenain</i>	<i>õmissajakka</i>
gége	<i>kero kita</i>	<i>kero</i>	<i>keroi kida</i>	<i>kurk keruu</i>	<i>kurk keruz</i>	<i>kurkku</i>	<i>kurkku</i>
gereblye	<i>harava</i>	<i>harava</i>	<i>haravu</i>	<i>harav</i>	<i>harav</i>	<i>harraava</i>	<i>arava</i>
gerenda	<i>hirši parši</i>	<i>orži</i>	<i>parzi balki</i>	<i>parž</i>	<i>parž balk</i>	<i>herz</i>	<i>irsi</i>
gomba	<i>šieni</i>	<i>griba šieni</i>	<i>griba sieni</i>	<i>griba sieñ</i>	<i>babuk señ</i>	<i>opokka seen</i>	<i>obahka griba</i>
gond	<i>huoli touhu</i>	<i>huoli</i>	<i>huoli</i>	<i>huol'</i>	<i>hol'</i>	<i>hool touhu</i>	<i>ooli</i>
gondol	<i>tuumaija</i>	<i>duvmaija</i>	<i>duumaija</i>	<i>duumaada</i>	<i>tärtta</i>	<i>duumata</i>	<i>duumõta</i>
gonosz	<i>paha</i>	<i>paha</i>	<i>paha</i>	<i>pahalaane</i>	<i>paha</i>	<i>pahalain</i>	<i>paha</i>
gödör	<i>hauta</i>	<i>havd</i>	<i>kuoppu</i>	<i>haud</i>	<i>haud kop</i>	<i>kooppa uhhaama</i>	<i>kooppa</i>
görbe	<i>kovera</i>	<i>viärä</i>	<i>guburičču</i>	<i>viär</i>	<i>kover</i>	<i>väärä</i>	<i>tšiperä</i>
göz	<i>löyly höyry</i>	<i>lövlü hövrü</i>	<i>lõülü höürü</i>	<i>lõül höür</i>	<i>lõun puru</i>	<i>löyly höyry</i>	<i>leülü</i>
GY							
gyakran	<i>ušein</i>	<i>puaksus</i>	<i>puaksuh</i>	<i>puaksus</i>	<i>paksus</i>	<i>uzeittee</i>	<i>uzõi</i>
gyalog	<i>aštuen aštumalla</i>	<i>jalgaziin</i>	<i>jallači</i>	<i>d'augaa</i>	<i>jaugai astti</i>	<i>jalkaizii</i>	<i>jalkazõõ</i>
gyanta	<i>ruka</i>	<i>ruga</i>	<i>ruğu</i>	<i>terv</i>	<i>ruga</i>	<i>terva</i>	<i>vaikko</i>
gyapjú	<i>villa</i>	<i>villa</i>	<i>villu</i>	<i>vill</i>	<i>vill</i>	<i>villa</i>	<i>villa</i>
gyáva	<i>varačču</i>	<i>varačču</i>	<i>varačču</i>	<i>varaadaj</i>	<i>varaidai</i>	<i>pelkuri</i>	<i>pläta</i>
gyenge	<i>lievä</i>	<i>viätöin</i>	<i>lievü</i>	<i>kebd'</i>	<i>väl'l'</i>	<i>höbliä</i>	<i>ramotoo</i>
gyermek	<i>lapši</i>	<i>lapši</i>	<i>lapsi</i>	<i>laps</i>	<i>laps</i>	<i>lapsi</i>	<i>lahsi</i>
gyilkosság	<i>tapanta</i>	<i>tapanda</i>	<i>tapandu tappo</i>	<i>rikond tapand</i>	<i>rikond</i>	<i>tappo</i>	<i>tappamin</i>
gyomor	<i>vačča</i>	<i>vačča</i>	<i>vačču</i>	<i>vacc</i>	<i>südäikoht</i>	<i>vaccalaukku</i>	<i>vassalaukku</i>
gyors	<i>ravie terävä</i>	<i>terväh</i>	<i>ravei</i>	<i>raved</i>	<i>hered hotk</i>	<i>noppiia</i>	<i>ruttoza tšiire</i>
gyökér	<i>juuri</i>	<i>juvri</i>	<i>juuri</i>	<i>d'uur'</i>	<i>jur'</i>	<i>juur</i>	<i>juuri</i>
gyöngy	<i>helmi</i>	<i>helmi</i>	<i>helmi</i>	<i>hel'm</i>	<i>hel'm</i>	<i>helmi</i>	<i>elmi</i>
győz	<i>voittua</i>	<i>voittua</i>	<i>voittua</i>	<i>voittada pobedida</i>	<i>vägestada</i>	<i>voittaa</i>	<i>võittaa</i>
gyűjt	<i>kerätä</i>	<i>kerätä</i>	<i>kerätä</i>	<i>kerata kogota</i>	<i>kerata kogota</i>	<i>koota</i>	<i>kogota</i>
gyűlés	<i>kerähmö</i>	<i>suimu</i>	<i>kerähmö</i>	<i>kerag</i>	<i>suim</i>	<i>sabranja</i>	<i>kokouz</i>
gyűrű	<i>renkaš šormuš</i>	<i>kol'čča</i>	<i>kol'čaine rengas</i>	<i>kol'čaane ringhaane</i>	<i>rengaz vandeh</i>	<i>renkaz</i>	<i>sõrmuz</i>

magyar	viena- karjalai	tveri- karjalai	livvi	lúd	vepsze	izsor	vót
H							
háború	<i>šota</i>	<i>voina</i>	<i>voinu</i>	<i>voin</i>	<i>voin</i>	<i>sota</i>	<i>sōta</i>
hagyma	<i>luukko</i>	<i>luvka</i>	<i>laukku</i>	<i>lauk</i>	<i>luk</i>	<i>sippuuli</i>	<i>luukka</i>
haj	<i>hivuš tukka</i>	<i>tukat</i>	<i>hivus tukku</i>	<i>tukk</i>	<i>hibused</i>	<i>tukka</i>	<i>ivuz</i>
hal	<i>kala</i>	<i>kala</i>	<i>kala</i>	<i>kala</i>	<i>kala</i>	<i>kala</i>	<i>kala</i>
halál	<i>šurma kuoloma</i>	<i>šurma</i>	<i>surmu kuolendu</i>	<i>surm</i>	<i>surm</i>	<i>koolema</i>	<i>surma</i>
halász	<i>kalamieš</i>	<i>kalaniekkä</i>	<i>kalaniekku</i>	<i>kalanik</i>	<i>kalanik</i>	<i>kalanikka</i>	<i>kalanikka</i>
hall	<i>kuulla</i>	<i>kuvlla</i>	<i>kuulta</i>	<i>kuulda</i>	<i>kulda</i>	<i>kuulla</i>	<i>kuulla</i>
háló	<i>verkko</i>	<i>verko</i>	<i>verko</i>	<i>verk</i>	<i>verk</i>	<i>verkko</i>	<i>vörkko</i>
halott	<i>kuolija</i>	<i>kuolie</i>	<i>kuolluh</i>	<i>kuolij</i>	<i>kolii</i>	<i>koolt</i>	<i>koollud</i>
hamu	<i>tuhka</i>	<i>tuhka</i>	<i>tuhku</i>	<i>tuhk</i>	<i>tuhk</i>	<i>tuhka</i>	<i>tuhka</i>
hang	<i>iäni</i>	<i>iäni</i>	<i>iäni</i>	<i>viänd</i>	<i>äñ</i>	<i>ään</i>	<i>ääli</i>
harang	<i>kello</i>	<i>kello</i>	<i>kello</i>	<i>kell</i>	<i>kell</i>	<i>kello</i>	<i>tšellä</i>
harap	<i>purra</i>	<i>purra</i>	<i>purta</i>	<i>purda</i>	<i>purda</i>	<i>purra</i>	<i>purra</i>
harmat	<i>kašše</i>	<i>kašše</i>	<i>kaste</i>	<i>kastuz</i>	<i>kaste</i>	<i>kasse</i>	<i>kasō</i>
has	<i>vačča pöččö</i>	<i>vačča pöččö</i>	<i>vačču</i>	<i>vacc</i>	<i>vac pök</i>	<i>vacca mako</i>	<i>vassa</i>
hát s	<i>šelkä</i>	<i>šelgä</i>	<i>selgü</i>	<i>sel'g</i>	<i>sel'g</i>	<i>selkä</i>	<i>seltšä</i>
határ	<i>raja</i>	<i>raja</i>	<i>raja</i>	<i>raja</i>	<i>röun</i>	<i>raja</i>	<i>raja</i>
ház	<i>koti talo</i>	<i>kodi talo perti</i>	<i>kodi taloi</i>	<i>kodi taluu pert'</i>	<i>kodi pert'</i>	<i>koti taloi</i>	<i>koto maja</i>
hegy	<i>mäki</i>	<i>gora</i>	<i>mägi</i>	<i>mägi</i>	<i>mägi</i>	<i>mäki</i>	<i>mätši</i>
hely	<i>šija paikka kohta</i>	<i>šija paikka kohta</i>	<i>sija kohtu</i>	<i>sija koht</i>	<i>sija taho</i>	<i>sia paikka</i>	<i>paikka</i>
hét s	<i>netäli</i>	<i>nedeli</i>	<i>nedäli</i>	<i>nedal'</i>	<i>nedal'</i>	<i>viikko</i>	<i>nätilä</i>
híd	<i>šilta</i>	<i>šilda</i>	<i>sildu</i>	<i>sild</i>	<i>sild</i>	<i>silta</i>	<i>silta</i>
hideg	<i>vilu</i>	<i>vilu</i>	<i>vilu</i>	<i>vilu</i>	<i>vilu</i>	<i>kylmä</i>	<i>tšülmä</i>
hisz v	<i>uškuo</i>	<i>uškuo</i>	<i>uskuo</i>	<i>ushta</i>	<i>ushta</i>	<i>uskoa</i>	<i>uskua</i>
hív	<i>kučču</i>	<i>kučču</i>	<i>kučču</i>	<i>heikta kucta</i>	<i>heikaita kucta</i>	<i>kuccua</i>	<i>kuttsua</i>
hó	<i>lumi</i>	<i>lumi</i>	<i>lumi</i>	<i>lumi</i>	<i>lumi</i>	<i>lumi</i>	<i>lumi</i>
hold	<i>kuu</i>	<i>kuvdoma</i>	<i>kuudam</i>	<i>kuudam</i>	<i>kudmaine</i>	<i>kuu</i>	<i>kuu</i>
holló	<i>korppi</i>	<i>korpi</i>	<i>korbivaroi</i>	<i>voron</i>	<i>kroikoi</i>	<i>korppi</i>	<i>ronka</i>
holnap	<i>huomena</i>	<i>huomen</i>	<i>huomei</i>	<i>huomen</i>	<i>homen</i>	<i>hoomeen</i>	<i>oomōnna</i>
homlok	<i>očča</i>	<i>očča</i>	<i>očču</i>	<i>occ</i>	<i>oc</i>	<i>occa</i>	<i>ōttsa</i>
hónap	<i>kuu</i>	<i>kuv</i>	<i>kuu</i>	<i>kuu</i>	<i>ku</i>	<i>kuu</i>	<i>kuu</i>
hord	<i>kantua</i>	<i>kandua</i>	<i>kandua</i>	<i>pidada</i>	<i>pidäda</i>	<i>veejjä</i>	<i>kantaa</i>
hosszú	<i>pitkä</i>	<i>pitkä</i>	<i>pitkü</i>	<i>pi'k</i>	<i>pi'tk</i>	<i>pitkä</i>	<i>pittšä</i>
hull	<i>lanketa</i>	<i>langeta</i>	<i>langeta</i>	<i>langeta</i>	<i>langeta</i>	<i>lanketa</i>	<i>langōta</i>
hullám	<i>laine</i>	<i>volna</i>	<i>ualdo laine</i>	<i>ald</i>	<i>ald laine</i>	<i>laine</i>	<i>lainō</i>
hús	<i>liha</i>	<i>liha</i>	<i>liha</i>	<i>liha</i>	<i>liha</i>	<i>liha</i>	<i>liha</i>
húsvét	<i>Äijäpäivä</i>	<i>äijäpäivä</i>	<i>Äijüpäivü</i>	<i>Äjapäiv</i>	<i>äipäiv</i>	<i>Äjapäivä</i>	<i>Enipäivä</i>
húz	<i>vetyä</i>	<i>vediä</i>	<i>vediä</i>	<i>vedada</i>	<i>vedätada</i>	<i>vetää</i>	<i>vetää</i>

magyar	viena- karjalai	tveri- karjalai	livvi	lúd	vepsze	izsor	vót
I							
idegen	<i>vieraš</i>	<i>vieraš</i>	<i>vieras</i>	<i>vieraz</i>	<i>veraz</i>	<i>veeraz</i>	<i>võðraz</i>
idő	<i>aika</i>	<i>aiga</i>	<i>aigu</i>	<i>aig</i>	<i>aig</i>	<i>aika</i>	<i>aika</i>
időjárás	<i>šiä ilma</i>	<i>šiä</i>	<i>siä ilmu</i>	<i>siä ilm</i>	<i>sä</i>	<i>ilmat</i>	<i>ilma</i>
ifjú	<i>nuori</i>	<i>nuori</i>	<i>nuori</i>	<i>nuor'</i>	<i>nor'</i>	<i>noor</i>	<i>noori</i>
igaz	<i>oikie toši</i>	<i>oigie</i>	<i>tozi</i>	<i>oiged</i>	<i>oiged todesine</i>	<i>oikia tozi</i>	<i>õikõa</i>
illat	<i>haju tuokšu</i>	<i>duvhu</i>	<i>haju duuhu</i>	<i>haiž duuh</i>	<i>haju duh</i>	<i>haju</i>	<i>haju</i>
indul	<i>lähtie</i>	<i>lähtie</i>	<i>lähtie</i>	<i>lähta</i>	<i>lähtta</i>	<i>lähtiä</i>	<i>lähtiä</i>
ing	<i>paita</i>	<i>paida</i>	<i>paidu</i>	<i>paid</i>	<i>paid</i>	<i>paita</i>	<i>tšiuutto</i>
ír v	<i>kirjuttua</i>	<i>kirjuttua</i>	<i>kirjuttua</i>	<i>kiritada</i>	<i>kirjutada</i>	<i>kirjuttaa</i>	<i>tširjottaa</i>
iskola	<i>koulu</i>	<i>škola</i>	<i>škola</i>	<i>škola</i>	<i>škol</i>	<i>škoulu</i>	<i>škoulu</i>
istálló	<i>liävä</i>	<i>liävä</i>	<i>liävy tahnut</i>	<i>liäv</i>	<i>lävä tanaz</i>	<i>läävä</i>	<i>lautta</i>
Isten	<i>Jumala</i>	<i>Jumala</i>	<i>Jumal</i>	<i>D'umal</i>	<i>Jumal</i>	<i>Jummaala</i>	<i>Jumala</i>
szik	<i>juuvva</i>	<i>juvva</i>	<i>juvva</i>	<i>d'uoda</i>	<i>joda</i>	<i>jooa</i>	<i>juvva</i>
ital	<i>juoma</i>	<i>juomine</i>	<i>juomine</i>	<i>d'uom</i>	<i>jom</i>	<i>jookki</i>	<i>joomin</i>
ítél	<i>suutie</i>	<i>suvdie</i>	<i>suudie</i>	<i>suut'ta</i>	<i>sudida</i>	<i>suutia</i>	<i>suutia</i>
J							
jár	<i>kävellä aštuo</i>	<i>kävellä aštuo</i>	<i>kävvä</i>	<i>kävel'ta ašta</i>	<i>kävuda ašta</i>	<i>kävvä</i>	<i>tšävvä</i>
játék	<i>kukkani eloni</i>	<i>bobone elone</i>	<i>boba</i>	<i>bobaane</i>	<i>bobaine</i>	<i>tiukku</i>	<i>mäntšü</i>
javít	<i>kohentua</i>	<i>koheta</i>	<i>kohendua</i>	<i>koheta</i>	<i>koheta paremboita</i>	<i>oikoja parantaa</i>	<i>praavittaa</i>
jég	<i>jiä</i>	<i>jiä</i>	<i>jiä</i>	<i>diä</i>	<i>jä</i>	<i>jää</i>	<i>jää</i>
jel	<i>merkki tähti</i>	<i>tähti</i>	<i>merki</i>	<i>znuak</i>	<i>znam</i>	<i>merkki tähti</i>	<i>tähti</i>
jó	<i>hyvä</i>	<i>hyvä</i>	<i>hüvä</i>	<i>hüvä</i>	<i>hüvä</i>	<i>hyvä</i>	<i>üvä</i>
jobb (írány)	<i>oikie</i>	<i>oigie</i>	<i>oigei</i>	<i>oiged</i>	<i>oiged</i>	<i>oikia</i>	<i>õikõa</i>
jog	<i>zakon</i>	<i>zakona</i>	<i>oigevus</i>	<i>zakon</i>	<i>oiktuž</i>	<i>oikehuz</i>	<i>õikõuz</i>
jön	<i>tulla</i>	<i>tulla</i>	<i>tulla</i>	<i>tulda</i>	<i>tulda</i>	<i>tulla</i>	<i>tulla</i>
juh	<i>lammaš</i>	<i>lammaš</i>	<i>lammaz</i>	<i>lambaz</i>	<i>lambaz</i>	<i>lammaz</i>	<i>lammaz</i>
K							
kacsá	<i>šorša</i>	<i>šorža</i>	<i>sorzu</i>	<i>sorz</i>	<i>sorz</i>	<i>sorza</i>	<i>sorsa</i>
kakas	<i>kukko</i>	<i>kukko</i>	<i>kukko</i>	<i>kukuu</i>	<i>kukoi</i>	<i>kukko</i>	<i>kukkõ</i>
kakukk	<i>käki</i>	<i>kägi</i>	<i>kägõi</i>	<i>kägi</i>	<i>kägi</i>	<i>käkõi</i>	<i>tšäko</i>
kalapács	<i>pal'ta vasara</i>	<i>pal't</i>	<i>pal'laine vazaraine</i>	<i>pal't</i>	<i>pal'laine</i>	<i>vassaara</i>	<i>vasara</i>
kályha	<i>kiukua</i>	<i>kivgua</i>	<i>päčči</i>	<i>päčč</i>	<i>päč</i>	<i>kiukkaa</i>	<i>ahjo</i>
kanál	<i>lusikka</i>	<i>luzikka</i>	<i>luzikku</i>	<i>luzik</i>	<i>luzik</i>	<i>luzikka</i>	<i>luzikka</i>
káposzta	<i>kuali</i>	<i>kapusta</i>	<i>kapustu</i>	<i>kapust</i>	<i>kapust</i>	<i>kapusta</i>	<i>kapussa</i>
kapu	<i>veräjä</i>	<i>verejä</i>	<i>veräi</i>	<i>verai</i>	<i>verai</i>	<i>portti</i>	<i>veräjäd</i>
karó	<i>šeiväš</i>	<i>seibaz</i>	<i>seiväs</i>	<i>seibaz</i>	<i>seibaz</i>	<i>seiväs</i>	<i>seiväs</i>
kása	<i>šuurma</i>	<i>pudro</i>	<i>pudro</i>	<i>pudr</i>	<i>pudr</i>	<i>puuro</i>	<i>rooppa</i>
kasza	<i>viikateh</i>	<i>vikateh</i>	<i>stoikku</i>	<i>stoik</i>	<i>vikateh</i>	<i>viikkaate</i>	<i>viikatõ</i>

magyar	viena- karjalai	tveri- karjalai	livvi	lúd	vepsze	izsor	vót
kecske	<i>kosa</i>	<i>čiba</i>	<i>koza</i>	<i>koza</i>	<i>koza</i>	<i>voohi</i>	<i>vooho</i>
kedves	<i>armaš halie</i>	<i>armaš kallis</i>	<i>armas</i>	<i>armaz kalliž</i>	<i>armaz kalliž</i>	<i>kalliz</i>	<i>kalliz</i>
kék	<i>šinini</i>	<i>sinine</i>	<i>sinine</i>	<i>siniine</i>	<i>sinine</i>	<i>sinniin</i>	<i>sinin</i>
kelet	<i>koilini</i>	<i>novžu</i>	<i>koilline</i>	<i>päivännouzm</i>	<i>päivnouzm</i>	<i>itä</i>	<i>itä</i>
kemény	<i>kova</i>	<i>kova</i>	<i>kova</i>	<i>kova</i>	<i>kovakaz</i>	<i>kova</i>	<i>kõva</i>
kémény	<i>trupa</i>	<i>truba</i>	<i>truba</i>	<i>truba</i>	<i>truba savuturu</i>	<i>lakaiin</i>	<i>truba turu</i>
ken	<i>voitua</i>	<i>vojella</i>	<i>vojella</i>	<i>voita</i>	<i>voita</i>	<i>voitaa</i>	<i>võd'dõlla</i>
kenyér	<i>leipä</i>	<i>leibä</i>	<i>leibü</i>	<i>leib</i>	<i>leib</i>	<i>leipä</i>	<i>leipä</i>
kér	<i>molie</i>	<i>pakota</i>	<i>pakita</i>	<i>pakita</i>	<i>pakita</i>	<i>mankua</i>	<i>anua</i>
kérdés	<i>kyšymyš</i>	<i>küzümüš</i>	<i>küzümüs</i>	<i>küzünd</i>	<i>küzund</i>	<i>kyssyymyz</i>	<i>tšüsümüž</i>
kérdez	<i>kyšyö</i>	<i>küzüö</i>	<i>küzüö</i>	<i>küzüda</i>	<i>küzuda</i>	<i>kyssyyä</i>	<i>tšüsüä</i>
kerék	<i>rataš</i>	<i>rataš</i>	<i>ratas</i>	<i>kruug</i>	<i>kezr</i>	<i>rataz</i>	<i>rataz</i>
keres	<i>eččie</i>	<i>eččie</i>	<i>eččie</i>	<i>ečta</i>	<i>ecta</i>	<i>ecciä</i>	<i>õitsia</i>
kereszt	<i>risti</i>	<i>risti</i>	<i>ristu</i>	<i>rist</i>	<i>rist</i>	<i>risti</i>	<i>rissi</i>
kerítés	<i>aita</i>	<i>aida</i>	<i>aidu</i>	<i>aid</i>	<i>aid</i>	<i>aita</i>	<i>aita</i>
kert	<i>puutarha</i>	<i>sadu</i>	<i>sadu</i>	<i>sadu</i>	<i>sad</i>	<i>saatu</i>	<i>saatu</i>
keserű	<i>karkie</i>	<i>kargie</i>	<i>kargei</i>	<i>karged</i>	<i>karged</i>	<i>karvaz</i>	<i>karkõa</i>
keskeny	<i>ahaš kaita</i>	<i>kaida</i>	<i>kaidu</i>	<i>kaid</i>	<i>kaid</i>	<i>kaita</i>	<i>ahaz</i>
későn	<i>müöhäh</i>	<i>müöhä</i>	<i>müöhäh</i>	<i>müöhä</i>	<i>möhä</i>	<i>mööhää</i>	<i>ill'a</i>
kéz	<i>käsi</i>	<i>käzi</i>		<i>käzi</i>	<i>käzi</i>	<i>käzi</i>	<i>tšäsi</i>
kezd	<i>alkua ruveta</i>	<i>algua zavodie</i>	<i>algua zavodie</i>	<i>rubeda zavodida</i>	<i>augotada zavodida</i>	<i>alkaa</i>	<i>alkaa</i>
kiabál	<i>huutua ränkyö</i>	<i>ravissa</i>	<i>kirguo</i>	<i>heikta kirkta</i>	<i>heikahtada kerustada</i>	<i>huutaa</i>	<i>rääkua</i>
kicsi	<i>pieni</i>	<i>pieni</i>	<i>pieni</i>	<i>pieñ</i>	<i>peñ</i>	<i>peen</i>	<i>peeni</i>
kígyó	<i>mato</i>	<i>mado</i>	<i>mado</i>	<i>mado</i>	<i>mado gad</i>	<i>mato</i>	<i>mato gaada</i>
korán	<i>aikaseh</i>	<i>aigazen</i>	<i>aijoi</i>	<i>aigaažesti</i>	<i>aigaidešti</i>	<i>aikahiissee</i>	<i>varai</i>
kovács	<i>šepmä</i>	<i>šepmä pajaniekka</i>	<i>seppü</i>	<i>sepp pajanik</i>	<i>sep</i>	<i>seppä</i>	<i>seppä</i>
kő	<i>kivi</i>	<i>kivi</i>	<i>kivi</i>	<i>kivi</i>	<i>kivi</i>	<i>kivi</i>	<i>tšivi</i>
köd	<i>huura</i>	<i>tumani</i>	<i>udu</i>	<i>sume tuman</i>	<i>sumeg</i>	<i>utu</i>	<i>utu</i>
köhög	<i>rykie</i>	<i>rügje</i>	<i>rügje</i>	<i>rügida</i>	<i>rügda</i>	<i>kõhhiiä</i>	<i>tšõhiä</i>
könny	<i>kyynäl</i>	<i>küvnäl'</i>	<i>küünäl</i>	<i>küüng</i>	<i>kündal'</i>	<i>kyynel</i>	<i>pisara</i>
könnyű	<i>helpo</i>	<i>kebie</i>	<i>kebjei</i>	<i>kebd'</i>	<i>kebn</i>	<i>kevyt</i>	<i>tševüd</i>
könyv	<i>kirja</i>	<i>kirja kniiga</i>	<i>kniigu</i>	<i>kird' kniig</i>	<i>kirj</i>	<i>kirja</i>	<i>tširja</i>
kör	<i>čeri</i>	<i>kruvga</i>	<i>kierros</i>	<i>kruug</i>	<i>ümbruz</i>	<i>pöörä</i>	<i>ümpärüz</i>
köt	<i>šituo</i>	<i>šiduo</i>	<i>siduo</i>	<i>sidoda</i>	<i>sidoda</i>	<i>kuttooa</i>	<i>situa</i>
kövér	<i>lihava</i>	<i>ražvakaš</i>	<i>razvakas</i>	<i>sanged</i>	<i>razvakaz</i>	<i>varma</i>	<i>razvakaz</i>
kulcs	<i>avuan</i>	<i>avain</i>	<i>avain</i>	<i>avadim</i>	<i>avadim</i>	<i>avvain</i>	<i>võtii</i>
kút	<i>kaivo</i>	<i>kaivo</i>	<i>kaivo</i>	<i>kaiv</i>	<i>kaiv</i>	<i>kaivo</i>	<i>kaivo</i>
kutya	<i>koira</i>	<i>koira</i>	<i>koiru</i>	<i>koir</i>	<i>koir</i>	<i>koira</i>	<i>koira</i>
küszöb	<i>kynnyš</i>	<i>künnüş</i>	<i>künnüş</i>	<i>kündüz</i>	<i>künduz</i>	<i>kynnyz</i>	<i>tšünnüz</i>

magyar	viena- karjalai	tveri- karjalai	livvi	lúd	vepsze	izsor	vót
L							
láb	jalka	jalga	jalgu	d'aug	jaug	jalka	jalka
lágý	pehmiä	pehmie	pehmei	pehmed	pehmed	pehmiä	pehmiä
lakó	eläjä	eläjä	eläi	eläj	eläi	elläjäjä	üünikka
lány	neiti tyttö	tüttö	neidine tüttö	neižne	neižne	tüttöi	tüttö
lapát	lapie	labie	labju	labid	labid	labja	lappia
lassú	hil'la	hil'tane	hil'tu	hil't	vitk	hiaz	iaz
lát	nähä	nähä	nähtä	nähta	nähta	nähhä	nähä
lélek	henki	hengi	hengi	heng	heng	henki	entši
lépcső	porraš	porraš	porras	pordaz	pordaz	asse	asō
lesz	lietä	lietä	roita	liinda	lindä	leetä	lid'd'a
levél (zöld)	lehti	lehti	lehti	lehte	leht	lehti	lehto
leves s	keitto rokka šärvin šuppi	rokka šärvin	rokku suuppu	keit supp	keitoz särbin	suppi	suppi
liba	hanhi	hanhi	hanhi	hanh	hanh	hanhi	anō
liszt	jauho	javho	jauho	d'auh	jauh	jauho	java
ló	hepo	hebone	hebo	hebo	hebo	heppoin	opōn
locsol	kaššella	kaštua	kastua	kastelta	kastelta	kastaa	kassaa
lop	varaštua	voruija	varrastua	vargastada	vargastada	varastaa	vargassaa
lúd	hanhi	hanhi	hanhi	hanh	hanh	hanhi	anō
LY							
lyuk	reikä loukko	lovkko	loukko	reig	reig	reikä	reitsä
M							
ma	tänäpiänä	tämpiänä	tänäpäi	tänambaa	tämbei	tänäpään	tänävä
macska	kissa	kazi	kaži	kaži	kaži	kazi	katti
madár	lintu	lindu	lindu	lind	lind	lintu	lintu
magas	korkie	korgie	korgei	korged	korged	korkia	kōrkōa
máj	makša	makša	maksu	maks	maks	maksa	mahsa
malac	poršaš	čugu	počinpoigu	počč	porzaz čugu	porzaz	pōrzaz
málna	vavarno	vavarno	vavoi	babarm	babarm	baabukaz	baabukaz
medve	kontie	kondie	kondii	kondij	kondi	karhu	karu
meghal	kuolla	kuolla	kuolta	kuolda	kolda	koolla pōkkōssä	koolla surra
megy	männä	männä	mennä	mända	mända	männä	mennä
méh (rovar)	mehiläini	mehriehäne	mehiläine	mezijaine	mezjaine	kimal	tšimolain
meleg	lämmin	lämmin	lämmin	lämm	lām'	lämmää	lämmii
mell	rinta povi	rinda	rindu	rind	rindaz povi	rinta	rinta
mély	šyvä	šüvä	süvä	süvä	süvä	syvä	süvä
menny	taivaš	taivaš	taivas	taivaz	taivaz	taivaz	taivaz
mér	mitata	mitata	mitata miärätä	miäritä	märita vesoida	mitata	mitōta
mese	šuarua	šuarua	suarnu	suarn	sarn	jute	kaaska

magyar	viena- karjalai	tveri- karjalai	livvi	lúd	vepsze	izsor	vót
messze	<i>etähänä</i>	<i>edäh</i>	<i>loitton</i>	<i>loitton edahan</i>	<i>edahan</i>	<i>etähääl</i>	<i>kaukaal</i>
mező	<i>niitty pelto</i>	<i>peldo</i>	<i>niittü peldo</i>	<i>niit peld</i>	<i>nit pöud</i>	<i>niitty pelto</i>	<i>niitto</i>
mókus	<i>orava</i>	<i>orava</i>	<i>oravu</i>	<i>orav</i>	<i>orav</i>	<i>orraava</i>	<i>õrava</i>
mond	<i>šanuo</i>	<i>šanuo</i>	<i>sanuo</i>	<i>sanuda</i>	<i>sanuda</i>	<i>sannooa</i>	<i>sõnõa</i>
mos	<i>peššä</i>	<i>peššä</i>	<i>peštä</i>	<i>pesta</i>	<i>pesta</i>	<i>pessä</i>	<i>pesä</i>
mosdik	<i>pešeytyö</i>	<i>peziečie</i>	<i>peštäkseh</i>	<i>pestakse</i>	<i>pestas</i>	<i>pessiissä</i>	<i>peseütä</i>
most	<i>nyt</i>	<i>nüt</i>	<i>nügöi</i>	<i>nügü</i>	<i>nügüd'</i>	<i>nyt</i>	<i>nüd</i>
munka	<i>työ ruato</i>	<i>ruado</i>	<i>ruado</i>	<i>ruad</i>	<i>tö rad</i>	<i>töö raae</i>	<i>tiüi</i>
mutat	<i>näytttyä oštuttua</i>	<i>oštuttua</i>	<i>ozuttua</i>	<i>ozuttada</i>	<i>ozutada</i>	<i>näytttää</i>	<i>näütttää</i>
N							
nadrág	<i>pukšut</i>	<i>b'ukat</i>	<i>štanit</i>	<i>štanad kuad'd'ad</i>	<i>štanad</i>	<i>kattjat pöksyt</i>	<i>kaatsad põhzüd</i>
nagy	<i>šuuri</i>	<i>šuvri</i>	<i>suuri</i>	<i>suur</i>	<i>suur</i>	<i>suur</i>	<i>suuri</i>
nap (égi)	<i>päivä</i>	<i>päiväne</i>	<i>päivü</i>	<i>päiväänä</i>	<i>päiväinä</i>	<i>päivyt</i>	<i>päivüd</i>
nap (idő)	<i>päivä</i>	<i>päivä</i>	<i>päivü</i>	<i>päiv</i>	<i>päiv</i>	<i>päivä</i>	<i>päivä</i>
nedves	<i>märkä</i>	<i>märgä</i>	<i>märgü</i>	<i>märg</i>	<i>märg</i>	<i>märkä</i>	<i>märtšä</i>
néha	<i>harvoin</i>	<i>harvah</i>	<i>harvazeh</i>	<i>erasti konzgi</i>	<i>erašti harvas</i>	<i>vällii</i>	<i>väliss</i>
néma	<i>kieletöin mykkä</i>	<i>kieletöin mükkä</i>	<i>kieletöi</i>	<i>kieletuu</i>	<i>keletoi</i>	<i>mykkä</i>	<i>nemoi</i>
néni	<i>täti</i>	<i>tädi</i>	<i>t'outa</i>	<i>t'otk</i>	<i>tädi</i>	<i>täti</i>	<i>täti</i>
nép	<i>rahvaš</i>	<i>rahvaš</i>	<i>rahvas</i>	<i>rahvaz</i>	<i>rahvaz</i>	<i>rahvaz</i>	<i>rahvaz</i>
név	<i>nimi</i>	<i>nimi</i>	<i>nimi</i>	<i>nimi</i>	<i>nimi</i>	<i>nimi</i>	<i>nimi</i>
nevet	<i>nakrua</i>	<i>nagrua</i>	<i>nagrua</i>	<i>nagrda</i>	<i>nagrda</i>	<i>nagraa</i>	<i>nagraa</i>
néz	<i>kaččuo</i>	<i>kaččuo</i>	<i>kaččuo</i>	<i>kacta</i>	<i>kacta</i>	<i>kaccoa</i>	<i>kattsua</i>
nõ s	<i>naini akka</i>	<i>naine akka</i>	<i>naine</i>	<i>naine akk</i>	<i>naine ak</i>	<i>nain</i>	<i>nain</i>
nõ v	<i>kašvua</i>	<i>kažvua</i>	<i>kazvua</i>	<i>kazvda</i>	<i>kazda</i>	<i>kazvaa</i>	<i>kazvaa</i>
nővér	<i>sisar</i>	<i>sizar čikko</i>	<i>sizär čiži</i>	<i>sizar</i>	<i>sizar čikoi</i>	<i>siar</i>	<i>sõzar</i>
NY							
nyak	<i>kakla</i>	<i>kagla</i>	<i>kaglu</i>	<i>kagl</i>	<i>kagl</i>	<i>kagla</i>	<i>kagla</i>
nyár	<i>kešä</i>	<i>kežä</i>	<i>kezä</i>	<i>keza</i>	<i>keza</i>	<i>kežä</i>	<i>suvi</i>
nyárfa	<i>huapa</i>	<i>huaba</i>	<i>huabu</i>	<i>habu</i>	<i>hab</i>	<i>haapa</i>	<i>aapa</i>
nyávog	<i>ňaukkuo</i>	<i>ňavguo</i>	<i>ňauguo</i>	<i>ňauguda</i>	<i>ňaukta</i>	<i>ňiaukkua</i>	<i>ňaukkua</i>
nyel	<i>lainota niellä</i>	<i>lainota</i>	<i>lainota</i>	<i>lainata</i>	<i>lainata</i>	<i>lainoa neellä</i>	<i>neeleezellä</i>
nyelv	<i>kieli</i>	<i>kieli</i>	<i>kieli</i>	<i>kiel'</i>	<i>kel'</i>	<i>keel</i>	<i>tšeeli</i>
nyírfa	<i>koivu</i>	<i>koivu</i>	<i>koivu</i>	<i>koiv</i>	<i>koiv</i>	<i>koivu</i>	<i>kahtši</i>
nyom s	<i>jälki</i>	<i>jälgi</i>	<i>jälgi</i>	<i>däl'g</i>	<i>jäl'g</i>	<i>jälki</i>	<i>jältši</i>
nyom v	<i>painua</i>	<i>painua</i>	<i>painua</i>	<i>painda</i>	<i>painda</i>	<i>painaa</i>	<i>painaa</i>
nyugat	<i>luuvveh länši</i>	<i>laškuranda</i>	<i>päivänlasku</i>	<i>luodeh päivänlask</i>	<i>päivlaskm</i>	<i>länz</i>	<i>länsi</i>
nyúl s	<i>jänis</i>	<i>jäniš</i>	<i>jänöi</i>	<i>dänüü</i>	<i>jäniš</i>	<i>jäniz</i>	<i>jänez</i>

magyar	viena- karjalai	tveri- karjalai	livvi	lúd	vepsze	izsor	vót
O							
óhajt	<i>himottua toivittua tahtuo</i>	<i>himottua tahtuo</i>	<i>himoittua tahtuo</i>	<i>toivotada tahtuuda</i>	<i>toivoda himoita</i>	<i>toivottaa ikävyttää hoolia</i>	<i>tõvõtta</i>
okos	<i>älykäš</i>	<i>mielövä</i>	<i>älükäs</i>	<i>mielekaz</i>	<i>melekaz</i>	<i>ällyykäz</i>	<i>älükaz</i>
oldal (tér)	<i>puoli</i>	<i>puoli</i>	<i>puoli</i>	<i>puol'</i>	<i>pol'</i>	<i>pool</i>	<i>pooli</i>
olló	<i>šakšet</i>	<i>noznicat</i>	<i>nožničat</i>	<i>nožničad</i>	<i>raudad</i>	<i>sakset</i>	<i>sahzõd</i>
olvas	<i>lukie</i>	<i>lugie</i>	<i>lugie</i>	<i>lugeda</i>	<i>lugeda</i>	<i>lukkiia</i>	<i>lukõa</i>
óra (eszköz)	<i>kello</i>	<i>časut</i>	<i>časut</i>	<i>časud</i>	<i>časud</i>	<i>tunnit</i>	<i>tunnid</i>
óra (idő)	<i>tunti</i>	<i>časus</i>	<i>časusu</i>	<i>čas</i>	<i>čas</i>	<i>tunni</i>	<i>tunni</i>
orosz	<i>venäläini</i>	<i>veniäläine</i>	<i>veña</i>	<i>veña</i>	<i>venä</i>	<i>venä</i>	<i>venäi</i>
orr	<i>nenä</i>	<i>nenä</i>	<i>nena</i>	<i>nena</i>	<i>nena</i>	<i>nenä</i>	<i>nenä</i>
ország	<i>mua</i>	<i>mua</i>	<i>mua</i>	<i>mua</i>	<i>ma</i>	<i>maa</i>	<i>maa</i>
orvos	<i>liäkäri</i>	<i>dohtari</i>	<i>liäkäri</i>	<i>vračč</i>	<i>lekar'</i>	<i>tohteri</i>	<i>dohtari</i>
óv	<i>varteija</i>	<i>vardeija</i>	<i>vardoija</i>	<i>sohranida</i>	<i>kaita</i>	<i>hoitaa</i>	<i>vahtia</i>
Ö							
önt	<i>valuttua kuatua</i>	<i>kuadua</i>	<i>valua</i>	<i>valada</i>	<i>valada</i>	<i>vallaa kaataa</i>	<i>valaa</i>
ör	<i>vahti</i>	<i>storoža</i>	<i>vard'oiččii</i>	<i>vard'oiččij</i>	<i>varjoičii</i>	<i>vahtija</i>	<i>vahtija</i>
ördög	<i>kehno pahuš</i>	<i>čortta</i>	<i>kehno lemboi pahalaine</i>	<i>čort karu pahalaane</i>	<i>lemboi</i>	<i>pahalain</i>	<i>haamolain</i>
öreg	<i>vanha</i>	<i>vanha</i>	<i>vahnu</i>	<i>vahn</i>	<i>vanh</i>	<i>vanha</i>	<i>vana</i>
öriz	<i>vahtie varjeita</i>	<i>vardeija</i>	<i>vardoija</i>	<i>vard'uuta</i>	<i>kaita varjoita</i>	<i>vahtia hoitaa</i>	<i>vahtia</i>
öröl	<i>jauhuo</i>	<i>javhottua</i>	<i>jauhuo</i>	<i>d'auhottada</i>	<i>jauhta</i>	<i>jauhaa</i>	<i>javaa</i>
öröm	<i>ihaššus ilo</i>	<i>ilo</i>	<i>ihastus</i>	<i>ihastuz ilo</i>	<i>ihastuz</i>	<i>illo</i>	<i>rõõmu</i>
ősz s	<i>šykšy</i>	<i>šügüzü</i>	<i>sügüzü</i>	<i>sügüz</i>	<i>sügüz</i>	<i>syksy</i>	<i>sütsüze</i>
öv	<i>vyö</i>	<i>vüö</i>	<i>vüö</i>	<i>vüö</i>	<i>vö</i>	<i>vöö</i>	<i>vöö</i>
P							
pad	<i>laučča skammi</i>	<i>lavčča skammi</i>	<i>laučču</i>	<i>lauč</i>	<i>lauč part</i>	<i>järky rähi</i>	<i>järtšü laavõn</i>
padlás	<i>lakka</i>	<i>piälüstä</i>	<i>čerdakku</i>	<i>čordak</i>	<i>čuhu</i>	<i>lakka</i>	<i>tšerdakka</i>
palack	<i>pulloni</i>	<i>butilkka</i>	<i>butilku</i>	<i>butilk</i>	<i>butulk</i>	<i>putteeli</i>	<i>puteli</i>
párna	<i>pieluš</i>	<i>pieluš</i>	<i>pielus</i>	<i>pieluz</i>	<i>pöluz</i>	<i>tyyny</i>	<i>tüünü</i>
part	<i>ranta</i>	<i>randa</i>	<i>randu</i>	<i>rand</i>	<i>rand</i>	<i>ranta</i>	<i>ranta</i>
pásztor	<i>paimen</i>	<i>paimen</i>	<i>paimoi</i>	<i>paimuu</i>	<i>paimen</i>	<i>paimen</i>	<i>karjušši</i>
patak	<i>oja</i>	<i>oja</i>	<i>oja</i>	<i>oja</i>	<i>oja</i>	<i>oja</i>	<i>õja</i>
pénz	<i>raha</i>	<i>rahat deŋgat</i>	<i>dengat makso</i>	<i>raha deng</i>	<i>raha dengad</i>	<i>raha</i>	<i>raha</i>
piros	<i>ruškíe</i>	<i>ruškíe</i>	<i>ruskei verevü</i>	<i>rusked</i>	<i>rusked</i>	<i>aaloi punnain</i>	<i>kauniz punain</i>
pók	<i>hämähikki</i>	<i>hämähikkõ</i>	<i>hämähäkki</i>	<i>hämähäkk</i>	<i>hämähouk</i>	<i>hämöi</i>	<i>hämüläin</i>
pontos	<i>tarkka huelova</i>	<i>tarka</i>	<i>tarku</i>	<i>tarkaane</i>	<i>tark</i>	<i>täzmälliin tarkka</i>	<i>täzmällin</i>
por	<i>püly tomu</i>	<i>pölü</i>	<i>pölü</i>	<i>pölü</i>	<i>pölü tomu</i>	<i>pölly</i>	<i>pöllü</i>

magyar	viena- karjalai	tveri- karjalai	livvi	lúd	vepsze	izsor	vót
R							
rág	<i>jyršie</i>	<i>grizie</i>	<i>grizie jürzie puretella</i>	<i>grizida</i>	<i>hruputada pureskelda</i>	<i>krapišsa pureksia</i>	<i>purõhsia</i>
rak	<i>panna</i>	<i>panna</i>	<i>panna</i>	<i>panda</i>	<i>panda</i>	<i>panna</i>	<i>panna</i>
reggel s	<i>huomeneš</i>	<i>huomneš</i>	<i>huondes</i>	<i>huomez</i>	<i>homendez</i>	<i>hoomuz</i>	<i>oomnikko</i>
reggelizik	<i>murkinoija</i>	<i>perefattie</i>	<i>murginoija</i>	<i>zauhtrokoita</i>	<i>murginoita</i>	<i>suurustassa</i>	<i>suurussaa</i>
régi	<i>ammuni</i>	<i>ammuine</i>	<i>ammuine</i>	<i>amuine</i>	<i>amuine</i>	<i>iänikkäin</i>	<i>aikahin</i>
repül	<i>lentyä</i>	<i>lendiä</i>	<i>lendiä</i>	<i>leta</i>	<i>leta</i>	<i>lentää</i>	<i>lentää</i>
rés	<i>rako</i>	<i>rago</i>	<i>rago</i>	<i>reig</i>	<i>pilu</i>	<i>rako</i>	<i>rako</i>
rész	<i>oša</i>	<i>oža</i>	<i>oza pala</i>	<i>oza palaane</i>	<i>pala</i>	<i>oza</i>	<i>õsa kappalõ</i>
reszket	<i>värissä</i>	<i>šärissä</i>	<i>säristä</i>	<i>särääta</i>	<i>säraita</i>	<i>värissä</i>	<i>värisä</i>
rét	<i>niitty nurmi</i>	<i>loga</i>	<i>niittü</i>	<i>niit</i>	<i>nit</i>	<i>niitty</i>	<i>niitto</i>
ritka	<i>harva</i>	<i>harva</i>	<i>harvu</i>	<i>harv</i>	<i>harv</i>	<i>harva</i>	<i>arva</i>
róka	<i>repo</i>	<i>rebo</i>	<i>reboi</i>	<i>rebuu</i>	<i>reboi</i>	<i>repoi</i>	<i>repo</i>
rokon	<i>omahini heimolaini</i>	<i>omahine</i>	<i>omahine heimolaine sukulaine</i>	<i>heimolaine</i>	<i>heimolaine</i>	<i>omahiin sukulain</i>	<i>sukulain</i>
rossz	<i>paha huono</i>	<i>paha huono</i>	<i>paha huono</i>	<i>paha</i>	<i>paha huba</i>	<i>paha</i>	<i>paha</i>
rozs	<i>ruis</i>	<i>ruis</i>	<i>ruis</i>	<i>rugiž</i>	<i>rugiž</i>	<i>ruiz</i>	<i>rüiz</i>
rövid	<i>lyhyt</i>	<i>lühüt</i>	<i>lühüt</i>	<i>lühüd</i>	<i>lühüd</i>	<i>lyhyt</i>	<i>lühüd</i>
rúd	<i>parši riuku</i>	<i>orži</i>	<i>seiväs</i>	<i>batog</i>	<i>seraine</i>	<i>seiváz</i>	<i>riuku</i>
ruha	<i>vuate</i>	<i>vuate</i>	<i>soba</i>	<i>soba</i>	<i>soba</i>	<i>vaattiit</i>	<i>sõpa</i>
S							
sánta	<i>rampa</i>	<i>ramba</i>	<i>rambu</i>	<i>ramb</i>	<i>ramb</i>	<i>rampa</i>	<i>hramoi</i>
sár	<i>retu</i>	<i>redu</i>	<i>redu</i>	<i>redu</i>	<i>redu</i>	<i>retu</i>	<i>rooja</i>
sárga	<i>keltani</i>	<i>keldane</i>	<i>keldaine</i>	<i>pakuine</i>	<i>pakuine</i>	<i>keltain</i>	<i>kõltain</i>
segít	<i>auttua</i>	<i>avttua</i>	<i>avvuttua</i>	<i>abutada</i>	<i>abutada</i>	<i>avittaa</i>	<i>avittaa</i>
selyem	<i>šulkku</i>	<i>šulkku</i>	<i>šulku</i>	<i>šuuk</i>	<i>šuuk</i>	<i>silkki</i>	<i>šolkka</i>
siet	<i>kiirehtyä</i>	<i>kiirehtiä</i>	<i>kiirehtiä</i>	<i>kiirehtada</i>	<i>riqehtida</i>	<i>kiirehtiä</i>	<i>tšiirehtiä</i>
sima	<i>šilie</i>	<i>silie</i>	<i>silei</i>	<i>siled</i>	<i>siled</i>	<i>silohiin</i>	<i>lakõa</i>
sír s	<i>kalma hauta</i>	<i>kalma</i>	<i>kalmu</i>	<i>kaum</i>	<i>kaum</i>	<i>hauta</i>	<i>kalmo</i>
sír v	<i>itkie</i>	<i>itkie</i>	<i>itkie</i>	<i>it'kta</i>	<i>itkta</i>	<i>itkiä</i>	<i>itkõa</i>
só	<i>šuola</i>	<i>šuola</i>	<i>suolu</i>	<i>suol</i>	<i>sol</i>	<i>soola</i>	<i>soola</i>
sok	<i>äijä</i>	<i>äijä</i>	<i>äijü</i>	<i>äi</i>	<i>äi</i>	<i>paljo</i>	<i>pal'lo</i>
sógor	<i>kütü</i>	<i>küdü</i>	<i>küdü</i>	<i>küdü</i>	<i>küdu</i>	<i>lanko kyty</i>	<i>lanko</i>
söpör	<i>pyyhkie</i>	<i>pivheksie</i>	<i>pühkie</i>	<i>pühkta</i>	<i>pühkta</i>	<i>luutia</i>	<i>lakaisa</i>
sör	<i>olut</i>	<i>olut</i>	<i>piivo</i>	<i>piva</i>	<i>olut</i>	<i>olut</i>	<i>õlud</i>
sötét a	<i>pimie</i>	<i>pimie</i>	<i>pimei</i>	<i>pimed</i>	<i>pimed</i>	<i>tumma</i>	<i>pimiä</i>
suttog	<i>čuhkuttua</i>	<i>čuhuttua</i>	<i>čuhkata</i>	<i>šuhišta</i>	<i>šuhaita</i>	<i>kuizata</i>	<i>kuizgõta</i>
süt	<i>leipuo paistua</i>	<i>paistua</i>	<i>žuarie</i>	<i>paštta</i>	<i>paštta žarda</i>	<i>leipoja žaaria</i>	<i>leipua</i>

magyar	viena- karjalai	tveri- karjalai	livvi	lúd	vepsze	izsor	vót
SZ							
szabad a	irralini vällä	jovdavaa	ilmaine vällä	d'oudav väll'	joudai	irtonain vappaa	vapaa
szabó	ompelija	ombelija	ombelii	ombelij	omblii	ompelia	õmpõlija
szag	hajsu	duvhu	duuhu haižu	duuh haiž	haiže	haju	haju
szagol	nuuhella	ñuvhella	ñuustua	mujada	mujada	nuuskia	nuuzgõta
száj	šuu	šuv	suu	suu	su	suu	suu
szalad	juošša	hüppie	juosta	d'uoksta	joksta	joossa	joohsa
szalag	rušetti šije	bantikko	lentu	lent	bant lontaine	pagla	pagla
száll	lentyä	lendiä	lendiä	leta	leta	lentää	lentää
szalma	olki	olgi	olgi	olg	ol'g	olki	õltši
szám	luku	lugu	lugu	lugu	lugu	luku	lukõ
szán s	reki	regi	regi	regi	regi	reki	retši
szánt	kyntyä	ajua	kündiä	küntä	ajada küntta	kyntää	tšüntää
száraz	kuiva	kuiva	kuivu	kuiv	kuiv	kuiva	kuiva
szarka	harakka	harakka	harakku	harag	harag	harakka	arakka
szarv	šarvi	šarvi	sarvi	sarv	sarv	sarvi	sarvi
szegény	köyhä	kevhä hädähine	keühü hädähine	köüh hädähine	gol'l'	köyhä	köühä
szék	stuula	stuvla	stuulu	stuul	ištim	stuuli	stoli
szekrény	škuappi	škuappa	škuappu	škuap	škap	škaappi	kaappi
szél (lég)	tuuli	tuvli	tuuli	tuul'	tullei	tuul	tuuli
széles	levie	levie	levei	leved	leved	lajja	lad'da
szem	šilmä	šilmä	šilmü	sil'm	sil'm	šilmä	šilmä
szén	hiili	hiili	hiili	hiil'	hiil'	syzi	süsi
széna	heinä	heinä	heinü	heih	hein	heinä	einä
szent	pyhä	pühä	pühä	pühä	pühä	pyhä	pühä
szép	šoma kaunis	šoma kavnis	čoma kaunis	čoma	čoma käbed	kauniz	iloza
szeret	armaštua	armaštua	armastua	armastada	armastada	suvata	suvõta
szín	väri	kruaska	muju	muju	muju	väri	karvõ
szita	šiekla	šieglä	sieglu	siegl	segl	seegla	groohatti
szív s	syväin	šiämi	süväin	südam	südäin	syän	süä
szó	šana	šana	sana	sana	sana	sana	sõna
szoknya	hameh	jupka sverezi	jupku	d'upk	jupk lebe	hame	jupka
szopik	imie	imie	imie	imeda	imeda	immiiä	imiä
szög (vas)	nuakla	nuagla	nuaglu	nagl	nagl	naagla	naagla
szór	hivuš karva	hivuš karva	karvu	karv	hibuz karv	hiuz karva	ivuz
szúnyog	šiäksi	šiäksi	čakku	siäsk	säsk	sääski	säähtiä
szük	ahaš kaita	ahaš kaida	ahtas kaidu	kaid	ahtaz kaid	ahaz kaita	ahaz
születik	šyntyö	šündüö	rodiekseh	rodidakse	sünduda	syntyä	süntüä
szürke	harmua	harmua	harmai	huahk	hahk	harmaa	arma

magyar	viena- karjalai	tveri- karjalai	livvi	lúd	vepsze	izsor	vót
T							
takaró	<i>kate</i>	<i>kate</i>	<i>od'dualu</i>	<i>kate</i>	<i>katuz</i>	<i>kate adjala</i>	<i>katō</i>
talál	<i>löytyä</i>	<i>lövdiä</i>	<i>löüdiä</i>	<i>löita</i>	<i>löuda</i>	<i>löytää</i>	<i>leütää</i>
tanácsol	<i>neuvuo</i>	<i>nevquo</i>	<i>vihjailla</i>	<i>nevvoda</i>	<i>nevoda</i>	<i>nevvoa</i>	<i>nõvvua</i>
tánc	<i>kisa tanšši</i>	<i>kiza</i>	<i>tansi</i>	<i>karg</i>	<i>karg</i>	<i>tancci</i>	<i>tanttsi</i>
tanít	<i>opaštua</i>	<i>opaštua</i>	<i>opastua</i>	<i>opastada</i>	<i>opeta</i>	<i>opettaa</i>	<i>õpõttaa</i>
tanító	<i>opaštaja</i>	<i>opaštaja</i>	<i>opastai</i>	<i>opastaj</i>	<i>opendai</i>	<i>opettaja</i>	<i>õpõttaja</i>
tanul	<i>opaštuo</i>	<i>opaštuo</i>	<i>opastuo</i>	<i>opastuda</i>	<i>opetas</i>	<i>oppihua</i>	<i>õppia</i>
tanuló	<i>opaštuja</i>	<i>opaštuja</i>	<i>opastui</i>	<i>opastuj</i>	<i>openik</i>	<i>oppilapsi</i>	<i>õppilaz</i>
tárgy	<i>asie assa</i>	<i>viešša</i>	<i>ezineh vešši</i>	<i>viest' bruja</i>	<i>kalu predmet</i>	<i>essiine</i>	<i>azia</i>
tart	<i>pityä</i>	<i>pidiä</i>	<i>pidiä</i>	<i>pidada</i>	<i>pidäda</i>	<i>pitää</i>	<i>pitää</i>
tavas	<i>keváz</i>	<i>keviä</i>	<i>kevät</i>	<i>keváž</i>	<i>keváž</i>	<i>kevät</i>	<i>tševäd</i>
tegnap	<i>eklein</i>	<i>eglein</i>	<i>egläi</i>	<i>egläi</i>	<i>eglai</i>	<i>eglee</i>	<i>eglee</i>
tehén	<i>lehmä</i>	<i>lehmä</i>	<i>lehmü</i>	<i>lehm</i>	<i>lehm</i>	<i>lehmä</i>	<i>lehmä</i>
tej	<i>maito</i>	<i>maido</i>	<i>maido</i>	<i>maid</i>	<i>maid</i>	<i>maito</i>	<i>piimä</i>
tél	<i>talvi</i>	<i>talvi</i>	<i>talvi</i>	<i>tauv</i>	<i>tal'v</i>	<i>talvi</i>	<i>talvi</i>
templom	<i>kirikkö</i>	<i>kirikkö</i>	<i>jumalankoda</i>	<i>kirik</i>	<i>pühäkodi</i>	<i>kirkko</i>	<i>tširkko</i>
tenger	<i>meri</i>	<i>meri</i>	<i>meri</i>	<i>meri</i>	<i>meri</i>	<i>meri</i>	<i>meri</i>
tép	<i>revittyä</i>	<i>revittiä katata</i>	<i>revittiä</i>	<i>nühta katkaata</i>	<i>nütka ribdä</i>	<i>nyhtää riippooa</i>	<i>repiä</i>
térd	<i>polvi</i>	<i>polvi</i>	<i>polvi</i>	<i>pouv</i>	<i>pol'v</i>	<i>polvi</i>	<i>põlvi</i>
tesz	<i>panna ašettua</i>	<i>panna</i>	<i>panna azuo</i>	<i>panda azetada</i>	<i>panda sijatada</i>	<i>panna</i>	<i>panna</i>
tető	<i>katoš</i>	<i>katoš</i>	<i>levo</i>	<i>katuz</i>	<i>katuz</i>	<i>katto</i>	<i>katto</i>
tízta	<i>puhaš</i>	<i>puhaš</i>	<i>puhtas</i>	<i>puhtaz</i>	<i>puhtaz</i>	<i>puhaz</i>	<i>puhaz</i>
titkol	<i>peittyä</i>	<i>peittiä</i>	<i>peitellä</i>	<i>peitta</i>	<i>peitta</i>	<i>salata</i>	<i>salõta</i>
tó	<i>järvi</i>	<i>järvi</i>	<i>järvi</i>	<i>därv</i>	<i>järv</i>	<i>järvi</i>	<i>järvi</i>
tojás	<i>jiäliččä muna</i>	<i>jäiččä</i>	<i>jäiččü</i>	<i>muna</i>	<i>muna</i>	<i>muna</i>	<i>muna</i>
toll	<i>šulka höühen</i>	<i>šulga künä</i>	<i>sulgu höühen</i>	<i>suug höüheñ</i>	<i>suug höüneh</i>	<i>höyhen</i>	<i>tšünä</i>
tolvaj	<i>varaštaja</i>	<i>vora</i>	<i>vora varras</i>	<i>vora vargaz</i>	<i>vargaz</i>	<i>varaz</i>	<i>vargaz</i>
torok	<i>kero kulkku</i>	<i>kero</i>	<i>keroi kulku</i>	<i>keruu kurk</i>	<i>keruz kurk</i>	<i>kurkku</i>	<i>kurkku</i>
tő	<i>tyvi</i>	<i>tüvi</i>	<i>tüvi</i>	<i>tüvi</i>	<i>tüvi</i>	<i>tyvi</i>	<i>tüvi</i>
tölt	<i>kuatua</i>	<i>kuadua</i>	<i>valua</i>	<i>valada</i>	<i>valada</i>	<i>vallaa</i>	<i>valaa</i>
tud	<i>tietyä</i>	<i>tiediä</i>	<i>tiediä</i>	<i>tieta</i>	<i>teta</i>	<i>tiitää</i>	<i>täätää</i>
tű	<i>niekla</i>	<i>niegla</i>	<i>nieglu</i>	<i>niegl</i>	<i>negl</i>	<i>neegla</i>	<i>nõgla</i>
tücsök	<i>čirkka</i>	<i>čirkka</i>	<i>čirku</i>	<i>čikettajaine</i>	<i>koskhaine</i>	<i>čerkka</i>	<i>tširkka</i>
tükör	<i>peili</i>	<i>zirkalo</i>	<i>zirkalo</i>	<i>zirkol</i>	<i>zirkol</i>	<i>peegli</i>	<i>špeili</i>
tűz	<i>tuli palo</i>	<i>tuli palo</i>	<i>tuli</i>	<i>palo lämüü</i>	<i>palo lämoi</i>	<i>tuli palo</i>	<i>tuli palo</i>
TY							
tyúk	<i>kana</i>	<i>kana</i>	<i>kana</i>	<i>kana</i>	<i>kana</i>	<i>kana</i>	<i>kana</i>

magyar	viena- karjalai	tveri- karjalai	livvi	lúd	vepsze	izsor	vót
U							
uborka	<i>okurčča</i> kurkku	<i>ogurčča</i>	<i>ogurču</i>	<i>ogurc</i>	<i>kurk</i>	<i>ukuricca</i>	<i>uguritsta</i>
udvar	<i>tarha</i>	<i>piha</i> <i>tanhuo</i>	<i>piha</i>	<i>veraa</i>	<i>ezitanaz</i>	<i>ikkunaluz</i>	<i>õvvi</i>
ugrik	<i>hyppie</i>	<i>kočahtua</i>	<i>hüppie</i>	<i>hüppida</i>	<i>hüppida</i>	<i>hypähtää</i>	<i>üpetä</i>
új	<i>uuši</i>	<i>uvži</i>	<i>uuzi</i>	<i>uuž</i>	<i>už</i>	<i>uuz</i>	<i>vassõn</i>
ujj	<i>šormi</i>	<i>šormi</i>	<i>sormi</i>	<i>sorm</i>	<i>sorm</i>	<i>sormi</i>	<i>sõrmi</i>
úr	<i>herra</i> <i>hospoti</i>	<i>hospodi</i>	<i>herru</i> <i>hospdi</i>	<i>ižand</i>	<i>ižand</i> <i>bajař</i>	<i>herra</i>	<i>herrä</i>
úszik	<i>uija</i>	<i>uija</i>	<i>uidua</i>	<i>ujuda</i>	<i>ujuda</i>	<i>ujjuua</i>	<i>ujua</i>
út	<i>tie</i> <i>matka</i>	<i>tie</i> <i>matka</i> <i>doroga</i>	<i>tie</i> <i>matku</i> <i>dorogu</i>	<i>tii</i> <i>matk</i> <i>dorog</i>	<i>te</i> <i>matk</i>	<i>tee</i> <i>matka</i>	<i>tee</i> <i>matka</i>
Ū							
ügyes	<i>nerokaš</i>	<i>nerokaš</i>	<i>tolkukas</i>	<i>nerokaz</i>	<i>nerokaz</i>	<i>kerkiä</i>	<i>õvõla</i>
ül	<i>istuo</i>	<i>istuo</i>	<i>istuo</i>	<i>ištta</i>	<i>ištta</i>	<i>istua</i>	<i>issua</i>
ünnp	<i>pruasniekka</i>	<i>pruazniekka</i>	<i>pruazniekku</i>	<i>pruaznik</i>	<i>praznik</i>	<i>praaznikka</i>	<i>praznikka</i>
üres	<i>tyhjä</i>	<i>tühjä</i>	<i>tühjä</i>	<i>tühd'</i>	<i>tühj</i>	<i>tyhjä</i>	<i>tühjä</i>
üt	<i>iskie</i> <i>lyyvvä</i>	<i>lūvvä</i>	<i>iškje</i>	<i>iškta</i> <i>lūõda</i>	<i>iškta</i> <i>lõda</i>	<i>lõõvvä</i>	<i>lūvvä</i>
úz	<i>ajua</i>	<i>ajua</i>	<i>ajua</i>	<i>ajada</i>	<i>ajada</i>	<i>ajjaa</i>	<i>ajaa</i>
V							
vacSORa	<i>illallini</i>	<i>ildane</i>	<i>ildaine</i>	<i>ildaine</i>	<i>ehtlong</i>	<i>illalliin</i>	<i>õhtagoin</i>
vaj	<i>voi</i>	<i>voi</i>	<i>voi</i>	<i>void</i>	<i>voi</i>	<i>voi</i>	<i>või</i>
vár v	<i>vuottua</i>	<i>vuottua</i>	<i>vuottua</i>	<i>vuotta</i>	<i>varastada</i>	<i>oottaa</i>	<i>oottaa</i>
varjú	<i>kuarnis</i> <i>varis</i>	<i>broni</i> <i>gračča</i>	<i>varoi</i>	<i>varuu</i>	<i>variš</i>	<i>variz</i>	<i>varõz</i>
város	<i>linna</i>	<i>linna</i>	<i>linnu</i>	<i>lidn</i>	<i>lidn</i>	<i>linna</i>	<i>lidna</i>
varr	<i>ommella</i>	<i>ommella</i>	<i>ommella</i>	<i>ombel'ia</i>	<i>ombelta</i>	<i>ommella</i>	<i>õmmõlla</i>
vas	<i>rauta</i>	<i>ravda</i>	<i>raudu</i>	<i>raud</i>	<i>raud</i>	<i>rauta</i>	<i>rauta</i>
vastag	<i>pakšu</i>	<i>pakšu</i>	<i>sangei</i>	<i>sanged</i>	<i>sanged</i>	<i>paksu</i>	<i>jämiä</i>
vég(e)	<i>loppu</i>	<i>loppu</i>	<i>loppu</i> <i>agju</i>	<i>lopp</i> <i>agd'</i>	<i>lop</i> <i>agj</i>	<i>loppu</i>	<i>lõppu</i>
vékony	<i>hoikka</i>	<i>hoikka</i>	<i>hoikku</i>	<i>hoik</i>	<i>hoik</i>	<i>ohut</i>	<i>õhud</i>
vendég	<i>ativo</i> <i>vieraš</i>	<i>gošt'a</i>	<i>ad'vo</i> <i>gošt'u</i>	<i>gost'</i>	<i>adiv</i>	<i>veeraz</i>	<i>võðraz</i>
vér	<i>veri</i>	<i>veri</i>	<i>veri</i>	<i>veri</i>	<i>veri</i>	<i>veri</i>	<i>veri</i>
vidám	<i>vesselä</i> <i>iloni</i>	<i>veššelä</i>	<i>vessel</i> <i>ilokas</i>	<i>vessel'</i>	<i>ilokaz</i>	<i>illoiza</i>	<i>veitšiä</i>
virág	<i>kukka</i>	<i>kukka</i>	<i>kukku</i>	<i>cveta</i>	<i>änik</i>	<i>kukka</i>	<i>kukaz</i> <i>elkko</i>
visz	<i>kantua</i>	<i>kandua</i>	<i>kandua</i>	<i>kanta</i>	<i>sirdelta</i>	<i>saattaa</i>	<i>kantaa</i>
víz	<i>vesi</i>	<i>vezi</i>	<i>vezi</i>	<i>vezi</i>	<i>vezi</i>	<i>vezi</i>	<i>vesi</i>
võ	<i>vävy</i>	<i>vävvü</i>	<i>vävvü</i>	<i>vävvü</i>	<i>vävu</i>	<i>vävy</i>	<i>vävvü</i>
vödör	<i>šanko</i>	<i>renqi</i>	<i>renqi</i>	<i>reng</i>	<i>vädr</i>	<i>raenta</i>	<i>pankõ</i>
vörös	<i>ruškie</i>	<i>ruškie</i>	<i>ruskei</i> <i>verevü</i>	<i>rusked</i>	<i>rusked</i>	<i>aaloi</i> <i>punnain</i>	<i>punain</i>

magyar	viena- karjalai	tveri- karjalai	livvi	lúd	vepsze	izsor	vót
Z							
zab	<i>kakra</i>	<i>kagra</i>	<i>kagru</i>	<i>kagr</i>	<i>kagr</i>	<i>kagra</i>	<i>kagra</i>
zár s	<i>lukku</i>	<i>lukku</i>	<i>lukku</i>	<i>lukk</i>	<i>lukkol</i>	<i>lukku</i>	<i>lukko</i>
zászló	<i>lippu</i>	<i>flaga</i>	<i>flagu</i>	<i>flaga</i>	<i>flag</i>	<i>flakku</i>	<i>snaameni</i>
zöld	<i>vihanta</i>	<i>vihanda ze'lonane</i>	<i>vihandu</i>	<i>vihand</i>	<i>vihand</i>	<i>rohoin haljaz</i>	<i>rohoin</i>
zűmmög	<i>pörissä</i>	<i>börissä</i>	<i>hüristä</i>	<i>börišta</i>	<i>buzaita</i>	<i>hörissä</i>	<i>šumisa</i>
ZS							
zsák	<i>värči säkki</i>	<i>värči</i>	<i>šäkki huavo</i>	<i>šalg</i>	<i>šaug havad</i>	<i>säkki</i>	<i>kotti</i>
zsinór	<i>nuora</i>	<i>nuora</i>	<i>nuoru</i>	<i>nuor</i>	<i>nor</i>	<i>pagla</i>	<i>šnurka</i>
zsír	<i>rašva</i>	<i>ražva</i>	<i>razvu</i>	<i>razv</i>	<i>razv</i>	<i>razva</i>	<i>razva</i>

A szójegyzék 540 magyar címszót tartalmaz. A szavak közül kimaradtak a kötet nyelvtani részében könnyen elérhető számnevek és névmások, valamint az egyéb segédszók, továbbá a határozószók közül is mindössze néhány szerepel itt.

A válogatás fő szempontja az volt, hogy egy keresett szó mind a hét nyelvben, illetve nyelvváltozatban megtalálható legyen azok valamelyik szövegforrása vagy szótára alapján.

A meghatározó szempont a jelentéstani azonosság vagy részbeni rokonság, hasonlóság volt, és kevésbé a hangtani hasonlóság.

Az ingermanlandi nyelveknek korunkbeli szótárai nem lévén, az izsor és vót nyelvi források korlátozottsága kihatott a szójegyzék egészére.

A magyar jelentés megadásánál a nyelvek többségében jellemző jelentés szerepel, és nincs külön utalás egy-egy nyelv bizonyos jelentésmódosulásaira.

Az itteni orosz eredetű szavakkal párhuzamosan több nyelvben sokszor megtalálható az eredeti finnségi kifejezés is. Ugyanakkor a szósorok gyakran vázlatos rálátást nyújtanak a keleti balti finn nyelvek eloroszosodásának arányaira. Valójában a beszélt nyelvben valószínűleg mindenütt megvannak (már) az orosz alakok, sokszor azonban a szótárszerkesztő vérmérsékletétől függ, felveszi-e az orosz eredetű szavakat vagy sem. Ezt az itteni összehasonlítás nem tudta figyelembe venni.

A szójegyzék ebben az összeállításában is lehetőséget nyújt a leíró nyelvi összevetésre, aminek alapján 1. a viena- és tveri-karjalainak a livvivel, 2. a vepszének a lúddal, 3. az izsornak a vóttal való nyelvi szimbiózis jól látható.

A szósorok bizonyos mérvű hangfejlődési irányokra is rámutatnak, noha ez a kötet korántsem nyelvtörténeti szándékkal és szempontok szerint készült.

A finnugor nyelveket beszélő népek lakóterületei Európában

A balti finn nyelveket beszélő népek nyelvi környezete

A balti finn nyelveket beszélő népek lakóterületei Észak-Európában

A keleti balti finn nyelveket beszélő népek lakóterületei Északnyugat-Oroszországban

A keleti balti finn nyelveket beszélő népek lakóterületei Karjalában

A keleti balti finn nyelveket beszélő népek lakóterületei Ingermanlandban

A keleti balti finn nyelveket beszélő népek lakóterületei belső Oroszországban: a Volga mentén

A viena-karjalai nyelv nyelvjáróterületei

A livvi nyelv nyelvjárásterületei

A lúd nyelv nyelvjárásterületei

A vepsze nyelv nyelvjárósterületei

A tveri-karjalai nyelv nyelvjárósterületei

Az izsor nyelv nyelvjárássterületei

A vót nyelv nyelvjárássterületei

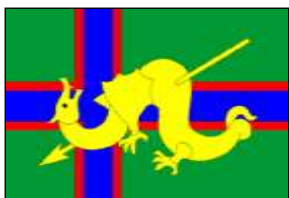
TVERI-KARJALAI

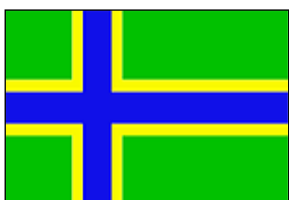
VIENA-KARJALAI

LIVVI

LÚD

VEPSZE

IZSOR

VÓT

A keleti balti finn népek jelképrendszerei: zászlók és címerek

VIENA-KARJALAI

TVERI-KARJALAI

LIVVI

VEPSZE

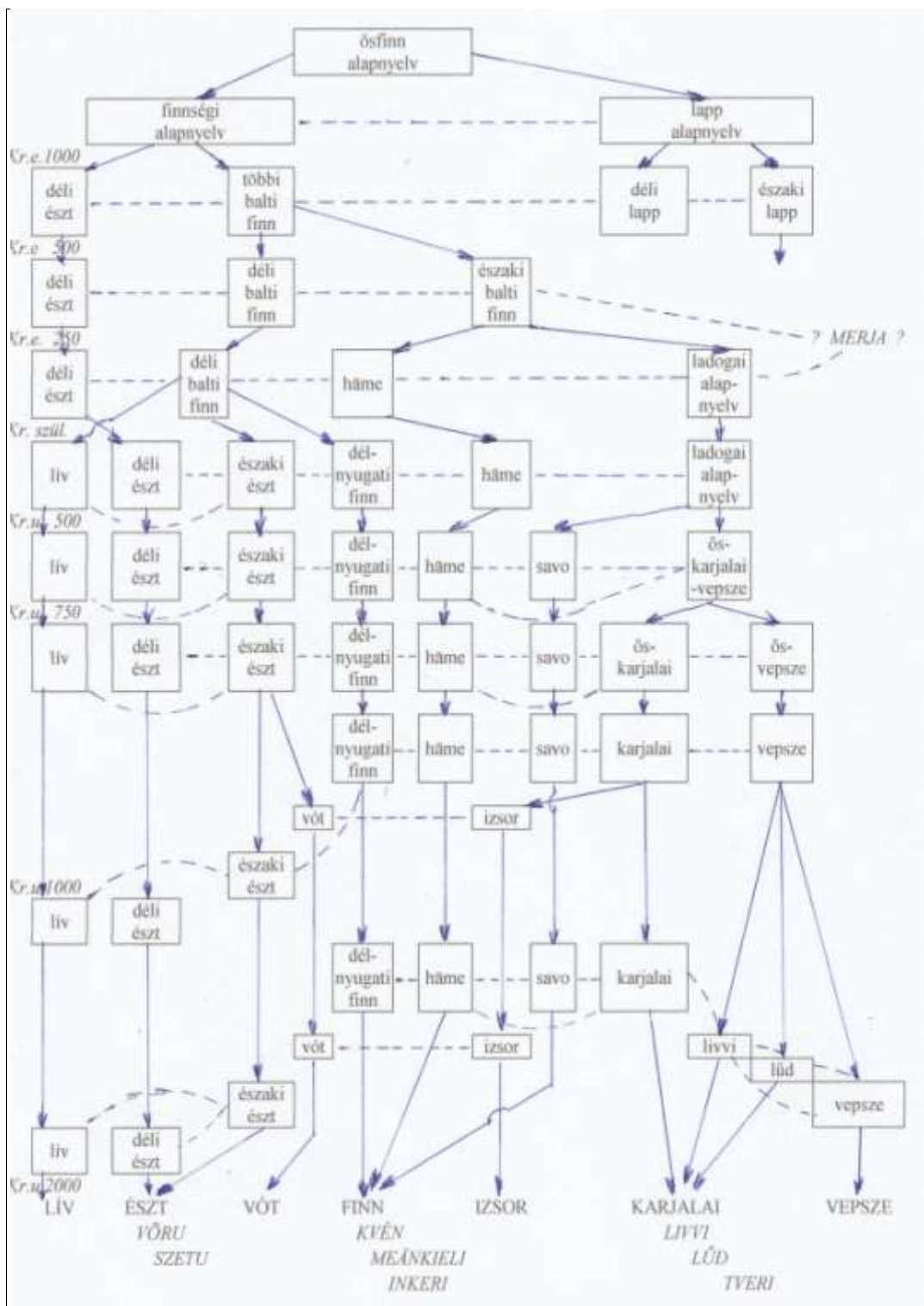
LÚD

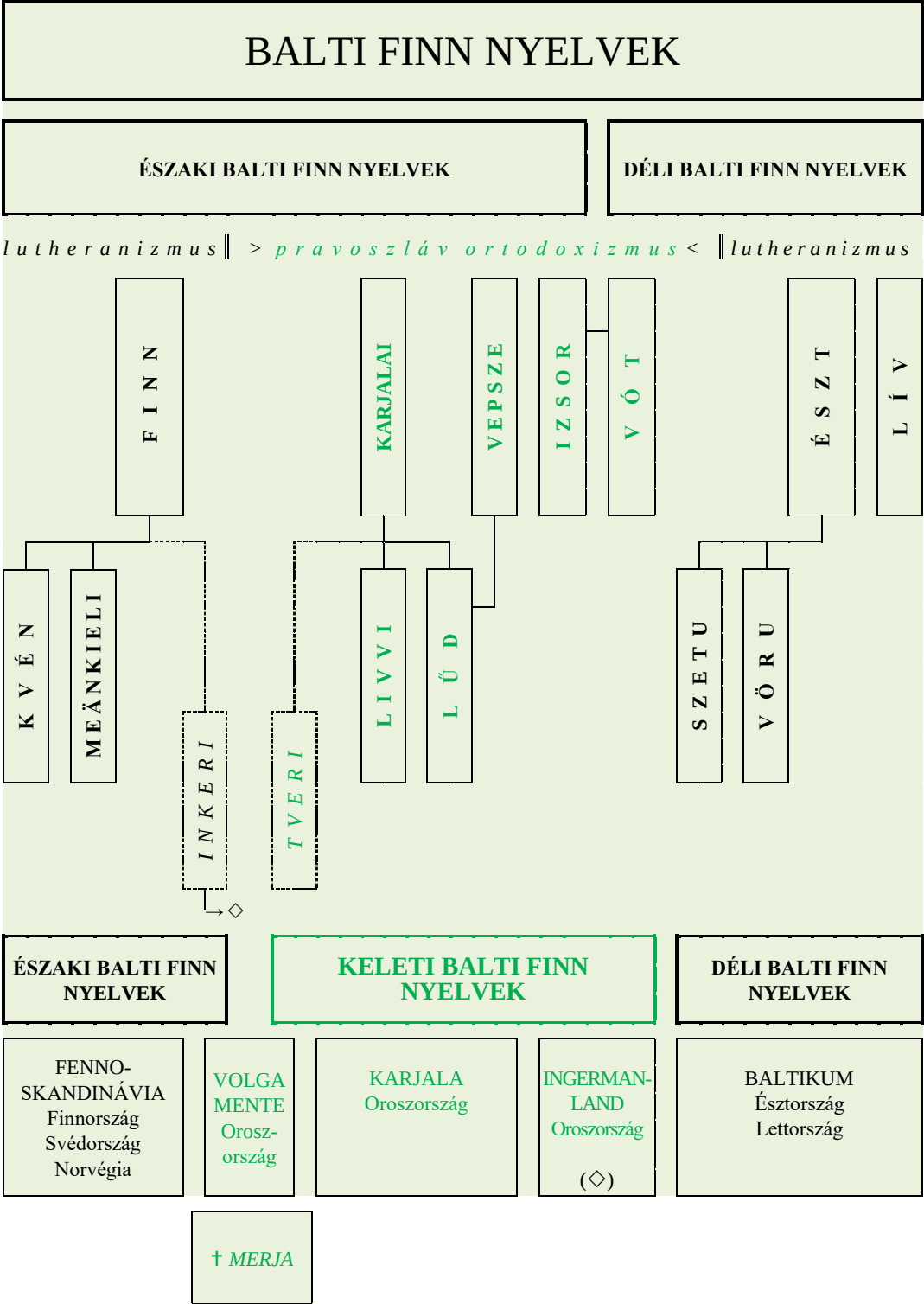
IZSOR

VÓT

A keleti balti finn népek női népviseletei

Pekka Sammallahti ábrája a finnségi fejlődésről. In: Virittjä 1977/2: 132. (dölt betűs kiegészítéssel)

FINNEK,
kvének, meänkielik, inkerik

ÉSZTEK,
võruk, szetuk (+ lívek)

északi balti finnek

(~6,6 millió fő = 85%)

KELETI BALTI FINNEK

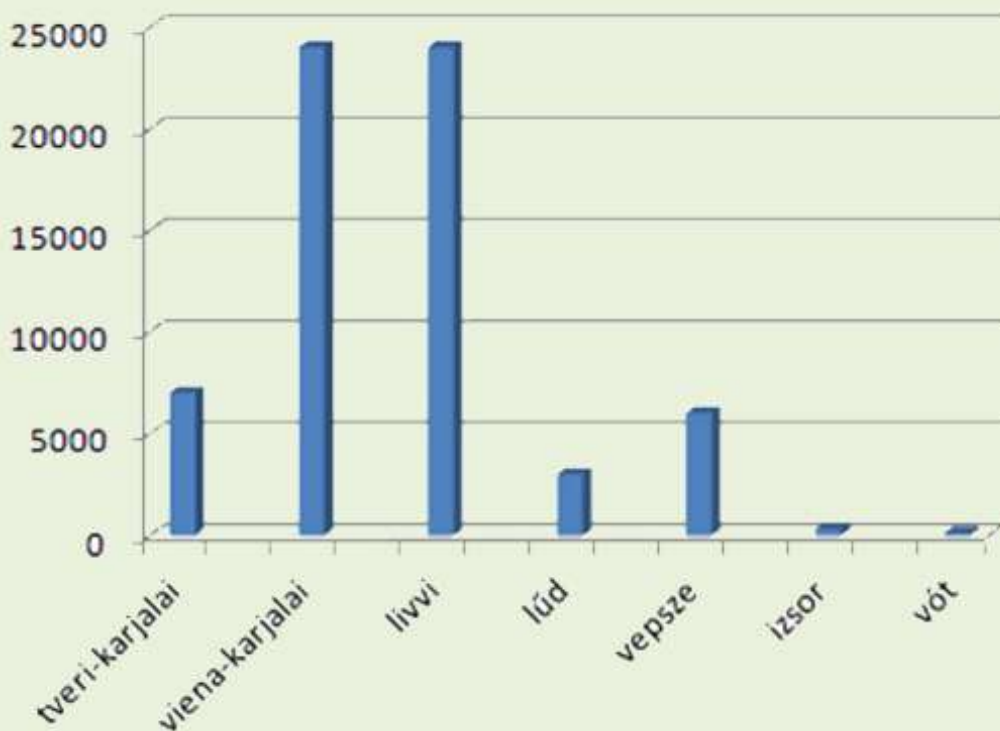
(~66 ezer fő = 0,85%)

déli balti finnek

(~1,1 millió fő = 14,15%)

* A karjalai nyelv négy irodalmi nyelvi változatának a beszélők számaránya szerinti szétválasztása csak a népszámlálási teljes lélekszámnak a területi alapon való becsült megosztásával lehetséges.
(A számarányok a 2018 eleji mikrocenzus adataira épülnek.)

A balti finn nyelveket összesen beszélők számaránya